ARTIFICII CHYMISTICI PHYSICI, METAPHYSICIque, *Secunda pars & Tertia, quarum summarium versa pagella dabit.*

Accessit etiam Tertiæ parti, de Præparationibus Metallicis in vtroque Lapidis Philosophorũ opere maiore minoreq́; Tractatus excellentissimus.

Gerardo Dorn Authore.

M. D. L X I X.

SVMMARIVM.

Secunda pars huius Artificij duobus tractatulis absoluitur.

Prior, Commentaria quædam in Tabulam Smaragdinam Hermetis Trismegisti Philosophorum celeberrimi continet, Physica necnon Metaphysica.

Posterior, unionem Ternarij Metaphysici, per speculatiuam exponit Philosophiam.

Tertia pars etiam duos Tractatus habet.

Prior, mineralem Genealogiam Allegoricis & moralibus colloquijs proponit.

Alter, nudis uerbis omnium Præparationes mineralium, & metallorum, lapidumq́; pretiosorum fabricationes, ac Philosophorũ opus maius minusq́; docet.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI FRIDERICO Palatino Comiti, Sacri Imperij Archidapifero, Duci Bauariæ, &c. Salus.

IAM experior, Illustrißime Princeps, ea, quæ superiori suasit anno mihi Veritas, fœliciter succeßiße. Nam Auiculæ meæ, cuius volatum ad Illustrißimam Celsitatem tuam direxi, pennæ supercreuerunt, Vt sub eius Patrocinio, tutò viuere potuerit hactenus absq; metu. Animum hoc addidit Animo sanè propensiorem, ad Naturæ secreta latiùs detegendum acutis ingenijs: quodam seruato moderamine tamẽ, ne videar ipsam indecentiùs, quàm par erat, suis nudaße mysterijs. Nec semper latebris

occultam esse decuit, aliàs in obliuionem ducta, falsis conculcata fuisset artibus. Quid Luce naturæ supernaturaliq́ʒ post cognitionem Dei tamē excellentiùs? Quid cognitu desideratiùs & intellectu iucundiùs esse potest? Altera Theologia verè nominanda venit, qua quicunque fuerit illustratus, omnia sibi cognita fore latereq́ʒ nihil posse, necessum est. At nemini contingit, præterquam illi, qui à Datore luminum receperit. Non est hæc Philosophia quam tractamus, Princeps Illustrissime: quod C. T. perquàm optimè notum est, vulgaris, aut quibusuis, licet etiam Doctis cognita: sed paucissimis familiaris & his tantùm, scilicet qui reducti sunt ad similitudinem eius quod quærunt: alijs reperiri vel intelligi nullo modo poterit unquam. Hinc fit, vt etiam artem, qua peruenire licet ad Vnionis perfectionem,

perfectionem, Chymisticis addiderim: vt illis nempè qui sese dare cupierint abditorum & arcanorum Studijs nihil eorum desit, quibus prodesse possim ipsis, & omnibus. Potißimùm in his describendis mihi Studium hoc fuit præ cæteris vt rem quantò clariùs fieri posset, ex vna detegerem, ex altera parte, ne Philosopho loquatior extitiße dicerer ab alijs: sua sunt enim quibusuis obseruanda media. Qualecunq; sit igitur opusculum hoc, C. T. dicatum esse debuit, cui rerum abditißimarum, & excellentißimarum Artium summa cum peritia commendatio semper cõiuncta fuit. Idipsum certißimum reddere me potest, alterius huius nostri fœtus tutelam, Veritatis in eo contentæ saltem libenter fore susce pturam. Sic fiet, vt nullus eorum qui Veritatem in omnibus præter Verita-

tem & AEquitatem opprimere conantur, vix audebit hiscere. Princeps Illustrißime, fœlicißimè viuens plurimos in annos, Vale.

Illustrißimæ Celſ. T.

Seruulus infimus.

Gerardus Dorn.

AD LECTOREM

PRAEFATIO.

MELIVS profectò quàm ab eius authoritate, qui fuit huius tam excellentis, imò Diuinæ potiùs artis, in obliuionem ob Diluuium fermè ſepultæ, primus poſt Deum uindex & reſtaurator, exordium in eius tractatione ſumi non potuit: Hermetem puto Mercurium Triſmegiſtum. Is poſteritati ſeruatum ſub verborum breuitate, quæ ſermo Veridicus à Philoſophis nuncupatur, eſſe uoluit. Verùm quòd ænigmatica forent, uarij fuerunt eorum interpretes, iuxta quorumuis diuerſam etiam ingenij capacitatem. Omnes

tamen quotquot hāc difficilem ad-
modum prouinciā aggressi sunt,
ad lapidem Philosophicum (ut uo
cant) allegorico sensu deflexisse
notum est omnibus. Ego tamen
quod summè necessarium, & Au-
thoris menti consonum fore uide-
rem, ad Medicam artem in stu-
diosorum utilitatem, & uniuersæ
Reipublicæ commodum exposui.
Patet ex conclusione quam facit
Author sub finem, opinionem e-
ius non de metallis tantum intelli-
gendam fore sub ænigmate quod
ponit, sed etiam de Vegetabilibus
& Animalibus: quod infrà suo lo-
co latiùs explicabitur. Hac ratio-
ne duo alia rerum omnium gene-
ra generalissima, tacitè solum atti-
gisse, quod ceteros hoc fecisse uide
am, nolui: nec imitari nec redargu-
ere, sed unicuiq; suam opinionem
inte-

integram relinquere proposui. Po
teris igitur optime Lector, si lapi-
dem illum quæsieris ad metallo-
rum, tollendam lepram, exactiùs
ab alijs, qui de hoc negotio magis
quàm ego fuerunt anxij, petere. Si
tamen cupis Medicinam illam u-
niuersalem addiscere, de quouis
trium genere dictorum tractam,
quæ cunctis indifferenter humani
corporis mederi morbis ualeat:
conabor totis uiribus in tui grati-
am, quicquid eius apud me fuerit
abditi, reuelare. Certum est, anima
libus, Vegetábilibus, & Minera-
libus, tàm superiores, quàm infe-
riores naturæ uirtutes, iuxta gra-
dus positiuum, comparatiuũ & su-
perlatiuũ inesse: ueluti priori par-
te potest à motuũ differentijs iudi
cari. Quapropter ad perfectam
Philosophiæ naturalis cognitionẽ

 horum

horum trium generũ Anatomiæ noticia plena, ſimul aut ſeparatim experientia comprobata requiritur. Quos abdita naturæ latẽt myſteria (prout illi ſunt qui à Scholis publicis progrediuntur: imò qui iam à plurimis annis ea reliquerũt, domiq́ꝫ partciularia coluerunt im probo, continuoq́ꝫ labore ſtudia ſimilia prioribus) mirari nil mirum eſt eos, huiuſmodi Medicinam inueniri poſſe, quæ uniuerſalis & indifferens morbis omnibus exiſtat. Quandoquidem unica tantum ala (quod dici conſuetũ eſt) feruntur ſurſum eaq́ꝫ plurimùm aggrauata. Manifeſtiſsima ſolùm, ut minùs & manifeſta ſubticeam, ferre ualẽt eorũ ingenia, quæ quòd illis imbuta ſint à iuuentute recẽtia, tàm fixè retinẽt, ut reliqua tũ occulta maximè, minuſq́ꝫ non admittant. Relinquẽ-

di

di ſunt igitur, quum pertinaces ex-
titerint, in tabeſcẽtia ſua. Verũ con
tra Veritatẽ niti ſi præſumpſerint,
operib. & ſignis conuincendi ſunt.
Hos in præſentiarum miſſos faci-
mus, & Veritatis alumnos alloqui
mur. Cuiq; ſua rei Virtus ineſt, o-
mneq; ſuũ uirus habet à quo repur
gari poteſt arte Chymiſtica. Sed
quò iuxta magis & minùs, pro-
bãda ſunt omnia, nec niſi quæ per-
fectioni propinquiora, ſunt aſſu-
menda: ſic artificium ab intolera-
bili ſubleuabitur onere. Docui-
mus enim in parte priori, Solem &
Lunam à quibuſuis modum extra
hendi. Quapropter ſi iuxta Patris
Hermetis opinionem Solem ſuæ
Lunæ coniunxeris, & igne ſuaui
nutriueris fœtum eorum in ſua ter
ra, facile Medicinam illam perfici-
es, de qua loquitur Hermes dicẽs:
Fugiet

Fugiet à te omnis obſcuritas, &c. Verum enimuero, priuſquam opus hoc aggrediaris, eſt quod ipſum te reducas ad unitatis ſimplicitatem, ex arte Chymiſtica moraliter ab humana Metaphyſica deprompta: Qua quidem fugare diſces à te, mentis obſcuritatem omnem, & poſtmodum illuminatus ab alto, rem percipies ac Medicinam, quæ pellere poterit à corpore menteque tuis tenebras, id eſt ignorantiam, intelliges. Quam ergo tibi Philoſophiam infrà poſui, Moralem & Metaphyſicam, ſumma cum attentione mentis addiſcas, ac eam in teipſo diligenter exerceas oportet, ſi rerum, quas Pater Hermes hoc loco docet, peritus eſſe cupias. Facilioribus clarioribusque verbis docere te nullo modo

do potuiſſem, tàm in iſta, quàm in expoſitionibus Hermetis Artificij breui ſermone contenti: Quem in decem partes, uti rationi conſonũ eſt, in tui gratiam diuiſi. Mentis noſtrę ſi diſperſam intentionẽ colligere valueris, minimè fieri poterit, ut arcana Diuina hæc potiùs quàm humana te lateant. Lege igitur & relege ſæpiùs: Laborum te minimè pœnitebit, Vale.

ARGVMENTVM IN SECVNDAM PARTEM.

DOcet Hermes Philoſophorum expertiſsimus omnium, breui ſermone hoc, nullam artem fore potiùs expetendam' ea, qua docetur corporũ naturalium in Binarium ſeparatio, & huius per Ternarium in vnioné reductio. Non ſanè melius exemplar daré potuit Reſurrectionis humanæ, quàm ab iſto ſuo documento. Siquidem innuit corpora naturalia rerum inſenſatarũm, à ſuis Spiritibus diuiſa, repurgataque, rurſus illis in ſui reſurrectionem (hoc eſt) perfectionem coniungi poſſe. Veluti corpora humana morte ſeparãtur à Spiritibus, animabusqué ſuis, ut poſtmodùm nutu ſolo Dei per meliorem priore coniunctionem reſurgant ad Vitam æternam. Sic etiam docet artificiali corruptione corporum inſenſatorum (quę mors eorum dicitur Chymiſtica) ſeparare Spiritus & Animas eorũ, in Ternarij ſui coniunctionem ad ſuam vnitatem (id eſt) ad potiorem vitam: licet non perpetuam, tamen excellentiorem ea, quam à natura priùs habebãt. Nam inſenſata motu viuunt occulto, vel in ſeipſa manifeſto, prout in prima parte ſcripſimus. Poſtquam tamen

ad

ad vnionem sui Ternarij methaphysicè perueuerint, manifestissimè suas operationes in seipsa nedum, verumetiã in aliena corpora patefaciũt, sic ut illa faciant viuere sine sui corruptione, donec vltimus eorum naturæ terminus aduenerit: nec solùm id in insensata, sed etiam in rationaliũ corpora, quod ad caducãvitã attinet, aliàs nõ efficiũt. Est igitur scopus istius Hermeticæ doctrinę Medicina quædam vniuersalis, quę nõ solùm insensatorum corpora, sed rationaliũ etiam corruptiones atque morbos omnes indifferenter auferat, illaq; disponat, ut ad vltimũ & constitutũ à Deo terminum vsq; viuãt: qui quidem varijs accidentibus & petulantia hominũ ferè semper abbreuiatur. Nõ parum sanè fecerint homines qũũ tot, atq; tam varias naturę corruptiones amouerint. Quandoquidem vltra quòd sanitatem corporis hac ratione sibi conciliare valeant, Mentis etiã tenebras & velamina tollunt, quibus amotis, facilè veritaté percipiunt, cùm creaturarũ, tùm Creatoris omniũ. Et ita sui, proximorumq; salutem ad gloriã Dei diligentiùs quærunt, petunt, & non frustra pulsant, quoniam inueniunt, accipiunt, & intromittuntur. Non isto medicamento saluté acquiri dicimus, at solùm eo disponi corpora nostra, ut mẽtem & rationem à Deo datam nõ impediant ad

gloriam

gloriam Dei, nostriq; salutem anhelantem. Iacto per Trismegistum igitur corporei medicaminis hoc fundamento, latiùs ad mentis medelam deueniendum esse duximus, videlicet vnioné Ternarij mentalis, ad similitudinem præcedentis vnionis ab Hermete positæ. Quapropter alterum huic secundę parti tractatum adiunximus, quo doceremus ex opinionibus puriorum & sincériorum Christianæ Philosophię sectatorum, corpora nostra voluntariè mori posse, manéte vita naturali, spiritusq; nostros ac animas intellectualiter separari, non dissoluto vinculo Physico. Præter & supra naturam autem separantur, speculatiua solùm facultate, ac rursum castigatione corporis, appetituumq; suorum frœnatione, tandé spiritus cum anima cõfœderatione, per terrenorum abiectionem, & perpetuorum & cœlestium amplexum, hæc tria coniunguntur in vnum. Et ita per similitudinem eius, qui solus in trinitate personarum Deus vnus existit, ei propinquiores, conformioresq; reddimur ad æternam vitam, & gloriam eius. Laudetur Altissimus Dominus, qui miranda sua nõ abscondit paruulis, at mundi sapientibus tantùm.

AENIGMATICA VERBA SVNT HAEC HERmetis vel Mercurij Trismegisti, Patris veræ Metaphysices non immerito nuncupati, quæ Sermo veridicus à nonnullis dicuntur.

1

VERVM est sine mendacio, certum & verissimum. Quòd est inferius, est sicut id quod est superius. Et quod est superius, est sicut id quod est inferius, ad perpetranda miracula rei vnius.

2. *Et sicut omnes res fuerunt ab Vno, meditatione vnius: sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re, adaptatione.*

3. *Pater eius est Sol, Mater eius Luna, Portauit illud ventus in ventre suo,*

Nutrix eius terra est. Pater omnis Thelesmi totius mundi est hic.

4. *Separabis terram ab igne, subtile à spisso, suauiter magno cum ingenio. Ascẽdit à terra in cælum, iterumq; descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum.*

5. *Sic habebis gloriam totius mundi: Ideò fugiet à te omnis obscuritas.*

6. *Hæc est totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem subtilem, omnemq; solidam penetrabit.*

7. *Sic mundus creatus est.*

8. *Hinc erunt adaptationes mirabiles: quarum modus est hic.*

9. *Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes philosophiæ totius mundi.*

10. *Completum est quod dixi de operatione Solis.*

PRIMA

PRIMA PARS SERMONIS VERIDICI TRISMEGISTI.

De Veritate Physica magisterij.

CAPVT PRIMVM.

Expositio Physica.

VERVM est, inquit, sine mendacio, certum & verissimum. Quod est inferius, est sicut id quod est superius, & contra.)

Suum à veritate sumit author exordium, quasi loqueretur. En fratres veritatem vobis dico. Nam præsagiuit his verbis aduenturos post eum aliquos inexpertos philosophos, qui veritatem suis in scriptis non erant obseruaturi: hoc postmodum innuit eo quod sequitur (*certum & verissimum,*) vt audietis postea. Diffinitionem veri facere videtur à contrario, sic: Verum est, quod mendacio caret,

ex aduerso mendacium, quod veritatis expers. Quamquam sanè melior vtriusque dif finitio dari non potest, nihilominus ob vniuersalitatem, nō satis ab his qui sacris & abditis naturæ mysterijs nōdum initiati sunt, intelligi poterit. Quamobrem elucidatione plurimùm indiget: hanc à diuisione sumendam esse duximus. Bifariam sumi verum potest, scilicet modo physico, tunc verum hoc mendacio non caret: vnde constat authorē istud non intelligere, sed verum proponere metaphysicum, hoc est sine mendacio physico. Siquidem natura verax est & mendax, id est incorruptibilis, & corruptibilis. Veritatem in sui creatione per Dei verbum obtinuit: Falsitatem ex accessorio, cui locum dedit, etiam habere cogitur. Nec potest natura per se verum suum à falso pariter suo vindicare vel separare, nisi metaphysico sit adiuta magisterio. Patet igitur Physicam versari tā in falsitate naturę, quàm in eius veritate. Metaphysicam autem, in sola rerum veritate naturalium à suo repurgata mendacio. Itaque veritas vniuscuiusq; rei propriè dicitur eius incorrupta natura. Non est quòd cum plurimis quispiam existimet, Hermetem hoc loco vulgariter tantùm esse locutum suis filijs: ac si voluisset illis innuere simpliciter se veritatem loqui, sed etiā sub sudi sermone qui-

bufuis vſitato, nec non ſub quauis dictiuncu-
la maximũ naturę myſterium incluſiſſe. Hac
dę cauſa videlicet, vt qui non ſunt eius filij,
videntes non percipiãt, & audientes non in-
telligant. Siquidem arcana tutius occultari
non poterunt, quàm ſub manifeſto quum la
tuerint. Idipſum videmus indies per naturã
facere voluiſſe Deũ in omnibus, vtpote ſub
vili pretioſum ne reperiatur ab indignis, cõ-
tegere. Quantũ auri vilis arena, lutũ & ſpre-
ti lapides velãt oculis cernentibus, quę ma-
nus abijcit ignorantis, & pes conculcat in-
ſcius? Quàm occultè ſteriles regiones opi-
bus ditauit incognitis, quas negauit fertili-
bus? Quid conqueruntur adhuc mortales an-
xij, cùm Deus omnia dederit omnibus, di-
cens: Quærite & inuenietis, at Regnum Dei
primùm, & omnia adijcientur vobis. Eſt ita-
que negligentia cuiuſq; ſuæ paupertatis &
inopiæ potiſsima cauſa: poſt eam tamẽ, quia
Deus voluit pauperes ſemper adeſſe diuiti-
bus, vt in illos illi ſuam charitatem exerce-
ant, eumq; hoc ipſo fateantur, qui cùm diui-
tias omnes diſtribuat omnibus, ipſemet in
terris pauperrimus eſſe voluit. Hinc fit etiã
vt in omni lapide, vel arena quauis aurum
non habeatur, & ea cognoſcere quæ conti-
nent illud, non ſit omnibus datum cœlitus.
Redeamus iam vnde progreſsi, videlicet ad

rerum veritatem, quam docet Hermes hac arte quærendam, & à vili nec non abiecto Margaritam fore separādam priusquam aggrediamur.

De Certitudine & Veritate metaphysicis huius artificij.

CAPVT SECVNDVM.

Expositio metaphysica.

CErtum & verißimum.) Hæc particula metaphysicè venit interpretanda. Quoduis enim elementatum aliud in se cōtinet præter elementa, quod quidem omnibus minimè notum est, sed paucissimis, & longè paucioribus certum. Exempli gratia: Plerisque notum est aliquos lapides & nonnullam arenam aurum in se continere: verùm nemini certò constat, præterquam illis, qui rei huius fecerunt periculum (id est) qui per experientiam artis illud extraxerunt: hi soli dicere possunt id certum esse. Quod quidē author hoc loco vult, nempe nobis artem authoritate quadam reliquas omnes excellente, quæ est experientia, probare: ac si loqueretur. Expertus ipsemet ego sum artem hāc fore certam & verissimam, quia non hominum tantùm authoritatibus vel scriptis, at experimento certitudinem eius didici. Notandum est igitur, quod suprà, *uerum & sine mendacio*,

mendacio, physicè protulit, nũc idipsum altiùs & metaphysicè repetere nostrum præceptorem: non secus atque loqueretur. Physicis corporibus inest quædam veritas incorruptibilis occulta, de qua per metaphysicum artificium, certior factus sum eam fore Medicinam verissimam. Ex his luce clariùs apparet, naturales philosophos opinione veritatis, ab inditio quopiam physiognomia rerũ naturalium, aut effectus apparẽtia facto, vel scriptorum authoritatibus duci tantùm: Supernaturales verò solius experientiæ fore discipulos, à qua veritatis etiam certitudinem addiscunt. Binæ sunt itaque viæ quas philosophos ingredi contingit, opinionem scilicet, ac experimentum. Harum alteræ duntaxat innixi, sese nec nõ alios doctrina sua vel opera falli necessum est. Quicunque tamen vtramq; rimati indicarint alteram ex altera, hi suo labore non frustrabũtur, nec alij quibus opem ferẽt aut consilium. Opinio quidem dubia proponit, philosophicis tamẽ rationibus apparentia vera: quæ demùm experientia verificari debent. Nec refert, si vulgari modo prout verba sonant, Hermetis affirmatio sumatur, hoc modo. Veritatem vobis dico, non mentior: certò quidem expertus sum, hanc artem fore verissimam, quam vos his verbis doceo.

De probatione Metaphysici magisterij.

CAPVT TERTIVM.

Expositio physica.

QVod est inferius, est sicut id quod est superius, & è contra.) Postquàm de veritate protestatus est, ad eius probationem ex physica vera deductam, progreditur. Est verum inquit, elemēta hæc inferiora, vnius, & eiusdem substantiæ fore, cuius & cœlum ipsum, nec aliàs inter sese differre, quàm accidētaliter: hoc est vti corruptibile, & incorruptibile, purum & impurum, graue & leue, serenū & opacum, agēns & patiēs, mas & fœmina, &c. quæ omnia sunt accidentia non substātiæ. Cœlum enim est incorruptibile, hinc fit vt eorum quæ corruptibilia sunt (elementa puta) nullum altius attollitur, quàm ad sphæræ proximæ concauitatem, in qua graditur Lunæ corpus & circumuoluitur. Eius rei causam fore dicimus, quia non habet patiēs in suum agens potestatem, at è contra: quo fit vt cœlum elementis, & non hæc illi misceantur naturaliter. Sed quamuis elementa patientia fore dicamus, intelligendum est hoc respectu cœli, siquidem in sese mutuò per corruptionis motum agere possunt, vt

ignis

ignis in aquã & in terram agit, & in ignem aqua: verùm actiones & passiones istæ nihil permanentis generare possunt, vti videtur ex aqua per ignem subtiliatione quadã aër generari, qui tamẽ rursus in aquam, & ignis in seipsum redit naturaliter. Non ita videmus de cœlicis actionibus in elementa fieri, quoniam ex eis generantur corpora naturalia, quæ per naturam in cœlum, aut in elemẽta rursus non reuertuntur, at cõtra vel supra naturam, vti morte vel magisterio. Sunt & aliæ generationes meteoricis non absimiles, quamuis tales hactenus existimatæ non fuerint, non in cœlo, sed in elementis, aëre scilicet igneq;, sub terra factę, quæ etiam actibus iuuantur cœlestibus, vt sunt metallicę. Non potest in cœlo generatio perfecta, non magis quàm in masculo fieri, nec in elementis absque masculo, non magis quàm in fœmina, sed vtrunq; generationis est pars altera. Fuit igitur hęc differentia necessaria, separatione duorum ab vno facta, sicuti postea narrabitur. Dicet fortè quispiam, si cœlum & elementa sunt inter se differentia, qui fit vt author eadem fore dicat? Loquitur de identitate substantiæ, non accidentium, quod postmodum explicat, vt audietis in sequentibus. Est etiam ipsarum substantiarum generare, non accidentium: licet ista sint admi

riculo,generationemq; naturalem promo-moueant, non tamen inchoare per se possunt, non magis quàm absq; substantijs persistere.

De similitudinis inferiorum & superiorum fructu.

CAPVT QVARTVM.

Expositio metaphysica.

SImilitudinem istam in vnitate postmodum concludit Hermes, inquiens, *Ad perpetranda miracula rei unius.* Metaphysicè iam explicat ea quæ physicè proposuit, ac si loqueretur. Oportet admirandorum artificem habere cœli notitiam & elementorũ perfectissimam, identitatis eorum & conuenientiæ, priusquam ad vnicum totius philosophiæ scopum & Medicinę terminum perueniat, quo medicamentum vniuersale fabricet miracula patrans: quod solum possit indifferenter omnibus mederi morbis, tam incurabilibus (quos vocant) quàm alijs. Nõ est sanè mirandum, si paucissimi sint etiam docti viri Medici, qui hãc artem credere possibilem valeant, cùm summa sit admiratione digna, his etiam qui fuerũt experti: quid ignaris? Verùm si quis consideret magnalia Dei naturæ per ipsum inclusa, licet admire-

tur,

tur, cum veneratione maxima, non impossibilem iudicabit. Impossibile tamen vt aliquis mortalium eam intelligat, nisi diuino sit priùs illustratus lumine: tum etiam fabricando miranda viderit in hac arte prodere se, quæ doctissimorum, & mundi sapientum occulta sunt oculis ac menti. Poterit etiam illustratus, ex permissione diuina quempiam diuinitùs electum illustrare verbis philosophicis, quæ qui non intellexerit, non electum se putet, aut electionis horam sui nondum aduenisse. Nam euenire quandoq; solet, vt post multos annos, labores & studia maximis etiá facta sumptibus, quidam electi sint pulsationibus, orationibus & inuestigatione sedula: Dicit enim Christus Pulsate & aperietur vobis, petite & dabitur, quærite & inuenietis: Erit igitur hac ratione quiuis ad hác artem electus, modò Christi verbum sequutus fuerit. Paucissimi tamen reperiútur qui perseuerant in finem vsq;. Ne vobis opera mea hac in re defecisse videatur, adferam in medium ea, quæ mihi concredita sunt hactenus ad intelligentiam istius excellentissimæ scientiæ, Medicinam Patrum antiquorú vnicam & vniuersalem docentis.

Po

De Vniuersali Medicina.

CAPVT QVINTVM.

Expositio physica.

AVdite qui aures ad audiendum habetis. Huiusmodi Medicinam oportet vt cœlum, incorruptibilem, penetratiuam, & agilem existere, quæ non secus ac illud in elementa, hæc in corpus physicum agat. Nunc videamus quæ nam sit operatio cœli cum elementis. Certum est ea fore mortua, sicuti cadauer separatum ab anima, si cœlum itaque separaretur ab elementis, nō mouerentur ad corruptionem & generationē, neque sursum ascenderent, vt ignis, &c. Nec propterea cœlum actiones ac vitam amitteret. Rerum itaque naturalium omnium vita cœlum est: vita mortis exclusio, cuius initiū infirmitas. Quicunque Medicus igitur corporibus ægris, incorruptibile cœlum metaphysicum, intrinseco languentiq; cœlo physico nouerit coniungere, vitam Deo dante sanam restituet per miraculum vnius. Nam languens & coniunctū vtrumque cœlū vnū & idem est: vnde per similitudinem auctum quod corruptis opprimebatur, obtinet victoriam, inimicosq; facillimè supprimit. Verùm quánam arte fieri possit, vt cœlum tra-

ctemus

stemus nostris manibus, & ægris corporibus administremus, docet Hermes his quæ sequuntur verbis.

De comparatione inferiorum ad superiora, & istorum ad illa.

CAPVT SEXTVM.

Expositio metaphysica.

Q*Vod est inferius* (intellige cœlum) *est sicut superius* (vtpote cœlum) *ad perpetranda miracula rei unius*, (medicinæ scilicet vniuersalis,) &c.

Satis clarè docet cœlum apud nos fore nō solùm apud nos, at etiam in nobis, & fortius in omnibus rebus à natura productis. Quid manifestius dici posset? Vis audire latius, Vnio corporis cum anima vita est, & horum dissolutio, mors. Est igitur vnica Medicina quæ vitam adauget, languentemq; refocillat, & non plures: hoc ipsum docet author ab exordio secundæ partis inquiens, vt sequitur.

SECVN-

Nutrix eius terra est. Pater omniũ Theleſmi totius mundi eſt hic.

4. Separabis terram ab igne, ſubtile à ſpiſſo, ſuauiter magno cum ingenio. Aſcẽdit à terra in cælum, iterumq́ deſcendit in terram, & recipit vim ſuperiorum & inferiorum.

5. Sic habebis gloriam totius mundi: Ideò fugiet à te omnis obſcuritas.

6. Hæc eſt totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem ſubtilem, omnemq́ ſolidam penetrabit.

7. Sic mundus creatus eſt.

8. Hinc erunt adaptationes mirabiles: quarum modus eſt hic.

9. Itaque vocatus ſum Hermes Triſmegiſtus, habens tres partes philoſophiæ totius mundi.

10. Completum eſt quod dixi de operatione Solis.

PRIMA

PRIMA PARS SERMONIS VERIDICI TRISmegisti.

De Veritate Physica magisterij.

CAPVT PRIMVM.

Expositio Physica.

VERVM est, inquit, sine mendacio, certum & verissimum. Quod est inferiùs, est sicut id quod est superiùs, & è contra.)

Suum à veritate sumit author exordium, quasi loqueretur. En fratres veritatem vobis dico. Nam præsagiuit his verbis aduenturos post eum aliquos inexpertos philosophos, qui veritatem suis in scriptis non erant obseruaturi: hoc postmodum innuit eo quod sequitur (*certum & verissimum*,) vt audietis postea. Diffinitionem veri facere videtur à contrario, sic: Verum est, quod mendacio caret,

Nutrix eius terra est. Pater omniũ Theleſmi totius mundi eſt hic.

4. *Separabis terram ab igne, ſubtile à ſpiſſo, ſuauiter magno cum ingenio. Aſcẽdit à terra in cælum, iterumq; deſcendit in terram, & recipit vim, ſuperiorum & inferiorum.*

5. *Sic habebis gloriam totius mundi: Ideò fugiet à te omnis obſcuritas.*

6. *Hæc eſt totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem ſubtilem, omnemq; ſolidam penetrabit.*

7. *Sic mundus creatus eſt.*

8. *Hinc erunt adaptationes mirabiles: quarum modus eſt hic.*

9. *Itaque vocatus ſum Hermes Triſmegiſtus, habens tres partes philoſophiæ totius mundi.*

10. *Completum eſt quod dixi de operatione Solis.*

PRIMA

PRIMA PARS SERMONIS VERIDICI TRISmegisti.

De Veritate Physica magisterij.

CAPVT PRIMVM.

Expositio Physica.

(VERVM est, inquit, sine mendacio, certum & verissimum. Quod est inferiùs, est sicut id quod est superiùs, & è contra.)

Suum à veritate sumit author exordium, quasi loqueretur. En fratres veritatem vobis dico. Nam præsagiuit his verbis aduenturos post eum aliquos inexpertos philosophos, qui veritatem suis in scriptis non erant obseruaturi: hoc postmodum innuit eo quod sequitur (*certum & verissimum,*) vt audietis postea. Diffinitionem veri facere videtur à contrario, sic: Verum est, quod mendacio caret,

ex aduerso mendacium, quod veritatis expers. Quamquam sanè melior vtriusque diffinitio dari non potest, nihilominus ob vniuersalitatem, nō satis ab his qui sacris & abditis naturæ mysterijs nōdum initiati sunt, intelligi poterit. Quamobrem elucidatione plurimùm indiget: hanc à diuisione sumendam esse duximus. Bifariam sumi verum potest, scilicet modo physico, tunc verum hoc mendacio non caret: vnde constat authorē istud non intelligere, sed verum proponere metaphysicum, hoc est sine mendacio physico. Siquidem natura verax est & mendax, id est incorruptibilis, & corruptibilis. Veritatem in sui creatione per Dei verbum obtinuit: Falsitatem ex accessorio, cui locum dedit, etiam habere cogitur. Nec potest natura per se verum suum à falso pariter suo vindicare vel separare, nisi metaphysico sit adiuta magisterio. Patet igitur Physicam versari tā in falsitate naturę, quàm in eius veritate. Metaphysicam autem, in sola rerum veritate naturalium à suo repurgata mendacio. Itaque veritas vniuscuiusq; rei propriè dicitur eius incorrupta natura. Non est quòd cum plurimis quispiam existimet, Hermetem hoc loco vulgariter tantùm esse locutum suis filijs: ac si voluisset illis innuere simpliciter se veritatem loqui, sed etiā sub nudi sermone qui-

bufuis

busuis vsitato, nec non sub quauis dictiuncu la maximũ naturę mysterium inclusisse. Hac de causa videlicet, vt qui non sunt eius filij videntes non percipiãt, & audientes non intelligant. Siquidem arcana tutius occultari non poterunt, quàm sub manifesto quum la tuerint. Idipsum videmus indies per naturã facere voluisse Deũ in omnibus, vtpote sub vili pretiosum ne reperiatur ab indignis, cõtegere. Quantũ auri vilis arena, lutũ & spreti lapides velãt oculis cernentibus, quę manus abijcit ignorantis, & pes conculcat inscius? Quàm occultè steriles regiones opibus ditauit incognitis, quas negauit fertilibus? Quid conqueruntur adhuc mortales an xij, cùm Deus omnia dederit omnibus, dicens: Quærite & inuenietis, at Regnum Dei primùm, & omnia adijcientur vobis. Est itaque negligentia cuiusq; sua paupertatis & inopiæ potissima causa: post eam tamẽ, quia Deus voluit pauperes semper adesse diuitibus, vt in illos isti suam charitatem exerceant, eumq; hoc ipso fateantur, qui cùm diuitias omnes distribuat omnibus, ipsemet in terris pauperrimus esse voluit. Hinc fit etiã vt in omni lapide, vel arena quauis aurum non habeatur, & ea cognoscere quæ continent illud, non fit omnibus datum cœlitus. Redeamus iam vnde progressi, videlicet ad

rerum veritatem, quam docet Hermes hac arte quærendam, & à vili nec non abiecto Margaritam fore separādam priusquam aggrediamur.

De Certitudine & veritate metaphysicis huius artificij.

CAPVT SECVNDVM.

Expositio metaphysica.

CErtum & uerißimum.) Hæc particula metaphysicè venit interpretanda. Quoduis enim elementatum aliud in se cōtinet præter elementa, quod quidem omnibus minimè notum est, sed paucissimis,& longè paucioribus certum. Exempli gratia: Plerisque notum est aliquos lapides & nonnullam arenam aurum in se continere: verùm nemini certò constat, præterquam illis, qui rei huius fecerunt periculum (id est) qui per experientiam artis illud extraxerunt: hi soli dicere possunt id certum esse. Quod quidē author hoc loco vult, nempe nobis artem authoritate quadam reliquas omnes excellente, quæ est experientia, probare: ac si loqueretur. Expertus ipsemet ego sum artem hāc fore certam & verissimam, quia non hominum tantùm authoritatibus vel scriptis, at experimento certitudinem eius didici. Notandum est igitur, quod suprà, *uerum & sine*

mendacio,

mendacia, physicè protulit, nûc idipsum altiùs & metaphysicè repetere nostrum preceptorem: non secùs atque loqueretur. Physicis corporibus inest quædam veritas incorruptibilis occulta, de qua per metaphysicum artificium, certior factus sum eam fore Medicinam verissimam. Ex his luce clariùs apparet, naturales philosophos opinione veritatis, ab indicio quopiam physiognomia rerũ naturalium, aut effectus apparẽtia facto, vel scriptorum authoritatibus duci tantùm: Supernaturales verò solius experientiæ fore discipulos, à qua veritatis etiam certitudinem addiscunt. Binæ sunt itaque viæ quas philosophos ingredi contingit, opinionem scilicet, ac experimentum. Harum alteræ duntaxat innixi, sese nec nõ alios doctrina sua vel opera falli necessum est. Quicunque tamen vtramq; rimati indicarint alteram ex altera, hi suo labore non frustrabũtur, nec alij quibus opem ferẽt aut consilium. Opinio quidem dubia proponit, philosophicis tamẽ rationibus apparentia vera: quæ demùm experientia verificari debent. Nec refert, si vulgari modo prout verba sonant, Hermetis affirmatio sumatur, hoc modo. Veritatem vobis dico, non mentior: certò quidem expertus sum, hanc artem fore verissimam, quam vos his verbis doceo.

De probatione Metaphysici magisterij.

CAPVT TERTIVM.

Expositio physica.

QVod est inferius, est sicut id quod est superius, & è contra.). Postquàm de veritate protestatus est, ad eius probationem ex physica vera deductam, progreditur. Est verum inquit, elemẽta hęc inferiora, vnius, & eiusdem substantiæ fore, cuius & cœlum ipsum, nec aliàs inter sese differre, quàm accidẽtaliter: hoc est vti corruptibile, & incorruptibile, purum & impurum, graue & leue, serenũ & opacum, agẽs & patiẽs, mas & fœmina, &c. quæ omnia sunt accidentia non substãtiæ. Cœlum enim est incorruptibile, hinc fit vt eorum quæ corruptibilia sunt (elementa puta) nullum altius attollitur, quàm ad sphęræ proximæ concauitatem, in qua graditur Lunæ corpus & circumuoluitur. Eius rei causam fore dicimus, quia non habet patiẽs in suum agens potestatem, at è contra: quo fit vt cœlum elementis, & non hæc illi misceantur naturaliter. Sed quamuis elementa patientia fore dicamus, intelligendum est hoc respectu cœli, siquidem in sese mutuò per corruptionis motum agere possunt, vt

ignis

ignis in aquã & in terram agit, & in ignem aqua: verùm actiones & paßiones istæ nihil permanentis generare possunt, vti videtur ex aqua per ignem subtiliatione quadã âër generari, qui tamẽ rursus in aquam, & ignis in seipsum redit naturaliter. Non ita videmus de cœlicis actionibus in elementa fieri, quoniam ex eis generantur corpora naturalia, quæ per naturam in cœlum, aut in elemẽta rursus non reuertuntur, at cõtra vel supra naturam, vti morte vel magisterio. Sunt & aliæ generationes meteoricis non absimiles, quamuis tales hactenus existimatæ non fuerint, non in cœlo, sed in elementis, aëre scilicet igneq;, sub terra factę, quæ etiam actionibus iuuantur cœlestibus, vt sunt metallicę. Non potest in cœlo generatio perfecta, non magis quàm in masculo fieri, nec in elementis absque masculo, non magis quàm in fœmina, sed vtrunq; generationis est pars altera. Fuit igitur hęc differentia necessaria, separatione duorum ab vno facta, sicuti postea narrabitur. Dicet fortè quispiam, si cœlum & elementa sunt inter se differentia, qui fit vt author eadem fore dicat? Loquitur de identitate substantiæ, non accidentium, quod postmodum explicat, vt audietis in sequentibus. Est etiam ipsarum substantiarum generare, non accidentium: licet ista sint admi

 niculo,

niculo, generationemq; naturalem promoueant, non tamen inchoare per se possunt, non magis quàm absq; substantijs persistere.

De similitudinis inferiorum & superiorum fructu.

CAPVT QVARTVM.

Expositio metaphysica.

SImilitudinem istam in vnitate postmodum concludit Hermes, inquiens, *Ad perpetranda miracula rei unius.* Metaphysicè iam explicat ea quæ physicè proposuit, ac si loqueretur. Oportet admirandorum artificem habere cœli notitiam & elementorũ perfectissimam, identitatis eorum & conuenientiæ, priusquam ad vnicum totius philosophiæ scopum & Medicinę terminum perueniat, quo medicamentum vniuersale fabricet miracula patrans; quod solum possit indifferenter omnibus mederi morbis, tam incurabilibus (quos vocant) quàm alijs. Nõ est sanè mirandum, si paucissimi sint etiam docti viri Medici, qui hãc artem credere possibilem valeant, cùm summa sit admiratione digna, his etiam qui fuerũt experti: quid ignaris? Verùm si quis consideret magnalia Dei naturæ per ipsum inclusa, licet admiretur,

tur, tum veneratione maxima, non impossibilem iudicabit. Impossibile tamen vt aliquis mortalium eam intelligat, nisi diuino sit priùs illustratus lumine: tum etiam fabricando miranda viderit in hac arte prodere se, quæ doctissimorum, & mundi sapientum occulta sunt oculis ac menti. Poterit etiam illustratus, ex permissione diuina quempiã diuinitùs electum illustrare verbis philosophicis, quæ qui non intellexerit, non electũ se putet, aut electionis horam sui nondum aduenisse. Nam euenire quandoq; solet, vt post multos annos, labores & studia maximis etiã facta sumptibus, quidam electi sint pulsationibus, orationibus & inuestigatione sedula: Dicit enim Christus Pulsate & aperietur vobis, petite & dabitur, quærite & inuenietis: Erit igitur hac ratione quiuis ad hãc artem electus, modò Christi verbum sequutus fuerit. Paucissimi tamen reperiũtur qui perseuerant in finem vsq;. Ne vobis opera mea hac in re defecisse videatur, adferam in mediuũ ea, quæ mihi concredita sunt hactenus ad intelligentiam istius excellentissimæ scientiæ, Medicinam Patrum antiquorũ vnicam & vniuersalem docentis.

De Vniuersali Medicina.

CAPVT QVINTVM.

Expositio physica.

AVdite qui aures ad audiendum habetis. Huiusmodi Medicinam oportet vt cœlum, incorruptibilem, penetratiuam, & agilem existere, quæ non secus ac illud in elementa, hæc in corpus physicum agat. Nunc videamus quænam sit operatio cœli cum elementis. Certum est ea fore mortua, sicuti cadauer separatum ab anima; si cœlum itaque separaretur ab elementis, nō mouerentur ad corruptionem & generationē, neque sursum ascenderent, vt ignis, &c. Nec propterea cœlum actiones ac vitam amitteret. Rerum itaque naturalium omnium vita cœlum est: vita mortis exclusio, cuius initiū infirmitas. Quicunque Medicus igitur corporibus ægris, incorruptibile cœlum metaphysicum, intrinseco languentiq; cœlo physico nouerit coniungere, vitam Deo dante sanam restituet per miraculum vnius. Nam languens & coniunctū vtrumque cœlū vnū & idem est: vnde per similitudinem auctum quod corruptis opprimebatur, obtinet victoriam, inimicosq; facillimè supprimit. Verùm quánam arte fieri possit, vt cœlum tra-

ctemus

ftemus nostris manibus, & ægris corporibus administremus, docet Hermes his quæ sequuntur verbis.

De comparatione inferiorum ad superiora, & istorum ad illa.

CAPVT SEXTVM.

Expositio metaphysica.

Quod est inferius (intellige cœlum) *est sicut superius* (vtpote cœlum) *ad perpetranda miracula rei unius*, (medicinæ scilicet vniuersalis,) &c.

Satis clarè docet cœlum apud nos fore nō solùm apud nos, at etiam in nobis, & fortius in omnibus rebus à natura productis. Quid manifestius dici posset? Vis audire latius, Vnio corporis cum anima vita est, & horum dissolutio, mors. Est igitur vnica Medicina quæ vitam adauget, languentemq; refocillat, & non plures: hoc ipsum docet author ab exordio secundæ partis inquiens, vt sequitur.

SECVN-

SECVNDA PARS

De probatione metaphysici magisterij, per mundi creationem.

CAPVT PRIMVM.

(ET sicut omnes res fuerunt ab vno, meditatione vnius; sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re, adaptatione.)

Concludendo metaphysicè iam probat ac physicè, quod metaphysico modo fieri posse docet ex corporibus physicis: quasi loqueretur. Non alias quàm res omnes ab vno Deo creatæ sunt creatione vnius rei creatæ, sic omnes res productæ sunt ab vnica natura, per separationem eius. Et sicuti Deus vnus est & non plures, vnum etiam per vnũ verbum ex nihilo creare voluit, quo cõtinentur omnia, Deus vt foret in omnibus vnus. Declarare visum est mihi, cur ego sententiam aliorum commentariorum hoc loco sequi noluerim, nec in plerisq; alijs. Percepi nõ esse Hermetis opinionem, vt per vnũ in hac particula, ab vno, globum confusum quem Chaos appellarunt Poëtæ, sed vnum Deum intelligamus, cùm postea subdat, ab hac

hac vna re natas, id est, ab vna massa confusa productas esse. Dixit enim in prima parte, *Ad perpetranda miracula rei unius*; & non vnius absolutè, sed rei, quam repetit in fine conclusionis: natę sunt, inquam, ab hac vna re, non dicit ab vno sicut antea dixerat, *fuerunt ab uno meditatione unius*. Notanda est etiam hic differentia, quam tacitè facit author inter esse, & nasci: quandoquidem à natura nulla res habet esse quòd est, sed ab ea solùm res omnis producitur vel nascitur, ex eo quod esse habet ex nihilo per verbum eiusq; virtutem, & non ex verbo recipit essentiam: hoc ipsum est prima creatura nempe natura. Sed authoris nostri sententia deprauata mihi videtur, mutilataq; per omisionem dictionis creatæ, negligentia potius quàm typographiæ, traductorum, & ita restituendam esse duco. Sicut omnes res creatę fuerunt ab vno Deo, creatione vnius rei, meditatione (id est, solo nutu facta Dei.) sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re per adaptationem. Innuit his verbis Hermes luce clariùs, Medicinam hãc vniuersalem ad imitationem creationis mũdi fiendam, quod postea fatetur inferiùs, quum dicit. *Sic mundus creatus est*: quæ quidem particula meam probat opinionem, & non perperam neque temerè me quod mutilum fuit restituisse. Colligendum est

igitur

Igitur ex his, metaphysicum opus hoc ad medicinā vniuersalem esse, veluti mundi creationem, vtpote supernaturale. Postmodum ex creatione metaphysica, naturalem & physicam generationem à similitudine quidem vnitatis, & non operationis concludit, nam ad operationem artis nōdum peruenit, sed compendiosè priùs eam firmissimis argumētis, cōtra quosuis detractores & ignaros corroborare conatur, quàm aggredi: ne filij sui reprobantium nugis perterriti remorentur.

De fœcunditate primæ creaturæ.

CAPVT SECVNDVM.

Expositio physica, nec non grammatica.

SVbdit author post creationem vnius rei per vnum Deum, eiusdē rei fertilitatē, inquiens: *Sic omnes res natæ fuerunt ab hac vnâ re.* Creatorū hîc docet vnicū fuisse genus generalissimū, à quo reliqua genera, species, & indiuidua nata sunt naturaliter, indiesq; propagantur in finem vsque seculi. Non est quod quispiam putet hanc rem vnā ad Creatorem vnum se referre, sed ad creaturam vnam, scilicet naturam, quod præpositionem (hac) denotare videt quisquis rei grammaticæ gna-

cæ gnarus est. Nam si genitiuus vnius in hac oratione (*fuerunt ab uno meditatione unius*) referretur ad ablatiuum (*ab uno*) quod præter omnem latini sermonis rationem est, quia potiùs dixisset, (*fuerunt ab uno meditatione eiusdem*) certum est eum etiam dicere debuisse postea, *sic omnes res natæ sunt ab hoc uno*. Hæc tantùm à me dicta sint, vt lectorem admoneam, à dubia philosophorum phrasi cauendũ esse. Non quod Hermetem ita scripsisse dicam, sed eius interpretes nudam authoris sententiam alijs inuidentes omnibus prçterquàm sibi, dubiam interpretatione sua commentarijsqùe reddidisse. Quod facilè percipient illi, quotquot alia commentaria legentes, acutè rem ipsam perpenderint: vtpote sui lapidis interpretationem textu longè difficiliorem, & obscuriorem intellectu fore. Sed quid vnum, & vna res apud Hermetem extiterint, est quod interpretemur, è re medica, non metallaria, sed humana.

De uno creato, per unum increatum.

CAPVT TERTIVM.

Expositio metaphysica.

DEus hoc vnum est quod ante sæcula solum esse trinum in vnitate fuit ab

æterno, quodq; sibi simile creare voluit, vtpote naturam vnam, primã creaturã, & mundum vnum. Hic enim spiritu, anima & corpore constat. Est aliquorum Philosophorum sententia rerum naturalium spiritum esse medium inter animam & corpus, qua ratione tamen id probent non constat. Ego quidem hoc argumento ductus, existimo spiritum & corpus esse duo extrema contraria, tanquam subtile & spissum, quæ postmodũ Hermes commemorat, quum ait, *Separabis*, &c. Quod si concedatur, animam esse medium oportebit, aut aliàs qui spiritum esse medium affirmauerit, subtiliorem spiritu fore dicet animam, quod absurdum est. Nam anima naturalis nihil aliud est, quàm ipse motus corporũ, qui videtur, sensibusque percipitur magis, quàm ipsa causa motus, id est, ignis æthereus. Probabiliùs: dicimus vitam vnionem esse duorũ, spissi videlicet ac subtilis: quod ista connectere debet, oportet vtriusque naturæ fore participans veluti agẽs & patiens, naturalia per vtrumque motum actiuum & receptiuum, tertium quid producunt ex sua substantia: quod non solùm accidens est, sed etiam substantia, quia similis est generatio naturalis partibus generantibus. Tertiò causa quæuis est motu subtilior & effectu, quia motus est initium, & effectus finis motus.

motus. Exempli gratia, si faber domum extruere debeat, hæc tria potissimum necessaria sunt, scilicet ars aut ingenium, quæ spiritus existunt: motus aut operatio, quæ sunt animæ: deinceps ipsa materia, quæ corpus artificij refert. Si quis dicat hoc loco motum accidens fore, cc ncedimus: at in operationibus naturalibus negamus, quia commiscetur vtrique substantiæ spiritus & corporis, motus substantia quæ ab vtraque procedit: hoc probatur à continuo motu vegetabiliũ, animalium, & mineralium in suis generationibus, aut operationibus. At in artificiali motu, cui nulla suffragatur natura, deducto ad suum effectum artificio cessat in eo motus omnis. Concludentes dicimus nullum posse fieri motum absque motore, motoq;: tria sunt igitur ad vitam naturalem necessaria hæc, velut anima, spiritus & corpus, quæ coniuncta simul omnia, naturale quid vnũ efficiunt. De spiritu rationali verò, nullam hîc mentionem facimus, quia naturalis non existit, quapropter huic non est artificio subiectus, at istud illi.

De comparatione physica metaphysicaq́ dispositionis, ad creationis ordinem facta.

CAPVT QVARTVM.

Expositio partim physica, partim metaphysica.

NVnc superest vt postremam secundæ partis dictionem enucleemus, adaptationem scilicet, correspondentem priori dictioni meditationi, quam hoc loco declarandam seruare volui. Non absimili modo quo Deus omnia sub vna re meditatione, hoc est solo nutu creauit, & postea per diuinæ suæ mentis ordinem disposuit, sic etiam res omnes ab hac vna re natæ sunt adaptatiōe, id est, sola dispositione physica vel ipsius naturæ. Postquam D.O.M. naturam solam & vnicam in se tamen omnia continentem creasset, in suas partes diuisit eam: patet ex Sacra Genesi his verbis: Et diuisit aquas ab aquis, quæ licet ibidem cœlum & terra nominentur, non tamen discretè, sed confusæ creatæ sunt. Innuit enim per cœlum & terram Propheta Moses, Deum sub duabus partibus in vno conclusis omnia creasse. Hoc ipsum dicere videtur Hermes quum inquit. *Quod est inferius, est sicut id quod est superius, & è contra, ad*

perpe-

perpetranda miracula rei unius. His verbis Hermetem Trismegistum ab Hebræis edoctum Dei fuisse cõstat, licet Ægyptius fuerit, vt Augustinus testatur li. de Ci. D. Suidas, &c. Naturæ massam illam Deus in Cœlum (quod *superius* esse dicit Hermes) & in Terram (quã *inferius*, nominauit) numine suo (quod *meditationem* vocat) mira discretione diuisit. Non voluit aliàs, vt in seipsa manens vna generaret natura, nec Adam. Quapropter hæc separatio necessaria fuit, in eorum generatione quæ continuit, id est, vt de potentia deducerentur in actum. Sub isto binario spirituali corporeoq́; , tertium quod vinculum est sacri matrimonij cõtinetur: hoc ipsum est medium particeps extremorum suorum, sine quibus ipsum, nec ipsa medio sine persistere possunt extrema. Verùm dicet quispiam sententiam esse philosophorum omnium artẽ istam intelligentium, non fieri transitum de vno ad aliud extremum, nisi per medium: docere tamen videtur Hermes hîc, sumendum esse motus initium ab imperfectiore per medium ad perfectius illi, qui summam perfectionẽ artis adipisci velit: aliàs qui trãsitum fecerit à perfectiore ad imperfectius, imperfectum opus consequi talem, & ea de causa præposuisse inferius superiori mox ab initio. Nos contrà docemus in speculatiuis,

 vtpote

vtpote ſumendum initium à perfectiore, ſpiritu videlicet, per animam, ad imperfectius, quod corpus eſt fiendum eſſe tranſitum. Reſpondemus, fatuum eſſe putare hoc loco doceri tranſitum ab Hermete, cum nōdum ad artem peruenerit, ſed ſimilitudinem tantū ambarum extremitatum. Imperfectiora fore propter impuritatem & compoſitionem eorum elementa hæc inferiora cœlo certum eſt, quod etiam ex elementis conſtat ſimplicibus, in vnum tamen elementum per vnitatem in cœlum reductis. Eſt igitur ab inferioribus ad ſuperiora ſcandendum nobis, quòd in inferioribus iam exiſtamus, & ſuperiora ſecreta minimè tractare poſsimus, at benè quæ permiſta ſunt inferioribus naturaliter, vti patebit infrà ſuo loco latiùs. Iam ad mundi fabricam & artificium veniamus.

De magiſterio naturæ, ſuis inſtrumentis & materia.

CAPVT QVINTVM.

Expoſitio phyſica.

Non aliàs quàm hîc apud nos ars nulla ſuo carere poteſt artifice, materia, nec inſtrumentis: naturale magiſterium neceſſario

riò ſuis indiget. Ab artifice priùs exordiamur, qui motus eſt. Nam prout lignum & ipſa dolabra nihil efficiunt, niſi faber illa mouerit ad actum: cœlum & elementa nihil generare poterunt abſque ſui fabri motu, qui mundi quidem eſt anima: quæque medium eſt inter inſtrumentum & materiam, ſicuti ſuprà diximus. At qua ratione vinculum ſit extremorũ iam videamus. Motus eſt duplex & vnus, aut vt meliùs intelligatur dupliciter vnus, videlicet elementaris & æthereus. Dicamus igitur cum Hermete. Quod inferiora mouet, idem eſt quod ſuperiora, & è contra, quo miracula perpetrẽtur vnius rei diuerſa, non ſecus ac phyſico, perfectiùs metaphyſico modo. Neceſſarium eſt enim vt anima ſit vinculum & medium quod partes binas copulet extremitatũ ſuarum. Quo tamen idīpſum fiat magiſterio, poſtmodum audietur. Faber iſte primus omnium, fabris apud nos ferrarijs non inconcinnè comparari poteſt, qui ferro primùm, & malleis diuerſis maioribus & minoribus indiget, pariter & incude cum igne. Huius officina fabri focaria, terrę centrũ exiſtit, in quo naturalis ignis inferior ſui motus initiũ habet, vti noſter artificiatus à cote calibeq;, vel ceteris, è quib. excuti poteſt aſsiduis fricationib. vt lignorũ aliquorũ, &c. Verũ æthereus datus eſt

illi ſicuti noſtris habitus magiſterij per ingenium & aſsiduitatem acquiſitus: qui tamen ambo ſubſtantia non, ſed accidente ſolo, partim inter ſe differunt, partim conueniunt, vt motu: quo quidem iterum differunt, vtpote circulari, & recto, vel vt mathematicè loquar perpendiculari. Similiter animaduertendū prout incus fabris hîc in terris inſtrumentū eſt inferiùs, & mallei ſuperiùs: naturali fabro fixa, nec non ſolidior elementorum ſubſtantia, ſicuti lapides, terra, &c. vicem incudis & matricis refert, & ſtellæ malleorum ſimilitudinem habent. Item inferiorum ſubſtantia volatilis, & ſuperiorum ſemina materiam præbent. Nec follium obliuiſci nos decuit, qui naturales venti ſunt, vti priori parte narrauimus. Adaptat igitur natura materiā ſuā, priuſquam informet animetq́;. Concludentes igitur, mundi nexum à duplicibus corpore, anima, ſpirituq́; ſuperioribus & inferioribus, accidente ſolùm differentibus, at ſubſtātia ſimilibus, originē habere dicimus. Quæ meliùs vt intelligantur, operæprecium fuerit hîc naturę magiſterium amplius explicare. Mundum vniuerſum pluribus conſtare partibus generaliſsimis, quàm tribus, quis philoſophorum, niſi temerarius nugator aliquis, audebit affirmare? Sunt enim forma, natura, materiaque prima rerum omnium prin-

principia. Mundum itaque quicunq; voluerit in substãtia cognoscere, tria primùm hæc sibi notissima fore necessum est, à quorum diffinitionibus erit inchoandum.

De tribus naturæ principijs.

CAPVT SEXTVM.

PORrò materia dicitur elemẽtaris regio tota, quæ licet in quatuor partes, (quas elementa vocamus) diuidatur, ignem, aërẽ, aquam & terram, duo tamen sunt principalia, scilicet ignis & aqua: quia nihil aliud esse videtur aër, quàm per calorem virtute Spiritus D. super aquas natantis, excitatum in creatione mundi persistens aqua resoluta: terra verò per calorem & siccitatem aqua dẽsata, vel potius exsiccata. Bifariàm aliàs diuiduntur, in manifesta nempe duo terram & aquam, & in occulta duo, scilicet ignem, & aërem. Sub aqua namq; delitescit aër donec ignis actionibus manifestetur, & hîc sub terra quousq; hominis appareat artificio, uel aliàs naturaliter per spiracula quædam emergat, ut in monte Ethna cæterisq; patet locis. Conatur ignis ex propria natura dum potest aquam in se conuertere: quod ut facilius perficiat, duo quærit media secundum am-

bas vtriusque qualitates contrarias: priùs vt calore suo frigiditatem: illo siccitateq; suis humiditatem aqueas absumat. Videmus nubes ignis calore suspensas, inter aquam & ignem tenere mediũ, quia si calor ignis, qui circa superficiem remissior est, quàm in suæ spheræ meditullio, vincatur aquæ frigiditate: medium hoc in alterum extremorum, vt pote vincens conuertitur, & ignis (sic disponente natura) suo conatu frustratus, dũm vnum absumere nititur, eodem generat alterum, quod rursus in id ex quo generatum est redit. Hæc transmutationis circulatio, generationis est potissima causa. Non absimile videmus ignem in corporibus à natura compositis exercere. Lignum exemplo sit admotum igni, quod priusquàm omne humidum aqueum eius in aërem sit cõuersum, non flagrat eius sulphur: hoc tamen absumpto, pariter & ignis in aërem, & ita demum in seipsum transit, ligni partibus solidiorib. in cinerem vel terram decidẽtibus. Propterea dicẽdum non est elementa ligni talis cõsumpta fuisse, verùm à suo separatum composito quodlibet ad propriam spheram redijsse. Hac de re facta fuit apud Philosophos dubiosa quæstio talis: vtrum plus absumeret ignis quàm generaret? Sanum videtur dici quòd sint æquales operationes ignis æ-

therei

therei & elementaris. Nam si plus absumeretur igne elementari, quàm generaretur æthereo, posset assignari vacuum in rerum natura: quod absurdum est. Si verò plus generaret ignis æthereus quàm absumeret elemētaris, superfluum non posset determinato iam suo loco contineri: sic alterutro modo vel aluum naturæ solui, aut comprimi forēt necesse. Breuius tamen respondebitur, nihil ab igne consumi, sed per trāsmutationis modum, quod ab vno recedit, accedit ad aliud elementum. Sic natura sagax indies ex elementis, hoc modo transmutatis & forma, nouas excitare formas sollicitè procurat, vt per generationē informetur, quod per corruptionem dispositum est, sitq; operatio naturæ sicut cœlestes motus. Solent plerique nimimium curiosi Physiologi nondum experti rerū, nobis hoc argumentum obruere, quo Chymistarum quintam essentiam oppugnent, verùm non expugnabunt nisi validius adferant. Corpora (inquam naturalia) quatuor cōstant elementis, vbi quintū igitur erit elementum? Respōdemus omnia naturalia corpora cōstare quatuor elemētis simul & forma, q̄ etiā aliqd est, & potissima pars cuiusuis cōpositi: nec solū ex his omnib. quia nō potest fieri vera cōiūctio, nisi per aliquod vinculū, aliàs erit cōtactus vel collisio.

Non

Non possunt enim qualitates primæ, propter earum inter se repugnantiam in unum per seipsas conuenire. Quapropter necessarium fuit illas per elementa duas qualitates habentia componi, quò faciliùs coniungerentur. Hoc natura vinculo cuncta componit corpora, Philosophi solent id nobis ænigmate tradere dicentes:fac pacem,inquiunt,inter inimicos,& totum habebis magisterium. De elementis itaq; concludendo, dicimus illa fore triplicia, nempe simplicia, composita, & decomposita. Simplicia sunt, quæ nec corrumpuntur nec patiuntur inter sese compositionem:non ex his, sed per hęc omnia alia inferiora elementa vires suas exercent,quas etiam ab illis sortiuntur. Composita sunt quę componuntur & corruptionem patiuntur. Decomposita uerò quę iam in compositione per corruptionem conueniunt. Quicunque hæc in illa,impura in pura,composita in simplicia nouerit conuertere,maximus erit admirandorum operũ artifex. Iam quid forma sit uideamus. Est quidem æthereæ regionis in elementarem actus & potentia. Per elementorum in se mutuò transmutationem,aptat natura materiá, illi formam tanquam in matricem semẽ includens:huius uirtute prægnans,ueluti mater fœtum producit in actum specificum. Id sibi

ſibi uolunt Philoſophi dicentes.Forma deducitur de potentia materię. Potés eſt enim ipſa materia parere,quod à forma generatur in illa. Concludendum eſt igitur,quòd forma ſit agens in materiam patientem eius actionem,inter quas natura ſe mediam præbet ut artificem.Hæc enim ex uniuerſali totius forma, ſpecificas indies formas à Deo tamen primò creatas renouare non ceſſat, quæ corruptione defecerant,nec magis quā cœlorum motus eſt inferiùs otioſa.Dicitur iſta Cœli cum elementis in generationem omnium quæ ſunt excitatio.Qnod artificiū duplici perficit inſtrumento,diſpoſitione uidelicet ac in fluxu.Natura materiam corrumpendo diſponit ad potentiam formæ receptiuam,& cœleſtium influxuum,quæ tandē ſuo determinato tempore prorumpit in actum & formam ſpecificam.Hoc ſibi uult dictum illud à Philoſophis,nempe.Secundum materiæ diſpoſitionem agit forma. &c.

TERTIA

TERTIA PARS.

De parentibus metaphysicæ prolis.

CAPVT PRIMVM.

Expositio Physica.

PATER eius est Sol, Mater verò Luna. Portauit illud ventus in ventre suo. Nutrix eius terra est. Pater omnis Theolesmi totius mundi est hic. Vis eius integra est, si versa fuerit in terram.)

Postquàm Hermes artem supernaturalē ex diuinis & naturalib. probauit. Fœtus admirabilis generationem à suis parentibus indicat, à patre primùm his verbis. *Pater eius est Sol.* Quid Sol & Luna sint in cœlo non est quod explicemus, cùm pueris etiam notissimum existat. Verùm actiones, atque virtutes eorum pauci reperiuntur qui intelligāt. Quapropter eas hoc loco narrare datur occasio,

casio, quarũ cognitione mẽs ad altiora peruenire poteſt, vtpote metaphyſica. Sol itaq; cœleſtis eſt luminare diei magnũ à Deo poſitum in medium cœlum. Cur autem cœlum occupet medium, intelligendum eſt hac de cauſa fieri, nempe vt ſuperiora ſe necnon inferiora quæuis calefaciat æqualiter & illuminet. Sicuti fons vitæ noſtræ (caducæ tamen) eſt cordis noſtri centrum, in quo viget calor naturalis reliqua noſtri corporis membra calefaciens & illuminans, id eſt, viuificans: non aliàs. Sol omnes mundi partes ſuperiores & inferiores calore lumineq; ſuis viuificat. Hac de cauſa mundi cor à calore dicitur, & oculus à lumine, quia cuncta perluſtrat, etiã abditiſsima quęuis in terræ centrũ vſq;. In eo cœlicæ virtutes omnes reconditæ ſunt, & ipſe reliquas omnes ſtellas infrà ſupraq; ſe exiſtẽtes illuminat. In ſumma corpus eſt omnium quę in cœlo ſunt & in terra nobiliſsimũ. Iuſta ratione primus poſt Deũ parens eſt omniũ ab Hermete vocatus, q̃ in eo ſemina quorũuis & formæ deliteſcãt inferiorum. Maſculinũ & vniuerſale ſemen, ac naturæ primum & potiſsimum ſulphur exiſtit, genenerationumque pars omnium, & potiſsima cauſa. Quamobrem à ſapientiſſimis viris, vt Paracelſo primùm affirmatur Solem & hominem generare hominem.

A So-

A Sole uita naturalis creaturarum omnium originem ducit, nam ex eius uita, est omnis uita caduca. Si Sol igitur uiuit, necessarium est ut in aliquo uiuat, scilicet in humido suo radicali, uidelicet aëre purissimo, qui tempe rat calorem eius humiditate sua. Fatuum esset cum plurimis credere, Solem ignem existere tantùm, quia uita consistit in unione spiritus cum corpore per medium animæ, quæ ab hac unione causatur. Aliàs non uiuere concedendum erit contra ueritatem, cùm unio naturalis inter duo semper fiat, ex quorum concordia tertium quid resultat unum, id est, unitum. Imò quòd magis est, dicimus unicum elementum fore Solem, in quo cuncta continentur elementa simplicia, sicut in cœlo reliquisque corporibus cælestibus: at in illo perfectiùs propter uitam, quam omnib. infundit. Non sunt igitur ignis & aër solùm in Sole cœloque, sed etiam terræ, nec non aquæ substantia purissima simplicissimaque. Sol igitur pater est, & uirile semen omnium, & Luna mater, ut audietur in sequentibus.

De

De matre metaphysica prolis.

CAPVT SECVNDVM.

Expositio physica.

M*Ater eius Luna.*) Iam author innuit Solem esse Lunæ virum, & Lunam eius vxorem, primamque rerum generationem in cœlo primùm concipi, demũ in terris perfici, prout infrà dicetur apertiùs. Non enim Sol immediatè suos influxus vitales imprimit in inferiora, sed per Lunam, quæ decies & ter quotannis à viro suo per coniunctionem concipit, fœtumq́; pariens indies demittit in terram, & aquas, vt audietur postea. Et sicuti parit singulis diebus, ita etiã recipit à viro suo virtutes, nõ alias quàm stellæ quæuis, licet in cõgressu fœcũdiùs ob maiorem eius vicinitatem. Nec est quòd vulgus putet istas conceptiones & partus huiusmodi fieri sicut apud nos in terris, àt spiritualiter, & per influxus, nullo contactu, sed solis aspectibus. Et quum nobis plena conspicitur, minus virtutũ à Sole recipit, quàm vbi latés omninò fuerit Soli coniuncta, propter maiorem distantiam: at plus in oppositione, quàm inter ambos laterales aspectus, ideo quòd potentiores influxus recti Solis existant, quàm obliqui. Existimandum igi-

tur non eſt, vt communis aliquorum impropria loquutio defectum pati Lunam, cùm eo tempore maximè virtutibus imbuatur ſolaribus. At quia tunc nobis conſpicua non eſt, ob ſolare iubar omnia vincens & obfuſcás, videtur priuata lumine, cùm tamē plus in ſe contineat à Soleque recipiat, quàm in oppoſitione plena prorſus apparens. Verū eſt etiam iſta duo luminaria, ratione matrimonij, quod inuiolatum obſeruant ex ordine diuino, bina fore diſcreta corpora, tamen in vna ſubſtantia, ſicuti vir & fœmina hîc apud nos, duo ſunt in vna carne, quòd pariter vt illa priùs vnum fuerint. Iſta Solis virtutum in Lunam receptio, perfecta generatio non eſt, ſed eius initium tantùm, quia in inferioribus elementis perfici debet, vt audietis in ſequentibus. Eſt igitur Luna medium per quod inferiora ſemina iunguntur ſuperioribus, à quibus impregnantur, & pariunt elementa craſsiora, quæ miſta vel compoſita propriè nominamus. Quanam ratione id fiat narrabitur poſtquam ea quæ de primis & cœlicis parentibus dicta ſunt phyſicè, metaphyſico modo iam explicuerimus.

Expoſi-

Expositio metaphysica.

SOlem per Lunam influere vitam in inferiora si verum est, ambo quibusuis etiam per vitam, id est potentialiter (quæ potentia per metaphysicam in actum deduci potest) inesse necessum est. Nam vita Solis & Lunæ quibusuis in rebus est vnio per Iouem, & sana dici debet; aut aliàs ægra dum per Saturnum Mercurius & Mars coniungũtur, vt in priori Parte dictum est. Quapropter si metaphysicè quoduis ad Mercuriũ, Saturnum & Martem sua compositum reduxeris, ab hisq; Solem & Lunam extraxeris, mediaq; Iouis vtriusque temperie simul vniueris: vnum efficies ex tribus excellentius, quàm antea per naturam compositum fuerat, sub alia forma tamen. Quia destructa forma physica, non est artis iterum eandem restituere, sed longè meliorem, oculis tantùm alteratam & occultò virtutibus repurgatioribus & non impeditis eisdem, quæ priùs à suis actionibus remotiores erãt. Sed cùm ista iam in priori Parte posita sint, obiter pertransibimus.

De metaphysici parentis utriusque fœtu.

CAPVT TERTIVM.

Expositio physica.

SVperiori naturæ magisterio prius ab Hermete posito, mox eius fœtum adijcit his verbis: *Portauit illud uentus in uentre suo*. Licet in priori Parte locum hunc explicuerimus, vt lectorib. tamẽ à me satisfiat, amplius hîc elucidabitur. Sol & Luna inferiora sese sursum attollunt, inferioris naturæ magisterio, donec ad Solem & Lunam superiora veniant, id est ad superioris Solis virtutes in superiorem Lunam infusas: & quia similia similibus gaudent, inferiores matrices superiora semina recipiunt, quòd vxoris, non mariti sit officium. Iam clariùs patet verum esse quod Hermes antea dixit ab exordio mox, inferiùs & superiùs idem esse. Nam sicuti Sol & Luna sunt in cœlo superiori, sunt & in inferiori similia substantia, non accidẽte, prout suprà diximus, & infrà clariùs indicabitur. Iam ad inferius artificium veniendũ esse video. Sub Marte Vulcanicas artes in cẽtro terræ suas exercente Sol inferior delitescit vniuersalis, qui sui parentis impetu per ventum extra cauernas subterraneas erumpit, vt sequitur. Huiusmodi follibus Vulcanus

nus elementorum partes puriores & ſubtiliores in cœlum à ſe pellit, vtpote Solē, quē diximus inferiorem, ignis & terræ materiā potiſsimam continentem, & Lunam inferiorem etiam, quæ materiam aquæ ſubtiliſſimam ſub aëris forma deliteſcentem habet, quæq; Solis inferioris eſt vehiculum, vt patet his verbis: *Portauit illud uentus, &c.* hoc eſt, ſemen inferius & vniuerſale per aëra delatū eſt, ad ſe coniungendum ſuperiori ſemini etiam vniuerſali, &c. Certum eſt ex aqua & igne conſtare aërem, ſicuti cœlum: verùm ſub ignis hac appellatione, potiſsima ſubſtantia terræ comprehenditur inferioris, igni pariter aſcendenti quòd admixta ſit: & ſub aëris nuncupatione, purior inferioris aquæ ſubſtantia, ſubtiliorque, vt in ſequentibus liquebit ampliùs. Venter itaque naturæ eſt ex omnium elementorum inferiorum puriori ſubſtantia cōflata matrix, in quam ſe recipit ſemen Solis ſuperioris vniuerſale per Lunæ medium, quæ hac etiam de cauſa propinquior elementis inferioribus facta eſt, &c.

Expoſitio metaphyſica.

AVditum eſt ſuprà Solem & Lunam ineſſe quibuſuis etiam inferioribus per vitam, & ab ipſis extrahi poſſe Io-

uemq;.Nunc est quòd sciatur vlterius, etiam in omnibus fore cœlum, id est quintam essentiam, quæ per ventum, hoc est aërem arte chymica factum, portatur, &c. Qua via ventus hic fiat chymicè, prior Pars continet, etiã quum sic, & quando nominatur aër: item quinã physicus vel naturalis ventus in terrę cauernis generetur, &c. Modò restat vt ventum huiusmodi metaphysicè probemus fieri per experientiam artis chymicæ, prout affirmauimus. Chymistę veri, nihil intentatũ relinquẽtes eorum quæ ad naturã pertinent, studio suo merè philosophico, repererunt venti naturalis originem hoc modo. Quum ad fusionem calcinatorum suorum, & reductionem in corpus (vt aiunt) igne continuato nullius respirationis, quẽ follibus quantumuis magnis, vel duplicatis excitare non poterant, indigerent: ad globi terræ similitudinem, globum æneum vacuum, aut sphęram extruxerunt vnico respiraculo patente, vix æquè magno ac cicer intrare posset, per fistulam sesquipedales longitudinis prominentem vẽtris eius medio. Quem ad quartam plus minusue suæ capacitatis partem imbuerunt aqua. Demum super crates ferreas, & supra carbones aut prunas collocarunt, fistula ad alterum ignem directa flagrãtem, in cuius medio vas fusorium cum sua mate-

materia situm erat. Statim atque per caloré aqua suos in vapores conuersa vel resoluta fuit, his tádem auctis & multiplicatis, aut cũ impetu prorumpere, magnumque flatum excitare coacti sunt instar venti, vel globus huiusmodi crepuit medius, si fortè minus os illis in exitum patuerit. Hac ratione venti naturalis generationem edocti sunt, aliàs fieri quàm à gentilicijs philosophis quibusdam experientia nihil docentibus, at verbis tantùm effutitum est. Quia de venti naturalis generatione diximus in priori Parte, hic obiter eam pertransibimus, ad nostri venti chymici declarationem venientes. Non aliàs quàm auditum est, sub nostro globo terra chymica struimus ignem, quo mercurialis aqua nostra suos in vapores resoluitur, ad globum cœli nostri scandentes. Verùm, quia generatio nostri fœtus est supernaturalis, nostra matrix, aut ventus nullo modo respirare debet, vt infrà latiùs.

De metaphysicæ prolis nutrimento.

CAPVT QVARTVM.

Expositio physica.

PRiori parte Martem ab vberibus Saturni sugere Mercurium diximus, quum infirmitatis & sanitatis arbores describeremus; idem Hermes hoc loco docet, nempe terram inferioris vbera fore naturæ, per quę lac mercuriale fœtus omnis in alimentum, & vitæ suæ sustentationem sugit. Postquàm author elementa tria proposuit, duo priora sub duorum Planetarum nomine, Solis & Lunæ, tertium verò sub vento: quartum iam sub nutricis comparatione, proprioq; scilicet elementari nomine terra subdit. Non sine consideratione prætereundum est, hîc opinionem de primis principijs nostram tacitè contineri, nempe tria tantùm elementa fore, quæ sub sensus nostros corporaliter cadunt, ignem scilicet, aquam & terram, & hęc in quartum reduci, quod magis aliorum esse matrix & massa quędam ex alijs tribus mistis confecta, quàm elementum per se fore videtur. Ex præcedenti sententia patet, *Portauit uentus*, id est aër, *in uentre suo*, Solem & Lunam, ac puriorem terræ substantiam inferioris,

ris, cuius crassior & impurior pars non ascen dens, nutrix est fœtus in aëris ventre concepti. Nam sub Solis nomine, terræ purior substantia & ignis, ac sub Lunæ dictione subtilior aquæ substantia continetur, quæ per ignem in aërem conuersa, reliqua secum in sublime vehit, &c. Quod etiam priùs diximus, hic repetendum est, nempe sub appellatione terræ, crassiorem aquæ substantiam contineri. Quoniam & aqua nutrix est eorũ quæ ab alto rursus in eam (eleuata priùs tamen) deciduñt. Ignis igitur substantia crassior in terræ centro, totum artificium eleuationis inferius, vel dispositionis exercet, Marsque dicitur impetuosus, & agens inferiùs, quod Solem suum in gremio Veneris, vnà cum Luna Mercuriali, Ioueque Saturni per aëra pellit, vt matrix ista Solis & Lunæ superiorũ semina, per Iouem etiam superiorem vnita recipiat, impregneturq;. Postmodum rediens à sublimis, & huiusmodi fœtũ parturiens, inferioribus, videlicet aquæ terræque nutriendum committat, &c. quæ clariùs infrà declarantur.

Expositio metaphysica.

Non aliàs quàm omne quod generatur, à terra suum alimentum sumit: fœtus

ficij nostri suum nutrimentum habet à terra nostra, quæ dupliciter hic intelligi debet. Pars enim inferior nostri vasis, pro terrá nō-nunquam accipitur, & superior pro cœlo. Quandoque Iupiter quod fixus existat, loco terræ ponitur, & aliæ partes quòd in cœlum ascendant, volatiles fore dicuntur, & postquam descenderint, à sua terra nempe Ioue nutriri, &c.

De maximo totius mundi mysterio.

CAPVT QVINTVM.

Expositio physica.

PAter omnis Theolesmi totius mundi est hic. His quę dicta sunt maximum arcanum huius mundi continetur, omnibus non, & prophanis minimè propalandum, sed sacris initiatis mysterijs tantùm; & his adhuc sub breuiloquio. Quid enim excellentius, aut homini Philosopho dignius esse potest, quā integram naturam superiorem, & inferioré, cum eius operibus omnibus cognoscere, tam intus, quàm extra se? Nonne præstantiùs est omnibus poëmatum fabulis figmentisque, magis ad idololatriam, quàm ad v-

nius

nius veri Dei cultum excogitatis? Et quamuis ab aliquibus allegoricè perperàm, ac si præclara mysteria complecterentur interpretata sint, nihil minùs tamen tot somniatis Deorum suorum Dearumque nominibus, quàm Dei magnalia cecinerunt. Licet Ouidius aliquid subodorasse videatur in sua Metamorphosi, multa nihilominùs immiscuit friuola quædam, ad artem hanc nihil prorsus conferentia. Quid Ethnicorum scripta prosunt, aut ædificant in salutem? certè nihil; pluris tamen fiunt in Scholis, quàm piorum scripta virorum Deum vnum profitentium in omnibus. Non præstaret, quæso, iuuentutem addiscere quæ Dei sunt opera, quàm hominum? Physica sanè si ritè doceatur, in cognitionem Dei magnalium nos ducit, & Metaphysices postea Patrum antiquorum diuinitùs edoctæ, quæ talis est vt Hermes retulit, &c.

Expositio metaphysica.

SI tu frater profundè meditatus fueris ea quæ D.O.M. in creatione mundi fecerit, ac omniũ quæ in eo sunt, tuiq; præsertim intelliges Patrẽ arcanorum omnium

id est,

id est excellentissimum Theolesmi sacri mysterium, hoc est artis diuinę potiùs quàm humanæ secretissimum opus Alchymiæ, cuius pater, id est supremum arcanum, est hîc in sermone meo veridico, &c.

De seminum cœlestium sationibus.

CAPVT SEXTVM.

Expositio physica.

V*Is eius integra est, si uersa fuerit in terram.*) Postquam elementorum inferiorum subtiliores partes grauidæ fuerint virtutib. cœlicis, demittuntur in terram, vel in aquas: non priùs eorum vires integræ sunt, id est, suum consequuntur effectum generationis. Participium hoc, *uersa*, notandum venit, pro suo composito reuersa vel retrouersa debere sumi, si physicè rem ipsam intellexeris, eritq; duplex sensus, vtpote: Pro parte inferiorum seminum reuersa potest intelligi ad locum vnde recesserant, scilicet ab elementis fixis. Et ex altera parte, superiorum videlicet, potest etiam compositè sumi pro conuersa, hoc est, mutata in terram, vel fixata fuerint, &c. suo loco latiùs.

Exposi-

Expoſitio metaphyſica.

NOn priùs cognoſces opus metaphyſicum eſſe completum, quàm vbi materia tota verſa fuerit in terram, id eſt, in puluerem fuerit conuerſa. Longa decoctione liquida, licet etiam non euaporent, ſed retēta fuerint, inſpiſſantur, & ſucceſſu temporis exſiccantur in puluerem. Vulgo videtur hoc abſurdum, & qui huius rei fecerūt periculū ſoli credere poſſunt. Verùm longiſsimum & ſummè tedioſum opus exiſtit, in vno plus quàm in alio tamen. Quapropter induſtria ſumma requiritur, in electione magis aptæ materiæ. Quædam remota ſunt, alia remotiora, nonnulla remotiſsima: ſic & propinqua, propinquiora, maximeque propinqua perfectioni, quæ quidem artifici metaphyſico neceſſaria cognitu ſunt omnia priuſquam aggrediatur opus: aliàs deplorabit errorem ſuum.

QVARTA

QVARTA PARS.

De operationibus, & documento metaphysici magisterij. De mundificatione materiæ, ad opus metaphysicum assumptæ.

CAPVT PRIMVM.

SEparabis terram ab igne, subtile à spisso, suauiter cum ingenio magno. Ascendit à terra in cœlum, iterumq́; descendit in terram, & sic recipit vim superiorum & inferiorum.

Iam primùm incipit author practicam artis metaphysicæ docere. Priùs enim theoricè tantùm eam demonstrauit. À separationē mox rem ipsam aggressus, inquit, *Separabis terram ab igne*, hoc est à viro fœminam, vt generare valeat. Oportet siquidem in omni generatione duo fore, quæ conueniant in vnum, quæque vocauit author in prima sui sermonis parte, *superius & inferius*. id est agēs

&

&patiens. Huiusmodi ſeparatio primũ eſt in hac arte neceſſaria, quę propriè vocatur à philoſophis elemẽtorũ diuiſio puriorum ab impurioribus. Docet hîc author primam præparationem eſſe mundificationem partium in hac arte conuenientium. Nonnulli putant elementorum quatuor ſeparationem hîc intelligendam eſſe, quod ego nemini refragari cupio, ſi de ſeparatione philoſophica, non vulgari tamen intellexerit. Sub ignis hac appellatione duo alia continentur elementa, ſcilicet aër & aqua. Nullus ſiquidem ignis eſt aëris expers, nec aër aquæ, cùm aër ſit aqua per ignem reſoluta, quo cogitur illa ſurſum aſcendere. Terra verò partim aſcendit, partim inferiùs & fixa remanet, vt infrà declarabitur exactiùs.

De ſecunda purificatione materiæ.

CAPVT SECVNDVM.

NOnnulli putãt hanc particulam, *ſubtile à ſpiſſo*, referri ad priorem, nempe, *Separabis terram ab igne*: verùm ego ſum iſtius opinionis cum authore, ſecundam & particularem eſſe purificationem philoſophicam: qui credere volet poterit, qui noluerit, minimè cogitur. *Subtile* quidem à Philoſo-

losophis, dicitur omne quod æthereum est, aut per ætherei virtutes in subtilitatem redactum. Nam vti suprà dictum est, æthereum & elementa substantia quidem vnum fore, sic etiam remotis accidentibus, quibus tantùm differunt, in vnum facilè redibunt. Est igitur authoris sententia per separationem subtilis à spisso, subtiliari spissum, & in ætherei subtilitatem elementare posse redigi metaphysicè. Hęc separatio, philosophica solutio dicitur, quæ nisi præcedat, compositio nulla fieri poterit etiam philosophica. Quapropter hæc posterior separatio peróptimè considerandà est, ne cum priori confundatur. Ex ordine dictionum in orationibus (licet nulla coniunctio sit intermedia) patet authoris menti meam opinionem esse conformem, cùm priùs dixerit, *Separabis terram ab igne*. Si hanc sententiam per eam quæ sequitur exposuisset, vt nonnulli volunt, dixisse debuerat postea, *Spissum à subtili*, quia terra spissior est igne, quem etiam præcedit in oratione, & non inuertisse præter omné scribendi rationem substantiuorum correspondentiam. Nec dici potest adiectiua fore, quia spissam dixisset. Vnus est hic Philosophorũ occultandi modus in manifestissimis, à quo reliquos addiscas.

De instrumento philosophico uel metaphysico.

CAPVT TERTIVM.

POstquam author materiam, & operandi modum in eam indicauit, ordine cõuenientissimo post, instrumẽtum addit philosophicum, eiusque temperamentum verbis occultissimis, inquiens: *Suauiter cum ingenio magno.* Qui filij sunt Hermetis, facilè percipiunt, quid per hæc verba velit, & non alij. Chymistarum, vt etiam naturæ propriũ instrumentum est ignis, qui penes artifices multipliciter consideratur. Est enim ignis externus, aut internus: Externus aut violentus aut per tres gradus temperatus, vel naturali similis, & remissisimus, qualem sibi natura in generatione rerum vsurpat: Internus cuilibet substantiæ proprius est, & naturaliter insitus, cuius etiam Chymista rationem habeat oportet. Vtuntur igne violento Chymistæ, vel inter calcinandum, ficciora sublimandum, aut metalla sua liquefaciendum: igne temperato per tres gradus inter destillandum ascensoriè, descensorieq́; : naturali simili dum putrefaciunt, digerunt, congelant, vel circulatoriè soluunt, atque fixant. Patris Hermetis documentum est, vt filij sui postremò, quo naturam in suis operationi-

bus imitari valeant, vtantur, vti per aduerbium suauiter apparet. Altera pars: *Cum ingenio magno*, denotat hunc ignem ingeniosè, summaque diligentia construendum esse, iuxta naturalem calorem, &c. Varia est ignis huiusmodi struēdi ratio, cuilibet pro sui ingenij capacitate relinquenda, modò suauis & continuus existat, non interruptus. Aliqui solent industriosis fornacibus caloris huiusmodi continuationem sibi comparare: nonnulli alij varia materia suum ignem exstruere, quorum omnium author hoc loco non meminit, quod breuitatem in sua tabula seruare coactus fuerit. Apud scriptores alios quæ posita sunt, recensere, superfluum esse duximus.

De priore parte Circulationis, id est, Solutione philosophica.

CAPVT QVARTVM.

DOcet postmodum signa tacitè, quæ inter operandum apparent, quum dicit: *Ascendit à terra in cœlum, &c.* Circulatoria destillatio pulcherrimè declaratur hoc loco, nec non vas ad naturalium vasorum similitudinem esse construendum. Videmus enim totum cœlum & elementa similitudinē habe-

habere cuiusdam sphærici vasis, in cuius cen tro, naturalis ignis viget inferior, subtiliorē elementorum inferiorum materiam in cœlum agens, &c. Non aliàs vult Hermes nos habere vas idoneum, ad illius imitationem. At quia foret impossibile nobis in aliquo vase clauso, veluti natura suspensum in medio, necnon accensum ignem rationibus varijs includere, maximè quia noster ignis fomentatus est; hoc est indiget materia, quæ propter grauedinem centrum vniuersi petit, vnde fieret vt in fundum laberetur, nec remaneret in centro. Minimè potest etiam ignis huiusmodi præter liberum aërem vires suas exercere, quapropter occluso vase statim extingueretur: necessarium fuit ignem extra vas nostrum fore sub eius fundi rotundi centro. Totum ignis magisterium in eo consistit, vt continuus existat, ac in eodem statu, leuis & vaporosus; veluti continuatur ignis in terræ centro naturalis, qui magisterium eleuationis, id est ascensus à terra in cœlum exercet: hoc indicat prioribus verbis inquiens: *Cum ingenio magno*, hoc est igne persimili naturali, &c. Quorundam Philosophorum expertissimorum in hac arte, iam occurrit opinio reprobantium, parte igne subterraneo, sed affirmantium cœlesti solùm omnia

penetrãte metallorum generationem fieri: non vident interim quinam Hermeti contradicant,& sibi, qui nullo modo possunt alio suum exercere magisterium, quàm per ignem extrinsecum & subtus agentem, naturalis ignis ad similitudinem in vniuersi centro suum centrum habentis,à quo sursum assurgit,&c.Nam & si vehementissimus ibidẽ existat,ob maximum tamen interuallum,& intermediam terram, & aquam eius calorẽ arctissimum impedientem & compescentem,in cauernis metallicis, quæ vt plurimũ ad 600. aut 700, plus minusvè cubitos sub terræ superficie non latent, est ita remissus, vt vapores metallicos tãtùm eleuet ad summitatem clausarum naturaliter cauernarum Hermetico vasi persimiliũ. Verum est quod ab igne cœlesti lapideas cauernas, & omnia penetrante, vires atque suas virtutes acquirant, quæ generationis eorũ est pars altera. Huic igni comparandus est internus; id est, Hermetis materiæ naturaliter insitus, cuius fortè quum illa scriberent nullam rationem habuerunt: Nonnunquam bonus dormitat Homerus. Porrò sumus homines,errareque nos omnes contingit à minimo vsque ad maximum.Et quamuis artem ipsam calluerint & adimpleuerint illi boni viri,magis ex dono Dei quàm ex naturæ noticia,vel improbo

probo ſuo labore ſunt eam adepti. Contrà plerique reperiuntur, qui rem ipſam experti nondum fuerunt, acutiùs tamen expertis contati ſunt. Patris Hermetis opinio eſt, vt igne ſubtus metaphyſici magiſterij vas extrinſecùs agente, materia vaſe contenta ſurſum ad ſummitatem eius inſtar naturæ cogatur aſcendere. Quod his verbis innuit: *Aſcendit à terra in cœlum*: hoc eſt ab inferiori parte vaſis, quæ nonnunquam terra vocatur à Philoſophis, ad ſuperiorem quæ cœlum, ab illis etiam dicitur. Poteſt etiam aliàs intelligi, ſic videlicet: Solis & Lunæ fœtus aſcendit, id eſt conuertitur, aut reſoluitur eius terrea ſubſtātia, vel ſpiſſum eius in cœlum, hoc eſt in ſubtilliſsimam ſubſtantiam, cœleſti ſimilem, &c.

De Circulationis metaphyſicæ parte poſteriore, ſcilicet Fixatione philoſophicâ.

CAPVT QVINTVM.

STatim atque Solutionem philoſophicam author ſuis filijs indicauit, Fixationem ſubdit his verbis: *Iterumq́ deſcendit in terram:* id eſt Poſtquam aliquandiu ſub cœleſtium virtutum internarum obedientia, reſoluta materia Philoſophorum, aſcenſus de-

d 3 ſcenſus.

ſcenſusq; ſteterit artificio, ſuo tempore determinato maturitatis, ad ſuam terram redit, id eſt, Spiritus iſte fit iterum corporeus, qui priùs è corpore factus fuit Spiritus. Ænigmaticis verbis Philoſophi hoc ipſum inuoluerunt, dicentes. Fac fixum volatile, rurſusque volatile fixum, & totum habebis magiſteriũ. Sunt nihilominus aliæ ſolutiones & congelationes in hoc magiſterio neceſſariæ, quæ præparationes potiùs appellandæ ſunt. Fatuũ ſanè credere foret, materiam hãc philoſophicam non præparandam & ſubtiliandã eſſe priùs. Hoc ipſum docent quotquot ſunt Philoſophi naturales in hac arte ſublimati, ſcilicet præparationes eſſe neceſſarias, quas operationes vocarunt mũdificationes & ſubtiliationes, ſolutiones & congelationes. Corpus enim in Spiritum reſolui neceſſum eſt, & Spiritum in corpus, ſi naturam imitari voluerit artifex. Videmus fieri naturaliter, vt in nubem aqua reſoluatur, & eadem nubes iterum in aquam, vt fiat quod ſequitur.

De ratione cur huiusmodi conuersiones uel transmutationes fiant.

CAPVT SEXTVM.

Concludit author quartam sui sermonis partem, his verbis: *Et sic recipit uim superiorum & inferiorum*, Docet hoc loco latiùs quod antea dixit: *Quod est inferiùs, est sicut id quod est superiùs, & è contra.* Nam per singularẽ numerum vim, indicat eandem esse potentiam naturę superioris, quæ inferioris est, & non diuersam: aliàs vires dixisset, aut singularem numerum geminasset, hoc modo, recipit vim inferiorum & vim superiorum. Hoc minimè suos docere voluit Hermes, imò potiùs idipsum confirmare, quod superiùs allegatis addidit, videlicet: *Ad perpetranda miracula*, id est potentiam, *rei unius.* Quoniã in vnione superiorum cum inferioribus maxima vis inest, ac ad miraculum vsque potentia, Quòd superiùs ea quæ hoc loco requiruntur, latè satis dicta sint, repetitionibus papyrum implere nolumus.

QVINTA PARS.

De utilitate metaphysici magisterij.

CAPVT PRIMVM.

SIC habebis gloriam totius mundi. Ideo fugiet à te omnis obscuritas.

Hìc docet filios suos Pater Hermes vtilitatem artis, & ad vsum applicationem duobus modis. Priore suæ medicinæ tacitè satis in metallis vtilitatem indicat. Nam totius mundi gloria consistere videtur in opibus. Non enim spernunt Philosophi diuitias omnino, sed abusum earum. Imò fœlicem & gloriosum existimant in hoc mundo fore diuitem, qui bona sua pauperibus distribuit; Licet obulus viduę de victu suo diminutus, magis acceptus Deo fuerit, quàm opulentũ ingens pecunia superflua. Nihilominus vt subuentum sit pauperibus D.O.M. hominibus suis diuitias hac arte, donoque suo tribuit, vt non existiment cum nonnullis, qui habent

habent eas ex hæreditate parentum, sibi solis fore posſidendas. Verùm quòd huius partis hactenus paucam fecerim profeſsionem, alijs amplius hunc locum elucidandum libentiſsimè cedens relinquo, posterioremq́; partem quę Medicinam animi, nec non corporis humani concernit aſſumens, hunc librum in ſtudioſorum vtilitatem, & vniuerſæ reipublicæ conſcribere volui: maximè quòd alios hunc locum integrum reliquiſſe viderē, aut obiter, aut ſtudioſè tranſcurriſſe.

De fructu metaphyſicæ medicinæ, quò ad humana corpora.

CAPVT SECVNDVM.

NOn ſolùm Deus pauperibus auro vel argento ſubuentum eſſe vult, ſed etiã remedijs ad eorum tollendas infirmitates adhibitis, vt Chriſtus ipſe teſtatur in Euangelio, dicẽs: Infirmus fui & non viſitaſti me, &c. Hoc poſteriore quintæ partis vtilitatis modo, ſatis innuit Medicinam ſuam Hermes ad corpus & animam vtilem fore, his verbis: *Ideo fugiet à te omnis obſcuritas.* Non aliàs enim quàm animi corporiſque ſcilicet infirmitatem fore ſcitur, duplicem etiam eſſe Medicinam oportet. Hinc fit vt author (à te) lo-

quutus fuerit,& non à metallis. Verùm posset nasutulus quispiam adducere Sophista: non dixit ab alijs, at à te solùm, artificem intelligens. Qualiscunque fuerit hoc asserens, Ethnicus erit, non Christianus, quandoquidem alter ego mihi tu,& alter tu tibi nisi fuerimus ego & ille, cui vicissim & nos illi simus ipse, nostrûm Christo dignus esse nemo poterit vnquam. Nunc inquiramus quid per obscuritatem intelligat Hermes: nihil aliud sanè quàm tenebras ægritudinum. Omne corpus infirmum tenebrosum est,& è contra. Verbi gratia, videmus homines ægros nedum colore, verùm etiam omnibus humoribus, vt sanguine, lotio, sudore, cæterisque excrementis omnibus obscuritatem reddere, contra sanos splendorem, &c. Mens est authoris hoc loco, si portiunculam huius medicamenti quocunque modo sumpseris, decidet à te quæuis infirmitas corporis, quam in priori Parte nostra quaternario descripsimus, à quatuor Planetis imperfectioribus. Cæterùm de mentis obscuritate loquamur. Variæ profectò mentales infirmitates existunt, vt Vesania, Mania, Furia, Stoliditas,&c. quibus obscuratur hominum animus. Omnes quotquot esse possunt infirmitates huiusmodi metaphysico medicamine curantur Hermetico. Nec solùm

ſolùm animi ſanitatem reſtituit, verùm etiam ingenium atque mentem hominum acuit, vt omnia ſibi ſint intellectu perceptuque facillima, eosque nihil eorum lateat, quæ ſunt inferiùs ac ſuperiùs. Eſt itaque ratio ſententiæ, quod omnia corpora tam rerum naturalium quàm hominum, ad ſummam ſui ſuamque perfectionem hac arte reduci valeant. Huius etiam in priori noſtri libelli parte mentionem fecimus, quum de tribus Planetis perfectioribus loqueremur, indicantes hoc medicamento, ſanam in corpore ſano mentem acquiri poſſe. Victo per ternarium igitur qnaternario, ſeptenarius in exaltatione ſua iubilabit.

SEXTA

SEXTA PARS.

De virtute potentiaq́ Solis metaphysici.

CAPVT PRIMVM.

HAEC est totius fortitudinis fortitudo fortis, quia vincet omnem rem subtilem, omnemq́ solidam penetrabit.

Nihil in rerum natura fortius isto medicamento reperiri potest. Ideo dicit author: *Hæc est fortitudo fortis*, id est vis & efficacia supernaturalis: *totius fortitudinis*, hoc est potentissima, viresque naturales omnes excedens. Ideo verè metaphysicum opus optimo iure nominatur. Nec alia quæuis Metaphysica præter istam reperitur, garriant quicquid velint vulgares Philosophi, qui nihil minus quàm artem intelligẽtes Metaphysicam, in ea non erubescunt ingentia scribere volumina, suisque nugis anilibus albam contaminare papyrū. Nam quid est Metaphysica precor, aliud quàm ars opere suo naturá excellens,

lens,& quæ vbi naturalis induſtria deficit,ibidem incipit. Hoc artificium duplex eſt, vtpote ſpeculatiuum,& practicum. Vtrumque Pater Hermes intelligit: Verùm ordine prępoſtero practicum exponere volui priùs, vt ex fructu meliùs adducere poſſem recentes adhuc ſtudioſos artis, eosque Nectaris allectos dulcedine, laborum ſtudiorumque minimè pœniteret.

De proiectione metaphyſicæ medicinæ.

CAPVT SECVNDVM.

Rationem hîc reddit Hermes eius fortitudinis, quàm ſuo medicaméto priùs attribuit his verbis: *Quia uincet omnem rem ſubtilem, omnemq́ ſolidam penetrabit.* Quotquot fuerunt Hermetis interpretes, hunc locum ad metalla ſolent inflectere, prout nunc audietis: *Quia uincet*, id eſt coagulabit atq; fixabit *omnem rem ſubtilem*, hoc eſt Mercurium vel argentum vulgi viuum: *omnemq́ ſolidam penetrabit*, id eſt omne metallum durum perfectum & imperfectum: vti ſunt iſta ſex, Sol, atq; Luna, Saturnus, Iupiter, Mars, & Venus, ad ſummam perfectionem perducet atq; minoré, id eſt Metaphiſicam & naturalem. Verùm quòd ego tantùm ad Medicinam corporis huma-

humani rem istam exponendam assumpsesrim, alijs opinionem dictā integram relinquere cupio, munusque meum & officium pro viribus prosequi. Sic pro parte mea rem intelligo: *Quia uincet*, id est purgabit: *omnem rem subtilem*, hoc est Mercurium totum humanumque sanguinem, vel humorem in quo spiritus vitales degunt: *omnemq́ solidam penetrabit*, id est carnem & ossa penetrando, suis ab infirmitatibus vindicabit, &c. Nam vti supra gloriam pro metallis exponendā, & obscuritatem pro hominibus fore diximus, sic etiam hoc loco pro corporibus humanis est intelligenda solidorum penetratio, subtiliumque humorum scilicet purgatio. Nam in homine mineralis, animalis & vegetabilis est sita virtus naturaliter, & omnia quæ maior in se mundus continet actu, sunt in minore potentia. Quapropter omnem rem, & non rem absolutè dixit Hermes, &c.

SEPTIMA

SEPTIMA PARS.

De comparatione metaphysici magisterij, ad mundi creationem.

CAPVT PRIMVM.

S*IC mundus creatus est.*

Ænigmaticé docet Hermes hoc loco totũ artificium suæ Metaphysices à creatione mũdi perdiscendum esse. Non est quod arbitretur quispiam, eum dicere velle, suos filios ex nihilo, sicuti Summus rerum omnium Artifex mundum, Solem suum creare, verùm ex iam creatis à Deo, perfectionem ab ipso creatam, & in rebus existentem elicere posse. Quapropter dictio creationis hîc pro diuinę mentis ordine, tempore creationis mũdi sumenda est. Eritque sensus & authoris hæc opinio, nempe: Sic in sui creatione mũdus est ordinatus, id est artificium nostrum similem seruat ordinem illi, qui fuit in creatione mundi. Iam videamus qualis iste fuerit. In Genesi legitur: Ab initio creauit Deus cœlum & terram. Sic etiam ait Hermes, opor-

oportet vos cœlum & terram à Deo creata, materiaque nostra contenta rursus producere, hoc est ab inferiori superius eius discernere. Quod suprà dixit sui statim sermonis ab initio sub finem repetit quasi diceret: Ex his duobus vnum oportet generari, nã per se nihil generare potest, sed cum alio sui simili, quod etiam ex seipso fuerit. Hoc idem est ac si loqueretur: Vnum ex duobus tertiũ generat per similitudinem. Dicit etiam in Genesi Moses: Terra erat inanis & vacua, & spiritus Domini ferebatur super aquas, & separauit aquas quæ sub firmamento sunt ab aquis quæ supra firmamentum existũt, &c. Quid multis, totam si Genesin cum inuocatione diuini luminis meditatus fueris, artem hanc inuenies, aliàs non. Hæc est Hermetis mens atque sententia.

OCTAVA

OCTAVA PARS:

De compositionibus elementorum Philosophicis.

CAPVT PRIMVM.

HINC erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic.

Ista particula præcedenti conformis est, eique respondet ex arte. Videtur enim Hermes idipsum loqui: Si tu pari modo feceris de tua materia, quo de mundo factum est ab initio, hoc est ab eo si puriora separaueris ab impurioribus elementa, nec non à spissis subtilia simpliciaque, mirabiles fient inde adaptationes elementorum & mixtiones. Ita Deus elementa coniunxit ab initio, vt nullum elementum sit, quod in se non contineat aliud elementum. Hinc fit etiam vt per Mosen duorum tantùm elementorum nuda mentio facta sit, aquæ scilicet, ac terræ, quæ dicitur ibidem aliàs arida. Nam sub terra concluditur ignis, & sub aqua continetur

aër. Et hac ratione sub vno solo reliqua tria contenta fuisse videntur, quùm dicitur: Spiritus Domini ferebatur super aquas, & congregentur aquæ sub firmamento & appareat arida: his constat aridam priùs sub aquis fuisse terram, & ignem in ea, nécnon aërem in aquis, &c. Erit itaque materia qua filios suos vti vult in suo magisterio, quædam aqua continens in se quatuor elementa (si saltem imitari mundi creationem debeat istud artificium) à qua separanda sunt elementa, componendaque rursus, vt superiùs auditum est his verbis: *Hinc erunt adaptationes mirabiles*, id est supra naturam. Nam quæ fiunt ex natura non æquè mirabilia sunt, penes eós qui cognouerunt naturam, ac apud vulgares. Illa verò quæ naturam superant verè mirabilia sunt omnibus, quia ex Deo fore necessum est. Quamuis & quæ natura facit, etiam quod ex Deo sint, admiranda nobis, nihilominus indies nostris oculis apparentia per ordinem existunt, ac omnibus contigentia. Sed ea quæ raro, nec nisi speciali Dei dono paucissimis & electis fiunt, maximè fore mirabilia debent. Mirabiles igitur adaptationes, id est, raro nec nisi pro miraculo contingentes.

De

De modo compositionis elementorum.

CAPVT SECVNDVM.

POst compositionum insinuationem, subiungit author modum quo fieri debeant, inquiens: *Quarum modus est hic*: ac si diceret. En tibi viam straui, quà poteris huiusmodi compositiones elementorum perficere, videlicet ab exemplo mundi creationis, vel ordinis in ea. Rudem & ignarum sanè Philosophum oporteret eum esse, qui mundi creationem intelligeret, has autem adaptationes Philosophicas ignoraret. Quapropter orandus est Deus, vt mundi creationis ordinem reuelare dignetur, quo cognito Metaphysicum artificium latere nullo modo potest.

 NONA

NONA PARS.

De manifestatione duplici materiæ, cùm ab authoris nomine cognomineq́, tùm ab eius arte, nec non experientia depromenda.

CAPVT PRIMVM.

Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes Philosophiæ totius mundi.

In finem vsque reseruauit Hermes declarationem suæ materiæ, quam duplici via pate facit eis, qui pollent ingenio: siquidem rudibus minimè propalanda, porrò nomine cognomineque suis aiens: *Itaque uocatus sum Hermes Trismegistus,* ac si loqueretur suis filijs. Hac ratione vocatus sum Hermes, quia Sapientiæ Metaphysicæ vobis interpres, & Trismegistus, vel ter maximus, quia hæc Sapientia quam vobis annuncio, sub ternario latet in vnum concluso. Quod meliùs vt intelligatur, excellentiam ternarij duximus in lucem

lucem esse propalandam. Sacrato ternario totus mundus, ordine, numero & mensura per vnitatem constructus est. Vnitas enim non est numerus, sed concordiæ fœdus. Binarius verò primus numerus discordię fons & origo, per assumptionem materiæ dissectus est ab vnitate, & rursus in vnum coniungi non potest, nisi vinculo plurimùm indissolubili, quod solum vnum est. Frustra certè laborat qui paria paribus copulare nititur, sed impare solo paria conueniunt in vnum. Numero nanque Deus impare gaudet. Vnarius itaque binarium, hoc est vnum & vnum, per vnitatis simplicitatem, in ternarium vincit, animatque, nexu quidem indissolubili. Nã vnum in aliquas partes diuidi non potest. Non enim vnum atque vnum duobus coniungi possunt, cùm duo, quæ nectere deberent, in vnum atque alterum per se solubilia sint. Reijciatur itaque binarius & ternarius reducibilis erit ad vnitatis simplicitatem, vt ait Io. Tritemius in epistol. ad Germanum Gnaum, & latiùs. Non est humanus mi Germane hic ascensus, neque eorum imitationi consentiens, qui vna duntaxat ala sursum feruntur, sed paucissimis familiaris, illis videlicet qui sese in vnitatem, non temerè reduxerunt, & in quorum est mente verus ternarius, id est qui reiecto binario per assumptio-

nem ternarij, sunt ad vnitatis simplicitatem assumpti.

De triplicitate materiæ metaphysicæ.

CAPVT SECVNDVM.

Posteriore parte manifestationis materiæ, docet author manifestò, quod suprà dixi, non solùm de metallis intelligendum esse quod loquitur, sed etiam de alijs: id est, non tantùm ex metallis ad metalla, Metaphysicam depromendam esse Medicinam, verùm etiam ex eis ac vegetabilib. & animalib. ad animalia, quod innuit his verbis: *Habens tres partes Philosophiæ totius mundi*, quasi loqueretur. Hęc ars eiusq; materia cõsistit in triplici Philosophia, hoc est in cognitione trium partium totius mundi: quæ mihi simul aut separatim Hermeti Trismegisto cognitæ fuerunt experientia. Notanda est hæc particula: *totius mundi*, quia distinctus est mundus vniuersus in duas partes principales, ætheream scilicet ac elementarem, quarum vtraque pars tres in se partes continet, videlicet corpus, animam, & spiritum, simul vt in coloribus Philosophicis, nigro, albo, rubeoq;, vel separatim, vt in mineralibus, animalibus, & vegetabilibus, quorum posteriorum

rum hic rationem habere proposui, quòd elementari mundo complectantur, à quo nobis æthereus venandus est. Tribus igitur potissimùm cernitur elementaris mundus cōstare partibus, Mineralibus, Animalibus, & Vegetabilib. Præter hæc nihil in hoc mūdo, quod sub sensum cadat, est quod queamus inuenire. Quapropter à Mineralib. tanquā aliarum partium basi faciens exordium, veniam ad reliqua corpora materialia. Terra quidem basis est & retinaculum omnium tā cœlestium influxuum, quàm solidorum corporum. Circum eius centrum cœlestes motus ferūtur omnes. Ad eius centrum grauia quæque feruntur, nisi soliditatis eius beneficio retinerentur. Et ab eius centro leuia fugiunt omnia. Quod author supra docet, inquiens: *Terra nutrix*, & paulò post: *Ascendit à terra in cælum, iterumq́ descendit in terram, sic recipit uim superiorum & inferiorum*. Ibidem videmus ipsum inferiorum vires terrę potissimū adscripsisse. Mirabilium enim est productrix ex cœli semine, sororisque suæ menstruo. Quod idem Hermes inquit antea: *Rei pater unus est Sol, Luna uerò mater. Portauit uentus hanc rem in utero suo*, (& rursus quod priùs) *Nutrix eius terra est, &c*. Sunt itaque Mineralia, quæ in visceribus terræ mixtione huius & aquæ, secundum earum diuersam

proportionem,in diuersas formas ac species concreta reperiuntur. Horum tria sunt genera,lapidum videlicet, metallorũ, & mediorum mineralium . Et licet hæc omnia generentur, ex mixtione proportionali terræ & aquæ, nihilominùs ex quatuor elementis constant,sicut vegetabilia,& animalia. Nam suprà dictum est,aquam, aërem, & in se terram,ignem, quodque alterum occultum cõtinere. Lapides ex multa terra,& aqua pauca iuxta magis aut minùs à natura cõflati sunt, ideò non fusibiles,at igne potiùs friabiles existunt. Quòd nonnulli cæteris lucidiores euadant ac diaphani, fit propter maiorem terræ depurationem,& clarificationem à natura factas. Cùm videamus & arte cineres aridissimos in vitrum transire diaphanum. Nec potest ars curiosissima,præter Metaphysicam Hermetis, minimum opus, quod naturæ fuerit facillimum,imitari. Metalla,quidem è contra conflantur ex aqua multa, in argentum viuum transmutata, nec non terra pauca in sulphur à natura conuersa, quo fit vt liquabilia sint, potiùs quàm friabilia. Diuturna decoctione densatur aqua, modo non exhalet; è diuerso terra clarescit. Nam occulta manifestis, & hæc illis semper & in omnibus contraria sunt. Principia metallica triplici statu differunt: aut sunt remotissima,

veluti

veluti cum aqua terræ mixtura: vel remota prout vitriolum; aut sunt immediata, sicut argentum viuum & sulphur. Ex his duobus posterioribus iuxta puritatem amborum, vel impuritatem alterius, aut vtriusque nobile vel minus, aut prorsus ignobile natura calore subterraneo vix annorum millibus generare dicitur metallum. Eò fit ut quantò sub diuturniori cœlestium influxuum obedientia mineralia fuerint, tantò firmiori, ualidiorique potentia uirtutes acquisiisse cœlestes efficacissimas, inter ea quæ corporeas uires habent restaurare conseruareque non immeritò putentur: & eò nobiliùs quò metallica forma sua materia minus fuerit oppressa. Metallorum forma generalis, ęqualis est omnibus, at propter materiæ uariam dispositionem, in uarias prorumpit formas specificas. Quod si uniuersalis metallica forma iungatur suæ matetiæ coęquata proportione partium dispositæ, in speciem omniũ nobilissimam, & in aurum prorumpat oportet. Nam locus iam ęquatas partes continet, natura quoq; proportionatum calorem adhibere nouit ut instrumentum. Aurum itaq; suo calido non est frigidius, nec suo frigido calidius, pariter humido suo nõ siccius, nec humidius arido, sed undique temperatum, unitum, ac tanta perfectione compactum à

natura, quòd nulli penitus igni cedere putetur naturali. Philosóphi tamen aiunt artificiali primam in sui materiam igne resolui posse, in quam nisi resoluatur, impossibile fuerit ipsum in stomacho posse digeri, quod igne vehementissimo reliqua metalla vincente, lapidesque consumente non vri dicitur, sed purius ac perfectius reddi, quousq; ad summum suæ perfectionis gradum peruenerit: in igne tunc vt Salamandra iubilare dicitur. Non de monetario, sed per Antimonium ita depurato, quòd nihil alterius in eo mixti metalli relinquatur, ipsos intelligere certum est. Quapropter frustra laborare videntur omnes quotquot aurum potabile facere conantur, nisi priùs aurum in primam sui materiam resoluerint, hoc est in argentum viuum & sulphur, quæ materia, metallorum omnium est prima, proxima & immediata. Hæc sit igitur auri conclusio, quòd à sua perfectione similitudineq; Solis cœlestis, terrestris Solis nomen sortitum sit à Philosophis, qui etiam terrestrem Lunam argentum purum, quod cupellatum vocant aurifabri, nominarunt, colore pondereq; solùm ab auri perfectione diminutam. Calore nanq; deficiente, deficit in ea pororum compactio, restrictioq;, quibus metalla pondus acquirunt vt argentum viuum. Omne decoctum naturali-

raliter vel arte primò nigrum, secundò quidem album,& tertiò rubeum efficitur, qui postremus color est excessiuus, & à perfectione superabundans. Vt corpus naturale perfectum sit, requiritur ne in aliquo deficiat, vel perfectionis limites excedat, quæ perfectio medium tenet in omnibus. Mediũ autem inter nigrum & album, est pallidum sed imperfectum, quia extremorum alterum est imperfectum, at inter album & rubeum citrinum perfectum est. Hinc fit vt aurũ tenens medium inter perfectum & plus, colorem citrinnm obtineat non excedentem, neq; diminutum. Nihil aliud est citrinus color aut flauus, quàm determinata proportio mediaq; rubei coloris & albi. Hinc fit etiam vt omnes quotquot putant argentum, & reliqua diminuta metalla vulgaria in aurum auro transmutari posse, decipi contingit, nec non illos quibus libenter audiuntur. Nam aurum non plus coloris habet quàm indiget ad colorandum suum argentum viuum. Experientia doctos docuit viros, tincturam ex auro fieri posse, quæ valeat argentum purum, vel aliud ritè depuratum aliquod metallum, in colorem auri tingere perfectum; verùm non plus auri factum est hac arte, quàm fuit illud auri pondus, ex quo talis tinctura tracta

tracta fuit. Fatuum ergo videtur consilium eorum qui suadent in aliqua re quærendũ esse, quod in ea non continetur naturaliter, vt superabundantem in auro colorem & põdus superflua, quæ tribuat alijs: quæ etiamsi haberet aliquo modo, non esset aurum, sed coloratius & ponderosius auro quid, & non metallũ perfectũ. Quòd si etiam in auro nõ sit hæc transmutationis perfectio, rationib. iam allegatis: nec in aliquo alio minerali; neque metallo. Nam quicquid in perfecto nõ fuerit perfectionis, in imperfectiore quærẽdum non est. Nec in vegetabilibus erit, minùs etiam in animalibus, quæ natura magis ab auro distant, & in auri generatione minùs conueniũnt quàm aurum ipsum: natura quoque sibi simili natura gaudet, ac transmutatur in ipsa faciliùs, quàm in aliena. Sed cùm in transmutatione corporis imperfecti, requiratur summa perfectio, siue Medicina plusquàm perfecta, quæ propinquis etiam elici nõ potest, quã à summæ perfecto quod suæ naturæ sit, nam potiora propinquioraq; semper & in omnibus eligẽda sunt, propter faciliorem transitum: cùm etiam omnis perfectio corporum, à temperamento suarum in compositione partium dependeat: temperatius auro nihil erit, aut ad rem istã propinquius. Quapropter ab eo vel à nullo petenda

tenda venit hæc transmutationis perfectio. Porrò veri Philosophi nullius auri fossilis, aut vulgaris auidi, vel sitibundi, transmutationes non vulgarium, fossiliumvè metallorum, sed suorum & Philosophicorum descri bere videntur. Hi suo sæculo consulentes & posteritati, summis laboribus conati sunt, ex consideratione temperamenti fossilis auri, temperamentum auri factitij reperire: quod non solùm ex vno corpore, sed ex diuersis, tam vegetabilibus, quàm animalibus, & mineralibus extraxerunt. Est itaque Philosophorum aurum, quędam arte compilata Medicina temperata, quæ tanquam forma separata à suo corpore, tantam ad subtilitatem redacta est, vt in sibi quoduis obiectũ, instar formæ cœlestis in præparatam à natura sibi materiam operatur. Forma quidem vniuersalis, quæ semel specificam induit, quum ab indiuiduo separatur, vim retinet actiuam, quam rursus in alienum corpus imprimere potest vnitatis virtute, cuius vires iá induit, & tunc secum omnia vnum facit: licet etiam hæc Medicina tracta sit ab indiuiduo non tẽperato. Nam arte quæuis & quorumuis elementa possunt ad temperamentum in vnũ reduci temperatum. Nunc de reliquis inferioribus metallis dicendum est, vtpote Stanno, quod Ioui calido & humido: Cupro,

quod Veneri frigidæ, licet etiam calidæ humidæque:Plumbo,quod Saturno frigido & ſicco:Ferro, quod Marti calido & ſicco,propter dictarum qualitatum ſimilitudinem, Philoſophi dedicarunt. Quæ pariter quatuor complexionibus,& non humoribus, (vt vocant alij) corporis Medicorum non phyſici,ſed elementati non inconcinnè quadrare videntur, ob dictas qualitates. Quoties igitur Colericus,Melácolicus, Phlegmaticus vel Sanguineus ad ſui temperiem per Medicinam temperatiſsimam reduci potuit, exiſtimatum eſt à Philoſophis ferrum,plumbũ, cuprum, aut ſtannum in aurum tranſmutatum fuiſſe. Sub metallis itaque vulgaribus occultarunt ſapientes Medicinas phyſicas, & philoſophicas,quas etiam ex metallis eiſdem præpararunt in ſuorum tranſmutationem,hoc eſt philoſophicorum, vt ſub æquiuocatione tantus Medicinæ theſaurus ignarum lateret vulgus.Interim tamen vix docti Medici qui Medicinæ profeſsionem faciebant non exiguam, id potuerũt intelligere, donec Aureolus Theophraſtus Paracelſus, Doctor vtriuſque Medicinæ, vir Heluetius & nobilis,diuino magis ingenio quàm humano, tum longinquis peregrinationibus, doctorum etiam vbiq; locorum conſortio, demum experiẽtia rem omnem detexiſſet, eamq;

eamq; libris innumeris in gratiam doctorũ virorum, & communem vtilitatem R.P. propalasset: germanicè potissimùm, vt & illis copiam faceret qui latini sermonis expertes erant. Non quòd ipse latinæ linguæ foret ignarus, vt eius inimici Doctores qui meritò nolunt à suis erroribus manifestis ab eo corripi malitiosè præter omnem veritatem cõmentati sunt. Non solent enim Academiæ lectores ordinarios in facultatibus admittere, qui vulgariter & publicè profiteantur: quod ridiculum foret, ineptumque magis, ac liberalibus indignum artibus. Certum est Paracelsum in Vniuersitate Basiliensi Medicinæ Professorem ordinarium aliquot annis fuisse, quod palàm est omnibus qui norunt eũ. Contra liuidos istos calumniatores, eius etiam opera latinè per ipsum edita, Basileęq; prælecta, veluti Liber de Tartaro, nec non alij plurimi testantur, & epistolæ quas ad viros doctissimos, vt Nicolaum Clauserum, Tigurinam Scholam, & alios latinè scripsit, & quas ad ipsum etiam latinè dedit Erasmus, & plerique alij docti viri. Quid multis? qui respondere non possunt, erroresque suos excusare, calumniarum clypeo tueri se contra veritatem semper conati sunt. Bonus uir Paracelsus, quòd uera profiteretur, mendosorum

hominum

hominum insultùs non metuens, trecenos sexagenos & vnum libros conscripsit in omni scientiarum & facultatum genere, quibus ea quæ vel iniuria temporis, aut doctorum hominum ambitionibus corrupta fuerant, emendaret, occultaque palàm faceret omnibus. Huius ego liberalitatem in posteriori parte sequutus Præceptoris, apertiùs fortassis de secretis & occultioribus naturęque mysterijs, quàm æquum sit tractaui: cuperem enim alios per me tantùm proficere, quantùm ego per ipsum. Nunc restat vt de medijs mineralibus, suis correspondentib. extremis loquar. Reperitur ferrea Marchasita (quam auream officinæ perperam vocát) stagnea, plumbea (quæ Antimonium vel Stibium dicitur) cupreaque: mihi postmodum quàm antea meliùs notæ sunt quatuor istæ, reliquas vt auream & argenteam hactenus non vidisse memini, vel si viderim, cognouisse. Sunt & magnesia, thucia, auripigmētum, arsenicum, salia multa, alumina, sulphura, & reliqua id genus similia, quæ magis ad physicam transmutationem faciunt, quàm ad vulgarem illam metamorphosin Philosophis ignotam. Idcirco media dicuntur mineralia, quòd non omnino metallum, nec lapidem omni ex parte referunt, sed cum his affinitatis plurimùm habent. De altero extre-

morum

morum, nempe lapide tractare superuaca-
neum foret, cùm de hoc apud Plinium, Al-
bertum Magnum, & reliquos authores Phy
ſicos abunde ſatis tractatum ſit: Hoc ſolùm
decet pro inſtituto me dicere, quid inter
metallum medium, & lapidem ſit differen-
tiæ. Hic ſcilicet, nec liqueſcit, nec malleo du
ctilis exiſtit, primum verò ſub eo tractabile
eſt, & igne liquabile. Media tamen lique-
ſcunt, & non producuntur, ſed diſsiliunt in
fragmenta, quo lapidem referunt, liqueſcen-
tia verò metallum. Iam ad vegetabilia venien-
dum eſt. Dicuntur iſta corpora, quæ per fixã
radicem à terra nutrimentum ſumunt. Hæc
ſunt in genere triplicia, videlicet herbalia,
quæ vegetantia ſunt, vltra annum, vel paulò
plus in terra non aſſeruata, ſed areſactis fo-
lijs & caulibus per ſeminis in terram demiſ-
ſi putrefactionem à natura propagantur. Ar-
boralia vegetantia ſunt maxima, quæ per ſo
lidas radices in truncos vel caudices, & ra-
mos etiam ſolidos aſſurgũt, ac in plurimos
annos aſſeruantur. Plãtalia vegetabilia ſunt
inter hæc media, herbis maiora, ſed arborib.
lõgè minora, formã tamen vtriuſque referẽ-
tia: diutiùs herbis vireſcunt, citiùs quidem
arboribus intereunt. Sed quia hæc Philoſo-
phis omnibus quãtumuis mediocribus no-
ta ſunt, obiter prætereunda putaui: hoc ſolo

 notato,

notato quod prout animantibus alimentũ, ſic etiam à ſua corrumpente materia per artẽ repurgata medicamentum exhibent. Nam impeditur potentia formæ per materiam illius actionem cohibentem. Meliùs erit extra ſtomachum hanc ſeparari, quàm in ęgrotantis ventriculo debili, ſatis ad hanc ſeparationem faciendam. Verùm ſi alimento debeant eſſe, cum corpore ſunt exhibenda, nã partes corporis omnes tam craſsiores quàm ſubtiles ſibi ſimilibus nutriri debent, vtpote ſal ſale, ſulphure ſulphur, & balſamum naturale balſamo. Defectus enim & exceſſus intemperiem cauſantes oportet contrario tẽperato ſcilicet ad æqualitatem reduci, non qualitatum primarum ſupplemento vel diminutione. Quod Medico diligentiſsimè conſiderandum eſt, tam in præparandis vegetabilibus medicamentis, quàm ex animãtium partibus tractis, de quibus etiam ſcribẽdum aliquid fore putaui. Sunt animãtia corpora, quæ per ſe mota naturaliter ore nutrimentum ſumunt. Chymici motum in rebus naturalibus triplicẽ conſiderant, vtpote corrumpentem, generantem, & animantem. Philoſophi motum aut per ſe, vel per accidens fieri dicunt. Qui per ſe fit, eſt naturalis, cauſans vt primi mobilis & Zodiaci, vel cauſatus, vt rerum ad corruptionem, & generationem.

tionem. Qui per accidens siue localiter fit motus, est curuilineus, vel rectilineus. Rectilineus est perpendicularis, obliquus, vel trãsuersus. Perpendicularis, sursum vel deorsum latus. Curuilineus, circularis vel flexus. Circularis voluẽs aut rotatus. Non est inanis in hac arte motuum cognitio, sed quia pertinét ad Philosophũ & Geometram, qualem oportet Chymistam fore, de his dictum sit hactenus. Cum vegetabilibus hoc habent animalia commune, quod alimentum in vegetationem vtraque sumant, hęc ore, radice quidem illa, quæ sensibus inferiora sunt animãtibus. Tria sunt vt aliorum etiam animaliũ genera; scilicet reptilium in terris, natatiliũ in aquis, & volatilium in äëre. Brutorum animalium duplex est animæ suæ motus, vegetatiuus & sensitiuus: Hominis tamen animæ triplex, nam ad præcedentes duos accédit motus animæ rationalis, qui perpetuus est.

tales auget ſpiritus, & à corruptione vindicat omne corpus, atque præſeruat, &c.

Concluſio ſequitur interpretis.

QVotquot ſunt artis huius ignari, licet ex Academijs doctiſsimi ſolent eam improbare: quid mirum? cùm tale quid nunquam in Scholis audiuerint, vel experti ſint, Ex eo non ſequitur artem fore damnandã, quòd ignorent eam docti viri. Multa quidẽ noſtro ſœculo prodierunt in lucem, quæ priſcis ignota fuêre plurimis, non ſecus ac plurima iam deliteſcunt nobis, quæ Patribus antiquis erant familiariſsima. Quid non temporis iniuria, nec non hominum ignauia trãſit in obliuionem, aut potiùs eorum ambitione, qui ſibi ſolis benè cupientes, reliquis omnibus inuident, etiam ea quæ ab alijs ſuffurati ſunt arcana, ſupprimitur? Propterea nõ deperit ipſa res, at poſtquam aliquandiu ſepulta iacuerit illis eo tempore, hoc eiſdem ſœculo vel alijs emerget nutu Dei, cuius in pectore quieſcunt ab æterno cum eius ſapientia cunctæ laudabiles artes ac bonæ. Diſtribuit Altiſsimus & Omnipotens dona ſua quibus vult, & aufert ab ingratis, qui abutuntur eis. Dubium non eſt, quin Deus antiquis Patribus Medicinam aliquam reuelauerit, per Spiritum ſanctum ſuum, qua tue

rentur carnis corruptionem,& potissimùm ijs cum quibus loquutus est,& fœdus iniuit. Sed postquam hominum sapiendi per se vanus appetitus induxit eos,ad quærendum à seipsis,& in alijs quàm in eo,in quo salus est & redemptio, cæcutiuit mens eorum, & in labyrinthum ducta nunc hâc, iam aliam herbam, cras istam & aliam radicem, postridie mixtum quid, & sic indies experientes absque iudicio nunquam scopum attigerunt, nec suæ doctrinæ certitudinem habent. Et quod magis absurdum est, homines sua sorte nunquàm sunt contenti. Dedit Omnipotens Dominus vnicuique nationi,quod voluit eam possidere, tam in alimentum,quã in medicamentum. Quid inde nostra nos contemnere docet inimicus, alienaque semper appetere. Habemus apud nos,& fortiùs in nobis ipsis, non à nobis, quæcunque extra nos quęrimus,vel ab alijs. Videamus qui Gentiles hoc in loco nos arguant Christianos dicentes. Natura naturam sibi similem appetit,& congaudet suæ naturæ,siquidem alienæ si iungatur, naturæ destruitur opus. Mirabile dictum ijs qui non profundè considerant quid natura sit,at illis qui norunt eã nihil veriùs esse potest. Natura triplex est,scilicet, vniuersalis, particularis, & mixta. Vniuersalis conuenit omnibus & per omnia.

Partic

Particularis sibi simili conuenit,&est triplex ratione partium ab vno tractarum composito. Mixta magis materiæ,spirituiq; minùs, quapropter impeditè dici potest agere. Tota ferè Medicina fœculi præsentis, ab hac postrema dependet,igitur secundum hanc minùs probamus ea, quæ fuerint extra climatis naturam ad Medicinam assumpta,quàm illa quæ sunt eiusdem. Pari modo minùs cõuenit particularis natura diuersi climatis, quàm eiusdem. Vniuersalis diuersi quãdoq; magis aliquando minùs operatur, secundũ cœli diuersas influentias: attamen plus conducit quàm particularis, aut mixta natura proprij climatis.Et iuxta rationem hanc,triplex erit Medicina scilicet vnarij Metaphysica:ternarij Physica:binarijq; vulgaris,& hæc postrema simplicis nomen falsò hac tempestate sortita est, quod tamen duabus prioribus olim inditum fuit, & magis congruit. Hinc fit vt hi qui Medicinæ mixtę duntaxat operam dederint, ingenio licet acuto sint, non posint assequi noticiam illius Medicinæ tam vniuersalis, quæ posit indifferenter omnibus mederi morbis hac inducti ratione scilicet. Nulla Medicina potest, inquiunt, asignari, quæ non sit calida, sicca, humida, vel frigida. Qui poterit igitur calida & sicca Medicina morbum

calidum & ſiccum pellere? cùm hoc frigido humidoque medicamento fieri debeat, nã contraria contrarijs curanda ſunt. At maior iſtorum neganda eſt, quia in omni compoſito naturali vel indiuiduo reperitur aliud quàm calidum, frigidum, ſiccum, humidum vel elementum. Quod ab omnibus arte noſtra ſeparatur nullam dictarum qualitatum retinet, at eſt æthereum, quid vt cœlum ab inferioribus ſegregatum elementis, quapropter à Philoſophis cœlum nominatur hæc Medicina, quòd non aliàs agit in corpora humana, quàm cœlum in inferiora, tum etiã quòd incorruptibilis naturæ ſit, reſpectu corporis à quo deprompta eſt, ſicuti cœlum reſpectu elementorum. Sunt enim elementa per ſe mortua, quæ niſi viuificentur ab anima vel ſpiritu mundi nihil producunt. Velut ipſa terra, quæ ſub dio non fuerit, quantumuis pinguis exiſtat, nihil producere poteſt, ſed ſub nudam auram poſita, ſuas herbas & animalcula profert. Nihil tamen in globo terræ tam ſolidum, quod impedire poſsit, quin hæc enim penetret in eius centrum vſque: docet nos hoc generatio metallorum in viſceribus terræ hiatum, aut ſpiraculum non habentibus. Videmus ergo differentiã inter generationem vegetabilium, aut animalium, quæ fit niſi per medium aëris liberi, &

ri,&inter metallorum generationem, quæ fieri non poteſt, niſi vaſis vndique clauſis. Nam ſi pateret vaporibus metallicis exitus, nunquam congelarentur in metallum, ſed in auras euaneſcerent. Inde iudicium fecerũt Philoſophi priùs, animá in metallis fore magis penetratiuá, & maximè ſpiritum eorum, quàm in animalibus & vegetabilibus, quoniam vaſa perquàm ſolida penetrauit lapidea, quæ ſpiritus aliorum acutiſsimi penetrare minimè poſſunt. Qui putaret elementa per ſe generare, Philoſophus non cenſeretur magis quàm fatuus, qui vellet aſſerere mulierem, abſque viro naturaliter impregnari poſſe. Quamuis elementum vel ignis ſubterraneus, terram in ſulphur comburat, & aquam in vaporem excitet, nihilominus animari non poſſunt, niſi per ſpiritum & animam penetrãtes de quibus ſuprà dictum eſt. Habet ignis elementaris potentiam actiuam ad corrumpendum, non ad generandum. Rurſus quicunque negauerit ignem elementarem in centro terræ habere primã originem, vnde naturaliter aſſurgit ad concauitatem ſuæ ſphæræ, Philoſophi non eſt appellatione dignus, quia fatetur ignorare, qnòd ignis inferior corruptionis magiſterium Vulcanicum exercet in reliquis inferioribus elementis. Generationis verò be-

neficium cœlo debetur tantùm, non alijs, Per hæc possumus concludere generationẽ omnem inter cœlum & elementa fieri. Nũc videndum est quisnam sit fœtus huiusmodi partus, finis est certè generationis, vt corruptionis finis est generatio. Sed vt apertiùs loquar. Fœtus omnis est mixtum, ex vtriusq; parentis substantia productum ad sui perfectionem. Omne quidem indiuiduum est mixtum perfectum, quia licet aliquando fuerit aliqua ex parte deforme, non est hoc asscribendum naturæ nec formæ, quas non contingit errare, sed materiæ potiùs indispositæ. Videntur etiam errare plurimùm, qui simplicia fore dicunt indiuidua, prout vegetabilia: nisi fortasis id faciant respectu Medicinarum, ex pluribus indiuiduis compositarum, & ita quodlibet mixtum, vnicũ simplex fore somniant: hinc venit appellatio simplicistarum his applicata, qui vegetabilibus dignoscendis operam dant. Nunc ad simplicem Medicinam illam reuertamur. Quicunque talem fieri posse negat, quæ valeat incorruptibilitate sua, quamuis corruptionem indifferenter corrigere, cœlum inferiora sustentare vel regere pariter inficiatur. Sed ne videamur secreta naturæ lenocinio prostituere velle, pauca de his sapientiæ filijs sufficiant: hi facilè quid per hæc veli-

mus

mus intelligunt. Qui verò noſtram ignorāt artem & rident, fugiant hinc procul, quoniā illis in ruinam eſt poſita, quærentes vt non inueniant, & audientes non intelligant. Nō eſt proijciendum Roſas & Margaritas ante porcos, ne pedibus eas tāquam betas lapijs eorum inſuetas conculcent. Filij Sapientiæ ſpiritu non ore hauriunt alimentum, vt mēte magis quàm corpore viuant. Interim tamen, vt ſit mens ſana in corpore ſano cupiunt, ſolliciteque curant, donec à naturæ vinculo ſoluta hæc tria quæ dicta ſunt, inferiusque declarabuntur ampliùs, in vnum rurſum vnita viuant in æternum.

Finis prioris Tractatus alterius partis Artificij Chymiſtici.

TRACTA-

TRACTATVS
ALTER.
De Vnione Ternarij Metaphysici.

PROLOGVS.

SAT scio plurimos ex his qui nihil, præterquàm ea quæ vel sua sunt, aut saltem sibi cognita, vel in Academijs audita probare solent, dẽtes in eos acuere, qui secretiora naturæ scrutantur mysteria. Verùm hoc non admiror, cùm tales animaduertam pessimè habere, quòd post eorum longo labore, sumptibusque non exiguis parta studia, quibus iam canos contraxêre capillos, noua sibi quædam, si non inaudita, saltem parum aut nihil intellecta prodeant in lucem suis longe præstantiora, nec non antiquissimis authoritatibus, etiã Scriptura Sacra probata, iudicio sanioribus, & experientia, sic vt nullis argumentis labefactari queant. Senio confectos discere pudet, eos maximè qui docere solent alios, rustico potius quàm philosophico pudore motos.

Nunquid

Nunquid & nos ętatis, laborum & sumptuũm in Academijs iacturam fecimus? nec veremur tamen à minoribus pedem, quem in stabiliora figamus, retrahere. Non propterea sicuti nostra hi, spernimus ea quæ docentur in Vniuersitatibus, omninoq; reijcimus tanquàm nulla forent. Hoc solùm dicimus, experientia nos longè meliora didicisse, quàm lectionum frequentationibus. Nec dubito multos etiam futuros, qui dum rem ipsam carpere nõ potuerint, occasionem vel minimam quærent, aut sermonis inculti, vel ordinis in tractatione, qua quod lacerare non valent, rodant. Verùm vt pro vtraque responsum sit his, certum est eos, qui rebus ipsis intenti sunt maximè, rerum inutiles circunstãtias minimè curare, cùm quod uideant ad rẽ uerè cognoscendam hominis ætatem longissimam deficere, tum etiam in ueritatis professione locum non esse pallio, ueraque minùs sermonis elegantia uel multiloquio colorari solere. Ne uidear etiam Physicis & Metaphysicis immiscere moralia, tanquam illa confunderem, doctis hoc reuelabo secretum. Ea quæ videntur moralia, quandoque licet non semper Physica sunt Philosophis, & è contrà, tum occulta legentibus manifestissima sibi quæ nihilominus pro occultissimis reputantur. Hac arte uelarunt artẽ ijs

qui

qui rident omne quod assequi non valent ingenio. Hinc etiam factum à me puteris, quòd post interpretationem artis Metaphysicæ per Hermetem relictæ, mox inde gradus vt media proponam, quibus vestra studia de gradu in gradum ad altiora promoueantur. Impossibile foret quempiam literatum, vel quantumuis doctum, ad hanc artem naturæ secretissimam peruenire posse, nisi per hos gradus Philosophicos omnes moraliter, vel saltem physicè transitum fecerit: licet vtroque modo fœliciùs. Alios non defuturos puto, qui dum accusare Philosophos tautologiæ vel superfluæ repetitionis audebunt, suam in hac arte prodent ignorãtiam. Cùm huic Philosophiæ proprium sit ea priùs obiter discurrere, quæ postea fusiùs explicantur; & postremò recapitulatione quadam repetere, qua studiosorum animi rei frequentia potiùs confirmentur, quàm cogantur ea multiloquio credere, quæ sibi coactè non sunt obtrusa. Philosophi quidã amore studioso perciti deuenerunt ad artẽ; eodem etiam alios ad eam admonent, nullo modo cogunt. Nec est etiam quod existimetis in hoc tractatu montes aureos, aut tãtopere iactatum lapidem illum Philosophicum latere, qui cuncta (vt asserunt) in aurũ monetarium inferiora quæq; metalla transmutare

mutare queat,sed Metaphysicum vobis lapi dem propono quærendũ, quo corporis humani Physica metalla minùs perfecta (morbos putato) per metaphysicè tracta Physica perfectissima permutari valeãt metalla,quæ vocantur Eleysiria Medicinęq; omnium simplicissimæ. Qua de re totiocis Philosophi hortantur omnes,quotquot ad hęc studia se cõuerterint, ne Philosophorum scriptis per literam fidem adhibeant, sed vt allegoricè potiùs interpretentur ea.Summas in sanitate mentis & corporis diuitias antiqui reposuerũt. Ex eo patet quod pleriq; horum qui hanc nobis tradiderunt artem, strictissimã paupertatem libenter obseruarunt, vt Raymundus Lullius: alij vel mediocriter vixerunt,vti Hermes Trismegistus Rex potentissimus:vel splendidè bonis, quæ non ex hac arte,sed,à paterno successu habuerunt antea potiti sunt, vt Geber Arabum opibus paternis Rex etiam ditissimus. Quicquid sit,hoc scio,dũ adhuc artis discipulus minor essem, vnà cum cęteris ditari cupiens hoc magisterio,post multos labores,fœtidos valetudiniq; noxios halitus haustos,sumptusq; nõ exiguos,oleũ & operã perdidisse me.Nec tamẽ illud animũ ab ista Philosophiæ parte meũ retrahere potuit,imò potiùs cũ quòd virorũ tantorũ graues admodũ legerẽ authoritates

tum

tum quod experiendo mirabiles uidere na-
turales operationes, persuasum est aliò mihi
nauis huius proram esse diuertendam. Et cū
animaduertissem tincturas metallicas non
transmutare metalla, sed tingere tantùm &
illustrare, de philosophicis tincturis Philo-
sophos artem scripsisse iudicaui, uoluiq; pa-
riter eas experiri tincturas, quæ circa huma-
num corpus applicari posse legeram: præser
tim quod aliàs rei Medicæ non hac, sed alia
(quod aiunt) Minerua dedissem operam.
Tandem Aureoli Theophrasti Paracelsi do-
ctrina prouectus, quicquid hac in re deside-
rari potest, auxilio diuino consequi posse
Medicum circa humani corporis curationē
ex Alchymia haud amplius dubito. Hæc igi-
tur studiose lector Moralia quædam, ad Me
taphysicum acquirendum animum accom-
moda, quæ de meis lucubratiunculis tibi
polliceri possum accipe, nempe quæ pluri-
mùm acuent ingenium tuum, ad eorum in-
tellectum consequendum, quæ scribuntur à
Philosophis in arte sua transmutatoria. Si
quæ plura tamen de hoc studio speranda pu
tes, ab eis qui fœliciori sunt ingenio petere
poteris. Interim ea quæ studiosorum in uti-
litatem libenter adfero, boni consule, va-
leque.

De septem gradibus Philosophicis.

CAPVT PRIMVM.

IN priori parte septem graduum Philosophicorum fecimus transcurrendo mentionem, vbi arborem infirmitatis vnam describeremus, & sanitatis alteram. Iam ea reassumenda latiùs existimaui necessarium, quę parciùs antè dicta sunt. Septem ego quos alij decem faciunt gradus posui non immeritò, cùm eos Planetis correspondere meliùs videam, quàm sphęris cœlestibus, aut vt nõnulli volunt vnitati secundæ, quam decadẽ aliàs vocant. Io. Tritemius arcanorum naturæ scrutator omnium quos nostra pepererũt sœcula fœlicissimus, ita loquitur: Studium generat cognitionem. Cognitio autem parit amorem. Amor similitudinem. Similitudo communionem. Communio virtutem. Virtus dignitatem. Dignitas potentiam. Et Potentia facit Miraculum. Ego quidem ab huius doctissimi viri sententia non deflecto, licet similitudinis, & communionis loco, frequentiam amore gigni dixerim. Nam quicquid amore verò prosequimur, idipsum cogimur animo frequentare, quamuis corpore plurimùm ab eo distemus: qua quidẽ frequentatione fieri non potest quin simi-

les reddamur illi quo cum noster asiduo versatur animus. Est enim sententia Philoso phorum Christianorũ, vt quò magis aut fre quentiùs de Deo quis cogitet, eò similiorē aut proximiorem Deo fieri, quapropter frequentia similitudinis est causa, communionisque finis, quia propter participationem similitudo concipitur, aut per similitudinē fit participatio, vel communio cum eo cui similes facti sumus. Item sub virtute concludens ipsam dignitatem, solius virtutis mentionem feci, per quam & non aliàs digni red dimur. Non aliàs ego rem intelligo. Studio rerum comparatur notitia. Cognitionem amor subsequitur. Desiderio seu delectatione datur asiduitas. Frequentia similitudinis communionisque medio, tum experientia, virtus acquiritur. Virtus ad potentiam dignificat. Potentiaq; mirum opus in rerum natura perficitur. Compendiosiùs ita repetam. Studium generat cognitionem. Cognitio parit amorem. Amor frequentiam. Frequentia virtutem. Virtus potentiam. Potentia verò miraculum. His gradibus necessariò studiosum oportet scandere, si rerum abditarum intelligētiam adipisci desiderat, aliàs in verum Philosophum nunquam euadet. Est itaque graduata moralisq; Philosophia vera benè compositæ Mentis à corpore voluntaria

luntaria distractio, qua faciliùs circa veritatis cognitionem versari queat Animus. Ad benè vereq; philosophandum requiritur bona corporis dispositio, quæ Mentem nō impediat: hæc dupliciter acquiri potest, natura scilicet vel arte. Quæ naturalis est, arte iuuari potest, nec non ea quam natura negauit hac in parte, præcipuè rationis vsu, tandem sobrietate victus, & Medicinis Philosophicis, horum vnico vel omnibus simul adhibitis remedijs. Verùm vt meliùs intelligatur, quid hæc sibi velint ab omnibus diffinitionis terminis ad vltimum vsq; veniendum esse duco. Mens ergo dicitur benè composita, quoties Animus cum anima tali vinculo iūctus est, vt corporis appetitus frœnare valeat. Corporis verò bona dispositio, quum suis corruptis appetitibus minùs fuerit obnoxium intelligatur, & optima quum partium eius componentium excellentiorem temperaturam acquisierit: minùs tunc ea quæ sua sunt appetit, Mentique fit obedientiùs. Quicquid corpus appetit corruptum est; verùm nihil appetere per se potest, & nisi per facultates animæ, quæ corporis est motrix: hæc etiam simpliciter mouet absque boni vel mali conceptione. Corpus huiusmodi motum suscipit, ac per sui corruptam naturam in malum

appetit exequi, nisi resistat animus, qui nil nisi bonum suadet. Est igitur anima bonum & malum inter sita, suamque boni habet optionem per bonum, & mali per malũ, permittente bono tamen & non aliàs tale malum fieri, propter assiduam resistentiam, quã facit anima corpore tracta, contra ipsius animi tractum bono moti: quæ propriè pertinacia mali contra spiritum suadentem omnẽ bonũ dici potest. Vt hęc meliùs intelligi queant, sciendum est hominem tribus potissimis constare partibus: Animo scilicet, Anima & Corpore. Dicitur Animus spiraculum vitæ. Anima quidem organũ est Animi, hoc est spiritus: veluti Corpus organum Animæ, quę vita corporis est, & substantia media inter Spiritum & Corpus. Hæc si magis adhęserit animo quàm corpori, Mens exurgit, ac internus homo: si contrà corpori magis quã spiritui, nulla fit Mens, at externus homo tenebrarum abyssus. Tribus etiam delectatur Animus, Ratione scilicet, Intellectu, Memoriaque. Ratio speculationis imaginem intellectui proponit, hic eam apprehendens arcanis conseruandam exhibet memoriæ. Ratio prima est Mentis æternæ perpetuus & inuiolabilis ordo, cuius homo factus est particeps ex dono Dei: simul & Intellectus, qui rationis est apprehensio, nec non memoriæ,

quæ quidem amborum conseruatio dici potest. Anima duobus constat, motu videlicet ac sensu. Motus eius est aut naturalis, qui nullo fit hominis artificio, sed naturę solius impulsu vinculoq́; : vel supernaturalis, qui naturæ viribus fit vnà cum industria Metaphysici magisterij, diuino potiùs auxilio. Sensus est visæ, vel auditæ, gustatæ, olfactæ vel tactę rei perceptio. Nam corporis membra, per quæ sensus ab anima percipiuntur, sensuum propriè vocamus organa. Rerum præteritarum notitiam, præsentium repræsentatione, reuocat in memoriam sensuum perceptio. Memoriam hanc animantia bruta cum hominibus communem habent, nam illa solùm præsentibus oblatis, eadem sensu recolunt. Est & alia radix memoriæ perquàm excellens, quæ nulla repræsentatione media, sed spiritus nunquam otiosi tantùm agitatione sedula, dictam colit memoriam, virereque perpetuò facit: hæc memoriæ continuatio rationis cultum subsequitur, & est homini soli contingens. Ergo sensus est cōmuniter animalis, & ratio particulariter intellectualis, quia non intelligunt bruta, nisi per sensum præsentem, vti suprà dictum est: animalia tamen rationalia per intellectum à ratione motum, & sensum, posteriore fine, vel medio. Rursus animus & corpus in rationa-

tionalibus opposita sunt contraria, quæ nũquam possunt coniungi, nisi per mediam animam, de vtroque participantem inimico. Sed quia alterũ extremorum est perfectum & alterum imperfectum, si motus fiat à perfecto, per medium transit in imperfecti perfectionem, & è contra si fiat contrariò. Hac ratione Deus omnia condidit ex tribus, in vnũ vt conueniát, ipse nanq; pacis author est & vnionis. Duo & vnum sunt inimici. Reijciatur itaque Binarius, vt in Vnum Ternarius conuenire posit, quod in priore Tractatu satis abundè scriptum est, copiosiùs hîc non repetam. Animus omnibus est æqualis, Mens verò non omnibus æqua. Paucisimi sunt qui cum Animo coniunctam habent animam: multi qui iuxta magis & minùs de Mente quid participant, & plurimi qui corpus in anima colentes, & hanc in corpore non agnoscũt Animum, quibus vltimis nulla Mens, at insania manet. Mens itaque perficitur, quoties Animus & anima conueniẽtia simul à corpore sunt ita recepta, vt ex his tribus unum fiat consonum & inseparabile. Sed hæc amicitia nullo modo fieri potest, quàm per separationem, sine qua, non fit cõiunctio Metaphysica. Solum est Vnum, quod si solum remanet, imposibile est, cum altero iungi: si tamen cum altero coniungendũ

sit,

fit,hoc alterũ ex uno hoc feparari neceſſum erit, cùm nihil ſit præter id unum. Et quia partes unius, ex uno ſymbolizant, uel ſympathiam habent,in vnum facilè redeunt,ſed eò faciliùs,quò minùs per interualla differũt ab uno, Quapropter Mentis à corpore diſtractio neceſſaria eſt, ut eius & alterius fiat unio.Sed cùm perfectionem unio requirat, ut uera ſit,ab extremo perfecto,ſicut ſæpiùs dixi, per medium tranſitum facit ad imperfectum,illud ut perficiat.Per huiuſmodi Mẽtis à corpore diſtractionem, quam uoluntariam nonnulli mortem uocant, acquirunt Animus & anima, ſimul iuncta potentiam, ac dominium in ſuum corpus,quod ſolus Animus non habebat antea, propter medium renitens, animam ſcilicet,per quam naturalis & ſupernaturalis tranſitus fieri debet. Quia non conueniunt inimici, niſi per ſequeſtrem neutrum ex parte diſcordiæ, ſed participem ex parte reconciliationis utriuſque. Hac poſteriore ſententiæ parte labefit Aſtronomia iudiciaria, licet etiam aſtrorum diſpoſitionem inclinare, ſed non neceſsitare doceat.Nam aſtra Mentibus hominum longè ſunt inferiora,pariter ignobile parum aut nihil penitus in ſe nobiliùs agere poteſt. Verùm ſi corpora humana ſuam uincant animam, eamque reducant

in corruptibilis corporis seruitutem, inficias non iero, quia corpora tunc astrorum nobiliora sunt hominum similibus corporibus, in humana corpora suas actiones imprimere posse, Breuiter Sapiens dominabitur astris: Insipiens nedum his subijcitur, verumetiam inferioribus & ærumnis quibuscunque. Sapiens est qui mentem adeptus, eam excolit: Insipiens verò qui corpus in anima, vel hanc in corpore diligit, animo neglecto. Quod ex S. Scriptura probatur his verbis: Qui diligit animam suam (intellige in corpore) perdet eam, & qui odit eam (vt suprà) in vitam æternam custodit eam, &c. Diligere dicitur is animam in corpore, qui suos appetitus prauos exequitur: è contra, qui non exequitur actu, sed vanitatum cogitationib. delectatur, corpus in anima diligere videtur. Odit animam suam in corpore qui frœnat corpus ne prauos appetitus exequi valeat: & corpus odit in anima, qui vanis resistit speculationib. Visum est & hoc addere, quod apud probatissimos authores, & præcipuè Theologos legitur, animam nonnunquam pro spiritu, nec non hunc pro anima sumptum, indifferenter; per hoc non est inferendum, quòd spiritus & anima sint vnũ & idem, ante mentis compositionem, sed post, & in eo conueniunt Christiani Philosophi

ſophi cum Theologis. Nã ſiue Mentem vocemus animam, ſiue ſpiritum vel animum, appellatione vnius non excludimus alterũ, propter vnionem iam factam. Non enim vnio vera dicitur, niſi fuerit inſeparabilis. Poſſunt vnionis tamen initia iaci, quę nondum conſequuta ſunt effectum, per hoc non ſtat quin Mens adhuc imperfecta magis vel minùs appellentur. Qui perfectam aſſequuntur Mentem ſunt pauciſsimi. Qui inchoatã habent multi. Qui nullam verò plurimi. Nũc ad corporis proprietatem veniẽs, dico proutſuprà bonam corporis diſpoſitionem ad veram ſpeculationem eſſe necẽſſariam, quia corpus ex ſui corrupta natura plurimùm aggrauat animam & impedit, quò minùs ſpiritus actiones percipere valeat. Nonnullis à natura datum eſt, magis idoneos fore cæteris, ad hanc ſeparationem faciendam, vtpote quibus ad naturalem corruptionem, in eorum formatione nulla per accidens, vel pauca ſaltem acceſsit corruptio. Minùs apti ſunt qui præter ortiuam & acceſſoriam, ex propria petulantia, victusq; ſerie diſſoluta rationem impediunt. Vt ſunt illi qui mundanis agitati curis, ea quæ perpetua ſunt, & extra mundum negligunt, & qui largiùs vtuntur eis, quę natura dedit ad neceſsitatem, quàm par ſit. Quapropter vti per acceſsionem

alicuius aliud impeditur, ita per amotionẽ eiusdem iuuari poteſt. Fiunt itaque Medicinæ philoſophicæ per Alchymicam, id eſt Metaphyſicam artem, præ cæteris excellentiſsimam, à proprijs ſemotæ corporibus craſsioribus & corruptis, quæ per naturalem vim agendi quam habẽt in proprium corpus, & poſt amotionem ſuæ partis patientis retinent: id idem in alienum corpus obiectum exequi poſſunt, & excellentiùs, quàm à natura datum illis erat in propria ſua corpora perficere, vel agere. Quicquid nunc eſt in rerum natura habens formam & materiam, deſiderat in ſuo genere perfici, quod naturale deſiderium perfectionis omnium eſt potiſsima cauſa. Et cùm natura ſibi ſimili naturæ iungi gaudeat, ac delectetur in ea, vincente Mente per ſibi ſimile medicamentum adiuta, corpus in eandem condeſcendere naturam cogitur, ſicut eo vincente ſibi ſimilibus corroborato corrumpentibus, anima cogebatur priùs. Quod ne cuipiam abſurdum videatur, adijciam. Quoduis nutrimentum in ſanguinem nutriti conuertitur, eiuſdem naturæ vel proprietatis, cuius nutrimentum fuerit. Exemplum natura docet in his, qui ferocium animalium carnibus aluntur aſsiduò, fieri ferociſsimos, & infantes à lacte quod ſugunt contrahere nutricis conditiones.

nes. Nihil etiam in alimentum à natura sumitur, præter id quod subtilius est, crassum & feculentum reijcitur in excrementum, & rursus huius alimenti superflui quoduis excrementum natura per poros in sudorem, vel per vesicam lachrymas, aut aliàs eijcit. Hoc mouit Præceptorem nostrum Paracelsum dicere, quoduis corporis membrum habere stomachum proprium in quo decoquitur alimentum eius, ipsumque sibi fore ventriculum, in quo separatio superflui fit à necessario. Verùm in medicamento Metaphysico nihil crassi relinquitur, nec superflui quid, hinc fit vt incorrupta natura totũ hoc medicamentum assumit, ac sine separatione transmutat in sibi similem naturam, scilicet animalem, &c. Dicitur quidem hîc incorrupta natura balsamum naturale quibusuis corporibus naturaliter insitum, per quod eorum calor & humor etiam naturalia vel radicalia, quantum fieri potest à corruptione præseruantur, Hoc deficiente balsamo, corpus humanum efficitur leprosum, & eo conualescente per augmentum, quod iam corruptum erat propter eiusdem in eo balsami paucitatem in excrementum eijcitur, Differt eo medicamentum Philosophicum à pharmacho, quod hoc vnà cum suo corpore traiectum in stomachum,

non

non aliàs quàm cibus aliquis in triplex alimentum, & in duplex ſeparatur excrementum: illud verò non ſeparatur, ſed mox vel in balſamum, Vulcanum, aut in Mercurium tranſmutatur, ſimul aut ſeparatim. Oportet enim tres corporis Phyſici partes potiſsimas, vtpote ſanguinem, ſal, & ſulphur ſibi ſimilibus nutriri. Hinc fit vt cibi, potuſq; quotidiani cum ſuis ſumuntur corporibus, nam quoduis elementum ſuſtentatur elemento, ſed omnia ſimul cõueniunt, & in temperaturam conſeruantur ab æthereo, cui noſtrũ balſamum, & ſocios quãtum poſſumus reddimus cõformes. Eſt enim in humano corpore quædam ſubſtantia conformis æthereæ, quæ reliquas elementares partes in eo præſeruat, ac pro ſuis viribus continuare facit. Spiritus itaq; medicamenti Philoſophici, cum anima ſua iunctus, & à corpore ſuo ſeparatus, mentales partes in ſui ſubſtantiã tranſmutat, corpus quoq; Phyſicum à corruptione præſeruat, corruptũq; corrigit. Corpus noſtrã retinere Medicinam, vt vehiculũ aliquod non inficiamur: at Metaphyſicum, aut ſpirituale penetratiuumque factu, quod ſpiritus noſter induit, hoc Philoſophi docẽt his verbis: Fixum volatile tandem volatile fixum fiat. Quod ait. Omnem rem ſubtilem vincet, omnemque ſolidam penetrabit, &c.

Phyſicum

Physicum sanè corpus excellentiori corpore curari nō potest, quàm Metaphysico, nec humana Mens componi meliùs, quàm dispositione Metaphysica, post gratiæ diuinæ donum tamen. Ex his omnibus concludimus mentalem, moralemque, vel speculatiuam Philosophiam in superatione corporis, vnione mentali facta cōsistere. Sed hæc vnio prima nondū facit Sophum, at mētalem Sophię discipulū tantùm: Mentis cum corpore secunda Sophum efficit, completá illam & beatam vnionem tertiam cum vnitate prima sperantem & expectantem. Faxit Omnipotens Deus, vt omnes tales efficiamur, & sit in omnibus vnus, cuius auxilio nunc ad huius fœlicissimæ Philosophiæ primū gradum veniamus, quem studium esse verum à sincerioribus Philosophis compertum est.

De primo gradu Philosophico.

CAPVT SECVNDVM.

Qvicunque ad vnionem Ternarij sacratam peruenire desiderat, per gradus istos moraliter priùs iter faciat oportet, idemq; fiat ex eo, quod ex alio per ipsum cupit fieri. Fœliciter igitur in primum gradum & alacri pedem animo figas, qui Philoso-

Philoſophicum Studium eſt,& inquiſitio veri neceſſariiqúe. Verum eſt eſſe, à quo nihil abeſſe,cuique nihil adeſſe, multóque minùs obeſſe poteſt.Neceſſarium id omne quo carere non poſſumus. Veritas itaque ſumma virtus & inexpugnabile caſtrum eſt, paucisſimis inhærentibus amicis,at innumeris obſeſſum inimicis,paulò minùs quàm toti mũdo nũc inuiſum, ſed inſuperabile pignus ijs qui poſsident illud.Hac in arce verus & indubitatus Philoſophorum lapis, atque theſaurus continetur, qui non eroſus à tineis, nec perfoſſus à furibus manet in æternum, cæteris diſſolutis omnibus: multis in ruinã poſitus, alijs ad ſalutem. Hæc eſt res vulgò vilisſima,ſpreta plurimùm & exoſa, non tamen odibilis at amabilis, & pretioſa Philoſophis ſuprà gemmas, & aurum obryzum, omnium amatrix, omnibus fermè inimica, locorum vbique reperibilis,à paucisſimis tamen,& quaſi nullis inuenta,per vicos acclamans omnibus: Venite ad me omnes qui quæritis,inquit,& ego vos ducam in veram ſemitam.Hæc eſt res illa tantùm à veris prędicata Philoſophis,quę vincit omnia,nec ab ulla re uincitur, corpus & cor omne durum & ſolidum penetrans,& molle quoduis cõſolidans, & ad omni duro reſiſtendum confirmans.Nobis omnibus ſe facit obuiam, &

non

non uidemus eam; uociferans & alta uoce dicens. Ego sum uia ueritatis, transite per me, quia non est alius ad uitam transitus, & nolumus eam audire. Suauitatis odorem emittit, sed non percipimus eum. Dapibus sese nobis in delicias offert, & non degustamus. Blandè nos ad salutem trahit, at eius tractui resistentes sentire nolumus. Quoniam facti sumus ut lapides oculos habentes & non videntes, aures habentes, & non audientes, nares non olfacientes habentes, ore linguaque muniti non degustantes neque loquentes, manibus & pedibus suis nil operantes, nec ambulantes. O miserum tale genus hominum, quod lapidibus non est præstantius, imò longè inferius, eò quòd hoc; non illi rationem daturi sunt operationum suarum: Transmutemini (inquit) transmutemini de lapidibus mortuis in uiuos & philosophicos lapides. Ego sum uera Medicina corrigens, & mutans id quod non est ampliùs, in id quod fuit ante corruptionem ac in melius, & id quod non est id quod fore debet. Ecce præ foribus conscientiæ uestræ sum noctes atque dies pulsans, quousque non aperitis mihi? tamen expecto mitis, nec à uobis irata recedo, sed patiens iniurias sustineo uestras, cupiensque per Patientiam ad

eam

eam hortando vos ducere. Venite iterum atque sæpius iterum venite, qui Sapientiam quæritis, & emite gratis, non auro, nec argēto, minùs laboribus studiisuè proprijs, quod vobis offertur vltrò. Sonora vox, suauis & grata Philosophantium auribus. O fons diuitiarum inexhaustibilis, veritatem & Iustitiam sitiētibus. O desolatorum imperfectioni solatium. Quid vltra quæritis mortales anxij? cur infinitis animos vestros curis exagitatis miseri? quæ vestra vos occæcat dementia quæso? cū in vobis, nō ex vobis sit omne, quod extra vos non apud vos quæritis. Proprium hoc solet esse vulgi vitium, vt propria contemnens aliena semper appetat: propriū hîc pro nobis appropriato sumimus. Nā ex nobis ipsis nihil habemus boni, sed si quid habere boni possumus; ab eo qui solus bonus est, ferimus acceptum. E contra quod habemus mali, nobis ipsi nos appropriauimus ex alieno malo, per inobedientiā. Proprium ergo nihil est homini ex suo, præterquàm malum quod possidet. Quód ex bono bonum habet, non ex seipso, sed contributè proprium habet ex bono, quum tamen recipit. Lucet in nobis (licet obscurè) vita lux hominum tanquam in tenebris; quæ non ex nobis est, & tamen quærenda est in, & nō à nobis, sed ab eo cuius est. Hic illam planta-

uit in

uit in nobis, vt in eius lumine, qui lucem inhabitat inaccessibilem, videremus lumen, & hoc cæteras eius præcelleremus creaturas, illi similes hac ratione facti, quòd scintillam sui luminis dederit nobis. Est igitur veritas non in nobis quęrenda, sed in imagine Dei, quæ in nobis est. Vlteriùs vt diffinitioni veri satisfaciamus, diximus esse vero nihil adesse, nam vni quid adest quæso? quid etiam deest? aut quid contrà niti potest? cùm nihil verè præter illud vnum existit. Quis etiam ignorat perfectum esse nil, præter id vnum quod nec in aliquo diminutum est, nec superflui quid admittit? sed abũdans est potentia & virtute, sic vt ex abundantia deficientibus largè tribuere possit, ac semper & æqualiter abundare. Quid enim tale potest esse præter id vnum, quod omni dat esse quod est, & esse non recipit ab alio, sed ipsum esse totum est, quod esse potest, cuique nihil obest, quia præter ipsum nihil est. Quod nihil est, verè non est, & è contrà quod verè non est, nihil est. Quicquid extra veritatem est, verè non est, quia veritas illud vnum est omne, verè quod est. Falsitas igitur quæ non est, nisi quod esse vero contrarium est, & esse non debet, nec nisi per essentiæ veræ priuationem est, nihil est, quia verè non est. Vnde concludunt veri Philosophi pecca-

tum & mortem nihil esse, quia non procedunt ab esse vero, sed ab essentiæ veræ priuatione. Peccatum igitur est priuatio boni, quę causa Mortis efficiens est: quia Mors est priuatio vitæ, quæ vita boni finis est. Ex bono quidem veritatis stimulus resultat, cui non præualebunt aculei mortis, & contra quem cuique quantumque duro, durum est calcitrare. Quicunque veritati pariter quidpiam adijcere vellet, falsum loco veri palliatione quadam substituere cogeretur, ideo quod veritas perfectionis amictu solo circunfulta non veretur. Quòd si noster primus ille parens Adamus, amictum hunc Veritatis & Iustitiæ non exuisset, veritus non fuisset videri nudus, qualis antea non videbatur, nec erat, sed omni decore munitus. Priuatus Adā veritatis amictu peréni, falsum quæsiuit pallium à frondibus arborum, quo fassus est errorem suum in seipso, & coram Domino dicens, nudus sum Domine. Cuius misertus Deus, quòd veritatem amisisse vereretur & fateretur, pro terrenę fœlicitatis amictu perdito, perennis gloriæ vestem nuptialem gratis illi restituere statuit per proprium filium. Qui veritatis viam se nobis ac vitam esse dixit & ostendit, quum sua morte mortem à nobis perpetuam, qua dignè plecti debebamus omnes abstulit. Videte fratres igitur

quantus

quantus sit veritatis effectus, vt erga suos inimicos, modò recognoscant eam, sit benefica placidaque. Cũ Adamo peccauimus omnes, at paucissimi sunt, & ferè nulli, qui cum eo nuditatem suam apertè fateantur: imò potiùs, & contrà, quisque quoque cupit videri nedum, sed esse perfectior, licet omnium ipse sit imperfectissimus, & bysso purpuraq; palliatus maximè nudus. Vitium hoc hæreditauimus à primi parentis appetitu primo, quod præ cæteris maximè iure vel iniuria sapere, possidere, vel honorari desideremus, quod potissimum hoc sæculo hominum est studium exitiosissimum. Veritas iterum nulli potentiæ subijcitur, vel mundanæ fortitudini, quapropter ei nihil obest: nam ipsamet est fortitudo vera, potentiam totius mundi superans. Quid si corpus veritatem possidẽtis, in mille frusta secetur, nil patitur animus eius, at in eo martyrio gaudet. Hæc est veritatis potentia, quam pauci sunt adepti, sed infrà latiùs audietis eius excellentiam. Nũc dicemus vlteriùs quas proprietates habeat Veritas, Pietatem scilicet cum Iusticia iunctam inseparabili nexu. Est enim Pietas gratia diuinitùs data, quæ docet vnumquéq; se verè cognoscere. Iusticia verò retributio cuiusq; cuiq; quod suũ est, optimè dicitur.

Quicunque virtutes has possidet omnium est ditissimus. Sciendum est etiam hoc loco Pietatem operari Pacem & Misericordiam, de quibus suo loco dicetur. Restat nunc vt Philosophici studij partem alteram intueamur, quę necessitas est. Victu quidem & amictu carere non possumus, ergo nobis necessarij sunt. In cibo delicijs & potu, vestium quoq; luxu byssino, coccineo, purpureoue carere quiuis (etiam qui habet) potest, ergo non sunt hæc necessaria, sed in electione posita, quę si iuxta gratiarum actione fuerint recepta, non est eorum vsus ita noxius, vt in superbiam & gulam vsurpata, sine Dei suique recognitione. Pauci sunt qui necessitate obseruant Philosophicā, vulgare quis non vel ydiota quiuis infinite sustinet, eoque solo carere cupit, quod assequi non potest? Iudicat omnia vulgus superficialiter, id est, ex apparentia, secundum profunditatem sunt qui iudicant ferè nulli. Hinc fit vt sit perosa veritas, quum sub lacero cortice prodit in lucē. Plus possunt hac tempestate splendidā vestis, armillæ, torques, monilia, gemmęue digitorum, quàm ipsa veritas & Sapientia. Quid mirum cùm Sapientia vera mundo stultitia facta sit, hæc verò Sapientia? testantur Scripturæ S. Veritas ipsa Christus, ac omnis Sapientia tollitur vt crucifigatur à mundi sa-

di sapientibus; quia ex mundo non est, sed eum superat. Barabas verò latro potiùs eligitur, quia fuit ex mundo vitiosus. Cur miramur itaque si mundus verarum artium professores (cùm Veritatem, ipsum Dei filium sit persequutus) tanquam venenum abhorret? quod etiam ipsi Gentiles mundi sequaces apertè fatentur, quum veritatem odium & obsequium amicos parere dicunt: hac sua doctrina videntur hominibus ambitionem & emẽtita persuadere velle magis obsequia, quàm veritatis & virtutum professionis miserum statum deplorare. Hæc dico quia si nunc in lucem adferatur hoc ferreo sæculo quid, ex veris & indubitatis Philosophiæ veræ fontibus, quod in vtilitatem faciat Rei Publicæ, si non sit Ethnicorum vel Gentilium doctrinæ consonum, ab his reijcitur, qui suc cum illius hausere studij, quod inanis illa Philosophorum Schola commentata est. Dicite quæso iudiciosi viri, qui potest fieri, vt Gentilis carens omnino lumine vero, lumẽ adferat alijs? Humanam habuerunt Ethnici vel Gentiles & mundanam sapientiam, quę stultitia reputatur apud Deum, quia ex Deo non est, & tamẽ pater omnis filium torquet, ad eam addiscendum per mediam ætatem. Postmodum si talem contingat Philosophũ emẽritum, cum vero speculatiuo conferre

Sopho, mox victus erumpit in conuitia, cõtemnens omne bonum ac verum, quod à suo pœdagogo non audiuerit, ac si nihil boni verique foret, præter id quod à Gentilib. veritatem prorsus ignorantibus processit. Plus equidem potest speculatiua Mens adiuta vero lumine veritatis, vnico tantùm anno consequi vel momento, quàm assiduus & improbus labor totius æui hominis, absque lumine quærentis lumen ab his, qui luce carent omni. Sed videamus quænam sit Gentilium Philosophorum doctrina. Summum bonum ponunt benè viuere, quod in honestum partiuntur & vtile. Honorum ambitionem & laudes maximè reputant honesta: denique diuitiarum partum & conseruationem quocunque iure vel iniuria, bello vel sudore facta vocant vtilia: ex quibus nihil expectant, post mortem aliud quàm posteritati memoriam sui, famamque reliquisse. Resurrectionem partim ita negantes, partim ignorantes, poëmatum figmenta milleque nugas, præter veritatem (cuius quidem fuerunt expertes) in hominum & suiipsius perpetuum exitium commentati sunt. Ecce propter quam doctrinam oportet, verarum artium professores his exosos fore maximè, qui de quibusuis artibus & facultatib. plus reportasse nomen gerunt. Et si veritatem ob oculos

oculos ponat experiētia, nisi per inexpertas eorū opiniones, qui veritatē nunquā sunt experti, comprobatum sit, pro falso verum objjcitur, & maximo clamore fatuus æstimatur, qui veritatem profiteri vult. Si quis etiā vanos authores meritò detestetur, mox eorum discipuli minantur in Vniuersitatibus tales vel afficere supplicio, vel dedecore maximo, quod equitationem asini vocant. Interim non vident ipsi, quod sit eorum solatiū, asinos indies equitare vicatim & honorificè, quibus alios supplicio conantur excipere. Si dixerint asinos minimè fore, sed mulas aut mulos: tantò viliores existunt, quod asinorū & equorū sint mōstra. Christus non equum neq; mulam, sed asinum equitare voluit, quem ipsi tantoperè vituperant. Nō caret suo præsagio sanè horum equitatio monstrorum, quam alijs me doctioribus exponēdam relinquo. Quid propter minas istorum tandem subticebitur veritas, quia sicuti Gētiles docent, odium parit? minimè gentium; imò potiùs obire mortem verū Philosophū decet, quàm negare veritatē. In omnibus est obseruanda veritas, vt summū apud Christianos bonū: beati quibus datū est cœlitùs in ea perseuerare in finē vsq;, quod paucissimis (heu miserū) cōtingit. Rogemus Deū ut huius sdius nos faciat participes. Cōcludendū

igitur solam veritatem expetendam, sollicitèque fore quærendam ab omnibus, ad cuius fastigium qui saliendum sit vlterius audite.

De secundo gradu philosophico.

CAPVT TERTIVM.

EX inquisitione sedula veritatis & necessitatis in omnibus, vera noticia rerũ omnium resultat, quæ opinionum est de veritate quorumuis conceptarum, per experiẽtiam indubitata certaque resolutio. Sed opinio, veritatis est in animo hærens dubiaque præsumptio. Experientia veritatis est manifesta demonstratio. Resolutio quidem est dubij depositio. Non possumus de quouis dubio certiores fieri meliùs, quàm experiundo nec certiùs quàm à nobis ipsis. Quapropter id quod suprà de veritate diximus, verificemus oportet, à nobis facientes exordium. Superiùs Pietatem asseruimus, in cognitione suiipsius consistere. Hinc fit etiam ut ab ipsa cognitionem philosophicam incipiamus. Nemo uerè potest ipsum se cognoscere, nisi perfectè sciat quid, & non quis ipse, cuius existat à quo dependet, uel in quem sit finem factus. His cognitis & non prius in

cipit

cipit ipſa Pietas, quæ circa duo verſatur: vtpote Creatorem & creaturam ſui ſimilem. Impoſsibile eſt creaturam à ſeipſa cognoſcere ſe, niſi cognito primùm ſuo Creatore. Quî poteſt effectus ante cauſam verè cognoſci? nonne præcedit omne principium ſua medium & finem, vel à fine rem aggredietur quiſpiam? Deus eſt ſine principio, ſineq; fine perſiſtens, omni repletus gloria, quam ſolus ex propria liberalitate poſsidere noluit; ſed eius facere nos participes, quos etiá ad imaginem & ſimilitudinem ſuam condidit: primùm liberalitatis eius exemplar & myſterium. Quî fit igitur vt admirandum illud Arcanum ignoremus ex veritate? Frater audi, ſicut à pretioſiſsimo de vilißimo creati ſumus, ita propter primam noſtri materiam, ad vile quoduis proni magis, quàm ad eum qui nos de vili pretioſiſsimos fecit. Admiremini quotquot mecum eſtis mortales miſeri, quòd Summus rerum Artifex viliſsimam de limo terræ materiam tractare manibus voluerit, & ex ea pretioſiſsimam excitare creaturam. Non abs re factum putemus, ſed vt agnoſcamus quidnam ſimus, & ab elationis ſuperbia nos contineamus. Quod ſecus facientes, nemo noſtrûm non pauperem, quẽ Deus elegit, odit, cùm tamen ex eadem maſſa qua facti ſumus omnes & ipſe conſtet.

h 5 Hinc

Hinc fieri uidetur, ut personarum non sit acceptor Deus, at paupertatis & humilitatis amator, ac inimicus elatæ superbiæ. Nemo Creatorem poterit meliùs cognoscere, quá ex creatura, sicut ex opere probè noscitur artifex. Videamus igitur quis de uilissimo pretiosissimum, alius præter eum qui creauit utrumq; potest excitare, nemo certè. Nullo modo pincerna potest aquam in uinum trãsmutare: tamen id potest qui uinum creauit aquamque. Maius quum terram in animam uiuentem permutauit, fecit: & quod maximum est, supremo beatitudinis dono, scilicet imagine similitudineq; suis dotauit eá: per eas datum est omnibus saluos fieri, qui donum hoc recipiunt, sed nolentibus accipere gratis, quidnam dabitur? certè nihil: habeant igitur illi quod suum est, ut seruetur Iusticiæ locus. Propriùm cuique suum est, quod elegit à principio, damnatio scilicet. Gratuitum est æternæ salutis donũ, his qui cum gratiarum actione recipiũt illud. Cùm itaque pretium uile charumque simus, uideat quisque nostrûm quid potiùs optet: res per se clarior est quá elucidatione sit opus. Scimus uile quod sumus, & præstantissimũ à quo processimus, restat in hoc negotio perpendamus quare, uel in quem finem facti fuerimus. Creauit Omnipotens Deus Adamum

mum ad imaginem & similitudinem suam, ut ipsi Deo foret ad gloriam, & immortalis esset, non anxius, nullius indigus, semper in Deo gaudens, terrenis passionibus non subiectus. Verùm quia munus tantùm non agnouit, uili fecit: attamē cognouit quòd perfectus esset factus & sapiens, at in ea cognitione minimè permansit. Consideremus ergo quantum agnitio boni, quantumq; mali, muneris huius & uerbi Dei uilipēdium attulerit, cùm ex immortali perpetuò moribūdum reddiderit. Nam qui moritur, in æternum & semper in agone mortis degit, & nūquam desinit mori. Hinc fit ut perpetua dicatur illa mors, ueluti uita dicitur æterna, qua Deo uiuemus in æternum, & nunquā sinemus uiuere. Cùm igitur primus parens unà secum nos omnes Deo rebelles reddidisset, ac inimicos, misericordia motus Omnipotens & misericors Deus pacē inire nobiscū induratis uoluit, qui pacis est author. Quis erit lapideus ille, qui cū diuinæ bonitatis hoc mysteriū animo reuoluerit, cū inimico suo, licet ab eo receperit iniuriā, non recōcilietur? Quī tādē fit ut inimicorū neuter inter mortales offendēs, uel offēsam passus, alterū aggredi uelit recōciliationis ergo? Certè nō alia de causa quod nemo seipsum, & ꝑ consequēs nec Deū Creatorē suū, nec ꝓximā æqui-

equipollentem creaturam cognouit, quo fit vt pacem non amplectatur is, qui eam ignorat. Est enim pax misericordiæ radix, nã qui pacem non habet, misericordiam non exercebit, nec etiam assequetur donec habeat. Non est quod hoc loco pacem & misericordiam confundamus, quia pax est misericordiæ causa, veluti pacis est ipsa pietas. Pacem ergo si cum Deo habuerimus per pietatis cognitionem, pariter eam cum proximo tam inimico nostro, quàm amico sumus habituri. Maximè quũ considerabimus, quod Summus ille rerũ Artifex vermiculo Diaboli mãcipio, per pacis amplexum suæ misericordiã fecerit. O miseri mortales quotquot misericordiam expectamus à Deo, coram quo miseriam nostram nõ agnoscimus. Vnde quæso misericordia quàm ex miseriæ confessione per cordis contritionem in emendationem facta? Si demùm nostram fratrumque nostrorum non ignorabimus miseriam, at pari pondere compensabimus, sæculi bonis huius opimiores facti, diuitiarum æternarũ nos abundantiores non existimabimus illis, qui prorsus opibus mundi destituti sunt. Quis mortales inter hoc verè considerat, bonorumque sibi solum in hoc mundo concreditorum communione fratrem non solabitur egenum? da tu considerantem, & ego tibi mox

bi mox ostendam, qui tale diuinum arcanũ agnoscat. In his omnibus Deus suum ergà nos amorem satis adhuc explicuisse noluit. Verùm sua nos accusante Iusticia, cui nihil diminutum esse potest vnquam, non magis quàm eius misericordię, nobis potiùs quàm proprio filio parcere voluit, in quo Pax & Iusticia simul osculatæ sunt. Quare igitur non osculamur nos in Christo fratres facti pares, cùm nos miseros vermiculos rerũ Summus osculetur Artifex, & in vnigenito suo filio præstantissimas facit creaturas, de vilissimis proprio malo factis. Quotquot agnoscunt Deum in filio, pariter & filium in Patre per SpiritũS. cui similiter non reluctantur, fratre etiã agnoscunt & non alij. Hæc sunt vera & indubitata veræ Philosophiæ fundamenta, sed quia nondum ab omnibus cognita sunt, licet audita multis, adhuc in aliquorum non benè resolutorum animis hærere dubium posset, an imaginatio prædictorum veritatis amorem in nobis excitare queat. Operępretium illis fuerit ambiguitatem hanc experimento per seipsos & in seipsis facto deponere, hunc in modum qui sequitur. Considere t vnusquisque penes seipsum diligẽter ea quæ superiùs dicta sunt, gustataque sępiùs & sæpissimè ruminet animo sincero, sic paulatim scintillas aliquot magis ac magis in dies perlu-

perlucere suis oculis mentalibus percipiet, ac in tantam excrescere lucem, ut successiuo tempore quæuis innotescent, quæ sibi necessaria fuerint: nec ampliùs in veritate quouis hærebit modo, sed Pietatis exercitio, Iustitiæque paulatim assuescens, ritu viaque præmissis, animi tranquilitatem sentiet, qua tandem allectus intelliget, maiorem in animo delectationem esse, quàm in corpore. Non priùs incipit uera cognitio, quàm perennium & labilium, cùm uitæ, tùm interitus oblata comparatione selegat anima cum animo iungi, delectatione maiori tracta huius quàm corporis. Ex ea cognitione Mens oritur, & corporis uoluntaria separatio sumit exordium, quum anima respiciens ex una corporis fœditatem & interitũ, ex altera parte præstantiam, & fœlicitatem animi perpetuam, cum isto (diuino sic disponente flatu) connecti cupit, altero penitus neglecto, ut hoc solùm appetat, quod à Deo conclusum esse uidet in salutẽ ad eius gloriam: corpus iam in amborum unitorum unionem condescendere cogitur. Hæc est admirabilis illa Philosophorum transmutatio corporis in spiritum, & huius in corpus, de qua suprà dictum hoc est. Fac fixum uolatile, rursusque uolatile fixum, hoc est fac de pertinaci corpore tractabile, quod postmodum animi
præstan-

præstantia cum anima conueniente constã-
tissimum fiat, ad omnia sustinendum exa-
mina. Probatur enim aurum igne, quo re-
probatur omne quod aurum non est. O
præstantissimum Philosophorum aurum,
quo ditantur Sapientiæ filij, non illo quod
cuditur. Adeste qui thesaurum Philoso pho-
rum tam uatio conatu quæritis, reprobatũ
à uobis lapidem cognoscite priùs, quis ille
sit, & postmodum quærite. Mirum est super
omne miraculum, quod quispiam appetat
ignotum sibi. Fatuum certè uidetur id ab ho
minibus quæri, cuius ueritatem ignorant,
quia nihil in eo spei relinquitur. Suadeo
quibusuis ergo perquirentibus, ut cogno-
scant priùs eius quod quærunt ueram exi-
stentiam, antequam quærant, sic eos labo-
ribus frustrari non continget. Sapiens quæ-
rit quod amat, nec amare potest quod non
cognoscit, aliàs insipiens foret. Ex cognitio-
ne igitur natus est amor omnium ueritatis,
quæ sola uiget in omnib. ueris Philosophis.

De tertio gradu.

CAPVT QVARTVM.

OMnis affectio uera necessariò priùs af
fectatæ rei cognitioné requirit. Quia
enim

enim de rebus incognitis vel cogitat, vel ad suus redditur? nullus vt opinor. Quapropter ad amoris affectũ philosophici, cognitio pariter Philosophica præcedere debet, amorq́; subsequi talis, qualis ipsa cognitio fuerit, intēsus vel remissus. Dicitur itaq; Philosophicus amor, secretorũ ab vno rursus in vnũ per pacẽ vnio. Pax verò per vnionẽ partiũ in totò concordia. Deus vnionẽ apprimè diligit, quia vnus est, & quicquid creauit vnquam sub vnione conclusit. Ab vno determinato per vnum indiffinitum facto, procedunt omnia quæ finita vel determinata sunt, ac rursus ad vnum suum instinctu naturali quæq; tendunt, à quo si quæpiam declinauerint, à Philosophis sub secreto binario contineri censentur, & per ternarium ad vnitatem reduci debere. Creauit Deus Cœlum & terrã, ac omnia quæ in eis existunt occulto modo simul vnita, manifestò secreta. Sub appellatione terræ concluduntur elementa quidẽ inferiora, quæ continentur à cœlo taliq; fœderis complectuntur amore, qualem inter alias creaturas uix videre licet. Animalia bruta quæquæ bina sese diuino prorsus ordine coniungentia videmus, & sinceriori vinculo, quæ purioribus constant elementis, ut sunt volatilia, reliqua minùs conueniunt, pro materiæ de qua sunt conflata puritate

minori,

minori, tamen coniunguntur licet promi-
scuè magis. Ad præstantissimam creaturam
veniamus ex vilissimo factam, vtpote homi-
nem quem de limo terræ creauit Deus, ani-
mal per se mobile, quod inde mox spiritu ra-
tionali viuum fecit: occasione qua mouetur
sola, cæteris animantibus irregularius esse
quis non percipit? qua viuum est & rationa-
le factum, excellentius inter opera Dei nul-
lum esse potest. Ab hoc scilicet homine, quũ
adhuc in excellentissimo statu foret ante la-
psum, secreuit Deus fœminam, os ab ossibus
eius, & de carne carnem eius, vt cæteris ani-
mantibus firmius vnirentur. Non dicuntur
vniri nisi quæ fuerint ab vno semoti prius, at
coniungi tantum. Quum igitur in seipso nõ
posset, in altero gignere fuit necesse. Hac de
causa præ cæteris humana generatio reuerẽ-
da est, quia fit inter duo, quę prius vnum fu-
erunt, & iterum vnum diuino matrimonio
facti sunt, testante Scriptura S. & erunt duo
in carne vna, quorum vterq; propter alterũ
relinquet patrem & matrem & adhærebit
alteræ suæ parti. Non est enim aliàs existi-
mandum, quàm vxoris maritum, & huius il-
lam, alteram fore corporis partem inseparã-
bilem. Quum viderimus eos aliter se geren-
tes, iudicabimus illos non vnitos, sed con-
iunctos tantum esse, non amore vero, sed vel
i turpis

turpis lucri, vel illiciti potiùs appetitus extinguendi causa, cuius ignis quum refrixerit, frigent omnia simul. Non talis est amor Philosophicus, nam inextinguibili prorsus accensus igne non extinguitur. Quicunque per spiritum vniuntur spiritus, in vnione manent, quæ verò per corpus iuncta sunt corpora, facile separantur. Est & parentum erga natos, & horum erga parentes proprius amor, qui Philosophico nullo modo comparari potest: nam pro gnato pater, nec pro patre filius, minus pro fratre vel sorore, soror aut frater, vel quispiam amicus vel minimæ suæ iuncturæ pati iacturam nollet. Quis ille qui pro seipso mortem obire libenter, quãtò minus pro quopiam alio velit? Vbi tandẽ quærendus est amor? certè non alibi quàm vnde processit. Sic Deus dilexit mundum (intellige hominem) vt proprium filium nasci voluerit hominem, qui pro hominibus mori, morteque sua Iusticiæ, qua nos plecti debebamus, mortem persoluere posset. Nõ potuit enim filius Dei mori, sed homo factus, mortuus est perfectus homo filius hominis, iustusque iustitiam compleuit. O admirandus amor Dei erga homines. Non ex Gentilium inani Philosophia, nec reliquorũ mundi sapientum huius, tam fœlices vndæ manant, quas (dum nos vanis attentos stu-

dijs

dijs detinet) pręterimus ô miseri sodales. Ad aliam nos vocat Philosophiá amor iste diuinus. *Spiritus.* Agitedú igitur Anima mea, Corpusq; meum surgite nūc, Animū sequamini vestrū. Ascendamus in montē excelsum hūc nobis oppositum, de cuius cacumine vobis ostēdā iter hoc biuiū, de quo per nubē & sine lumine loquutus est Pythagoras. Nobis autē aperti sunt oculi tum prælucet Sol Pietatis & Iusticiæ, quo duce nō possumus à via veritatis deflectere. Voluite primū oculos ad dextrā, nē videant vanitatem antequā Sapientiá perceperint. Videtis nè relucens illud ac inexpugnabile castrum? *Anima & Corpus.* Videmus. *Spiritus.* In eo se continet Philosophicus Amor, de cuius fonte fluunt aquę vitæ, quas qui degustarit semel, non sitiet vanitatē amplius. Ab eo loco tam amœnō suauiq; rectà progrediendum est ad amœniorē, in quo Sophia morā trahit, de cuius etiā fonte scaturiunt aquæ primis longè fœliciores, quas qui gustarint inimici, pacem eos inire necesse est eorū, qui veniunt eò, pleriq; solēt altius tendere, ed nō omnes optatū assequūtur. Est vltra dictū locus, quem adire vix licet mortalib; nisi per Numē diuinū ad immortalitatis gradum assumpti fuerat antequam introducantur, mundum coguntur exuere, ca ducæ vitæ spolio retento. Non est eò quum

peruenerint, quod amplius mortem timeant: imò potius indies eam amplectantur suauiùs, quàm in mundo quid vnquam suaue iudicatum est eis amplexu dignum. Vltra hæc loca postrema quicunque progrediuntur ab hominum oculis euanescunt. Si tria priora videre libet, ascendamus altiùs. En supra Chrystallinam arcem hanc primam, secundam videtis argenteam, vltra quam tertiam adamantinam, quarta verò non cadit sub sensum, donec vltra tertiam ventum sit. Hic est aureus & perpetuæ fœlicitatis locus, sollicitudinis expers, & omni repletus gaudio perenni. Nunc ad sinistram deflectamus oculos. En videtis mundum voluptatibus atque diuitijs plenum, in quo nihil oculo caduco displicere potest, at huius peregrinationis videamus exitum. Vallem obscuram fuliginosa repletam caligine sub finem horizontis perspicuè cernitis. *Anima & Corpus.* Cernimus quidem. *Spiritus.* Quum hi qui latam ingrediuntur viam eò peruenerint, horum solatia vertuntur in tormenta, quorum nullus est finis. Si velitis aure attentiùs exhibere, potestis hinc vlulatum percipere, nisi vos impediat eorum gaudij rumor, qui tam anxiè tendunt in sui ruinam. *Anima & Corpus.* Audimus profectò, sed qui fit, vt isti huc non redeant? *Spiritus.* Quia miseriæ val-

lem

lem hanc non vident, quousque postremam pœnitentiæ viam præterierint, post quam non est reditus. *Anima & Corpus.* Sunt igitur aliæ viæ, per quas ab eo graui periculo deflectere posint? *Spiritus.* Imò duæ laterales tátùm in dextram huc ad nos vt videtis vergentes. Ab hoc in quo iam sumus loco per Chrystallinam arcem oportet omnes facere transitum qui resipiscunt, vt quæ videtis nũc videat ipsi. *Anima & Corpus.* Miramur quod miseriæ vallem non videant prius. *Spiritus.* Mirum non est, quia plana est via, facilis & grata, homines alliciendo seducens, tum in plano quouis breuis apparet horizon, si huc vt nos ascendissent, vtriusque viæ percepissent exitum. *Anima & Corpus.* Quo nomine vocantur? *Spiritus.* Lata quidem erroris, lateralium prior infirmitatis, posterior paupertatis, & hæc in qua sumus, ueritatis uiæ dicuntur. Quarumlibet in ostio positus est angelus Domini, qui tractus diuini Spiritus nominatur. Hoc in passu primo trahit omnes, cuius tractui se restiterint miseri mortales, laxantur habenæ pertinacibus, quos uiam erroris ingressos adhuc expectat Dominus, donec aliquandiu mundanis abusi delicijs, per propriam petulantiam incidant in corporis infirmitates non immeritò, cùm per hoc in errorem tracti sint. Paucissimi

quos errores suos agnoscere contingit, per priorem resipiscentiæ viam ad locum hunc redeunt. Reliqua pars maxima, cum his qui primo non resipuerunt loco, pertinax vlterius progreditur. Nonnulli qui per infirmitatem castigari noluerunt, & alij qui nondū castigati sunt, in paupertatem propria causa permittuntur incidere, quorum paucissimi pœnitentiæ viam ingrediuntur. Plurimi verò progrediuntur in errore cęcutientes, donec in foueam cadant, à qua surgere non licet. *Anima & Corpus.* Paucos admodum videmus per pœnitentiæ vias redire. *Spiritus.* Hoc impedit corpus. *Corpus.* At ego potius mori vellem centies, quam latam in finem vsque viam perficere. *Spiritus.* Quia vidisti, sic loqueris, at vide sis huius memor in posterum. *Corpus.* Quocunque vos ieritis promptissimum sequar, sed priusquam discedamus hinc, dic precor, qui factū est, vt & nos latam non simus ingressi viā? *Spiritus.* Quibus primum Domini tractum recipere datū est, Deo non sibi ferant acceptū. *Corpus.* Trahuntur tamen omnes. *Spiritus.* Verum est, at omnes tractū non recipiunt. *Corpus.* Quænam est huius occasio? *Spiritus.* Quod in biuio existentes oculos magis ad sinistras vanitates, quàm ad hunc dextrum aquæ viuentis fluuium, tam admirando fluentem artificio de

tio de montis, in quo iam sumus apice deflectunt. *Corpus.* Quod est monti fluminiq; nomen? *Spiritus.* Vtriq; primus Domini tractus. *Corpus.* Sunt ne alij tractus præter hos quos iā exposuisti? *Spiritus.* Plurimi sunt inter hos medij, qui sentiuntur ab omnib. in propria conscientia, sed parui fiunt ab his qui nolūt vt antea dictum est, recipere. *Corpus.* Quid est quod in isto ducis admirandum fluuio? *Spiritus.* Vidisti tu vel quispiam unquam de tam sublimi loco descendentem aquæ copiam sine strepitus horrore maximam? ignoras etiam pendētem aquam vltra quòd mūdi motus superat, quantumuis intrepidum hominē, vel in terra Martem ipsum (si quis existat) excitatione soni, ventiq; terrere posse, veluti plurimis in locis videri potest? *Corpus.* Certè quibusdam in collibus fui tātùm, de quib. aqua defluens à ponte satis remoto perterrefactos & agitatos vento prætereuntes quantumcunq; fortes deijcere potuit, nisi quadā industria viribusq; reassumptis eorum vicissent animi, trāsitumq; sibi fecissent. *Spiritus.* Primus hoc loco tractus est admiratio fluuij, quā & aquæ degustandæ maximū desiderium & gustum, eius originis visendę plurimus & intēsissimus amor subsequitur, qui degustantē etiā, vt ferrum Adamas, huc allicit, vt quæ discrimina rerum sint videat.

Corpus. Nunquam ego hoc per meipsum cō sideraſſem, etiamſi locis inferioribus cōtrarium accidiſſe uiderim. *Spiritus.* Oculi tibi carnei ſunt, qui non percipiunt ea quæ mūdum ſuperant. Qui res tantùm ſuperficialiter, aut ex manifeſto uident, non putant aliud in rerum natura fore, præter id quod ſub ſenſus cadit: huiuſcemodi homines quotquot ſunt, non contingit huc aſcendere, niſi ſpiritus eorū Domini tractum ex fluminis montiſque mirabili conſideratione, ſpecialique dono ſentiant & recipiant. *Corpus.* Hoc unicum adhuc abs te ſcire cupio priuſquam diſcedamus hinc, Quid ſibi uult ad amœniſsima loca tam difficilis aditus, cū propter itineris aſperitatem exiguitatemq́, tum ob huius & fluminis protractum rectiſſimum, ut uix protenſo filo quid rectiùs delineari poſsit? *Spiritus.* Video te corpus meū libenter hîc moram protrahere, quo diutiùs mundanis laruis & fucatis oculos paſcas: hos te ſæpiùs, etiam ſi de dextris petas, ad ſiniſtram detorquere, mihi ſuſpicandi præbēt anſam, hæc te non tam ſciendi curioſa cupiditate percontari, quàm quòd poſtquā hinc receſſeris, mundi conſpectu priuatum iri te uideas. *Corpus.* Miſſa faciamus hæc, reſponde ſaltem. *Spiritus.* De difficultate, qua tibi ſatisfiat, intellige primùm ad gloriam alia

quàm

quàm per crucem uia, non secus ac ad ardua quæquæ, quàm summo labore nullus patet aditus, ut facilè partorum leuis, & difficilè grauis existimatio foret. Asperitatis leuitas, ut mortis uita, non minus quàm exiguitatis amplitudo finis est. Rectilinium etiam & carens ambagibus esse debet omne quod in Veritatis semitam ducit. Iam habes quod optas, nec est quod moremur amplius, tu sequere nos. *Corpus.* Postremum hoc esto. *Spiritus.* Omnia nunc audisti quæ necessaria sunt, nihil moror. *Corpus.* Saltem Anima tu mecum tantisper mane. *Anima.* Nec te, nec spiritum libenter desero, tacui tamen donec utriusque rationes audiuerim, placent quæ spiritus loquitur, quæ tu, nihil præter morã adferunt auribus meis. *Corpus.* Video nunc me uictum iri miserum. *Spiritus.* Verè miserum, sequere nos ut fœlix nobiscum fias. *Corpus.* Vtinam, at ego solum quid contra duo? *Spiritus.* Tace, post paucos dies sola cũ solum ages. *Corpus.* Quid hoc audio, tu fortè nos qui Dux noster es auios deseres? *Spiritus.* Absit vobiscum ero dum eritis. *Corpus.* Aperias igitur quid hoc ænigmatis velit. *Spiritus.* Prout oculi, sic intellectus & omnia quæ possides carnea sunt. *Corpus.* Fac saltem intelligam. *Spiritus.* Quid si quæ tibi sunt ob oculos non percipis, ea quæ non vides

quum dixero, qui percipies? *Corpus.* Supra quòd miseris me torquet modis lapidosũ, strictũ & spinosum iter hoc, verbis tuis massam hanc perse grauem aggrauas. *Spiritus.* Non nisi conor subleuare. *Corpus.* Ita non feceris. *Spiritus.* Qui factum velis? *Corpus.* Aperta loquendo. *Spiritus.* Non didici quæ tua sunt. *Corpus.* Nihil tecum solum efficiam. Heus Anima mea quam semper charam habui, non loqueris? auxilium non præstas amico fidissimo? *Anima.* Dubia sum inter vos, alterutrius partem æqualiter gero. *Corpus.* Tamen Spiritum quàm me sequeris libentiùs. *Anima.* Deliras omnino. *Corpus.* Vtinam in itinere biuio mansissem, *Anima.* Id fecisses. *Corpus.* Præter te non potui, qua sine possum nihil exequi. *Anima.* Nec ego præter Spiritum valeo gradum sistere, sine quo te sine sim necesse est. *Corpus.* Siccine tu parabolicè loqui tam breui didicisti tempore? *Spiritus.* Non nisi simpliciter, sed quæ nuda est oratio sicuti tenebris inuolutum es, amphibologica vel allegorica tibi videtur. *Corpus.* Vobiscum nil effecero, tacebonè sicut ipsa tu dudum vt hæc in posterum Anima reseruares mihi? *Anima.* Nil nisi bonũ. *Corpus.* Spiritus te seduxit. *Spiritus.* Minimè verum, at ego ipsam & te huc ad salutẽ duco. *Corpus.* Dicis tamen. *Spiritus.* Credes non antequàm

tequàm videas. *Corpus.* An tu me cæcum dutis? *Spiritus.* Optime, nec veriùs vnquã loquutus es. *Corpus.* Væh intolerabile scælus, oculis mihi tu me meis carere persuadebis? *Spiritus.* Imò docebo. *Corpus.* Audiam quæso. *Spiritus.* Vidisti nos in radice montis Domini tractus bibentes de fontis amoris? *Corpus.* Nõ bibistis. *Spiritus.* Ecce iam tu cæcitatem tuã apertè fassum es. *Corpus.* Cur non iussistis & me vobiscum bibere? *Spiritus.* Quia non poteris, donec nobiscum videas. *Corpus.* Quãdo tandem id fiet? *Spiritus.* Quum tu nobiscum vniendis vnum fueris. *Corpus.* Rursus quando? *Spiritus.* Quum ad veritatis arcem simul deuenerimus. *Corpus.* Acceleremus ergo ne diutiùs videns, cæcũ dicar. *Spiritus.* En ad arcem primã Chrystallinã appulimus, pulsa ho. *Corpus.* Quid opus est? porta caret forib. *Spiritus.* Non decet peregrinum aduenam alienos ingredi lares, non priùs petita veniã. Introduci nos iube quisquis hîc imperas. *Philosophia amoris.* Quis rarus admodum hospes acclamat? *Spiritus.* Tres Philosophiæ discipuli. *Philosophia.* Quid hîc quæritis? *Spiritus.* Philosophiã addiscere. *Philosophia.* Eã quæ didicistis iterũ discere quid opus est? *Spiritus.* Carduos hucusq; pauimus, ad fæliciores betas anhelamus. *Philosophia.* Betis implere ventrẽ cupitis? *Spiritus.* Quouis meliori quàm antea pabulo, nam quas pauimus herbas, pungentes

nunc

nunc à sinistris mox à dextris inter dentes spinas reliquerunt asperrimas, quæ nobis escæ talis præbent nauseam. *Philosophia.* Audio vos rudioribus quàm Schola nostra ferat imbutos esse: verùm quia non solemus recusare quotquot ad nos veniunt, introducemini, non priùs tamen quàm ante portam deponatis cornua. *Spiritus.* Præsto sumus iussis obtemperare tuis. *Philosophia.* Moris est apud nos recentiores discipulos examinari. *Spiritus.* Esto. *Philosophia.* Quid Philosophia? *Spiritus.* Amor est Sophiæ. *Philosophia.* Sophia quid? *Spiritus.* Veritatis est omnium summa sapientia. *Philosophia.* Quid amor? *Spiritus.* Cognitæ veritatis est insatiabile desiderium. *Philosophia.* Vnde hæc habes? *Spiritus.* A' Domini tractu. *Philosophia.* Per quos? *Spiritus.* Per eos quos docuit priùs vt alios docerent. *Philosophia.* In Vniuersitatibus quid audistis? *Spiritus.* Inanem Philosophiam. *Philosophia.* Quid hæc docet? *Spiritus.* Contentiosè rixari, pro & contra (quod aiunt) pertinaciter argumentari. *Philosophia.* Pro & contra. Quæ chimera bestia est hæc? *Spiritus.* Non sat scio quod sophismatum genus, hoc nunc ad dextram, in sinistram modò partem, instar hominis cereum habentis nasum detorquere licet, à nasutulo fortè quopiam, qui cùm isto retilicio cæteros im-

meritò

meritò reprehendisset, eodem vt aliorum euaderet manus excogitatum. *Philosophia.* In quem finem? *Spiritus.* Ostentationis doctrinæ causa. *Philosophia.* Est itaque doctrina fallax? *Spiritus.* Ea saltem quam audiuimus, qua quicunque magis imbuti sunt, sapientię minus habent. *Philosophia.* In eo verè sapis eos maximè sapientes fore, qui circa perceptibilia minùs intelligũt. Antequàm intretis huc, oportet in matriculam Scholæ nostræ describi nomina vestra. *Spiritus.* Spiritus vel Animus mihi nomen est, huic Anima, tertio verò Corpus. *Philosophia.* Satis affines socij. *Spiritus.* Imò tres vnico partu nati fratres. *Philosophia.* Inuocato priùs vero lumine, sic mecum loquamini. O Pater Omnipotens Æterne Deus, Creator omnium quæ in cœlis & in terra sunt, qui nos ad imaginem & similitudinem tuam creasti, nõ vt in nihilum nos redigeres, sed vt essemus tibi ad gloriam, da nobis gratiam Spiritus Sancti tui, quia possimus intelligere, & scire quænam sit voluntas tua, vt auxilio tuo faciamus eam, in tuoq; lumine videamus lumen, & veritatem amore prosequentes eam assequamur. Amen. Ingredimini iam ad gloriam Dei, vestrique salutem Amoris philosophici portas, & gymnasium in quo docetur amor perpetuus. Assidete dapibus, vt quisq; suis potu ciboq; reficia-

reficiatur.In primis Deum oremus. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das eis cibum in suo tempore, manum tuam aperis & reples omne quod viuit benedictione. Non ex pane solo viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Domini. Corpus ede bibeque tibi quę sunt apposita corporea; tui sodales cibum non ore, sed auribus hauriunt, eorum ego nunc habebo curam: Spiritus Animaq; benignas aures adhibete. Quamquam à tractu Domini primo vos per eius Angelum audiuisse non dubito, studij cognitionisq; Philosophicorum efficaciam: tamen corporis mole tunc grauiores quàm futuri modò, vix potuistis omnia ferre, pretium opere fuerit, antequàm ad amoris fontem veniatis, obiter ea repetere quæ hîc necessaria videbuntur. Ante lapsum Adæ nec lata sinistraq; via, nec miseriæ vallis extitérunt, sed vndiq; patebat aditus ad hæc fœlicissima loca. Post primam hominis inobedientiam, Dominus viam hanc amplissimã eo tempore, nunc in strictissimam difficilimamque semitam (vti videtis) restrinxit, in cuius ostio collocauit Cherubin Angelũ ancipitem gladium suis manibus tenentẽ, quo quidẽ arceret omnes ab introitu fœlicis patriæ. Hinc deflectẽtes gradum Adæ filij, propter peccatum primi sui parentis, ad sinistrã

sibimet

sibimet latam viam extruxerunt, quam cuiastis. Longo postea temporis interuallo D. O. M. secreta secretorum suorũ introiuit, in quibus amore miserente, accusanteq; Iusticia conclusit Angelo gladium iræ suæ de manibus eripere, cuius loco tridentem hamum substituit aureũ, gladio ad arborem suspẽso, & sic mutata est ira Dei in amorem, seruatã Iusticia. Quod antequam fieret, fluuius iste non erat vti iam in se collectus, sed ante lapsum per totum orbem terrarum expansus roris instar æqualiter, postea redijt vnde processerat. Tandem vt Pax & Iusticia sunt osculatæ se, descendit affluentiùs ab alto manãs aqua gratiæ, totum nunc mundum alluens. In sinistram partem qui deflectunt, partim in arbore suspensum gladiũ videntes, eiusq; noscentes historiam, quia nimium insiti mũdo sunt, prætereunt. Nonnulli videntes eius efficaciam, perquirere negligunt. Alij nec vident, nec vidisse voluissent. Hi rectà peregrinationem suam ad vallem dirigunt omnes, nisi per hamos resipiscẽtiæ vel pœnitentiæ, nõnulli retrahantur ad montem Syon. Nostro iam sæculo, quod gratiæ est, mutatus est gladius in Christum Seruatorem nostrum, qui crucis arborem pro peccatis nostris ascẽdit. Hæc omnia legum naturæ, diuinæq; tũ gratiæ tempora denotant. Nunc audite quis

errorum

errorum viæ mundique fabricæ prius statu existat. Dixit Deus Adamo post lapsum. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, & in dolore pariet vxor tua, maledixitque terræ propter hominem, & sterilis facta fuit, quæ nullo cultu prius, sed affluentia cœlesti tantum, producebat fructum abundantissimum: at licet nunc humanis agitata sit laboribus, tribulos & spinas vix ferre videtur. Ab eo tempore quo veritatem exuit homo, de victu & amictu quærendis, eum anxium reddidit ipsa necessitas, quæ studiorum est mater altera, primarum etiam artium inuentrix, vt agriculturæ pariter & pastoralis exercitij. Cœperunt itaque primi sincerique homines quærere, quibus carere non poterant: impuri nõ solum ea, sed per fas & nefas vsurparunt omnia quæ suis viribus inferiora fuerint. Nuditas docuit primum hominem carnes frondibus tegere nudas, tandem industria paulatim (vt moris est) aucta propter necessitatẽ, pellibus animalium operire: mox inde fames, fodere, serere, suoque tempore messem colligere, gregis, armentorum, pecudum & pascuorum habere curam, & alendæ familiæ, moribus, naturæque legibus docendæ conseruandæque pacis, ab imbrium & temporum iniuria, casis tectisque sese nec non armẽta sua tueri: tota primæ fuit hæc necessitatis

sitatis anxietas. His artibus primi patres æui contenti lœtiq; vixêre pacis temporibus. Terra postquam repleta fuit, non potuit sufficere, vt quisque portionem haberet eius, & agricolæ forent omnes vel pastores. At oportuit alijs alios inseruire diuersimodè qui non habuerunt. Amictus & fabricæ diuersa genera produxit curiositas, inde sartores, sutores & fabri, quos acus & malleus compré hendunt sumpserunt originem. Horum diuitiæ labore partæ quæsierunt otium apud nonnullos, qui sibi tãtùm agri compararũt, quantum victui supplere potuit, amictuiq;: Penes reliquos augmentum, qui considerãtes rerum penuriam vnius, & alterius abundãtiam loci, mercimoniũ exercuerunt: hinc vectores, & animalium baiulantium actores vel agasones prodierunt. Nec victus ratio caruit suis artibus: nam pistores, furnarios, laniones, coquos & œnopolas excogitauit, in peregrinantium commoditatem & solatiũ. Hæc ab initio bona fide tantisper administrata sunt omnia, donec proprium commodum, odiumq; fraternum irruperunt, à quo tempore mutata sunt hominum ingenia, tãtaque posidendi fames, quantum opulentia creuit in hunc vsque diem, quo nemini nemo nec sibimet fidere cœpit. Commodo quisque suo casas in splendidas mutauit do

mos, quæ tandem in pagos, oppida, castra, ciuitates, & suburbana in vrbes excreuerũt, ab odio non immunia tamen. Postquam tẽporis iniuria homines ignauos, qui non proprio sed alieno labore victitare volunt, simul & bellum peperit inter vicinos potissimũ. Hoc fossis, mœnibus, aggeribus & propugnaculis, in defensionem iniuriarum, dedit initia. Contra vitiorum pasta, quam otium fore scitur, bombardarum atque tormentorum execrabile genus diabolicum attulit ab inferis, quo totius humani generis (nisi diuino cautum esset auxilo) rueret societas, quæ quidem nouarum artium vltima cõclusit mundi fabricam. Et propter dictorum varietatem pulchrum appellant mundum, qui diligunt eum: at vos auditores iudicate quænam sit eorum pulchritudo, quę quanto magis abundant, tanto quieta minùs, at magis anxia sunt. Quæ mundum, vt audijstis, concernunt, omnia labilia, nec est qui pilum horum pauper vel diues per mortem secũ deferat. Videte igitur in quibus spem sibi reponunt miseri mortales, & quãta cura sibi cõparant nihil, quod eos perdit. Nunc audite quæso sœculi transitorij peregrinationẽ huius, erroris q; viam. Ætatis anno ter septeno peracto, biuium electionis maxima pars aggreditur, omniũq; cursus per Angelũ Domini tra-

ni tractus hamo retardatur. Verũ pleriq; sub eo repentes, alij transiliẽtes, & maxima pars dũ paucissimi trahũtur inter hamũ & introitum erũpẽns viæ, salutẽ fugiũt omnes quotquot hunc euadere tractũ conantur, nulloq; fręno mundum ingrediũtur. Horũ pars potissima delicijs & mũdanis abusi voluptatibus, in paupertatẽ à Domino Deo misericorde finiuntur incidere, qua retrahãtur ad priorem resipiscentiæ viam: sed inutile prorsus humanum genus, cui Deo resistere iam innatum est, non desistit media quærere quib. proprio conatu laqueos euadat, quos sibimet posuit, ab eo non petens auxiliũ, à quo dependet omnis misericordię munus. Hinc factum est, vt in sinistram viæ partem officinam sibi maximam extruxerint, in qua quidem officiorum genus exercetur omne. Huic domui præest Industria, quæ cunctos præter ignauos pigrosque recipit. Ab vna parte quorumuis studiorum officinę literariæ positæ sunt, ad quas illi se recipiunt, qui sua literas incuria reliquerant. Isti plerunq; sese conferunt ad manuales officinas ab altera parte sitas, in quib. experiuntur ea quæ literis à sapientioribus olim commissa fuerunt, ne sicut priùs inexperti rerum, litera sola ducantur in opiniones fallaces. Alij qui suo damno mercaturam exercuerunt, ac illi

qui manualibus incumbētes artibus in pauperiem lapſi ſunt, nouas rerum formas, inaudita nec viſa dies ac noctes ſomniant, quæ mercatoribus mercatores, & mechanici pretio quibuſuis paſsim exponunt, vt ſua damna cùm reſarciant, tū ad opimiora perueniant. Quæ poſtquam adepti fuerint, ab Induſtria recedentes, in ſecūdam tendunt mūdi regionem, per infirmitatis pontem faciētes tranſitum, ante quem ſecundus Domini tractus oues perditas ad ouile verum conatur adducere, harum paucifsimæ reſipiſcentiæ viam ingrediuntur, cæteræ pontem pertinaciter tranſeuntes, bonis iam induſtria partis, liberiùs vtuntur quàm prioribus. At quia bonus Deus eos retrahere vellet, infirmitates in eos dominari permittit, tum rurſus vt prius remedium à ſe quęrentes, ad Xenodochium etiam à ſiniſtris per eos conſtructum, & per maximum confluunt, cui Medicina pręeſt. Ibi Pharmacopolarū, Chirurgorum & Phyſicorum ingens eſt copia, quodque quiſque ſuum exercet officium. Sanitate iam recuperata, non ſicut antea ditiores facti, ſed diminuti bonis abeunt, pontemq; ſenectutis maxima pars eorum inuito tractu Domini præterit, vno vix aut altero viā ingrediente poſtremam, quæ pœnitentiæ dicitur. Vbi iam ad mundi regionem tertiā deuen-

deuentùm est, nil præter incuruata senũ videre dorsa, rugas facierum, claudicationes, lamentationes, suspiria, reliquorum etiam id genus tędiorũ audire licet. Quæquæ cuique sua facta manent, donec ad postremum hospitium appulerit, in quo seuerus admodum hospes, nullius parca manu separationis aculeum corporis ab anima laxat arcu mortifero. Quid inde fiat, ignoro libenter, iudicium Deo, cuius est, relinquens. Mundi fabricæ, peregrinationis humanæ, ac erroris viæ statu cognito, videamus quis Veritatis viæ sit exitus, vt oppositorum debita comparatione facta cognoscatis, vtra vel erroris, aut Veritatis via sit Salutis. Audiuistis antea gladium Angeli primi tractus ad arborem supra fluminis ripam suspensum fuisse, cuius (nunc tempore gratię) loco pendet ob oculos nobis Deus Deiq; filius, generis humani restaurator Christus. Is efficaciùs prætereuntes amore suo manifesto, nullisq; velato figuris, quàm Magnes ferrum attrahit, ni fortè mundi fex & allium obstet. Quicunque per amnis (vt suprà dictum est) eminus apparentis admirationem, & amoris inexhausti cominus oblatum exemplum tracti sunt, ad nos huc se cõferunt, nec minùs ac vos quotquot Veritatis ministræ sumus, erudiendos libenter suscipimus, vt in posterum

audietis latiùs. Priusquàm tamen id fiat, sumptis iam cibo & potu, gratias agamus Deo, qui dedit omnia quæ necessaria sunt omnibus. Agimus tibi Deo Patri gratias immortales, quòd nos cùm verbo creaturisque tuis alere, tùm in hunc locum vsq; perducere dignatus es, ad spem vitę melioris: fiat voluntas tua, qua perficiatur in nobis, quod per te solum inceptum est. Amen. Nunc ad amoris fontem nos conferamus vt bibatis. En sitim extinguite vestram, nō amplius Animus uel Spiritus, nec Anima, nec duo deinceps uocabimini, sed Mens unica fortior, ut facta resistere possis inimico tuo corpori, quo cū tibi luctandum erit uiriliter, donec ipsum naturæ cursum perficiens à te separatum actu fuerit: postmodum est quod idem at purius defecatiusque tibi diuino mysterio coniungēdum iterum speres, ad gloriam eius, qui cuncta condidit, salutemque tui. Quînam tibi sit pugnandum audies à sequenti gradu quarto Frequentia, quam uos adeuntes, modò comitabor in primum usque lapidem. Interim totius uiæ ueritatis progressum obiter uobis ob oculos depingam. A' Frequentia recedentes & instructi peruenietis ad Sophiæ castra, quibus excepti, longè uehementiori quàm antea cibo reficiemini. Hucusque lac solùm degustastis: nam donec robu

stiora

ſtiora facti, robuſtiores ferre ualeatis, adhuc eſtis paruuli. Virtus nempe Sophiæ docebit quantus ſit amoris ueri fructus, quantamq; Menti delectationem corporis adferat ſuccubitus, utpote non minorem quàm pro palma certāti cum inimico ſuo militi uictoria. Demùm ulteriùs ad Potentiam ſextum gradum tranſibitis, à qua Virtutū addiſcetis exercitia nedum cognoſcere, uerùm etiam exequi. Hæc poſtremò ducet uos ad ſeptimū & ultimum Philoſophiæ gradū, utpote miraculum, in quo mundi martyria fiunt gaudia. Breuiter huius uię finis, ęternæ uitę gaudijq; perennis & perpetui primū eſt initiū, ad quæ uos ducat ulteriùs qui uos hucuſq; perduxit Omnipotens & Miſericors Dominus Deus, hic uobis inde ſit comes reliquus: Ite, fœliciterq; ualete fratres. *Corpus loquitur.* Hui quis mihi nunc factus eſt comes? ubinā es Anima mea? *Mens.* En adſum, quid me uis? *Corpus.* Non te uideo. *Mens.* Iam iterū ut priùs te cæcum eſſe fateris. *Corpus.* Vbi ergo Spiritus meus eſt? *Mens.* Et me tibi præſentem quæris? *Corpus.* Deus bone, unico uos ambo nunc ore loquimini? *Mens.* Quid mirum, an eius es immemor quod ſuprà dixi te ſolum cum unica rem habiturum, dum conqueſtum es cum duob. agere te debere? *Corpus.* Quid audio, nunquid oculos meos

fascinastis? *Mens.* Absit à me fascinum. Verũ haustu simul ex amoris fonte facto reducti sumus in vnam, vt non amplius cum duob. tibi pręliãdum fore putes, at cum vnicą Mẽte. *Corpus.* Mens plurimis initium est, vt mẽsæ, mensuræ, mensibusque. *Mens.* Vtinam & mẽsam mensurare didicisses tuam, & mensium tuorũ futurum esse finem recordareris. *Corpus.* Mirum dicis, absque cibo me viuere scis impossibile. *Mens.* Hoc & aliud scio, nõ ex solo pane viuere hominem, quod ignoras. *Corpus.* Ex quo tu viuis? non adhuc te comedentem vidi. *Mens.* Rursus tuam cæcitatem adfers in medium. *Corpus.* Quî sic? *Mens.* Ex omni verbo quod procedit ex orę Domini viuo. *Corpus.* Vtinam & mihi sic uiuere licerçt absque labore. *Mens.* In posterũ & tibi (non antequàm tu moriaris tamen) licebit. *Corpus.* Durum nimis commemoras. *Mens.* Non nisi iucundum. *Corpus.* Mortem iucundam facis? *Mens.* Imò his qui nouerũt eam. *Corpus.* Nouistine? *Mens.* Maximè noui. *Corpus.* Depinge mihi precor eam, quę se timendam præbet omnibus. *Mens.* Libentissimè tibi hac in re nunc obsequar. Nemo hanc metuit præter te. *Corpus.* Tu non? *Mens.* Nil minùs. *Corpus.* Insanis præ nimia sapientia plus dictu. *Mens.* Tu. *Corpus.* Scio tamen omnes hanc abhorrere. *Mens.* Rere. *Corpus.* Vtin-

Vt intelligaris loquere. *Mens.* E're dicam vt intelligas. Mens hominis immortalis est, ideo mortem non timet, imò viriliter illam superat: Corpus verò morti subiectum est omne, quapropter eam apprimè formidat. *Corpus.* Quî scis quòd morti Mens non subijcitur? *Mens.* Scitur ex eo scilicet. Omne quod ex morte sumpsit originem est mortale, quod autem ex vita primordium habet, nō moritur, nec id qüod inter vitam & mortem est medium adhærens vitæ. *Corpus.* Obscura nimium loqueris. *Mens.* Non nisi clara. *Corpus.* Quid est vita? *Mens.* Corporis est & Spiritus vnio, vel cohærentia. *Corpus.* Quid ergo mors? *Mens.* Est vitæ priuatio. *Corpus.* Hoc non euasi doctius. *Mens.* Audi, quam tu mortem existimas, hæc mihi vitæ est initium æternæ, iucundiusque nihil nobis accidere poteſt, modò tibi molesta non foret. Verùm tu detestaris eam, quod scias hac te mūdanis priuari delicijs, at ignoras inter has & ęterna gaudia minorem comparationem similitudinemque fore, quàm inter fel & mel aliquando sciam degustasse te. Tandem vt meliùs hanc differentiā cognoscas, est quòd consideres id quod scis, omniū nempe quæ tibi possunt vnquam accidere voluptatum huius mundi continuationem: tædium (vt potiùs dicam) nauseam, & quod longè dete

rius est, infirmitatem & nonnunquam immaturam inferre mortem. Si nũc cibum appetas, postquam aliquoties uentrem eo repleueris, alium quæres, quo quum satiatus fueris, iterum alium. Nec cessabis unquam in hoc mundo quærere, quod non inuenias uotis non satisfecisse tuis. De potu quid, interea dum per gulæ canalem transit, oblectat, eò dum ampliùs intrare non ualet, plurimùm torquet, nec ab eo potes abstinere quod occidit, mortem tamen quam tibimet infers metuis. O miserum & insatiabile Corpus, quod ab eo cauere non scit quod nocet, idque timet quod ipsum est & facit. Vides ergo brutis humanum Corpus Menti suæ dissonum, infœlicius esse, cùm irrationalia nihil præter sibi necessarium appetant. Rationalia uerò minimè quod opus est, at magis quod necat sollicitè procurát. Ad ea iá deueniamus quæ in corporis vsum extra ipsum expetuntur, vt sunt omnis generis diuitiæ, propter quas indies miris diuersisque modis torquentur hominum corpora Mentem non assequuta. Quid non moliuntur, quæ non humana pectora subeunt pericula, quibus Animam in exitiũ, & Corpus miserum distrahant ab Animo, non alia de causa, quã vt sibi de proprio corpore fingere possint idolũ? Quod bysso, purpureo, coccinoq; tor

quibus

quibus & armillis adornatum supra Deum tacitè non verentur adorare. Maiorem suiipsius quàm alterius idololatriam hanc esse quis ibit inficias? Aut mortem horum esse finem deliciarum omnium, & mortis initium æternæ? O Corpus ignarum nihil præteripsum te formidas: nam ex te mors per appetitum initium sumpsit, nihil etiam appetis quàm quod ex te est, vtpote corruptionem, quæ mortem inducit quam times. Vide igitur quàm tu tibimet minimè cōstes, quāque alijs, cùm tibi nō possis, resistere valeas. Resipisce quæso dum potes nobis adhærens, ne tardè nimis cupias. Ad Frequentiæ nunc hortos peruenimus, ibi te plura de hac re licebit audire.

De quarto gradu.

CAPVT QVINTVM.

Quicquid amore quis prosequutus fuerit, idipsum nisi frequentauerit, eius extinguitur affectio. Quapropter nō inconcinnè dicere possumus, alimentū amoris esse Frequentiā, quā nunc aggrediamur. *Mens.* Salue plurimū ô Frequentia. *Frequentia.* Vos quoque saluere iubeo gratissimos aduenas ac hospites. Vnde quæso? *Mens.* Ab amoris Philosophia, hac ad Virtutis & Sophiæ castra

faci-

facimus iter. *Frequentia.* Rectè. Moram apud nos faciatis rogo tantiſper, donec peregrinationis veſtrę ſuſcepti labores, aliqua refecti quiete, ſubleuentur. *Mens.* Libentiſsimè tibi hac in re quidem obſequemur. *Frequentia.* Intrate igitur aſsiduos hortos, & his quę in eis ſunt, vt veſtris liberè fruamini. *Mens.* Gratias ingentes agimus tibi. *Frequentia.* Nō mihi, ſed ipſi quorum ſunt omnia, Deo ſcilicet. Accumbite, parata ſunt ea quibus vos excipere poſſum. In primis Deum oremus. Alere nos digneris ô Pater Omnipotens benedictione tua. Amen. Cura teipſum ô Corpus interim dum ego Mentem cibauero. Mens audi. Cùm Frequentia ſit concepti circa Veritatis amorem perſeuerantia, non eſt alius quàm per aſsiduitatem ad virtutes aditus. In iſto loco nulla requies, hinc fit etiam vt hîc torpori nullum ædificium extructum videatur, ſed ſub dio vigiles colonos horti virtutum expetunt. Videsnè terram hanc? niſi continuò repurgaretur, pro ſuauitatis floribus & herbis, quæ producit, nil præter carduos & vrticas redderet. Non aliàs de corpore quod circunducis eueniet ſi torpueris. Hoc tibi datum eſt in coloniam, vt horti diu noctuque mihi commiſsi fuerunt. Quicquid in eo lolij ſupercreuerit, auferendum eſt tibi. Non meliùs illud euincere

cere poteris, quàm vbi crapulam abstuleris: ea nimirum est,quę somnolentiam & pigritiam inducit. Otium quoque tolles,vt vitiorum potissima radix pereat. Nihil præter necessarium corpori concesseris, quicquid superabundabit,excrescet in vitium. Audisti superiùs quid corpori sit necessarium,quid salutare nunc sit audias & tibi. Corpus corrigere si neglexeris,malè tibi propter illud erit & illi, quia tua non illius est ratio,quam abijcit, tibi commissam (vt etiam est)cognitionem Dei putes. Quapropter nec tu propter illud excusaberis,cùm illi Pędagogi loco sis,nec illud propter te, quia priùs è libero seruum se fecit. Vide igitur quî cum hortis agam,duobus modis eos curo, videlicet eradicationis & irrigationis. Priori supercrescentes herbas inutiles radicitùs euello, ne bonas augmento supprimant. Itidem cum tuo corpore facias oportet,malas cogitationes & inimicitias à te reijciens priùs, & sic ab omni malo coërcebis illud opere. Nō decet vnum docere præceptorem, & aliud facere. Si peccandi dederis occasionem Corpori,cur illud reprehenderis quæso? Corpus nihil imaginatur: Animus est qui speculationum tacitas operationes exercet, quas demum Corpus conatur exequi. Conceptio Mentis est,Corporis autem executio. Si lo-

liam

lium euellerem herbam, & interim semen eius in terram spargerem, quid aliud præter idipsum quod corrigerem iterum committerem vltrò? Vide igitur ne Corpori plus quàm valeat adscripseris. Verum est quod ipsum ad prauos conceptus exequendos magis pronum sit, eisque plus quàm bonis millies delectatur. Quapropter mala quæuis abijce cogitata, quorum in locum bona substitue, nil nisi bonum operari poterit, vel ab omni malo desistere. Hæc est vna Corpus vincendi ratio, alteram audi modò. Si hortos meos ab inutilibus duntaxat vindicarem, certè parum aut nihil essem operata; cùm alia longè plus necessaria cura sit eis quæ sata sunt adhibenda: scilicet irrigatio vegetabilium, alimenti pars altera, qua sine vegetare non possunt. Sic etiam aqua viua Corpus irrigabis tuum, quę Dei verbum est, hoc noctu diuque meditare, præter hoc nihil, vt Corpus aliud quàm idipsum nec loqui, nec facere valeat. Vides iam agris vel hortis optimè comparari posse corpora, quod etiam fecisse Christum Seruatorem nostrum in Euágelio legimus. Bonum semen quod in benè cultiuatam terram cadit, fructū bonum adfert, non secus Dei verbum quod super cor molle ceciderit, Corpus alet eius, cuius nempe cor contritum, & humiliatum fuerit. Certum

tum est à primi lapsus tempore sicuti lapides indurata hominum corda fore, quæ nisi verbo Dei mollificentur, dura manent in æternum. Pharaonis cor à ventre matris (vt omnium corda sunt) durum fuit, at quia verbo Dei mollicatum non fuit, induratum remansit, nec propterea dicendum, quin & durius postea factum fuerit. Deo rebelles & inimici nascimur omnes, talesque manemus, donec eradicetur ex nobis inimicitia per summū Agricolā, cuius te ministram, ô Mēs exhibe. Semen habes, agrum & aquam, nil aliud ampliùs deficit, quàm labor assiduus, non interruptus. Nunquam cesses oportet ea reuoluere quæ iam audisti, tum audies, aliàs per intermissionē̄m inimico tuo locum dabis. Hæc sunt quæ tibi dicenda commisit hera Virtus, à cuius Sapiētia latiùs doceberis. Ingentes & immortales Deo gratias agimus, qui corda nostra suo lumine dignatus est illustrare, verboque suo reddere molliora. Amen. Fœliciter ito frater, & Virtutem petito. Vale. *Mens Corpus suum alloquitur*. Audistin quidnam Frequentia dixerit? *Corpus*. Audiui quidem. *Mens* Quînam arrident? *Corpus*. Non vsque adeò, *Mens*. Quî sic? *Corpus*. Omnia de me dicta sunt in quem verò finem tendant nescio.

Mens.

Mens. In tuam vtilitatem fœlicitatemque. *Corpus.* Faxit Deus. *Mens.* Dic quæso, scisne post hanc aliam futuram esse vitam? *Corpus.* Scio quidem. *Mens.* Scis etiam post mortem perpetuam esse mortem? *Corpus.* Non ignoro. *Mens.* In hoc mundo viuendum est tibi, ut in æternum uiuere possis. *Corpus.* Quid aliud facio? *Mens.* Indies moreris magis. *Corpus.* Insanis. *Mens.* Audi, uiuit in hoc mundo, qui mundo moritur, & Christo uiuit. *Corpus.* Quis hoc intelliget? *Mens.* Non audisti in Euangelio, quòd nisi granum frumenti cadens in terram fuerit mortuum, ipsum solum manet. *Corpus.* Quid ad rem? *Mens.* Tu granum illud es quod in terrā cecidit, quia tu nil nisi terra es. *Corpus.* At audiui Frequētiam ad uerbum Dei granum in Euangelio retulisse. *Mens.* Iam audio parum animaduertisse te. *Corpus.* Equidem. *Mens.* Non es bonus Theologus? *Corpus.* Sis tu mihi. *Mens.* Verbum hoc, mortuum fuerit, significationem habet actiuam, si granum frumenti pro uerbo Dei sumptum fuerit, id est mortificauerit, aliàs malè quis interpretabitur, qui uerbū Dei mori posse temerè dicet. Sed optimus uidetur sensus iste. Nisi uerbum Dei cadens in cor hominis illud mortificauerit, & passiuè sic etiam intelligi potest, nisi Corpus & cor hominis quę terra sunt, id est terrena,

pec

per verbum Dei cadens in illam terram fuerint mortua vel mortificata, hoc est nisi granum illud receperit, & in vtilitatem, ædificationem vel multiplicationem conuerterit, ipsum solum manet, id est, fructum non adfert. Vel Christianè magis, nisi granum coniunctum sit per vnionem cum corpore mortificato, separata manent ambo sine fructu. *Corpus.* Et tu Theologię facis nasum cereum cum cæteris? *Mens.* Adhuc es rebelle Corpus, ad Virtutem accelerandum esse video. Sed opportunò iam appulimus.

De quinto gradu.

CAPVT SEXTVM.

NOn aliàs quàm assiduo labore habitus omnis acquiritur, frequẽti rerum arduarum vsu, nec non assuefactione reddimur ad molesta quæquæ, vel quantũuis difficilia libenter sustinendum aptissimi, consequimurq́; vires, quibus grauia quæuis leuissima fore videntur ob spem rei desideratæ. Quapropter ad hanc Virtutem acceleremus. *Mens iterum loquitur.* O Sacra iube tuas nobis portas pandere. *Virtus.* Quis es qui nos adire cupis? *Mens.* Duo sumus Philosophiæ tyrunculi. *Virtus.* Quid quæritis? *Mens.*

Virtutem addiſcere. *Virtus*. Iuſtam rem petitis, quæ nullo modo vobis negari debet. Quos antea præceptores habuiſtis? *Mens*. Amorem Philoſophicum, & Frequentiam. *Virtus*. Gaudeo tales initia vobis dediſſe. Quid vos ad hæc ſtudia capeſcenda mouit? *Mens*. Deſiderium cognoſcendæ Veritatis. *Virtus*. Radix eſt & mater omnium quæ Deus inſtituit Veritatis cognitio. Sed in quē finem cupitis eam cognoſcere? *Mens*. Vt eam exercere valeamus. *Virtus*. Erga quem? *Mens*. Deum & proximum. *Virtus*. Bona quidem intentio, cui Deus fœlicem exitum det precor. Quæ ſunt vobis nomina? *Mens*. Mihi Mens, Corpus huic nomen eſt. *Virtus*. A quo accepiſtis ea? *Mens*. Ab Amore Philoſophico Mens vocata ſum, à vulgo Corpus nomen retinet. *Virtus*. Quid Menti cum Corpore conuenit? *Mens*. Nihil omnino, ſed omnia nobis in controuerſia ſunt. *Virtus*. Quid audio. *Mens*. Mundum ægrè fert Corpus relinquere. *Virtus*. Salutem refugit omne quod mundum ſemel induit, & non niſi maximo labore poteſt ab eo retrahi. Fratres ingredimini, & quod in veſtri gratiam præſtare poſſum, æqui boniq́ue conſulito precor. Corpus accumbe tuis, ventremq́ue tuum cura, Mens à me cibabitur. O Pater cœleſtis qui cunctos reficis, verbo tuo veritatis

in

in vitam æternam alere nos digneris. Amē.
Audi Mens. Rerum Virtus est vniuscuiusque rei Veritas, & Veritas efficacia per signū aut experientiam nota, & efficacia cœlestis influentia. Quicquid ex cœlo nō est, Virtus dici non potest, at eius simulachrum falsum. Depinxerunt olim nobis Virtutes Philosophi, qui Deum ignorarunt, quia filium eius in quo Dei Virtutes omnes patefactæ sunt, non intellexerunt. Solēt etiam recentiores alios imitati, Virtutes in Theologicas, & Æthicas partiri, quo quidem inter doctos viros absurdius dici nihil potest, quia Virtus omnis est à Deo, ergo Theologica: quæ dicitur Æthica, nisi ex Deo fuerit, nullo modò Virtus erit. Romanorū in hostes fortitudo, pertinacia: magnanimitas, superbia: prudentia, fraus & dolus: abstinentia honoris ambitio, sic de reliquis: vitia potiùs quàm Virtutes fuerunt, quia non ad gloriā Dei, sed hominū patrata sunt facinora. Christiani Philosophi Veritatem solam habēt pro Virtute, quam in fidem, spem, & charitatem diuidūt. Ex his tribus & in his tota consistit Veritas, & quicquid in his non reperitur, falsum est, tam in intellectualib. quā naturalib. Est enim fides eorū certitudo quę audiūtur, hac ratione dictū est fidē ex auditu fore, quia quod videtur, fides nō est, sed sciētia certa per oculū

 demon-

demonſtrata.Eius teſtimonium præbet Scri ptura S. Credidiſti quia vidiſti. Beati qui nō viderunt & crediderunt. Eſt etiam in rebus naturalibus veritas quędam,quæ non videtur oculis externis, ſed mente ſola percipitur,cuius experiẽtiam fecerunt Philoſophi, eiusque talem eſſe Virtutem compererunt, vt miracula faciat, cùm inſenſata idē etiam virtute ſibi cœlitùs contributa præſtare poſſint.In eo tota conſiſtit ars, vt à ſuis compedibus huiuſmodi Spiritus liberetur, non ſecus atque iam dictum eſt,Mentem à ſuo corpore liberam fieri debere.Corpus igitur carcer eſt, quo Virtutes impediuntur Animæ, Spiritusque rerum naturalium ſuas vires vt exerere non poſſunt. Talis & eiuſdem eſt efficaciæ Spiritus huiuſmodi rerum inſenſatarum, pro ſui ſubiecti ratione, qualis eſt in hominibus indubia fides.Eſt igitur hominū virtus fides vera,cæterorum omnium,eorū eſt efficaciæ veritas. Exempli gratia,credere nollet inexpertus rerum naturæ Phyſicus,cadauer animalis venenoſi ſiccum & prorſus aridum, infecto veneno vulneri vel apoſtemati peſtifero ſuperpoſitum,virus omne penitus ad ſe trahere, quod Chymiſtis naturæ Virtutum ſcrutatoribus eſt notiſsimū, & ex vi Magnetica naturæ compertum habent. Cùm igitur tales non credunt id præſtare

poſſe

posse naturam quod potest, indigni virtutibus eius non merentur, ex ipsius naturæ scrinijs arcanum vel minimum assequi. Si etiam experimentum viderint alicuius, non perquirent vlteriùs qua tandem ratione simile quid fiat, sed experimento contenti solùm, vtentur eo: hac in ignorantia maxima pars Physicorum hæret, hoc habet, inquit, à quo non est curiosiùs perscrutandũ. Verùm Chymista Physicus non contentus experimento, nec quòd à cœlo habeat, sed à qua parte cæli perquirit Anatomiam creaturæ magnæ, cum ea quæ de Microcosmo fieri debet comparationem faciẽs. Quod quidem quatuor modis & instrumentis efficere nititur, vtpote Geomantia, Hydromãtia, Pyromantia, & Astronomia Chymicis, non auguralibus. Geomantia terrarum in rebus naturalibus, aquarum Hydromantia, igniũ Pyromantia, cœlestiumque Virtutum Astronomia nostræ sunt inquisitiones, quas Artifex amore Philosophico percitus libenter aggreditur, spe fretus (qua etiam alitur) ad eam rei peruenire se posse veritatem, de qua sibi spes est insita. Patet igitur spem fidei stimulum esse, vel futuræ certitudo veritatis. Nisi quis certò sciat acquisiturum se quod prosequitur, friget in eo conatus, at vbi fide suam opinionem confirmauerit, Frequentia

nimirum adiutus & ingenio, nihil non asse-
quitur. Verùm hoc loco fidem per charitatẽ
comprobari non est ignorandum, sicut etiã
per bonum aut malum mota, benè vel malè
potest operari. Est igitur charitas actu bona
fides exequuta. Quis de vera fide iudicare
poterit aliàs, quàm docuit is qui vera fides
est, ab operibus eam esse cognoscẽdam. Nõ-
nulli rem intelligentes à seipsa dixerunt in-
cipiendam esse charitatem, quod sic intelli-
go. Hominem oportet Christianum, per Fre
quentiam sibi Virtutis habitum & charitatis
contrahere priùs, antequàm in alios exerce
re valeat actu. Disce Mens igitur in propriũ
Corpus exercere Veritatem & charitatem,
vanos eius appetitus coërcendo, sic ad o-
mnia tecum promptum erit, quod vt fiat o-
peram dabo, de fonte Virtutis vnà tecum bi
bat, & ambo tunc vnum facti, pacem habebi
tis in vnione. Corpus accede ad fontem hũc
vt cum tua Mente bibas ad satietatem, & in
posterum non sitias ampliùs vanitates. O ad
miranda fontis efficacia, quæ de duobus v-
num, & pacem inter inimicos facit. Potest
amoris fons de Spiritu & Anima facere Mẽ-
tem, sed hîc de Mente & Corpore virum v-
num efficit. Gratias agimus tibi Pater, quòd
filios tuos inexhausti Virtutum fontis tui
participes facere dignatus sis. Amen. I nunc
vir

vir prudens factus ad Potentiam, à qua constantiam addisces, & fœliciter. Vale.

De sexto gradu.

CAPVT SEPTIMVM.

QVicunque viribus destituti sunt, nedum imbecilles existimandi, verùm etiam ad ardua prorsus inualidi. Pariter & qui Virtutem assequuti sunt, nisi hác exerceát absq; intermissione (sicuti supra de Frequentia dictum est) indigni sunt ad Potētiam acquirendam, qua resistere valeant aduersis. Nam qui diffatigantur laborib. in hoc toto prælio Philosophico sustinēdis, adhuc sunt impotentes. Est igitur vt Potentiā istā adeam. *Vir iam factus homo Potentiam alloquitur.* Aperi quæso diua Potentia mihi. *Potentia.* Quis huc introduci vult? *Vir.* Homo Vir factus. *Potentia.* Vnde huc prodis? *Vir.* A' Virtute missus sum. *Potentia.* Cuius gratia? *Vir.* Confirmationis in Virtutibus, quas à ministra Veritatis accepi. *Potentia.* Rectè, sed qua ratione id fieri posse credis? *Vir.* Potētia quidem. *Potentia.* Cuius tandem? *Vir.* Veritatis. *Potentia.* In quo Veritatem esse putas? *Vir.* In Altißimi solius Virtute sitam esse Veritatem omnem minimè dubito. *Potentia.* Iā

confirmatione dignum exhibuisti te, quapropter animaduerte ad ea quę tibi sum expositura. Potentia est acceptę Virtutis à Domino constantia. Non est quod quispiam putet se vel minimam Virtutis scintillam aliũde quàm à Deo habere posse. Quod si quis à seipso vel ab alio quàm dictum est, quærat, loco Virtutis vitium in sui perniciem consequetur. Soliti sunt ita Gentiles olim operibus heroicis (vt vocarunt) Virtutes non alia de causa venari, quàm vt posteritati famam de se relinquerent, in ea summum bonum & fœlicitatem sibi miserè ponentes. Verùm quinâ eis successerit, huiusmodi memorabilium exitus apertè nos docuit. Regnum eorum quod in arena fundatum esset, non supra petram, ruere fuit necesse, cuius ruinæ quidem non maius vestigium relinquitur, quàm vt posteris horum stultitia pateat, vt Romę, nec non in plurimis alijs locis. Super Veritatis petram si Gentiles ædificassent, stabile fuisset regnum eorum. Non sunt hominum sequenda vestigia, sed Veritatis, in qua stabilia sunt omnia. Meliùs non poteris confirmari frater, quam per Virtutem ipsam, quę nihil est aliud (vt suprà dixi) quàm Veritas. Hanc si in omnibus operibus tuis & verbis obseruare totis viribus conatus fueris, ipsa te confirmabit indies magis, donec in prælio po-

lio potens factus, vt leo, mundi vires omnes euincere valeas, mortem non timeas, nec etiam quicquid diabolica tyrannis excogitare possit violentiæ. Vt aurum purum in igne semper purius & gloriosius absq; diminutione diutissimè iubilat, non aliàs in omni martyrio professores Veritatis confirmati gaudent, vt infrà latiùs audies. At hoc est notatu dignum, quòd non aliàs quàm ex Frequentia quorumuis operum & artium habitus acquiritur & promptitudo: sic etiam ex obseruatione sedula Veritatis tam in factis quàm in dictis, constantia Virtutum cœlitùs infunditur ad Potentiam, quæ tandem obseruatione non intermissa transit in miraculum: ad quod nunc anhelandum est tibi, hac iter facito. Vale.

De septimo gradu.

CAPVT OCTAVVM.

NEcessarium est Philosopho, qui mirãdorum artifex esse cupit, vt quasuis aduersitates, mundiq́ue molestias contẽnat, aliàs frustranei conatus eius erũt. Videamus igitur quînam id quandoq; factum sit. Miraculum est constantiæ Veritatis effectus, in cuius declarationem vnico tantùm vtemur

exemplo quo patebit apertè miraculum Philosophicum. Abderita quidam Philosophus Democriti sectator, Anaxarchus nomine, correptus ab inimico suo Nicocreonte Cypri Tyráno, propter Veritatis professionem hoc martyrio fuit exceptus. In excisso lapide viuus pistillo malleone dum contunderetur ferreo, viriliter ait. Tũde Tyranne, tunde corpusculum hoc Anaxarchi, Mentem eius, aut Anaxarchũ ipsum nõ tundis. Quod cùm Tyrannum pessimè haberet, ne Veritatem loqueretur ampliùs, quam audire non poterat, tortori commisit, vt linguam truncaret Philosopho: verùm proprijs dentibus abscissam & masticatam in Tyranni patens os expuit, antequam eius corpus in Pultes contusum foret. O admiranda viri constantia, quæ tanto non perterrita martyrio, sed mortem summo cum gaudio sustinens, mundi Tyrannidem vicit.

Expositio quædam eorum quæ de gradibus Philosophicis iam dicta sunt.

CAPVT NONVM.

Ista Philosophia paucissimis hactenus cognita fuit, ob difficultatem eorũ quæ scripta fuerunt obscuriùs ab alijs & ænigmaticis

ticis vmbris inuoluta. Verùm quòd abſcon-ſos nemini prodeſſe theſauros inuitè ſatis ferrem, facere non potui, quin pro viribus doctis digniſq; viris, partem eius facerem, quod Omnipotens, Miſericors & Iuſtus Dominus Deus dare voluit, non vt mihi ſoli ſeruarem, ſed & alijs communicarem pro liberalitate qua nos ipſe reſpicit indies, ac proſequitur. Hinc euenit, vt non contentus ea declaratione quam propoſui, iam & aliam in ſtudioſorum gratiam addere non pigeat. Quapropter æquo recipite, quo vobis etiam offertur, animo fratres. Mens vt etiam fides eſt verè donum Dei gratuitum, ſic & Virtutes omnes. Hinc non ſequitur (vt aliqui putant) ad eas acquirendas non eſſe laborandum, quia Deus ignauos & ſegnes non exaudit, imò potiùs eorum orationes tanquam blaſphemias reijcit. Magna certè foret hominum inſania, panem à Deo ſi peterent, arare quidem & ſerere nollent. Non minor eſt deſiderare Mentem, & expectare, nulla prorſus ad eam acquirendam adhibita cura vel diligentia. Maxima verò veſania ſi quis tam ignarus foret, vt labore ſolo, gratia Dei non implorata, priùs hanc acquiri poſſe putaret. Benedictione ſua Deus diligentes replet, quum ſalutaria petunt, negligentes verò non

exaudit

exaudit etiam si petant. Petere verè dicitur quis non solùm ore, sed corde, vel cum affectu quid quum exigit. Quapropter implorationis auxilij diuini primùm admonēdos huius Philosophiæ recentes discipulos fore iudicaui, deinceps accuratissimæ diligentię in disponendo seipsos ad huiusmodi gratiā recipiendam. De hac dispositione solùm tractatus iste differit, gratia verò petēda est desuper à datore luminum O. M. D. Nec putet quispiam suprà me diffiniuisse Mentem, nō magis quàm Paulus eisdem verbis fidem, quam à Deo solo petendam esse docet, non à proprijs viribus nec aliūde. Et quia huius artificiatæ dispositionis tres sunt potissimæ partes, vtpote Physica, Moralis & Metaphysica, necessarium fuit qualibet hac in tractatione progredi, quod legentibus, riteq; perpendentibus apertè liquet. Impossibile est malæ vitæ hominem possidere thesaurum sapientiæ filijs reconditum, & malè sanum ad illum inquirendum, quantò minùs ad inueniendum aptum esse. Hæc est ratio quare de Moralibus & Physicis corruptis, per Metaphysica medicamina corrigendis loquamur. In corpore humano, latet quædā substantia Metaphysica paucissimis nota, quæ nullo penitus indiget medicamento, sed ipsa medicamentum est incorruptum:

verùm

verùm quia Physicorum corporum corruptionibus obruitur & impeditur, quò minùs perficiendi suas actiones exerceat, Philosophi diuino quodam afflatu cognouerunt hanc virtutem, cœlestemque vigorem à suis compedibus liberari posse, non contrario veluti Physica docet, at simili. Cum itaq; tale quid siue in homine siue extra ipsum inueniatur, quod huic est cõforme substantiæ, concluserunt Sapiẽtes, similia similibus esse corroboranda, pace potiùs quàm bello, vel contrarijs esse pellenda contraria. Patet ex his triplicem labilium esse Medicinam: videlicet Metaphysicam, Physicam atq; Moralem. Ad Physici corporis dispositionem artificiatã, vtimur Metaphysico remedio, quo corruptionem eius ad naturalem digestionem & expulsionem arceamus: hoc operante natura per formam intrinsecus roboratã. Hæc est præparatio corporis nostri Physici, Metaphysico modo facta, per quam ad separationem faciliùs peruenitur absq; corrumpentium impedimento. Colliget inde studiosus lector, à Metaphysica per Alchymiam ad Physicam debere fieri transitum, operando Philosophicè. Quid artes in Vniuersitatibus audiuisse, vel priuatim legisse, nisi de Potentia deducantur in actum, quàm Psittaco suum cheyre magis prodest? certè nihil, quia

omnis

omnis ſcientia quæ non probatur experientia, non eſt ars, at hærens ignorantia. Nũc ad ſeparationem voluntariam progrediamur, quæ morali Philoſophia perficitur. Completa corporis pręparatione facilè ſeparabitur à reliquis partibus, quũ eidem quicquid præter Philoſophicam neceſsitatem appetierit, ab Anima ſuaſu quidem Animi vel Spiritus denegatũ fuerit: quid Philoſophica ſit neceſſitas, dictum eſt antea. Reſultat ex ſeparatione hac vnio prior Animi cum Anima ſcilicet per ſtudiũ Philoſophiæ moralis cõtinuatũ. Erant hæc ſtudioſis repetenda, quò faciliùs intelligerent quá ratione Metaphyſica Phyſicis & Moralib. hîc miſcuerim, & quãdo Moralia Metaphyſicis, & hęc illis cõparãda ſunt ac Phyſicis, ne fortè ſub labyrintho introitũ ad rẽ capeſcendam videar lectorib. præſtruxiſſe. Philoſophi ſtudiũ ſuũ in inquiſitione Veritatis, per opiniones rationi conſonas, dirigunt in his quæ ſenſum fugiũt. Chymiſtarũ verò ſtudiũ eſt in ſenſualib. non ſenſualẽ illã Veritatẽ à ſuis compedibns liberare poſſe, per quã cœleſtes Virtutes admodũ ſubtili venẽtur ingenio. Quicũq; Chymiſticã artẽ addiſcere vult, non Philoſophiam illã ſophiſticã & ſcholaſticam, ſed eã quæ Veritatẽ docet addiſcat oportet. Veritas enim in arte Chymiſtica per Manualẽ practicam & Pyromantiam

mantiam ſeparatione partium à ſuo toto fa
cta quæritur, quod ſtudium Alchymiſtarum
eſt. Non eſt quod quiſpiam putet me hîc
Theologica tractare velle, quia de Spe, Fide,
Charitate, Pace, Miſericordia, Iuſtitia, necnõ
alijs differam, ſed talia quæ ruſticum & pue-
ros latere non debent, ex quibus altiùs quã
litera ſonat repetitis, omnem ſcientiã & artẽ
in omnib. tam cœleſtibus quã prophanis re
bus, hauriũt Sapientiæ filij. Fruſtra laboratis
omnes abditorũ naturæ ſecretorũ indagato
res, quũ aliam ingreſsi viã quàm decet, vires
virtutesq́; terrenorũ per terrena detegere co
namini. Diſcite igitur cœlũ per cœlũ, & non
per terrã, ſed huius per illius Virtutes cogno
ſcere. Nemo enim aſcẽdit in cœlũ quod quę-
ritis, niſi qui de cœlo quod non quæritis il-
luminet eum. Incorruptibilem quæritis Me
dicinam, quæ corpora nedum à corruptio-
ne tranſmutet in verum temperamentum,
ſed etiam temperata diutiſsimè conſeruet,
alibi talem quàm in cœlo reperire non po-
teritis vnquã. Cœlum Virtute ſua, per inuiſi-
biles radios, in terræ centrũ vndiq; cõcurrẽ-
tes, omnia penetrat elementa, & elemẽtata,
generat fouetq́;. Fœtus etiã vtriuſq; parentis
naturam in ſe retinet, vt in eo parens vterq;
potẽtia & actu ſit reperibilis. Quis hærebit
adhuc niſi lapis in generatiõe Philoſophica.
Si

Si declaratio hæc adhuc tibi non suffecerit, cum illis quæ suprà datæ sunt, non est amice lector, quod tecum agam latiùs. Verùm ne tibi de me conquerendi maneat ansa, dicam vlteriùs. Disce ex teipso quicquid est in cœlo & in terra cognoscere, vt sapiens fias in omnibus. Ignoras cœlum & terram priùs vnũ fuisse, diuino quoque artificio separata quo te & omnia generare possent? si hoc nosti reliquum te fugere non potest, aut ingenio cares omni. Rursus in omni generatione separatio talis est necessaria, qualem de te suprà dixi fiendam, antequàm ad veræ Philosophiæ studia velum applices. Ex alijs nunquã vnum facies quod quæris, nisi priùs ex teipso fiat vnum quod audisti, latiusq; audies in sequentibus. Nam talis est voluntas Dei, vt pij pium consequantur opus quod quærunt, & perfecti perficiant illud, cui fuerint intenti. Malæ voluntatis hominibus, nihil nisi malum quod seminauerint metere datur: imò quod maius est, persæpe bonũ eorũ semen in lolium propter serentis malitiam conuertitur. Fac igitur vt talis euadas, quale tuum esse vis quod quæsieris opus. Scito fra ter omnia quæ dicta sunt, & in posterum dicentur, intelligi posse de præparationibus Alchymicis. Non aliàs enim quàm partium hominis per speculatiuam Philosophiã, separatio-

parationem fieri diximus, de reliquorum corporum separationibus igne factis intelligendum est. Et nisi talis fiat separatio, frustra laborant Alchymistæ Medicinam vniuersalem quærentes, quæ posit omnibus indifferenter mederi morbis. Consideranda sunt omnia diligentissimè, quæ de homine dicta sunt in præcedentibus: nam vnicum non est verbulum, quod ad artem referri Chymicam non posit, & in eius declarationem nõ faciat. Est enim talis amor, inter insensatorũ partes, & inimicitia, qualis in partibus hominis. Verùm in illis nõ magis quã in istis vnio vera fieri potest, corruptione dictarum partium non ablata priùs ante coniunctionem. Quapropter pacem inter inimicos, est quod facias, vt amici conueniant in vnum. In omnibus corporibus imperfectis, & ab vltimata sua perfectione deficientibus, sunt amicitia & inimicitia simul innatæ, hęc si tollatur hominis ingenio vel industria, necesse est alterã ad vltimatã suam perfectionem deuenire per artem, quam in hominis vnione declarauimus. Separa per ignẽ igitur ab vnoquoque corpore partes suas, impuras mundifica, quæ puræ sunt mundatione nõ indigent. Puris pura misce, leuioribus tamẽ grauiora sublimato priùs, ita fiet quod suprà dictum est, fixum volatile, corporeum quo-

m que

que spirituale. Hactenus Alchymiæ Physicæ comparationem tetigimus, quare supersedē dum erit hîc tantisper, donec ea quę reliqua sunt in Alchymia Metaphysica prosequuti fuerimus. Erit hoc loco tamen admonēdus lector, vt ea quæ dicta sunt intelligat ex cō-paratione discreta, vel aliàs ipsum confundi necessum est, quare differentiam eorum circa quæ dubitare posset ponere non pigebit. Quoties insensatorum feci mentionem, de vegetabilibus & minerabilibus intelligi cupio, quæ licet animam suam habeant vegetabilem & mineralem, ad sensibilium tamē differentiam id faciendum est. Alchymistis contradicere nolo, qui cunctis Corporibus naturalibus Spiritum, Animam, & Corpus modo suo tribuunt, quod etiam negantibus ad oculum demonstrare possunt, quoties opus fuerit. Item pro brutis vel irrationalibus sensitiua pono, per quæ rationalia non intelligo, quę licet Animam sensitiuam cum rationali habeant, potiorem vtpote rationalem in eorum significatione capio. Demum circa prædicta non ignorandum est separationem rationalium esse duplicem, vtpote voluntariam, de qua suprà loquuti sumus, & naturalem quæ ad Chymistas non pertinet: sensatorū etiam duplicem, vt naturalē & artificiatam, quæ posterior Chymiā cōcernit.
Volun-

Voluntaria separatio fit partibus in toto manentibus: naturalis & artificiata non. Instrumentum separationis voluntariæ Spiritus est, & spiraculum Vitæ: naturalis mors, & ignis artificiatæ. Nihil obstabit iam quin rationalium Alchymiam, illi quæ de sensibilibus & non sensatis fieri potest æquiparare valeas. Quod verò hoc posteriore tractatu rationalium Alchymiam præposuerim, non frustra factum putes, quia hac & naturali non intellectis, artificialem necessariò te continget ignorare. Sed ne tibi videar in Alchymia naturali defecisse, de hac nunc tantùm audies, quantum ad reliquorum intelligentiam, tibi sufficiat, cætera priori parte, priorique tractatu satis abundè scripta sunt: à separatione faciam exordium. Scis hominem peracto sibi à natura constituto vitæ caducæ termino, suas in partes resolui, quas suprà Spiritum, Animam, & Corpus esse diximus, hoc operante mortis corruptione, per ignis naturalis extinctionem. Humore deficiente radicali recedunt Spiritus & Anima relicto Corpore, quod iterum in suas elementares per putrefactionem in terra factam separatur: quodlibet elementum ad suum chaos redit, terreum, terra deuorat, aqueum aqua, sic de reliquis. Spiritus & Anima redeunt

 vndè

vnde processerant, non vt à corpore semper separata sint, sed vt meliori compositione iungantur in vnum artificio diuino, post quam vnionem non separantur ampliùs. Hæc est vnionis maxima Virtus inseparabilis, & partium in vnionem compactio, cui se conformare debet ea quam ante mortẽ fieri posse docuimus. Rursus nisi animalium elemẽta corporũ elementis nutriantur, Spiritum nec Animam retinere non possunt. Cibus & potus in stomachum proiecti coquũtur in digestionem (aliàs partium separatio naturalis fieri non potest, quàm per corruptionem, aut putrefactionem) & artificio naturæ purum ab impuro separatur, vt puriori substantia cibi potusque, terræ, aquæ, aëris & ignis, humani corporis terra, aqua, aër & ignis alátur, impuriore materia ciborum & potuum huiusmodi suis emunctorijs eiecta, quæ crassæ materiæ rursum pars quælibet, suum (vt suprà diximus) chaos petit. Ignis in homine est elementum vorax, reliqua puriora consumens elementa, nisi purioribus exteriorum reficiantur elementis: quapropter necessarium est alimentum, aliàs ipsum se, cum reliquis absumit, quo recedente locus Animæ non relinquitur in corpore nec Spiritui. Talis ignis est ignis, & aliorum elementorum vnio seu Anima, sine qua nulla

compo-

componuntur elementa sed separantur. In elementis igitur amor est Philosophicus, hunc amplectere solùm, si Physicus, vel naturalis Philosophus esse cupis, aliàs non Physicus, at naturæ vastator potiùs euades. Vt verus ergo naturæ scrutator fieri possis, ad assiduum opus à speculatione mox te conferas oportet. Nam impossibile est Artificem aliquem in arte sua promptum idoneumque fieri, nisi per frequentiam & assiduitatem operis habitum sibi cõtrahat. Quid pistori pistorem operantem sæpiùs ac sæpissimè vidisse profuisset, nisi manum in pastam ipse mittens toties id repetijsset, donec iam habituatus pistor factus, alium docere valeret? Quod quibusdam artem Chymicam addiscere cupientibus euenire solet, vt putent eam lectura tantùm assequi posse, vel paucis admodum operationib. quæ tamen inter omnes artes quas Deus & natura dedit vnquam difficillima plurimisq; nota minùs existit. Herculeus certè labor est, mentem, corpus & ætatem hominum superans, nisi Myriadum inter centena millia millies, vix datum sit vni vincere, hoc est perfectũ scopum artis attingere. Possunt verò nonnulli naturæ multa secreta vel arcana summo studio laboreq; detegere, quę faciunt ad rem Medicam, plus quàm alia quæuis olim extra dictam artem

 inuenta.

inuenta. Sed vniuersalem illam reperire Medicinam, de qua sæpenumerò diximus, paucissimis hactenus contigit: solùm his qui sese Dei miserentis gratia priùs in idipsum quod optant reducere potuerunt, hoc est, qui corpora sua repurgarunt ab immũditia, naturalium etiam corporum nubes abstulerũt. Suadeo quibusuis artis huius inuestigatoribus, vt assiduò Deum orent, ac operentur, fieri minimè poterit quin assequatur id quod in Iesu nomine petierint à Datore luminum. Sed primò considerent quid sit petere Patrem in Filio: non aliud est certè quã id solùm exigere, quod sit ad gloriam Dei Patris & Filij. Solent multi quod eis vtile videtur optare, sed non nisi quod verè vtile est à Deo consequuntur. Breuibus hoc dico, Diligentes & frequentes Deus conatus adiuuat, despicitque negligentes. Diligamus itaque bonum, vt malum non appetamus. Animaduertite igitur ad ea quæ latiùs explicaturus sum. Cuique rei sua Virtus inest, & cœlestis influentia, quæ tamen externis oculis minimè videri potest, sed eius effectus tantùm. Videmus attractionem ferri factã à Magnete, vim verò Magneticam in ipso lapide latentem videre non possumus, quia Spiritus est, & sub sensum non cadit, sic de alijs.

Vinum in se diuersas vires etiam habet, quæ per experimentum artis Chymicæ cognitæ primùm fuerunt à Philosophis in eius separatione. Spiritus eius calefacit & exsiccat, hic latet in aqua illa quam ardentem vocat. Corpus eius occultam in se contrariam potestatem habet, humectandi nempe cum refrigerio, cuius experientiam in aceto videre licet, ac in phlegmate post separationem ardentis aquæ relicto. Facultates istæ sunt omnino contrariæ propter separationem, at ante non ita diuersæ, quia tunc de mixtione per vnionem naturalem plus participant in omnibus alijs Corporibus naturalibus tales inesse Virtutes iuxta magis & minùs, quis nisi Mente captus ibit inficias? Non erit Philosophus quicunque negauerit panem vel frumentum habere Spiritum in se non minùs efficacem quàm sit vini Spiritus, licet non sit in pane tam abundans ac in vino, tamen pro pari sui quantitate æquè efficax. Si talis potest à pane vinoque separari Spiritus artificialiter, quantò magis naturaliter eius fit in homine separatio. Possunt ex istis Philosophicæ transmutationes intelligi. Nonne scimus panis & vini puriorem substantiam in carnē & sanguinem transmutari, deq; vegetabili

forma non visibili formam visibilem & animalem fieri? Non propterea mutantur species rerum, sed formæ. Quis adhuc dubitabit, Philosophicas transmutationes fieri posse per artem in homine longè meliores, quàm faciat ipsa natura per panis & vini transformationem, cùm alia pleraque sint in rerum natura corpora, quæ maiorem virtutem naturalem, & cœlestem influentiam habent, à quibus non aliàs quàm à pane & vino separari spiritus, & in hominis substantiam, carnem & sanguinem transmutari transformarique potest, & excellentiùs quàm à natura fieri valeat. Sed cur ea sæpiùs repetam quæ luce clariora sunt Philosophis? qui fidem adhibere noluerit experiatur arte Chymistica, quam si ignorauerit, addiscat priusquàm experiatur: nam si per communem artem destillatoriam talia facere conabitur, oleum & operá perdet. Nemo pro suo commodo cogendus est, sed admonendus tantùm, quòd si contemnat, proprio, non admonentis damno fecerit. Licet etiam à Corporibus naturalibus sensatis & non, Virtutes vti suprà dictum est, extraxerit: nisi tamen vlteriùs per artem Chymicam deducantur ad extremam suam potentiam, ad aliquod excellens opus non erunt idoneæ, sed quantò magis depurantur & subtiliantur per sedulam obser-
uatio-

uationem artis, ad suam primam cœlestem influentiam proximiùs accedunt, & per cō sequens efficaciùs penetrant ac operantur, ita vt pro miraculo verè sit reputandum opus, quod in medendis quibusuis infirmitatibus efficiunt. Concludens igitur dico. Sicuti septem gradus Philosophici, per quos ad sublimia menti patet aditus, septem sunt etiam operationes Chymicæ, per quas Artifex ad arcanum illud Medicinæ præstantissimum peruenire potest. Studio Philosopho rum comparatur Putrefactio Chymistarum: quia velut Philosophi per studium ad cogni tionem disponuntur, ita res naturales per putrefactionem ad solutionem. Cui compa ratur Cognitio Philosophica: nam vti per so lutionem corpora soluuntur, ita per Cognitionem resoluuntur Philosophorum dubia. Non aliàs quàm ex Amore Philosophico stu diorum frequentatio sequitur, ex congelatione Chymistarum vnio prior fit per assiduitatem, & operationum iterationes. Prout etiam Frequentia Philosophorum acuun tur ingenia, per frequentem ablutionē Chy micam subtiliātur corporum partes. Eo modo quo per Virtutem vniuntur Philosophi, per compositionem elementa per minima componuntur in vnum elementum. Per Potentiam, Philosophicæ Virtutes confirman-

tur, ita per fixionem Spiritus in suis corporibus figuntur, vt non ampliùs fugiant. Non secus ac per miraculum opera Philosophica suam Virtutem ostendunt, sic etiam per proiectionem Chymisticæ Medicinæ suam perfectionem patefaciunt. Iam habes optimè lector operis nostri totam intentionem, ex qua nisi profeceris tam in vera Philosóphia Metaphysica, quàm naturali & Chymica, non est quod de me conqueraris, quia quicquid ab alijs obscuratum fuit, apertissimè tibi declaraui. Fœliciter vale, boniq; qualecunque sit consule.

APPEN-

APPENDICVLA TINCTVRARVM PHILO-*sophicarum, ex Theophrasti Paracelsi scriptis Germanicis in Latinum sermonem obiter versarum, & ad compendiolum per eundem Authorem reductarum.*

PRAEFATIO.

Nisi me Philosophicus amor studiosos erga detineret, admoneretq́; Theophrasti Paracelsi Praeceptoris nostri tincturas Philosophicas addere, quibus curae tàm intrinsecus quàm extrinsecus per sanguinis renouatione fieri possunt, huic negotio finem imponerem. At quia sunt omniū simplicissimae potissimaeq́; per Chymicam artem tractae Medicinae, quarum iń praecedentibus mentionem feci, praeterire minimè debui praeparationis modum earum vnà cum administrationib. Ex dicti igitur Paracelsi libris Germanicis ad Latinū cōpendiū in studiosorū vtilitatē hac de causa volui reduce-

reducere, quò faciliùs intelligant ea quæ de Philosophicis medicamẽtis antea diximus.

De tinctura Philosophica Solis, id est, Auri.

EXtracta tinctura Solis, corpus eius remanet album, tinctura verò pura est, & separatur ab impuro, hoc est à suo corpore, quæ separatio necessaria est. Tinctura debet clarificari vel exaltari in suo gradu, qui duplatur quinquies in bis xxiiij. altiùs nō progreditur: tunc potest administrari quibusuis ad renouationem sanguinis in pristinum statum, vt in administratione dicetur. Corpus corrumpendum est, ex sua natura metallica malleationeque, per aquam Salis. Demũ residentia debet ablui per aquam dulcẽ. Postmodum extrahitur tinctura per Spiritum vini. Postremò eleuatur à tinctura, tunc manet in fundo. Fit aqua Salis ex Sale quod mũdissimum & albissimum ex sua natura sit, absq; decoctione vel artificiali præparatione quibus Sal fieri solet. Liquefiat aliquot vicibus, deinceps pulueratum succo radicũ Raphani commisceatur, & agitetur in eo: tum destilletur post suam solutionem, & cum sanguinea viridi partibus æqualibus mixta destillentur omnia quinquies, & in eo liquore lamina Solis per Antimonium purgati soluitur

titur in puluerem. Abluatur aqua pura destillata subtiliter, donec salsedo recedat: nã Sal ablui se permittit, nec miscetur in profũdo cum substantia, sed facilè separatur. Spiritus vini fit hoc modo. Vini optimi puri nõ mixti, rubei vel albi mensuram vnam in circulatorium vas ore lutatum obstructumque recondito, & in balneo Maris ad profunditatẽ vini mersum per decem dies naturales bullire facito. Demum infrigidatum destilletur in cucurbita vel phiala frigidè, tam diu donec Spiritus ascendit. Quum verò signũ suum dederit, cessabis mox: nã quod sequitur est aqua Vitę non Spiritus. Hunc vini Spiritum infunde super ipsam residẽtiam, quæ est velut Alcool, vt sex digitis supernatet, obstructumque vas ponatur in balneum calidum, in quo maneat per mensem, tunc in Spiritum ascendet Solis tinctura manebitq́; puluis albus in fundo vasis: quæ quidẽ separãda sunt. Liquefac puluerem, & fiet ex eo aqua Metallica. Spiritũ euaporare permittẽ vt artis est, manebit in fundo succus, vt liquor, quem graduabis quinquies in retortã pro liquoris quantitate magna. Talis graduatio fit solummodo per eleuationẽ, quæ materiam subtiliat, sed non permittit vltrã quintã essentiam subtiliari se, hoc est. 2. 4. 0. aliàs comburitur vlteriùs procedendo.

Huius

Huius drachmam vnam cum vncia vna theriacæ Venetæ mixtam, ieiuno stomacho dabis qualibet vice tamen scrupulum vnum. Postea cooperiatur in lecto patiens, & sudet continuetur idipsum 10. vel 12. diebus.

De tinctura Coraly, vel Coralli.

Est etiam in Coralio tinctura perquàm excellens, ad purgandum sanguinem. Corpus eius teratur subtiliter in Alcool, & extrahatur eius tinctura sicut ex auro per Spiritum vini, simulque decies & sexies ascendant, postmodum separentur per destillationem. Ascensio fieri debet igne prorsus nudo, tandem in balneo Mariæ liquor separari sexies, & iterum super feces proijci. Hoc oleum administretur cum aqua theriacali, nempe scrupulus vnus eius cũ illius aquæ drachma vna. Fit aqua theriacalis ex vncijs quinque Spiritus vini, theriacæ duabus vncijs cũ dimidia, Myrrhæ Romanæ vncia vna drachmisq; duab. Croci Orientalis drachmis duabus. Misceãtur omnia destillenturq; simul & semel, &c. Dosis administrationis est, vt eius vncia, drachmæq; duæ, cum decem vncijs aquæ Cichorij, vel Gamandreæ misceantur, & eius mixti drachmę duæ dentur manè seroq;. Ieiunet postmodum æger quinq; post sumptio-

ſumptionem horis, totidemque ſumat ante cœnam. Continuetur hoc ſex aut ſeptẽ diebus. Dentur etiam aquæ deſtillatæ ex fumo terræ, Cichorij, ſimilibusque.

De tinctura Balſami.

ACcipe Balſami vnciam ſemis, & Spiritus vini vncias viginti, ponátur ſimul in pellicanum, vel in duplex vas, & circuletur in Sole per menſem, quo facto permittit ſe deſtillari cum Spiritu vini ſimul per Alembicum, quæ deſtillatio melior eſt hoc loco, quàm per retortam. Hæc mixtura manet ſimul in vna compoſitione, cui rurſus addes vnciam ſemis alterius Balſami recentis, clauſoque vaſe digeri permittas, vt cũ alijs permiſceri queat, perficiaturque id quod exit à ſuo corpore: nam quicquid graduari debes ſuam ſubſtantiam in vnum corpus terminet oportet. Quumque hoc vt ſuprà volatile factum fuerit, addatur iterum vncia ſemis alterius Balſami, quod exaltabis vt priùs, vſque ad duas vncias addendo, graduandoque. Hæc eſt Balſami præparatio potiſsima, quæ renouat curatque hoc omne, quod aliæ præparationes non poſſunt: conſeruationis gratia ſuæ Virtutem hanc cœlitùs acquiſiuit ſuprà cætera quæquæ medicamẽta.

Doſis

Dosis eius est in administratione, quòd ex eo per se præparato balsamo detur ad pondus quinque granorum hordei, cum albo veterique vino bis in die, tam diu donec visum fuerit sanguinem emendatum esse.

De tinctura Antimonij.

COmpertum est in hoc mundo, nil aurum purgare meliùs quàm Antimonium, quapropter & in homine, si præparetur in potum, idem præstare poterit ac meliùs. Nec est quod mirentur literati, nostrum Præceptorem hanc facere comparationem. Discant priùs Anatomiam creaturæ magnæ & primę cum vltima cōgnita comparatione facta cognoscere, tum demum iudicēt. Veluti Sol inter Planetas, Stellas & omnia quæ in Sphæris existunt cœlestibus, sic etiá aurum inter metalla & alia quæuis insensata partis inferioris corpora: nec aliàs inter sensibilia primatum obtinet homo, cuius perfectionis causa metaphysicè conueniunt hæc omnia simul in vnum. Sicut igitur Antimonium aurum penitùs mundat, aliaque metalla consumit, sic hominem ea ratione, quam adduximus repurgat absque exoneratione alui, sed radicali purgatione, quia spiritualiter omnē superfluum eradicat. Hoc est excellentissimum

mum arcanum,cuius ſtructura talis eſt. Accipe Antimonij optimi in Alcool reducti, quod reuerberabis in reuerberatorio benè clauſo per menſem,ex eo fiet volatile primò album, deinde flauum, poſtremò rubeum aut croceum leue: hoc extrahes de eſſe ſuo ex lilli per Spiritum vini,ſic vt digitis viginti ſupernatet, ita permittes optimè clauſum quoad coloretur. Hæc eſt altiſsima pręparatio lillig, quæ hominem purgat intùs & extrà, cuius adminiſtratio talis eſt. In dolio vini recentis in Septembri vel Octobri, ſemper ad viginti menſuras, iſtius tincturæ ponatur vncia ſemis, & ſimul digeri purificarique permittantur ambo. De hoc vino bibãt patientes ad tres vel quatuor ſeptimanas, aut diutiùs, ante omnes alios hauſtus, hoc eſt,ſine alijs,vel præter alios.

De tinctura Salis Philoſophorum.

ACcipe Salis Auri,Salis Antimonij,Salis Meliſſæ, ana vnciam ſemis, Salis communis puri petroſique vncias octo. Miſce ſimul, & ſuper fruſtum panis edatur ieiuno ſtomacho. Nec mireris nos ponete Sal Auri, Sal Antimonij, &c. quæ Salia vulgaria non ſunt, at Philoſophica. Poſtquam ſciueris ea quæ ſcire te conuenit in hac arte, non miraberis ampliùs.

Aliud Sal Philosophorum.

ACcipe Salis Gamandreæ, Salis Cichorij, Salis Valerianæ ana vnciam vnam, Salis Absinthij vnciam semis, Salis Vitrioli drachmam vnam, Salis communis puri petrosiq; libram vnam, quæ mixta simul edantur vt suprà. Nec subticere possum, ea quæ Paracelsus Præceptor noster de Solis terrestris arcanis vlteriùs scripserit, vtpote differentiam inter quintam essentiam auri, pocu lentum aurum, & oleum eiusdem. Est enim quinta Solis essentia per vini Spiritū extracta, cuius modum suprà posuimus. Aurum verò potabile est, cum id vnà cum alijs Spiritibus & liquoribus in potionem resoluitur. At oleum auri est, quum ex auri sola substan tia per se fit oleum purum, quorum descriptiones inferiùs apponere minimè pigebit.

Auri potabilis descriptio.

ACcipe auri foliati, vel per limam puluerati vnciam vnam, hoc in succum re soluatur, addes Aceti destillati quantum suf ficit: destilla postmodum & separa, tam diu hoc facito, quousq; adiunctorum nihil sapo ris maneat, postmodum in Aquę vitæ quinque vncijs immergantur omnia simul & in pellicano per mensem digeratur.

Eius Aquæ vitæ descriptio.

ACcipe Vini ardentis libras decem, Rosarum Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri, foliorum vtriusque Ellebori, Maioranæ ana manipulum vnum, Cinamomi, Maceris, Nucismuscatæ, Caryophillorum, granorum Paradisi, Piperum omnium, Cubebarum ana duas vncias, succi Chelidoniç, Tapsi, Melissæ ana sex vncias, cinerum Fabarũ quinq; vncias, commisce permitteque simul in pellicano digeri xij. diebus, tandem separabis & vsui reseruabis, quem suprà ponimus.

Olei Solis descriptio.

POstquàm vt suprà dictum est, Aurum in succum per Acetũ reductum fuerit, bulliat per quindecim dies in digestione sequẽti, postea separetur in balneo Mariæ volatile, manebit in fundo fixum Oleum Auri purum.

Corpus digestionis hoc est.

ACcipe succi Chelidoniç libram vnã, & Aquæ vitæ circulatæ partem æqualẽ, vel paulò plus resoluãtur in Spiritum, & his Auri misce tres vncias, demum fac vt suprà dictum est.

Arcanum per quod ea quæ præposita sunt elucidantur.

COelum & terra per hominem generât hominem,qui proles eorum eſt.A' cœlo habet intellectum,à terra verò corpus, & quia ex terra,in ſuo corpore eſt in quo reuertetur: ex cœlo tamen quod in ipſo,eſt ex firmamento.Preterea adhuc vnum poſsidet ex dono Dei, per quod aſtris dominari poteſt,quum ex Deo didicerit.Cœlum & terra ſimul ſunt, ſic etiam cœlum & homo, ſed ſicut homo ex terra eſt, ea ratione ſecundum terram,& ex terra cognoſci debet: at quatenus ex cœlo, ſecundum cœlum etiam iudicandus eſt. Igitur homo, cœlum & terra vnum ſunt,etiam aër & aqua. Si homo res in maiori mundo tranſmutare nouit, vt in Sal omnia, quantò magis id in Microcoſmo, hoc eſt in ſeipſo nouerit, quod extra ſe poteſt, modo cognoſcat hominis in homine theſaurum exiſtere maximum, & non extra ipſum.Ab eo procedit interiùs(licet mediatè) per quod operatur extrinſecùs id quod ocularitervidet.Ergo niſi Mente cæcus fuerit,videbit,id eſt intelliget quis & qualis intrinſecùs exiſtat,luceque naturæ ſeipſum cognoſcet per exteriora. Certum eſt ex humano ſanguine generari Sal naturale Balſamũ eiuſdem

eiusdem corporis, quod in se corruptionem & præseruationem à corruptione habet: nã in rerum natura nihil est, quod immutatum in se mali tantùm non contineat, quantùm boni. Pariter in ossibus & carne generatur naturale sulphur, quod propter liquoris naturalis exsiccationem incenditur, totumq; corpus & seipsum consumit aliquando. Huius incendij causa est, quia homo fuit à principio sulphur, quod in carnem & sanguinẽ transmutatum est, quæ media sunt eius materia, quamque natura prima vel materia sua plurimum odit, ac eam ad se reducere conatur, quod quum fecerit cinis terraque resultat, materiæque hominis primæ reliquum, vltimæque subiectum. Et quia homo est in corruptione generatus, odio prosequitur eũ sua propria substantia. Hinc fit vt sulphur naturale hominis à creatione mediá recedat in primam, ad quam appropinquans, eius naturam assumit, ac in elementarem operationem transit: qui quidem elemẽtaris ignis est corruptionis causa, quique per inuisibilẽ Solem plurimis incognitum accenditur: & hic est Sol Philosophorum. Tales in homine sunt Virtutes, vt per corruptionis potentiã liquorem exsiccare valeant, & hac via Salia hominis reducunt in calcis naturam, per quam corpus in sulphureum esse ttansit.

Corpus itaq; reduci debet in materiam primam, ad quam proximum habile factũ est ad receptionem ignis ad primam essentiam corrumpentis, velut in alijs creationibus in terra vel subtus montes fieri videmus. Et licet non eadem sint corpora, tamen eædem sunt operationes. Non est idem ignis accidẽte, sed substantia. Sol est inuisibilis in hominibus, in terra verò visibilis, tamen ex vno & eodem Sole sunt ambo. Homo quidem est esca, in quam per cotem scilicet Mercuriũ, & calibem Cœlum, ignis huiusmodi scintillæ excussę fomentum accipiunt, viresq́; suas exerunt. Chymicam artem exercet Archeus naturaliter in homine, tanquam artificialis in officina sua Chymista Minerarum corruptor, qui tria scilicet Realgar, Chymicum & Aurum à Minera separat. Quia tam diu acista simul permanent, quodlibet per se nullã vim habet: at quum separata sunt vnũquodque suas agendi vires exprimit in hominẽ. Talis est in ipso Orizon, non in viribus, at in ipsa creatione. Ars itaque naturalis in Microcosmum agit, vt homo separetur in Aurum, agente per se fulmine. Chymicum suo loco separat in Loppam, & Realgar in fumum, vaporem vel corpus sublimatum. Hoc Archeus dictus Vulcanicis artibus in homine perficit, quousque ad suam vltimam perducatur ma-

tur materiam. Est enim vltima rerum materia, quæ iubilat in exaltatione sua, sicut aurum ab alijs duobus separatum gloriatur in igne vitrumque.

Authoris declaratio, cur sequentem Apologiam contra calumnias laruati Philosophastri cuiusdam I. G. P. sub Leone Suauio latentis, scribere coactus fuerit.

POstquam opusculum Chymicum in gratiam artis huius omnium studiosorum edidissem, quo tria cõtinebantur Ænigmata, nõ obscurationis artis gratia, sed ingeniorum exercitationis posita, quæ & hîc addere visum est, quòd quidã Inuidus Gallus Parisiensis, qui sese tanquam Oedipodẽ iactans, secundum non ex ingenio, sed indicio studiosè posito perperam soluisse putauit. Addidi quasdam ex Præceptore nostro Paracelso tincturas Philosophicas: has etiam rodere mordicùs non abstinuit præter ęquitatem. Verùm quàm temere stultitiam hanc aggressus fuerit, audite quæso. Priùs tamen ænigmata ponam ex ordine: tincturæ quidẽ antea positæ sunt.

Primum Ænigma.

Visitabis interiora terræ, reperies ibidem occultum lapidem veram Medicinam.

Secundum.

Vnum poſt quinque,nihil N,poſt quinq; millenum colloca.

Tertium.

Pretium vile, carum,Draconi caducifero deuorādum exhibemus pro cognita ſui parte Philoſophis, arbitrioque laborantium & ingenio relinquenda. Quo deguſtato mox inquietus ille Serpens gradum ſiſtit, & in ſoporem actus,veris curandus Artiſtis,& cuſtodiendus ex arte Metaphyſica ſolùm relinquitur. Vel aquis è duobus fontibus albo viridique manantibus abſorbendus datur, donec redeat Æſtas proxima,quæ ſuo vehemēti calore ſiccet aquas, & cadauer in profundo Maris appareat mortuum. Quod in ignē iterum proiectum reuiuiſcit, aliſque ſibi reaſſumptis euolat in auras,in igne tamen relicto fœtu, quem parit ex conceptione pretij. Fœtus hic in igne natus,vt Vulcanus eſt nutriendus igne,quouſque iam Adoleſcens factus,& poſtmodum rubicundus & ſanguineus euadat. Tum fœlicioribus vndis,quàm illæ quibus mater, lauandus eſt & ſubmergendus, vt ex ſua morte languentes viuant fœliciùs. A' corpore iam pallido facto ſeparata eſt Anima cum ſuo ſanguine, quæ pretiū nobis eſt, corpora cuncta vilibus valeant.

Animam

Animam hanc vndiquaque ſanam in ægrũ corpus fuſam, illud ab omni labe mundum, ſuæ Virtutis ſimplicitate reddere compertũ habent Philoſophi. Hæc eſt omniũ Medicinarum Medicina perfectiſsima ſimpliciſsimaque, nihil in humano corpore corrupti relinquens, at omnia languida refocillans, & in temperiem tranſmutans quicquid intemperati fuerit ac imperfecti. Vnionis ſimplicitate ſua pacem facit inter inimicos mortales, & concordia vitam in hoc ſæculo Deo dante ſemimortuis tribuit, ac ſanitatem largitur ægris corporibus.

VENENI QVOD LEO (NESCIO QVIS) SVAuius sub I. G. P. velamine latens, in Theophrasticos euomere conatur, proprium in pectus eius per Gerardum Dorn Apologetica retorsio.

NON præter omen expectationemq; meam euenisse fœliciter, & Leonem incautum post vnum aut alterum annum ab editione fœtus mei præter lapsum ad eius deuorationem aggressum esse gaudeo. Suauiùs quid mihi contigisse potuit vnquam, si cum tam feroci duellum agens, victoriam (de qua non dubito) consequar? Sed non satis video, qua Metamorphoseos arte Gallus in Leonem cõuersus ad pugnam proruperit, cùm tamen hunc ille Solis influxibus antecellat, alterque reformidet. Arcanum hoc Suauium illum naturæ macrum indagatorem latuisse videtur. Aliàs Galli formam sub qua Leones etiam superare potuisset, non immutarat. Ni fortasis abiecto

abiecto nimirum animo Vulpium cum Gal lis inimicitiam formidasset, ac illis necnon alijs animantibus metum incutere molitus degenerem timidumque Gallum suum, leonina pelle palliare voluerit. Nec eo se tutum propugnaculo satis existimabat, quum aliud sub triangulo fabrefactum adderet. Quid autem hominis, vel ferocis alterius animalis sub I. G. P. velamine lateat, ignotum est mihi. Quapropter non est quod ægrè ferat quisquis ille fuerit, si fortè quàm persona sua dignum est, Leonis rugitibus acriùs respondero. Laticis huius interpretationem ab aliquibus doctis viris habere conatus sum, quos inter nonnulli sic intelligunt Inuidus Gallus Parisiensis, eiusque no mini & cognomini, quæ quidem ipsemet in epistola ad Ludouicum Sangelasiũ præscripta subticere non potuit, propter Academicam literaturam solùm in eo non exiguã, parcendum adhuc esse iudicant modestiùs, quàm vt ipse debacchandum. Interim tamẽ vt is videat, ac iudicent alij, quàm insulsè de rebus minus cognitis, aut non satis intellectis affirmare, tum quod peius est, impudenter somnijs alios reprehendere mẽdacij turpe sit officium, æquum est, vt qui præter æquitatem alijs malè dixerit, peius etiam audiat. Et vt mihi victoriæ tropheum existat

ampliùs

ampliùs hunc ego Leonem proprijs vnguibus eius dilacerare seipsum potiùs, quàm cõtra vanos eius insultus, mea me quis arma sumpsisse dicat in mei defensionem. Nec satis vt me defendam ab inimicis per meum inimicum videbitur: at quò maior sit victoria, huiusce mei me vindicabit inimici maximus amicus, quem pro Leone commutauit Gallus, ei hac de causa factus inimicus, cuius ego calcaribus & spinas addam, vt Leonem equitans Gallus, agnoscat Suauius contra stimulum calcitrare difficilimum esse. Stimulus enim est Veritas. Missa faciamus hæc, & pugnam aggrediamur ex animo.

Primum in me iaculum sub arroganti satis admonitione lectorum, & falsò facta laxare non erubescis his verbis:

Iam tractanda sunt (inquis) ex herbis, lapidibus, & metallis præcipuæ Paracelsi confectiones, quas ponam uti sunt aliquorum manibus contritæ, ut lectores tandem auocem ab erroribus Gerardi Dorn.

Falsò (non tua sed lectorum pace dixero) Leo somnias tincturas Theophrasti (quas inepto primùm, & Pharmacopolico vocabulo confectiones appellas, cum simplicissimę sint Medicinæ) manibus meis tritas, vel vt postmodum innuis, conspurcatas mutilatasque. Quicunque libros Germanicos Chirurgiæ magnæ Germani legũt, ea potissimũ exem-

exemplaria,quę vetustissima sunt inter illa, meliùs quàm tu Gallus,& linguæ Germanicæ prorsus ignarus, an quos mihi conaris errores asscribere,tui potiùs quàm mei sint iudicabunt. Interim tamen dum reprehendis interpretationem quam feci fideliter, eadé vti non recusas eam de verbo compendio quod in Paracelsi libros perperam facis inserens ad verbum,indicio est quòd tuam nõ adieceris meliorem,quò tibi vel mihi mendacium adhæsisset. Postmodum in ratiocinatione confectionum(vt ais)quas à quibusdam perperam descriptas fore falsò commẽtaris, ita prosequeris ineptire magis quàm scribere.

Iam curaueram(inquis)compositiones tincturarũ, oleorum,&c.mihi è Germanicis Theophrasti scriptis, in nostram linguam conuertendas, quando Gerardi Dorn & alterius libri emerserunt. Quibus ego maximas quidem gratias haberem, si non contenti nudis uerbis,ea uel restituissent in integrum ubi manca erãt uel mutila,aut ubi adeo erant obscura,quum Paracelso in arduis libuit tenebras offundere, aliqua luce illustrassent.

Omittere profectò non potuisti quin ipsum te proderes, hoc ipso quod superiùs per confectiones intellexisti repetito iam per compositiones vocabulo. Quo quidem nobis luce clariùs, doctrinæ Theophrasticæ

maxi-

maximam imperitiam in te patefacis ab exordio mox, vt non ampliùs te pro Theophrastico, nec etiam artis Chymisticæ discipulo cognoscamus: magis adhuc innotesces. Quid enim tincturis Theophrasti potuit indigniùs obijci, quàm illas fore compositas, quæ quidem simplicissimæ sunt, ac à suis ita separatæ crassioribus corporibus, ut Spirituũ instar omnia corpora facillimè penetrent, inde sibi nomen etiam Tincturarũ Philosophicarũ à Theophrasto sortitæ sunt: Cur potiùs Tincturarum extractiones non dixisti? sic apparuisses nobis ex superficie quadam Collega discipulorũ Theophrasti. Nunquid hoc ipsum considerare potuisses ex uerbis meis à quibus in me calumniari sumis initium? Extracta (dixi) tinctura Solis, non composita, uerba Theophrasti sic imitans ex Germanico.

So dieselbige farb genommen wird/ vñ sein corpus weyß bleibt/ gescheiden von der farb/so seind alle ding zur Bereitung geferriget.

Notasse debueras has duas dictiones (*genommen*) id est acceptum, & (*gescheiden*) hoc est separatum, quarum ego mediam significationem accepi, qua breuiter separationem lectoribus extractione, nec non hanc illa debere

bere fieri significarem. Nihil accipitur ab altero uel separatur, nisi per abstractioné, auulsionem, extractionem, uel si mauis ex schola tua receptionem, &c.

Nec est etiam quod iudices, nec alter quispiam hoc loco me Tincturas Paracelsicas de uerbo ad uerbum trãstulisse: nam traductio talis (quod uitiosa) diuersarum ob linguarũ uariatas proprietates nõ admittitur, sed potiùs eas ad compendiolum reduxisse, ut ex earum practica lectoribus illorum usus quæ præmiseram ac utilitas innotesceret.

Demum nudis (ut ais) uerbis, &c. tacitè quid moliaris facilè percepi: non aliud scilicet, quàm ut ad iram me prouocares, & ita partem tueri meam cupiens, apertiùs quæ tuo rudi nimium ingenio clarè satis in meis opusculis, uel initiatis doctrinæ discipulis extant aperirem: cum ipsemet in præfatione, quam facis in compendium hoc dicas.

At in mysterijs scimus semper illud usurpatum fuisse. Procul este prophani. Idcirco (quidem adycis.) Audite quæ ille ipse Theophrastus uidelicet, in fine libri de gradibus, in hanc rem lectorem admonens. Quamuis hæc qualiscunque demonstratio ijs qui se Medicorum paßim nomine uenditant, obscurior fortaßis, atque ob id etiam lectu inutilis existat, nihil moramur, neque præterea eos alia dignaremr reſpon-

responsione, nisi quod ob eorum imperitiam excusatos nos uolumus. Itaque quicquid posthac scripturi sumus hoc qualecunque est, solis dicamus Philosophiæ alumnis: interim tamen rogatos etiam uolumus iuniores Medicinæ candidatos, ne ista scribendi obscuritate cõmoti, uel terreantur, uel desperent: quin potiùs artes indagare Spagyricas studeant: quibus imbuti huius scripti nostri rationem, atque adeo fundamentum percipient.

Vide quàm probè tibiipsi respondeas inscius tamen? vt opus non sit aliud nobis quã deliria tua notare. Satis etiam vt opinor, illustrasse me puto quos dixi libellis, modò intellexisses. Ea quæ de tincturis scripsit Theophrastus, manca vel mutila non reperi, sed, vel superflua quædã & pauca, vel per Typographos, aut Amanuenses deprauata potiùs correxisse videbor ad illustrationem, & nihil addidisse de meo: quod infrà liquebit latiùs. Addis & hoc.

Itaque ut ab ea exordiar, quæ (si uerè esset tradita) iure omnium foret præstantissima, nempe de Auri tinctura, uel arcano quod initio huius compendij paucis perstrinximus.

His verbis Theophrastum ipsum temerè satis arguis mendacij, quod etiam authoritate Gebri non intellecta postmodum osten tare conaris. Hoc ineptè nimis insanire te potiùs, quàm sapere iudicabunt omnes, qui vel

vel Chymisticis rebus initiati sunt, vti narrabimus postquam id quod à me silentio prætermissum in Aquæ Salis paratione vitiosum fore iudicas, defendero. Non percipis ô, miser Alchymista, quàm insulsè quod non sine bono iudicio factum est nulla ratione carpas, nempe dictionem Germanicam (*geflossen*) id est liquefactum, esse magis in obscuritatem sententiæ, quàm elucidationem? eo quòd nullum Sal à natura procreatũ sit per liquefactionem, sed per congelationem tantùm? non fuit igitur in principio methodi necessaria, cùm subsequatur his verbis. (*vnd laß fliessen ettlichmal*) quæ Latinè sic reddidi, & liquefiat aliquot vicib. His apertè liquet lectoribus, eã liquefactionem artificio fieri debere, non quidem naturaliter. Ex altera parte consideraui si per Amanuensem, animaduersionis inter scribendum aliquo defectu (quod plerunque solet) accidisset, ac loco (*gestossen*) quod pulueratum Latinè sonat (*geflossen*) id est liquefactum scripsisset, aut in Typographia fortasis euenisset, ſ in f, & t in l. mutatis. Verùm ponamus idipsum fore, nihilominùs erit superflua dictio, quia non est ad Salis alicuius liquefactionem pulueratio prorsus necessaria, nisi quis dicat Salia crassiorum partium citiùs liquefieri, prout Sal Gemmæ, necnon alia; quod anile quid

esse videtur nihil ad rem faciens: nam siue citiùs siue tardiùs modo liquefactum sit non refert, industria liquefactionis, vel acceleratio fit operantis officium ad subleuandum laborem: quapropter omisi, quod minimè necessariam esse fuissem expertus.

De vini tandem Spiritu mordicùs, vino fortasis hoc obrutus Theophrastum & suos reprehendis inquiens.

Miror hos qui Theophrasti discipuli agnosci uolūt, non animaduertisse corruptissimam esse hanc extractionem, in quo circulatio prima est, quæ in Magistris quintarum essentiarum, Io. de Rupecissa, & Ray. Lullo semper est postrema. Deinde nō separari phlegma mortificans Spiritum nec feces in opere circulādi. Non declarari signum quando Spiritus cessat ascendere. Scribi hanc destillationem fieri in frigido, &c. Tum autem, Quod sequitur esse Aquam uitæ, non Spiritum, quæ oratio est? Nonne ab omnibus Spiritus uini appellatur Aqua uitæ? &c.

Breuibus tibi sic respondero. Miror hunc Leonem Sannium (Suauium dicere putaui) sese Theophrasticum ostentare falsò non veri: nihil enim quàm Theophrasti mentem, aut scripturas eius minùs intelligit. Non potuit animaduertisse Theophrastum hoc loco circulationis mentionem fecisse nullam, sed circulatorij vasis tantùm, ad separationē digestione factam vsurpati? Putrefactionem

ad faci-

ad faciliorē separationē fiendā, non esse circulationē, si Practicus in arte Chymica fuisset intellexisset. Circulari quidem liquores illi tantùm consueuerunt, qui iam à suis corporibus impuris separati sunt: alij verò circulatorio, vel alio quouis ad hoc apto vase digeri, sicuti natura fieri consueuit in stomacho separationem faciente. Idipsum & ipse tu fateris imprudens cùm dicis: *Deinde non separari phlegma mortificans Spiritum, nec feces in opere circulandi.* Si hoc intellexisses quod ipse dicis, Theophrastū hîc nō circulari velle vinū, sed Spiritum eius digestione fieri magis separabilē percepisses. Differentiam etiā inter vini Spiritum & Aquā vitæ non facere tantū Chymistā, quid absurdius esse potest ac interrogare? *Nonne ab omnibus Spiritus uini appellatur Aqua uitæ?* Respondeo nō, nisi ab his qui sunt artis vt ipse tu, prorsus ignari. Verùm illi qui callēt artē, Aquam vitę vini subiectū esse de quo vini Spiritus extrahitur experti sunt: quā extractionē Præceptor noster hîc abbreuiare docet, frigideq; destillare. Hāc tu destillationē admiraris, acsi res imposibilis narrata foret, illis tamē euidētissima cū sit, qui vix vnquā destillarūt, videlicet Spiritus omnes suapte natura libēter ascēdere, q. si nō facerēt Spiritus esse minimè nec dici possēt: dubitas adhuc de simili destillatione? Vide etiā quā

minimè constes, alijs quoque minùs, qui paulò antea dixisti: *Aqua enim uitæ rectè dicitur pro humore uitali, seu radicali uniuscuiusque rei.* Adhuc quæris, an Spiritus vini ab omnibus Aqua vitæ non appelletur? differentiam inter humidum & calidum radicalia non faciens: qualis es tu Medicus? Nec desinis in authoritatem citare Magistros essentiarum quintarum contra Theophrastum (interim te discipulum eius fore fingis) ac si tantùm vnica via foret ad artem hanc, quam necessariò cogeremur omnes ingredi. Varios authores legisse, vel potiùs intellexisse non videris, qui diuersas fore vias ad vnum & eundẽ finem vel scopum tendentes, breuiorem ac faciliorem vnam tamen altera fatentur omnes. Ex his mentem collige meliùs Theophrasti, quàm antea feceris in extractione Spiritus vini, falsamque falsò ne iudices amplius. In maiorem insaniam postmodum sic erumpis.

Quis unquam Philosophorum cum Gebro non dixit, Aurum esse homogeneum, ideò secundum Pliniũ igne indomitum. &c.

Respondeo, Quis Leonis Suauij crassum non mirabitur ingenium, quod cùm Theophrastum intelligere non potuerit, Gebrum intelligere sibi falsò persuasum habeat. Nõ vides miserrime homuncule Gebrum illu-

dere

dere te, nec non alios nasutulos his verbis: Verum est, Aurum manēs aurum, vel de sua natura metallica nō immutatum est homogeneum, at in primam sui materiam reductum nō est ampliùs aurum, nec etiam à Gebro sic appellatur vlteriùs. Cum Plinio fatemur etiam aurum purum elementari quidē igne vel naturali plurimùm indomitum, sed supernaturali Metaphysico, vel artificiali cedere compertum est. Subdis & hoc.

Hæc itaque existimo ex Paracelsi fontibus claris nunquam hausta fuisse, sed ab artis penetralibus subtilissimè inserta. Quod ex ipso Gerardo liquet clarissimè, qui de tribus ænigmatibus secundum fecit. Vnum post quinque, nihil n, post quinque millenum colloca, id est uinum (quia n litera non est numeralis) quasi uerò destillationem uini lippis & tonsoribus notam, conueniat integumentis ænigmaticis adumbrari, &c.

Respondeo te verè lippum esse fateri, cū de vino me scribere, quo madēt pocula Bacchi nostri non videas. Putasnè aliud esse vinum, ex quo potest etiam ardens Aqua destillari? rursus eò quàm paucam in arte Chymica peritiā habeas patefacis: Videsnè descripsisse me priùs ardentis extractionem Aquæ de vulgari vino (quod æquo fortè largiùs sumpseras, quum ista scriberes) bis rem candē agere quid opus erat, si de vino quod intelligis ego putassem? Est quod addiscas,

id omne ex quo poteſt ardens Aqua elici, vinum apud Philoſophos appellari metaphoricè.

His etiam tuis ineptijs, ardentem Aquam & inflammabilem ex diuerſis corporibus extrahi poſſe, præterquàm ex vino tuo vulgariq; videris ignorare.

De arte coquinaria tua, neſcio quid offæ non ſalſæ, mihi falsò non vereris obijcere, cuius ego nullam feci mentionem. Offa tu ſolus veſcere tua, coquinam vt tu, non exerceo, ſed Chymicam artem.

Oſtentare præterea vulgo tuum ingeniũ ambitioſè dum conaris, imprudẽtiam huic, atq; doctis viris tuam detegis. Quòd ſi Phœbi potens oracula reſerare tu Leo fores, vt per ironiam canere de te videtur epigrãma Græcum Petri Morelli, à Gillio Pinautio Latinè redditum: fortaſsis quod meũ ænigma reſoluiſſe te iactaſſes apud populum, cur tu primum, & etiam tertium non reſoluiſti, vel reſoluere non potuiſti: aliàs non reliquiſſes integra. Tuo certè quòd nodum ſecundi vix attigeris, quantò minùs reſolueris, ingenio minimè debetur, ſed illi dictioni quam ſtudioſè ſub finem appoſui (nempe colloca) tibi ſimiles, & incautos, atque mordaces, vt in prædam facerem, ſuoque vino eos obrutos relinquerem, & alijs quod alios eſſe cupiãt,

ludi-

ludibrio forent permaximo. Non miror amplius qui factum sit, vt omnes libelli mei locos præter hunc (quem etiam non tetigisti) reliqueris integros. Voluisti prius experiri, quidnam ad macram quam coxeras offam, adderem salsamenti, credens fortè me salsamentarium esse. Nihil prorsus magis cuperem, quàm vt in illis carpendis, maiorem occasionem doctis depingendi Viris, quàm sis in officina Theophrastica macer offarius attulisses. Et interim tamen eius interpretē esse te iactas, ac alios eius veros discipulos reijcis. At vide sis in istis interpretationibus, quàm antea tuis in obtrectationibus fuisti, cautior, ne quos in scriptis Theophrasticis errasse perperam somnias, illi te postmodū ea deprauasse per ignorantiam luce clarius demonstrent. Grato contra feremus animo, si tanti viri difficilima scripta sincero studio iuueris, & præter fucum enucleare lectorib. Sed quòd laudem ex aliorum vituperio tibi parare cupias, ab officio docti Viri grauitateque quàm alienum sit, ipsum te nosse puto. Ad iniurias tuas vt redeamus, hæc subiungis.

Superest (inquis) in fine huius extractionis graduatio illius Spiritus, quem uterque scribit (alterum è duobus me putas) non ultra quintam essentiam subtiliari, quam ultrà quintam uicem sonet

Germanicus sermo. Hoc est (inquiunt) 1. 4. 0. Vbi legendum est 24. qui gradus est ultimus auri perfecti naturalis, id est 24. Karatti, ex sermone Aurificũ & Monetariorum: aliàs addunt comburitur. Quis unquã aurum comburi ausus est affirmare? Addam in administratione Theriacam Venetam à Gerardo præscribi, quem dubito de Terebinthina cogitasse: Epitheto in Theriaca ridiculo, & accessione ad authorem in epitome superflua. Ex his licet lectori de cæteris horum interpretum somnijs conjectare.

Respondeo, sic debuisse te Leonem dixisse de teipso. Ex his meis calumnijs licet lectori de cæteris ineptijs coniectare, quas audiat quisquis hæc legerit, vt ex æquitate iudicet. Scripsisse me dicis: Non vltra quintam essentiam subtiliari, quum Germanicus sermo, non vltra quintam vicem sonet. Specularibus indiguisti lippæ menti potiùs, quàm oculis vt subuenires. Addam Germanicum ex ipsomet Theophrasto sermonem, vt iudicent lectores, an vtrumque non contineat, scilicet ad quintam vicem, & vltra quintam essentiam.

Weyter/so dz geschehen ist/ solt du das gradieren/ zum fünfftenmal/durch seines gleichẽ retorten/ nach der kleine der substantz vnnd materia/wiewol das ist/dz solchẽ gra-

gradieren allein geschicht / durch die eleuation / vnnd die sie subtil machet: So lest es sich doch über das fünffte wesen nicht bringen/ das ist/auff ij. iiij. o. Wird auch weiter verbrannt werden/ꝛc.

Adiũge tibi Germanos interpretes,vt exponant quid Latinè sonẽt hæc uerba: (*Funffte wesen*) & quid præcedentia (*zum funfften mal*) tum ista pariter(*Das ist auff ij. iiij. o. wird auch weyter verbrant werden*) & inde iudicetur quã ad interpretationes Germanicorum scriptorum Theophrasti(licet Germanos vt ais habueris interpretes) aptus extiteris,vt in posterum etiam iudices meliùs, aut abstineas. Nec est quod excuses te primam sententiam inspexisse, quæ quintam vicem habet, quia Prępositio hęc vltra,Germanicè(*uber*)dequa tu mentionem facis, adhæret posteriori parti de quinta essentia differenti:cùm prior de graduatione solùm per eleuationẽ facta loquitur cum Præpositione(*zum*)id est vsq; ad. Harum ad operationum differentiam notãdam lectoribus addit Author (*wiewol das ist, das solchen gradierẽ allein geschicht durch die eleuation*)& antea vas posuit in quo fieri debet eleuatio his verbis (*durch seines gleichen retorten*) Putas tu quintam essentiam per vas retor-

tum fieri? Quid sibi velit Author ignoras video per hęc verba(*auffy.iiy.o*) quæ postmodū interpretaris ineptissimè per 24. Karattos graduū auri. Iudicium quod in his tribus caracteribus facis, indicat Arithmetices te nō vsque adò peritum fore, qui non facis discrimen inter punctis distinctos, & cohærentes absque distinctionibus numeros. Si puncta quidem, vt innuere videris auferantur, non viginti quatuor, sed ducenta quadragintaq; signabunt: nam & Ziphatæ vel notæ nullius pro loci quidem occupatione, rationem habere te oportuit, aut explicare cur Author eā addiderit. Quod etiam de Karattis 24. & auri gradibus fabularis hoc loco, puerile nimis & ridiculum est: nam ipsi tibi contradicis imprudens, quum hanc dictionem addis: *naturalis perfectionis auri*. Non perpendisti vel ignorasti potiùs tincturam auri, necnon eius extractionem esse Metaphysicam, & non ex artificio naturæ? Meliùs in teipsum vt debaccheris addis inferiùs.

Addam (inquis) hic tantùm de gradibus auri uel Karattis, ex quæstione quadam de peste, incerti Authoris eruditissimi tamen, quisquis ille sit. Aurum demus natiuum purum putum esse unius gradus aureitatis integri, Philosophorum uerò erit centum uel mille gradsum integrorum.

Non vides differentiam factam inter natiuum

tiuum aurum & Philoſophorum, quod ſu-
prà tetigi, quum Gebri produceres autho-
ritatem?

Addam (ſubiungis) in adminiſtratione Theriacã Venetam à Gerardo præſcribi.

Audiant lectores quid habeant verba Ger-
manica:

Die eingebung der Guldenen tinctur / zůnemmen die zerſtörung der offnen ſchäden / iſt alſo / das du ſie vermiſcheſt / ein quintlin vnder ein vnz des beſten Tiriay.

Conſule Germanos, utrum hæc oratio (*des beſten Tiriax.*) optimæ theriacæ, vel vt ine-
ptè vis Terebinthinæ ſignificationem ha-
beat, quæ dictio Germanis (*Terpentin*) ſonat.

Quòd Venetam loco dictionis & adiecti-
ui Germanici (*des beſten*) quod optimæ Lati-
nis dicitur, poſuerim, hoc à me factum exi-
ſtiment lectores, quia melior hoc noſtro ſæ-
culo non reperitur ea, quæ Venetijs aduecta
eſt, ac ibidem compoſita. Vides igitur Leo
nullum epitheto vel optimæ ſomniatis à te
locum eſſe: nam Authorem ipſum Theriacã
intellexiſſe probo, per ea quæ ſcribit in com
poſitione theriacalis Aquæ, pro Coralij tin-
ctura Germanicè, his verbis:

Vnd

Vnd dz aqua Theriacalis wird alſo: Nim ſpiritum vini zehen lot. Tiriac fünff lot/etc.

Notandum eſt hic(*Tiriac*) per C terminari, quia eſt Accuſatiuus, ſicuti Spiritum vini qui præceſsit in eodem caſu. Verùm antea quum terminaret in X, erat Genitiui caſus, docet articulus Germanicus pręcedens(*des*) Docebisnè Germanos,Leo tu Galle Germanicè loqui precor? ineptus videri nedũ, ſed palàm eſſe non erubeſcis. Veneni reſidui demum id euomis.

Hic ego à Gerardo, & reliquis huius Salis Philophici, Auri, & Antimonij aliquam explicationem non nudam tantùm narrationem deſidero:ſatis tamen inſcitiæ arguuntur, quod poſtea in Solis eſſentia quinta, ad Spiritum iſtum uini falsò deſcriptum nos relegant.

Expiſcatoriam putas poſtulationem facere, quaſi quidnam alas in pectore non intelligerem.Antea iactabundus protuliſti Salia quæquæ de quibuſuis elicere, noſce te his verbis.

Sal quidem ad Antimonij Cryſtalinum ex puluere eius rubeo confeci. Cætera genera Salium mihi ſunt facilima, ut Medicis quibuſdam huius ciuitatis, atq; honeſtiſsimis experientia demonſtraui triplici ratione, hac prompta, alia ſubtiliore, tertia ſubtiliſsima.

Quid

Quid opus est, vt à nobis vlteriùs ea desideres explicari, quæ tibi saltē notissima fore dicis, imò putas? an ea nos ignorare credis, vt ipse tu, qui sub finem falsorum tuorū scholiorum alios doces quod ipsemet ignoras? Omnia genera Salium conficere te iactas, & vnicum ex herbis doces, ineptè satis & rusti co modo, etiam vnico quem tu varium esse fingis ob aliquam vel tantillam mutationē instrumentorum & nō operationis. Vbi doces Mineralium Salia vel Metallorum extrahere? quæ quum docueris, non erit quò teipsum tantopere iactes, ac si fores huius inuētor, quod millibus annorum aliquot antequàm nasceteris inuentum est, ut ex Alchalibus Philosophorum patet. Claua tibi nimium placet ut offa tua, qua me priùs obruere satiareque uolebas, ut culinam tuam saperem: at ego tuis oleribus non assuetus, nec tuæ farinæ sum.

Tacitè mendacij Theophrastum & suos increpas: crasso modo rusticorum dixisses potiùs mentitos esse nos, ut pariter & tibi respondere licuisset, falsò commentata fore omnia, quę tu in Theophrastū & suos Pseudotheophrastista tu suggeris: præsertim quū falsò dicis, in Solis essentia quinta ad Spiritum uini falsò descriptum, nos lectores relegare. Non sat scio quisnam calamum cohibeas

beat quin te pro meritis tractem: nisi vererer incontinentiæ notam incurrere, profectò peius audires quàm vnquam excogitare valeas. Verùm quid peius audire licet, quàm tuũ Leonem ignominiæ iugum proprio, quod in alios moliebatur conatu subijsse? Restat vt multis adhuc ineptijs tuis respondeam, quas ex pręli defectu non te pudet adferre, corrigere debuisti potiùs, quàm ad inuectiuę munitionem vti, sicuti sunt, granorũ Paradis, pro Paradisi: tum illud Chyminũ quod fingis, nam Chymicũ posui, nec etiã Chymũ esse debuit, quo falsò Theophrastum corripis, nihil minùs intelligit, imò contrariũ omnino. Quod scribis, me falsò contra sententiam Authoris adiecisse, falsum te fingere docebo. Hæc sunt verba Germanica:

Du solst nuhr eingebē so lang/ biß die offene schäden nimmer blützen/ oder fliessen/ das gemeinigklich geschicht in zehen oder zwölff tagen.

Latinè sic. In potum administres, donec nullus cruor purulẽtus ab vlceribus promanet ampliùs, quod plerunque fieri solet in decem aut duodecim diebus. Vide quæso lector, vtrum sententiam hanc sub duobus tãtùm verbis restrictam peruerterim? scilicet.

Hæc

Hæc est altissima præparatio lillig, quæ hominē radicitùs purgat intùs & extrà. Est enī Authoris opinio quòd vlcera tollātur à radice per sanguinis renouationē, hoc per (*intùs*) significaui: tū etiā p destructorū expulsionē vnico tamē cōtextu, quod per (*extrà*) Præpositionē exposui breuiter lectorib. vt ea quæ scripserā illis de meo faciliùs caperēt, nō vt illis ad longum (quod aiunt) explicarē opera Theophrasti. Qui verò malignus est in nihilo, quāto magis in eius fructu mēdacio capit ansam calūmniæ. Mentem ipsemet Authoris perturbare conatur legentibus, quum eā impudentissimè neget his verbis: *Nec purgat intùs & extrà, ut ille (inquit) adiecit contra Authoris sententiam.*

Iudicate vos lectores optimi, an iste Zoilus uerus lolium & Zizaniā in agrum Veritatis non seminet, qui modò palam Theophrastum & eius doctrinā laudibus extollit eximijs, paulò post eiusdem scripta negare non erubescit, quæ tamen diuersissimis libris illius concordantibus approbatissima sunt. Huiusmodi farinæ homines, & Euangeliū ipsum negarent, nisi per Spiritum S. in Prophetis & Apostolis, Discipulisq; loquentem approbatum esset. Pharisaici fermēti genus hoc Philosophātiū est, quod suā hæresim nedū in bonas artes, uerumetiā in Dei uerbū

temere

temerè ſolent ſpargere. In adminſtrationē tincturæ Antimonij ſic in me progreſſus es agere.

Adminiſtratio eius eſt (repetis) ut in dolium uini recentis in Septembri uel Octobri, id eſt muſti, ſemper ad uiginti lot (menſuram ſimpliciter dixit Gerardus) tinctura ponatur uncia ſemis, & ſimul digeri purificariq́; ambo permittantur. De uino bibant patientes ad tres uel quatuor ſeptimanas pro alijs hauſtibus, nō ante alios hauſtus, ſecundum Gerardum Dorn.

Non uereris inepte nugator, verba Theophraſti uitiosè potiùs, quàm turpiter immutare, quum pro uiginti menſuris, quas Germanicè (*zwantzig maß*) ponit tu uerò quadraginta. Hæc ſunt Authoris uerba.

Zů nemmen die tinctur des Antimonij / iſt am beſten / ſo ein weinmoſt in ein faß gethan iſt / vnd allemal auff zwantzig maß wein / ein lot diſer tinctur / vnd alſo miteinander laſſen veriären auff ſeine ſtatt / nachfolgendes vō dem wein zů trincken geben / vnd getruncken für alle andere träncke / auff drey oder vier wochen / oder lenger / etc.

Hoc loco te Germanos, Vallenſes, uel Hānonienſes, Gallos & Belgas oportuit conſulere.

lere,quos etiam posteriores imitatus es:docebunt Germani pro (*zwantzig maß*) viginti mensuras intelligere,quas & ego.Belgæ verò pro viginti lot(vt ais) meliùs lotz in plurali,quadraginta mensuras interpretabuntur. Vide quæso quantam in eo mihi, sed potiùs tibi facias iniuriam, cùm de rebus minimè cognitis, pertinaciter alios præter æquitatē arguere præsumas? Ad alteram particulam nunc veniendum est,quæ sic habet.

Pro alijs haustibus,non ante alios haustus,secundū Gerardum Dorn.

Iam video te præ nimio studio huius artis tuæ Chymericæ, potiùs quàm Chymisticę Grammatices oblitum esse. Ignoras quęso Præpositionem ante cum Accusatiuo alios elegātissimè significare præter alios vel absq; alijs: hæc fuit opinio mea Leo Suaui, non suauis.

Iaculum postremum quod in me soluis, & in te redundabit cum cæteris tandem attigimus.

Superest (inquis) solummodo vocabulum nouum Lilig ex libro Chirurgiæ Theophrasti Germanico exponendum, quod nulla in lingua usurpatum reperio. Nisi legamus (subdis) stibi pro lilli, quod legit Gerardus Dorn, qui perperam (ut ais) subycit croceum post flauum in calcinatione.

Dicis Leo te vocabulum Lilig in lingua-

rum diuersitate, & apud multos earum peri tos reperire non posse: profectò si libellum meum cum attentione legisses, nō ut reprehenderes mordicùs absq; ratione rectam in semitã is te duxisset admonens, in eo minimè quærendum, in quo res quæsita non habetur. Cur potiùs inter carbones illud non quæsiuisti? fortasis non inuenisses, at illi te relegassent ad ignē in quo lilli nati sunt. Cō quereris postmodum lilli me loco lilig legisse: falsum hoc fore cōperient, quotquot Germanicum textum legent, & utrumq; successiuè tamen in eo cōtineri. Quapropter Germanicum addere non pigebit.

Nim den Antimonium/zum aller besten in dz Alcool verwãdlet: dem nach so reuerberier ihn in einē verschlossenen reuerberatorio auff ein monat / so wirdt ein volatile/ am ersten weyß/ darnach gäel/am letzten rot vnd braun farb / leicht vnd gering. So er nuhn rot ist/vñ in dz ende reuerberiert/so nim ihn vnd zeüch ihn auß seinē wesen von dem lilli / durch den Spiritum vini also: das derselbige zwantzig finger

ger tieff über ihn auffgehe/vnnd so das wesen Antimonij in dẽ Spiritu vini ist/so scheide es võ einãdes/vnd behalt den Spiritum vini züsammen also vermischt/das ist die hóchste der gantzen lillig reinigung/ꝛc.

Non est alia differentia inter lilli & lillig, quàm inter Germanicos articulos (*Von*) & (*der*) id est inter Ablatiuum & Genitiuum casus, idem quod suprà de (*Tiriac*) & (*Tiriax*) diximus. Postremum hoc est quod euomis uirus.

Gerardus Dorn (inquis) perperam subijcit croceum post flauum in calcinatione.

Textus Germanicus hoc idẽ habet, nẽpe:

So wirdt ein volatile/am erstẽ weyß/darnach gäel/am letztẽ rot vnd braun farb/ꝛc.

Germani profectò ridebunt inscitiam tuam linguæ Germanicæ, uoluisse te penes eiusdem ignaros Gallos iactasse. Ex Germanis perquire nũ ista colorum nomina (*weyß, gael, rot, und braun*) Latinè per ordinem textus obseruatum, album, flauum, rubeum atque croceum non significent? Qualem te Philosophum prodis qui colores ignorare fateris

Philoſophicos,& inter extremos ordine ſuc cedentes medios? Plura de his tecum agere poſſem,niſi me tederet ineptiarum tuarum. Supereſt vt his qui Spagyricam artem norũt oſtendam ex ore tuo,qualis exiſtas Alchymi ſta vel Theophraſtiſta magis, cùm differentiam inter calcinationem & ſublimationem facere non poſsis.Dic quæſo metalla vel mi neralia fiũt calcinatione volatilia? quod hîc intelligis, quum in fine præparationis lillig hoc ſubdas (*in calcinatione*) .Hactenus iacula quæ ſoluis in me,tuum in caput retorſi.

Modò reſtat, vt vnico tuo delirio cætera quæ te mente captum in Theophraſti Paracelſi ſcriptis ducunt, quibuſuis luce clariùs patefaciam,vt ab eo quę ſcribis,imò commẽ taris Scholijs tuis friuolis, & compẽdio quã falſa ſint omnia iudicẽt, cùm ignores quod pueris à carbonibus adferendis exiſtentib. notiſsimum eſt.

Antimonij virtutis præparationem à Paracelſo deſcriptam ſexto capitulo tertij libri de Vita longa,quę ſic habet falsò prorſus interpretaris.

Sub hac enim deliteſcit Antimonij arcanum, id quod per retortam impelli debet,ſine omni capite mor tuo, ac denuò in tertium Cohoph reduci: tum demum erumpit.

Hæc ita falsò commentatus es, ob ignorantiam

rantiam ſcriptorum omnium in te Paracelſicorum iubilantem.

Id eſt (inquis) ſupra ſuas feces nigras, in tertium Cohoph in deſtillatione per Alëbicum, ubi uas eſt triplex, & in tertio recipitur. sic lib. Chirurgia Germanico ab eriz Mercurij, id eſt terra minerali, &c. Quod autem dicit abſque omni capite mortuo, ſignificat abſque Alembico: prima cuius pars dicitur cucurbita, pars ſecunda & ſuperior dicitur caput, ob ſimilitudinem capitis humani cum naſo ſtillacidij. Eſt autem mortuum non uiuum, ſic ludit ænigmate ſuo more.

Priuſquàm ineptiam tuam oſtendam & mendacium, operæpretium fuerit hunc Paracelſi locum exponere, non ex propria phantaſia, ſed ex Authoris ſcriptis proprijs, in quorum interpretationibus carpere me perperā aggreſſus es, non ſine tui maxima quidem ignominia. Hæc eſt igitur opinio Paracelſi noſtri Præceptoris hoc loco.

Sub hac forma deliteſcit arcanum Antimonij, ſcilicet: *in Alcool reductum, per uas retortum*, igne violento pellatur, vt priorem formam non amittat: *abſq; omni capite mortuo*, hoc eſt nulllis in fundo retortæ relictis fecibus, aut maſſa potiùs nulla remanente: *ac denuò in tertium Cohoph*, id eſt in trinum colorem volatilem, de quo ſuprà in præparatione lillig dictum eſt: tum demum erumpit, hoc eſt non

antea per vini Spiritum elici poterit.

Vide quæso Lector optime, quàm remotus iste Leo, vel I. G. P. laruatus à scopo sit Paracelsico. Ab hoc tam enormi suo mendacio, disce reliqua omnia quæ suis in Scholijs effutire non veretur præter Authoris omnem sententiam, vt venenum fugere. Si de mea dubites interpretatione, lege quæ Paracelsus in extractione tincturæ Antimonij scribit, & quæ tibi hac de causa præposui: videbis eam à mendacijs immunem esse.

Verùm vt ad eius interpretationem redeamus.

Subdis Leo: *Quod autem dicit absque omni capite mortuo, significat absque Alembico, &c.*

Miror admodum quòd Spagyrum te fore non verearis, impudica iactantia quadam profiteri, cùm ignores ea quæ pueris & mulieribus aquarum separationis, vel fortium vt vocant, Aurifabrorum in vsum destillatorum tritissima sunt: ab his addiscas mortuū caput esse massam illam quę remanet in fundo retortæ vel cucurbitæ: post humorum à Mineralibus exhalationem, emortuumque caput hoc tuum potiori studio reuiuiscere cures in Spagyricis. Interim donec feceris inter destillatores imperitissimos comparere

rere te pudeat, quanto magis in Spagyrorum numerum per fenestras, & non per ostium subtrudere. Meliùs profectò quàm prouinciam tam difficilem suscipere dormiuisses, aut apud Galenicos tuos remansisses. Verùm desperans iàm ad eos redibis, modo recipere te velint, quod fortaßis facient, hac de causa te semper inter duos continuisti, & neutram artem vnquam es assequutus. Ad nos verò si redieris postmodum ab alijs pulsus, Palinodiam recantabis tuorum in libros de Vita longa Paracelsi Scholiorum pestiferorum, quibus lectores inficis, aut aliàs cùm per otium vacabit, ostendam veris authoritatibus Paracelsi duntaxat, omnia dè verbo ad verbum, quæ per te somniata sunt, pariter & falsißima fore. Fac tu quod poßis, ferociores bestias in me concitare non poteris quàm Leonem tuum quem deuici, truncatisque suis vnguibus non trucidatum tamen ad te remisi. Cornutas & auriculatas mitte precor, vt & illis auriculas & cornua producamus. Miror si postmodum ausus eris hiscere, nisi perfrictam omnino frontem cum laruis habeas. Qui sibi laruam vt fecisti posuerunt, propter suam ignorantiam agnosci pertimescunt. Hanc depone videamus quem I. G. P. tantoperè

 celarunt

celarunt hominem. Ignotus homines inuadere conaris? proditorum hoc officium est, & immutare nomen suspicionem adfert maximam. Redi, videamus vtrum tibi laruã auferre sim ausus, & Sphingem I. G. P. nomine cognomineque proprijs explicare. Sed cur non generosum (non tuum) Leonem imitabor, qui mox adepta victoria succumbẽti catulo parcit? Non ita Leo Sanni mecum egisses, si sannis tuis strenuè non resistens, in casses prȩda petita tuos incidissem. Suauiùs tamen agendum esse putaui tecum, quàm egeris mecũ tibi priùs non infesto, facti quidem vt pœniteat, ac resipiscas in posterum. Lector optime vale, & si fortassis quàm libẽter audieris, grauiùs egerim, ignosce precor, famam tueri licet.

DE ALCHYMIA

COLLOQVIVM, QVO *cum Sophista, necnon Chymista, Pater Hermes agit, eosq; Veritatem docet.*

SOPHISTA.

HEV me miserum, quid spei reliquum est mihi? totam destillaui substantiam, follibus in fumum egi, nedum quę possidebam, sed ea quæ mea non erãt. Iam nec habeo quo famem satiare pane valeam. Quid optare potiùs debeam ea, quæ finem his meis calamitatibus imponere po test. O mors aculeo, cor istud afflictum perfodere quid expectas? Volentes fugis, nolẽtesque fieri tuos arripis. Lætis vitam inuides, mortemque mœrentibus malorum suo rum finem. Nemo hic adest, qui audiat planctus hosce miseros, neque hominum quispiam qui consoletur. O bone Deus auxiliũ inopi fer, tu qui potes. CHY. Quid vocis audio dolentis? vereor ne quis in latrones in-

ciderit, vulneratusque mortem optet. Adibo, videam si quid opitulari proximo valeã. Salue mi frater. SOPH. Tantam ego tibi salutem imprecor, quanta me premit calamitas. CHYM. Quid est quod ita lamenteris? SOPH. Dicam, si nõ auxilium, consilium adferas. Deus te huc adduxit, vt imminentem desperationem impedires. CHY. Absit à nobis desperatio. Deus enim exaudit preces eorum qui confidunt in eo, consolatur quoque miseros. Enarra quęso, quænam tui doloris est occasio? si mearum erit virium & facultatis, crucem tuam si non abstulero, iuuabo saltem eam portare te. SOPH. Laudetur Omnipotens Deus qui misit ad me virum suum, vt ei tandem, quæ surdis istis aroorib. toto iam die frustra conquestus fui, non sine consolatione repetam. Audi frater. Habui quidem antea quibus optimè viuere possem, honesteq; familiam alere. Nescio quid interea famis auri, sitisq; me famelicum reddidit. Coniugem & natos præ fame pressos relinquere coegit. Nemo consolatus est nos, imò derisit omnis ad maximum vsq; minimus. Patriam ob inopiam & verecundiam fugiens, in hanc syluam desperabundus me contuli. Certè puto nisi venisses, quia mors me fugit, ego ipsam insequutus tamdiu fuissem donec finem his malis dedisset meis.

CHY.

CHY. Relinque precor dolores,& causam eorũ aperi nudiùs. SOPH. Aurũ & Argentũ habui quod satis erat,plusq; desideràs,& illud perdidi cuius hæres fui, nec obtinui quod optabã,videlicet Cuprũ, Ferrũ,Stannũ,Plũbum,& Viuũ Argẽtum in aurũ & argentũ cõuertere. CHY. Sociũ habes,consolare. SOPH. Quid audio,tu etiã artẽ hãc profiteris? CHY. Maximè,sed non aurũ neq; argentũ,at Medicinam venatus sum. Verũ priusquã substantiã omnẽ combussissem, tantisper abstinui, donec artẽ perfectiùs edoctus iterũ aggrederer. Iã iter hoc ad excellẽtissimũ huius artis doctorẽ suscepi, quem rogabo vt Charitatis ergo me doceat, si voles comitare, fortassis & ipse tui misertus vtrumq; meliùs instruet SOPH. Nõ sunt mihi pecuniæ. CHY. Ego tecũ partiar quicquid habeo. SOPH. Gratias cõdignas reddere non possum. CHY. Surge nũc eamus. Interea tamen dũ pergimus, recreationis causa confabulemur. Narra quęso quinam egisti, quo processu rem ipsam aggressus es? SOPH. Ea recensere minimè iuuat, verùm quia cupis faciã. Accepi Martẽ optimè limatum, cui quartam sui partem addidi Arsenici, miscens, & in pastam reducens, eam in vas duplex & obstructum posui. Follibus per aliquot horas exposui. Post extractam hanc materiam super marmoreum lapidem

contriui

contriui cum oleo & Sale alchali. Hoc omne forti admodum igne liquefeci, & in fundũ cecidit metallum. Processum hunc toties repetij, donec liquationi facilimę fuit obnoxium. Huic Veneris tantũdem admiscui. Postmodum ambo simul in limaturam suam redegi, qua cum non aliàs quàm priùs cum limatura Martis processi, donec album vidi metallum argento simile. Quo viso, putaui mox Imperatore me ditiorem fore. Summo gaudio repletus ad Argentarios cucurri, petens an argentum hoc emere vellent. Ipsi verò de fuco dubitantes examinarunt. At Saturnus omnia secum ducens in auras euanuit, meque frustratum oleo, nec non opera non sine dedecore maximo reliquit. Hoc primum fuit opus Alchymiæ meum, post quod alia tentare plurima non abstinui, spe vana ductus, hac videlicet, vt si quid Salis aut alterius adderem Sulphuris, &c. fixa reddi posse. Tandem ad alios Philosophorum libros confugi, de quibus iam hunc, nunc illum errorem didici. Quid multis? nihil vnquam ex libris operatus fui, quod non emẽtitum esse meo damno compererim, & aliorum: quo factũ est, vt magis odio prosequutus, quàm proprio dispendio prostratus, cõsortium hominum fugiam. CHY. Non aliàs mihi contigit ô frater, quintã rerum omniũ

essentiam

essentiam inuestiganti, per quam vniuersalē elicere Medicinam à triginta sex annis iam elapsis cupiens, adhuc in ea hæreo. Siquidē à Philosophis hoc celatum est, à qua potissimùm elici materia debeat. Hinc fit, vt propter incertitudinem omnia tentent Artifices, & experiundum inter cum suis alienas opes absumant etiam, vt illi qui metalla perfecta fabricare nituntur ex imperfectis. Miror qua ratione id fieri posse credant, & vbi hoc ipsum apud Philosophos legerint. SOP. Sententia communis est Alchymicis scriptoribus, ad extremum vnum, alterius non alia via patere transitum quàm per media. CHY. Philosophorum scripta multis ea non intelligentibus imponunt. Hæc verba sunt ambigua, veluti cætera quibus artem occultare nudis & apertissimis conati sunt locutionibus, atque diuersis in vnam sententiam con uenientibus. Quum dicunt enim, de vno extremo ad aliud non fieri transitum nisi per media, diuersimodè potest intelligi, & verū esse. Primò si vulgariter dictum hoc intelligatur, vt pro extremo priori vnum argentum & Sulphur accipiatur, & pro posteriori metalla quęuis tam perfecta quàm imperfecta, pro medijs verò Salia, Sulphura, Marchasitę, nec non alia sumantur. Verissima quidē est sententia, quod ad opus naturæ pertinet.

Verùm

Verùm si quispiam ex istis principijs & extremis, media nec non extrema fabricare conabitur, ad eiusdem operis naturalis imitationem, plurimùm errabit: non quod ars ista fallax sit, at quia vix annorum millibus à natura perfici potest, cùm vix octuaginta millesima pars hominum annos viuat: & si maiori quàm vtitur natura calore fuerit vsus, destruitur opus, & in fumum trãsit. Propterea non est existimandum hac via Philosophos errasse, vel mẽtitos esse. Nam si quis Artifex, vel plures succedentes idem spatium temporis, ignis aut caloris temperiem similem obseruauerint, eandemq; sumpserint materiã, eadem quæ natura, metalla fabricabunt. Poterit aliàs etiã intelligi nẽpe Philosophicè, vt pro priori metalla sumantur extremo, pro posteriori quidem elixir, & pro medijs colores extremi cum suis medijs omnibus. Verissimum erit Philosophorum dictum, & excellẽtissimũ, non ex artificio naturali, sed Metaphysico. Non potest enim elixir natura per se generare, sed per artificium adiuta potest. Sunt igitur naturæ posteriora, Metaphysicis extrema priora, de quibus arte media manifestantur, & in actum de potentia materiæ deducuntur in elixir, Metaphysicum extremum. Iam habes Philosophorum opinionem, in eo quod æmulari perperam co-

natus

natus es. SOPH. Fateor sanè me non intellexisse. Verùm ego putaui, per media vulgaria metalla quęuis imperfecta posse pfici. CHY. Tinctoriá arte potiùs quàm Chymicá exercuisti, eamq; magis æmulatus es ista, quę tingere nedum, sed fixare docet etiam. SOPH. Nunquam ad fixationem peruenire potui. CHY. Quid mirum? nec fixis vtebaris ad fixãdum, sed volatilibus ad colorandum. SOPH. Odore plumbi tamen coagulatur Viuum argentum. CHY. Optimè loqueris, at nihil cõcludis. SOPH. Quî sic? CHY. Non facis discrimen inter coagulationẽ & fixationem. Alijs etiã & magis volatilibus coagulari potest, vt Calchãto in sublimatum, & Sulphure in cinabarim. Volatili volatile fixari nullo modo potest: fixo verò, volatile fixatur, ut uolatili fixũ eleuatur. SOP. Precor ut exponere uelis quo fixo uolatile fixari posisit, & quo uolatili fixũ eleuari. CHY. Si metallorũ uulgariũ trãsmutationẽ prosequerer, fortasisis illã docere te possem, at Philosophica metalla solũ trãsmutare scire cuperẽ, quorũ ego sciẽtiã hactenus addiscere sollicitẽ curaui. SOP. Quid est inter Philosophica uulgariaq; metalla differẽtię? CH. Plurimũ sanè quãdoquidẽ ista spiritalia, corporea qdẽ illa sunt. SOP. Quonã pacto Spiritus manib. tractari possunt? CH. Per corporis sui resũptionẽ. Nã corpora spiritalia necnon

nec non corporei Spiritus arte Metaphysica fiunt. SOPH. Doce me precor hanc Metaphysicam. CHY. Docere possum ea quæ cuperem ipsemet addiscere. Hac de causa patrem nostrum Hermetem adeo. Si mecum veneris, ipse te, meque docere potest. SOP. Ista scire te negas, at Philosophorum dicta subtiliùs quàm audiuerim vnquã interpretaris. CHY. Multi reperiuntur, qui hanc artẽ norunt ex theorica tantùm, & Practicam adhuc veram ignorant, eò quòd varia sit, & pro diuersitate quorumuis Artificum variata. Nec alio magis occultarunt artem, quàm eius occultatione Practices. SOP. Non est igitur pòssibile vt quis eam scriptis addiscat. CHY. Difficilimum est, etiam Philosophis, quid vulgaribus? SOPH. Legi tamen aliquorum scripta, qui hanc artem habuisse, videbantur, quos Philosophos aut literatos fuisse, iudicare quis ex eorum stylo minimè potest. CHY. Philosophi nostri, non ex literis nascuntur, sed ex dono Dei, sic disponente natura non arte. SOPH. Quid prosunt ergo literæ? CHY. Nihil, sed Spiritus est qui uiuificat omnia, tam in hac arte, quàm in cæteris cognitionibus. SOPH. Spiritualem igitur esse tantùm dicis Alchymiam? CHY. Perperam concludis. Nam in omnibus artibus in quibus est agere, ibidem & pati fore necessum est.

cessum est. SOPH. Spiritus ergo hominis & materia poterût Alchymiam perficere? CHY. Priori peior est ista conclusio, qua Sophisticam Alchymiam prodis, vilissima quauis arte mechanica viliorem. Quoniam in ista Spiritus hominis tantùm agit in materiam, instrumento medio formam artificiatam: at in Alchymia vera, Spiritus in propriam agit materiam, supernaturalem formam. SOPH. Quęnam est illa forma supernaturalis? CHY. Quam natura de potentia materiæ, non potest producere, nec de occulto suo manifestare, sine Spiritu hominis, aut eius artificio. SOPH. Metaphysicam istam non scribit Aristoteles. CHY. Nec etiam constat eum Alchymiam calluisse. SOPH. Extant eius opera de lapide Philosophico ad Alexandrum. CHY. Talia sunt hominum figmenta, quæ vt fidé acquirerent inscripta sunt illi, qui si lapidem hunc de quo scripsisse fingitur habuisset, nõ ita voluisset Alexãdro, propter infinita quæ recepit ab eo Talenta, nimis ambitiosè blandiri. Potuisset enim Alexãdro dare plus millies, quàm ab eo venatus est. Sunt & alia multa perditionis opuscula, quæ passim vendũtur in hominum perniciem. SOPH. Quorũ igitur scriptis adhiberi fides poterit? CHY. Solius Hermetis, qui hanc artem à diluuio sepultam, permissione diuina (quod creden-

q dum

dum est)restituit. SOPH. Smaragdinam quidem eius legi tabulã, at intelligere minimè potui. CHY. Eamus igitur ad fontem è quo manant fœlices admodum aquæ. SOPH. Precor acceleremus. Video quidem ea quæ sectatus sum antea merè fore Sophistica, nulli usq; momenti. CH. Vides mõtem excelsum ob oculos nobis positum hũc? SOP. Video. CHY. In eius medio Hermes domiciliũ habet. SOP. Bone Deus, vix infrà duos dies eò pertingemus. CHY. Si duo nõ sufficiant, accipiamus tres. Non est quod iter nos tedeat, si calamitatib. nostris poterit imponere finẽ. SOPH. Nõ me tedet alterius quàm impensarum quas nomine meo pateris. CHY. Susce pi lubens, fratrem ita fratri subuenire decet. Appulimus iã ad Hermetis domũ, pulsabo. Hola, fores aperire quæso nobis aduenis, ô Pater optime iube. HER. Qui huc intromitti cupiũt? CHY. & SOP. Duo Chemiæ discipuli huc à centũ & viginti milliarib. venimus, rogaturi vt in filios tuos suscipere nos digneris. HER. Intrate. CHY. & SOP. Salue Pater optime. HER. Adeste fœliciter. Mentẽ aperite vestrã. CH. Celeberrime Pater, eximieq; Doctor Alchymiæ verissimę. Quũ ego iam in tabula tua Smaragdina solùm versatus essem annis quatuor atq; viginti, relictis omnibus aliorum scriptis, quibus antea duodecim an

nos

hos triueram,& frustra,solùm vnicam in sermone tuo veridico sententiã intelligere nequiui circa practicam huius artis excellentissimæ præ cæteris. HER. Potuisti colligere à quota particula practicã incœperim? CH. Puto quidem ab ea quæ sic habet,ordine quarta nempe: *Separabis terram ab igne,subtile à spisso, &c.* HERM. Optimè iudicasti,quapropter & breuibus exponere tibi conabor. Separatio nostra Philosophica, non sine partium in toto remanẽtium fit mixtione.Capis iam? CH. Hæc pauca mihi sufficiunt, ad omne dubiũ explicandum. HER. Quidnam tu fili scire cupis? SOPH. Pater humanissime,post annos circiter viginti quinque,totamque meam & aliorum substãtiam absumptam, vt ne tantillum residui foret,quo panem emere natis & coniugi,nec mihi possem,vnà simul fame pereũtibus, ob Alchymiæ quã eo tẽpore toto potiùs ignorantiã,quàm peritiã prosequutus sum. Et quod magis angebat contẽptus & irrisio,præ cæteris animũ sic meũ prostrauerãt,vt relictis patria dulci,natis & coniugi desperabũdus in syluã ab hominũ fugerim cõsortio. Quumq; lamẽtarer in vanũ, essetq; nullus qui daret auxiliũ desperationiq; proximus forẽ,traxit me Spiritus Domini,vt eleuatis in cœlũ oculis, à Deo meo peterẽ calamitatib. meis aliquod remediũ. Exaudiuit

me cœlestis pater, & hunc virum ad me venire voluit, qui consolatus est, meque miserum expensis suis huc secum duxit, vt à te discerem errores in hac arte meos corrigere. Frustra quidem eo tempore toto quod audijsti, metalla conatus imperfecta sum ad perfectionem, tingentibus medijs mineralibus adducere. Colorē permanentem nunquam inducere potui, nec efficere quin ignitionibus aliquot periret, metallumque totū examine Saturnio non euanesceret. Quamobrem obnixè peto fixationem addiscere. HER. Audio te Voarchaduniam exercuisse, verùm eius ignorasse principalia. Dicam ergo quæ in hoc artis processu defecerunt. *Inimicum occide furē, ne deprædetur amplius. Capisnè?* SOPH. Caperem, si notum esset mihi quis ille sit inimicus & fur. HER. Sulphur hoc superfluum & combustibile; quo plurimùm abundant imperfecta metalla. SOPH. Iam video quàm eorum scriptis miserè deceptus fuerim, qui sulphura sulphuribus addere docent: ignem igni quòd fatuum est. HER. Nondum habes quod satis est. *Mortuum hoc, uiuo Patre, uiuificandum est postea.* SOPH. & CHY. Gratias ingētes Pater agimus. HER. Dicite quæso, cùm iam inopes ambo sitis, quid proderit vobis hæc ars modò cognita, nisi de potētia deduxeritis in actū? SOPH. & CHY. Nos opulen-

opulentum aliquem assumemus nobiscum. HER. At si primò secundoque fefellerit vos practices nondum contractus habitus, vt pistorem solet excellentissimum nimia furni vel modica nimis calefactio: nunquid erunt posteriora peiora prioribus? CHY. & SOPH. Potiùs operabimur tantisper, donec aliquid superlucrati simus. HER. Ferrea sunt hæc sœcula, quibus victui vix labor ingens suppeditare potest. Ego verò misertus vestri, vestrũ vtrique mille coronatos dabo, conditione tamen hac, vt septingentos ad redditus annuos applicetis, & quod reliquum est ad vsus arti necessarios: hoc si nimiũ fuerit cum pauperibus diuidatis, ne cuiquam sitis oneri, nec risui prout antea, minùs contemptui. CHY. & SOPH. Gratias immensas Deo primùm agimus, demumque tibi fidissimo desolatorum Patri, benignissimoq;. HER. Este prudentes, ite, valete.

CHY. Quidnam tibi de Patre nostro videtur? SOPH. Miror sanè liberalitatem eius, cùm in arte sua, tùm in opibus. CHY. Sic solent omnes facere, qui artem hanc assequuti sunt, egenis videlicet opem & auxilium ferre. SOPH. Si hanc artem assequutus fuero, Deo dante liberalitatem eius in pauperes atque desolatos imitari conabor. At ego per te quidem ista habeo, tua sunt, accipe quod

 voles.

voles. CHY. Absit, vtere, fruere his quæ tibi Deus dedit. SOPH. Saltem ea quæ in mei gratiam exposuisti. CHY. Hoc non renuo, nam & alteri fortaßsis eo subuenire potero. Mox ad vxorem & natos vterq; nostrûm se conferat, cautiorque fiat in posterum. Vale, memor eorum quæ docuit Hermes. SOPH. Huius & tui nunquam immemor futurus sum. Gratias agens, & tibi vale dico.

Finis Secundæ partis.

ARTIFICII CHYMISTICI PARS TERtia, *Mineralem Genealogiam continens.*

PROLOGVS.

TRIA sunt quæ potissimùm desiderãtur ab hominibus in hoc mundo, nempe Diuitiæ, Sanitas, & Sapientia. Verùm quod vix vnus eorum qui hæc optãt cognoscere potüit hactenus, & si literatissimus, in quibus ista sita sint, aut reperibilia, fermè nulli reperiuntur, qui suum optatum assequuti sint. Quandoquidem illi qui suo labore diuitias ob hònores, auaritiam, aut alias ambiunt, quò magis abundauerint his, ea via plus etiam sitiunt, inopibusq; patientibus & spretis pauperiores existunt, ac viliores coram Deo. Qui verò Sanitatem corporis anxiè nimis diuersitatibus medicaminum quærunt, confusiùs naturalem vnionẽ atque proportionem partium vitæ soluunt: cum earum vnione per unionem, uitæ fortificatio consistat. Et qui Sapientiam in scriptis hominum quantumnis elegantibus,

& subtilibus venantur, quantò his doctiores euadunt, tantò profundiùs merguntur in tenebras. Quapropter nullus horum semitam rectam ingressus, ad scopum eorum quæ petit peruenire potest. Inde fit, vt sub labyrintho semper cæcutiant, qui priusquam nouerint quid & in quo quærendum sit, ante verum tempus currunt. Visum est igitur ostendere viam illis qui mundo corde sunt, ac istis potiùs ad mentem quàm ad corpus vti cupiunt, è re fore Christiani hominis. Quãquam etiam in mẽte versari debent illa quæ diximus, nihilominùs quòd in corpore versemur adhuc & nos, ab eo sumendum erit initium per vnicum, & non plura medicamẽta. Porrò sapientia nostra, quam quærimus, ad hunc scopum dirigitur, vt corpus nostrũ corruptum, eius ablata corruptione per Medicinam vnam, vnà cum sua mente sic vniri queat, vt non ampliùs vanitatem sitiat. Corpore namq; per vnionis Medicinam repurgato, mens eius ad Veritatem cognoscendã, absq; impedimento quouis disponitur: inde ad amorem Dei, dilectionemque proximi: tandem ad veram Sapientiam, in qua Diuitiæ continentur æternæ, mentisque Sanitas in corpore sano. Quicunque igitur medicamentum hoc tribus tractatulis descriptũ nostris, quorum hic est postremus, inuenerit,

rit, ſoli Deo ferat acceptum oportet, non hominibus, neque ſuis laboribus: aliàs etiam id quod habet auferetur ab eo. Nec eſt quod ob Allegoriæ tractationem huius, ſub rudi ſermone conſcriptam, abhorreat animus à lectura. Nam ſub Sapientia, quæ videtur hominibus maxima ſtultitia, Sapientiam ſuam concluſit Altiſsimus, vt qui mundo ſapientes fore videntur, verè ſtulti ſint, & è contrà, quos mundus iudicat ſtultos, verè ſapientes, vt Chriſtus & Apoſtoli ſui fuêre. Non etiam ſub verborum elegantia, ſed Veritatis ſimplicitate, Spiritus S. conſcribi voluit Euãgelia. Nec à Philoſophis, aut mundi Sapientibus, at ab hominibus vt columbæ ſimpliciſsimis, & mechanicis, qui ſuas literas non in Gymnaſijs, ſed à Spiritu S. didicerunt. Ex eo conſtat Veritatem ſimpliciſsimo delectari ſermone, quòd plerunque fabulæ palleari ſoleant huius elegantia, veræ tantùm vt appareant. Sic etiam in medicamento hoc vnico deſcribendo, viſum eſt omnibus qui notitiam eius aliquam habuerunt, verborum hac vti ſimplicitate, ne ſub elegantia latere videretur aliquod mendacium, at potiùs ſub vilibus & ſpretis Margarita, neuè ab indignè quærentibus inueniretur, ſed à veracibus. Quid retulerit enim, & ſi nos Moroſophos appellarent Morologi Philoſophi, quòd ſub

Morosophia, seriam ueramq́; tractemus Philosophiam? Nunquid potius fuit quàm sub Philosophia Morologiam comprehendere? Quid etiam curamus, quum nos Barbaros, aut Idiotas fore loquuntur illi, qui nil præterquàm inanem uerborum elegantiam habent? quam anxiè dum prosequuntur, fugit eos res ipsa Veritas. Quòd si hæc uidetur eis tractatio stulta fore, procul ab ea fugiant. Ná in ruinam est incredulis, probis uerò pijsq́; uiris ad salutem à Deo posita. Hæc à me tantùm dicta sunt, ut manifesta sit eorum Sapientia, qui reprehendere conantur calumnijs eà, quæ non rationibus ueris possunt, quia non intelligunt. Non optáremus potiùs, quàm operibus & signis Philosophicis cum istis contendere mordacibus. At quod operari nihil ex Philosophia quàm loqui norunt, uerbis tantùm iniuriosis nos aggrediuntur artem hanc improbantes, quam etiam ignorant.

IN

IN ALLEGORIAM

HANC ARGVMENTVM.

TITAN *cum Oceanitide sua coniuge, filios quinque, filiasq́ duas contraxit, natu maximum nomineq́ Sollicitum, post quem successit Rudis, postea Lætus, demum Iratus, & quintò Facetus fratres: quibus duæ sorores extiterũt, Vana prior, & Assidua posterior. Sollicitus quod Sorbonem Gymnasiarchum, & suos Collegas sapientia superasset, horum persuasione tamquam stultus induitur à Patre. Quod Sorbonum astutia factum est, puero fortaßis ea quæ celata perpetuò uellent, in uulgus proferenti, ne fides quam stultis adhiberi solet maior adhibeatur. Rudis autem, electione propria factus est Agricola. Concionator uerò Lætus. Iratus Carbonarius, & Facetus Aulicus. Ob interpellatam à Sollicito concionem Sorbonis, cum Faceto fratre suo per fraudem hæreseos accusatur coram Principe nec non populo: datis etiam Bibone, Quadralamboq́ falsis testibus. Relegatis autem à Principe, dolum Sorbonicum, hoc non ignorante Pueris, ut Pax inter ciues illæsa foret, industria Nymphæ cuiusdam post annum redit uterque Rex biceps iã factus, & manu dextra poculum Sanitatis, atque* Diuitia-

Diuitiarum altera sceptrum gestans. Vindictam uidit Facetus de suis inimicis, ac fratris à Veritate sumptã: non priùs tamen quàm Sollicitus Patrem atque Matrem grauißimis decumbentes morbis ob filiorum exilium, & ab omnibus Medicis incurabiles relictos, curasset: eosq; Facetus aliosq; Parentes & Amicos innumeris ditasset opibus: fratres uerò sororesq; Reges, & Reginas coronasset. Cuius historia Parabolæ, non paruam adfert naturæ studiosis abdita perquirentibus intelligentiam.

COL-

COLLOQVIVM

QVO TITAN PATERFAmiliâs, Oceanitisq́ Mater, de sua prole consulunt.

TITAN.

O Chara mihi socia coniunx, nati nobis quinque grandiusculi, iã artificio quopiam omnes meritò sunt instruẽdi, ne fortè nobis vita functis mendicare cogantur. Et si contingat ex dono Dei proles amplior, fratres postmodùm sororesuè prouehere suis laborib. vnà cùm suis vxorib. natisq; proprijs qui seniores erũt, valeát. OCE. Optimè rem perpendisti. Verùm considerare te priùs oportebit, quodnam opificium cuique sit vtilius. Tot sunt enim hoc sæculo mechanici, vt vix propter alterum alter quiuis possit viuere. TI. Faxit Altissimus, bonæ quidem voluntatis panem tribuit omnib. Non potest obesse copia boni, quod siquidẽ vni loco superfluum est, alteri quandoq; deficit. Hoc solùm cupio, vt eam artem addiscant

ſcant, ad quam natura potiſsimùm inclinati ſiint, & non aliam: ſic enim ſolent Artifices in ſuis artibus alios excellere. OCEA. Quod voles fiat, vocentur, & ab ipſis mentem eorum perquire. TIT. Adeſte Pueri, paucis vos volo. PVERI. En adſumus Pater chariſsime. TIT. Iam tempus & intellectum eſtis à Domino Deo conſequuti, quibus ad artem aliquam addiſcendam aptos fore vos conſpicio. Non poſſum enim ad otium educare vos: ego Materque veſtra ſumus etiam ad labores nati, quid aitis? PVERI. Prompti ſumus obedire Pater obſeruandiſsime, chariſsimaque Mater. TITAN. Conſiderate primùm cui vosipſi libentiùs arti veſtram impenderetis operam per ſingulos vitæ veſtræ dies, non cupio vos in eo conſtringere. Nam decet Artificem operari libenter & ſponte ſua, non inuitè: Quindecim dies relinquo vobis, vt quiſque maturè ſatis deliberet interea, ſuamque faciat electionem. Spiritus Altiſsimi det quod ſit ad gloriam eius, veſtrique ſalutem, ite in pace. OCEAN. Placet optimè quod hilari vultu recedant, nec ægrè tulerint: boni quid ominis inde video. TITAN. Nonne tu, quæ frequentiùs apud ipſos degiſti me, nonnullis indicijs percipere potuiſti quibus rebus ludendum inter, aut

aliàs

aliàs intenti fuerint? OCE. Natu maximum Sollicitum, animaduerti sępiùs in somno de rebus grauissimis disceptantem, vigilantéq; tacitè mussitare semper, ac si quid moliretur ardui. Rudem in horto perpetuò degentem reperio. Lætum audio sæpissimè canentem Psalmos Dauidicos. Iratum assiduò struentem ignes reperio. Facetum verò nobilium gestus repræsentantem, quasi Tragœdias ageret grauissimas admirata sum. TIT. Tace nihil horum illis dixeris, sine facere per se quod in his volent. Interim animaduerte sedulò quid agant, mihique secretò refer omnia. OCE. Ita fiet. TIT. Quid filiæ? OCE. Pectine, speculo, mundandisque vestibus, totos dies Vana terit, quàm nere, suere, vel rem agere domesticam nihil ægriùs ferre potést. TITAN. Præueniendum est, dum adhuc tenellæ fuerit ætatis, ne grandiuscula grauiùs admittat verbera. OCEAN. Non desunt ista, nec efficiunt quod volo. TITAN. Voca me quum opus esse videris. OCEAN. Crudè nimium cedis. TITAN. Satiùs est flere prolem, quàm deplorare Parentes vitia quæ committit postmodum, ob nimiam indulgentiam, vel castigationis potiùs negligentiam. Virgæ non dilaniant ad membrorum dissolutionem. OCEAN. At in istis, vt in cæteris modus est obseruandus.

TIT.

TIT. Noli hac de causa quin mihi significes omittere, si tibi uirgisque tuis obtemperare nolit. Non ita sum ignarus, quin mihi temperare norim dum oportet: maximè quod sciam puellas magis teneras fore pueris, atque delicatiores. OCEA. Faciam, experiar quàm in castigando sis prudens. Non enim ita Matrem filij filiæque metuunt, ac Patrem. TITAN. Quamquam Patrem filios, Matremq; filias oportet regere ac instruere, nihilominùs & castigatio decet vtriusque prolis vtrumq; Parentem. Pro tua parte non indulgeas. Quod præstare per te non poteris, aut vbi vires deficient, mihi committas. OCE. Non semper es prę manibus. TI. Quũ rediero domum indica saltem. OCEA. Verùm dum candet ferrum, est cudendum, nõ vbi refrixerit. TI. Non ita cum prolibus, imò contrà, satiùs est castigare frigido sanguine prolem, quàm feruenti, ratione duplici. Priore, quia meliorem seruare modum cedens poterit, ægriusque vapulans inopinata ferre verbera. Nam pręuisa minùs iacula feriũt, quò fit vt postea magis metuant. Nisi reprimatur Vanæ uanitas periculum adesse uideo, ne grandior procos admittat facilè, nostri maximam in ignominiam. OCE. Hoc si futurum scirem, iamiam illi guttur, uti palumbo solet, abiecta pietate stringerem. TI.

Nec

Nec ea crudelitate si prospexeris opus habes. Domum exire sine te non permittas utramque: quod optimum est remediũ, cum cæteris ut admonitionibus, ad pietatem & honestatis obseruantiam. Otium eis fore nullo modo permittas: nam illud est ut omnis uitij, luxuriæ potissima radix: alia uentris nimia repletio: tertia vestimentorum & & ornatus excessus. Verùm quid Assidua? OCR. Ollas fricare, terere patinas, & verrere pauimenta nunquã cessat. TI. Bone Deus, altera prorsus cõtraria cõditio. Bona Materfamiliâs (Deo fauente) futura est hæc. OCR. Itidẽ spero: nam vestiũ ornatũ prẹter necessitatem negligit. TI. Nõ minor est nobis adhibenda, vt hæc in sua simplicitate conseruetur, ac vt retrahatur altera soror à sua vanitate, cura. Quapropter ne per istius exemplum altera corrumpatur, ad huius imitationem vt exhortetur oportet. OCR. Assidua sororẽ assiduè vanitatis & otij corripit. TIT. Benè est, & ipsa tu simula te magis affectam Assiduæ quàm Vanæ: licet in corde tuo sit vtriusque par & æqualis amor. OCR. Pœnitet certè quod nomen hoc in Baptismo sit inditũ illi. Nam sanè videntur & mores eius ac vita pẹnitus ex diametro correspondere. TI. Tace precor, in cor tuum nõ intret superstitio. Putas tu fatua nomẽ ad Baptismum aliquid

addere, vel eius esse potētiæ,ut inclinare valeat personam, cuius est nota sola discriminis inter alios? OCE. Vides tamen Asiduam vita,moribus quoque referre nomen. TI. Casu quodam id factum putes. Nonne probo nomine signati sunt baptizādum inter, qui nequissimè vixerunt,contrà qui turpi nomine vocati, piè sanctéq; vitam egerunt in finē vsque? Valeant istæ futiles opiniones,Deoque soli seruiamus, non somnijs hominum, quantò minùs ipsis. At reminiscor termini, quem præfixeram filijs in optionem, nunquid adest,an prætcrijt? OCEA. Æquè heri decimusquintus dies abijt. TIT. Pueros ad me venire iubeas. OCEAN. Pueri, Patrem adite,vos enim vocat.

Interloquutores Titan, Oceanitis, Sollicitus, Rudis, Lætus, Iratus & Facetus.

PVERI.

ADsumus obseruādc Pater,quid iubes? TIT. Absolutum est iam tempus, quo de suo quisque vestrûm exercitio debuit electionem facere. Maturè deliberastis,animoq; vestro firmiter infixistis, ac resoluistis, ne postmodùm tardè pœniteat? PVE. Fixè resoluimus Pater. TIT. Sollicite qui natu maximus es,primus esto. Dic animo deliberato, quod

quod exercitium ad vitę sustentationē optá
sti? SOL. Sapientiam addiscere cupio. TI. O-
ptimè, dum ad eam aptus existas: At ingenti
copia pecuniarum hæc iam vix comparatur.
SOL. Nolo Pater vt ea de causa pro me vel o-
bulum exponas. TI. Quî sic? Vicinus hic no-
ster à dextris pro filio Doctorádo plus quin
gentis aureis exposuit: an adhuc Sapiens e-
uaserit minimè cõstat. SOL. Mea nõ inter-
est, modò libros legere Sapiẽtiæ possim, sat
mihi pro principio quodam erit. TI. Lecturã
addiscere librorũ poteris, & ęre satis exiguo
sed latinè, an vulgariter? SOL. Nõ refert quo
sermone tractetur Sapiẽtia: Verùm quia hoc
tempore cõmuniùs Latino sermone scripta
reperitur, is mihi cõmodissimus foret. T. Sor
bonũ igitur Gymnasiũ erit adeundũ. S. Quo
cunq; voles Pater. TI. Rudis adesto, quod cu
pis exercitium exercere tu? RV. Agriculturã.
TI. Primum hoc fuit hominum exercitiũ: at
considerasti priùs quod ingentis & intolera
bilis penè laboris existat? RVD. Scio Pater: at
genus hoc hominũ fœlicissimè viuere video
licetq; multis insudet laboribus, vita sanũ, &
plerunq; diutiùs viuit illis, qui delicijs vitã
& otio trãsigunt. T. Vera loqueris: at vide ne
laborum tedio fatigatus postea te pœniteat.
RV. Minimè Pater istis hominibus labor est
requies, & è cõtra hæc labor maximus vbi

nimia. TI. Mirum hoc foret. RV. Omnis aſ-ſuefactio iuuentuti potiſsimùm eſt altera na tura. TIT. Vnde hæc habes, nunquam enim expertus es aliquem laborem? RVD. Audiui ſępiùs ruſticos hac de re differentes, quos animaduerti ſtatu ſuo plurimùm eſſe conten tos. TI. Poſt crapulam idipſum illis euenire ſolet. Verùm vbi cenſus Dominis perſoluere neceſſum eſt, aliàs loquuntur. RV. Quicquid ſit, illis deficere nũquam aut rarò viſum eſt. TIT. Diuitibus quidem ruſticis, aut villicis, pauperibus autem quid? RV. Et illis in pagis labor non deeſt, quo ſuſtentari queant. TI. Nec Oppidanis, modò libenter operentur. RVD. Profectò Pater his diebus aliquot Artifices bonæ voluntatis vidi, qui per totã ciuitatem operis conditionẽ ſui quærentes, & nullã inuenientes, mendicare coacti ſunt, quò perijt in me quoduis artificium præter Agriculturam addiſcendi voluntas. TI. Hoc illis euenire ſolet, qui vagabundi ſolùm, & nondum artis periti, varias petunt regiones perdiſcendi cauſa. Verùm ciuibus & reſiden tibus non. RVD. Salua pace tua mi Pater. Eſt hic quidam noſter vicinus & ſartor, qui medio temporis anni ſpacio quieſcere cogitur inuitus, quòd eius opera non vtantur homi nes. TIT. Fortè ſuam artem non vſque adeò callet, aut bibit, vel otiatur, quàm laboret libentiùs.

bentiùs. RVD. Vir eſt omnino ſobrius, diligens, artisque ſuæ peritiſsimus. TIT. Firmiter Agriculturam in animo hærere tuo video. Faxit Dominus Deus vt probus & patiens algoris atque ſudorum fias Agricola. Tu Læte, quid artis elegiſti? LAB. Verbi Dei Præconem agere cupio. TI. Pium eſt officiũ & ſalutare, quibus exercere iuxta præceptũ Dei contingit. Quid ad eam conditionẽ te mouit? LAB. Quòd nulla videam alia ratione meliori me Deo placere poſſe. TI. An forte putas hoc te ſaluum fieri? LAB. Minimè gentium, ſed quia primum hoc ſtudium viro mulieriuè cuiuis fore debet, vt gratiam & pacem cum Deo proximoque habeat. TIT. Quis hoc te docuit? LAB. Chriſtus, inquiẽs: Primùm quærite Regnum Dei, & omnia ad ijcietur vobis. TIT. Nunquid & Mechanici hoc ipſum facere poſſunt? LAB. Imò cùm datum fuerit illis à Domino, ſed occupatiùs quàm ipſi Concionatores, qui nullis alijs turbantur negotijs. TIT. Perpendiſti etiam exigua fore Miniſtrorum Dei mundana ſtipendia, quibus vitam caducam familiæ ſuæ ſuſtentare vix valent? LAB. Non ignoro Pater hoc, & ſi nulla forent, ſicut nec Apoſtolis fuêre, non propterea fame perirent, vt pollicetur Chriſtus his verbis antea dictis: Et omnia adijcientur vobis. TI. Studere te priùs

 oporte-

oportebit. LAE. Absq; dubio. TITAN. Hac de re consulam Dominum Cōcionatorem. Interea mecum ora Deum, vt hosce tuos conatus ad suam gloriam, tuiq; salutem si fuerint, prouehere velit. Amē. Irate veni huc. Tu quid exercere cupis? IRA. Carbonariam artem. TIT. Deus bone, viliusnè potuisti quid optasse? Qui te sordes istæ delectare potuerunt eas vt eligeres? IRA. At non sordescunt pecuniæ quæ his acquiruntur sordibus. TI. Audio quiduis aggredi velle te causa lucri. I. Consideraui Pater, ad hanc artem exercendam non opus esse multis, præterquàm securi sola, qua ramis tundantur arbores. TITAN. Res planè ridicula mihi videtur. IRA. Audi precor mi Parens: Erecta lignorum cōgerie, lutū quo tegi debet nullo pretio prorsus emitur, nec etiam ignis ligna succendēs. Labor hoc loco solū exponitur, totaq; pecunia lucrum est. Non ita cum cæteris artibus. Indiget farina Pistor & lignis, quę cogitur emere: Corio Calcifex: Auro & argento Faber argentarius, vt interim diuersa prætermittā instrumenta: sic de reliquis. TITAN. Non ita fatuè, prout antea putaram elegisses, ni sordesceret negotium. IRA. Magis alia sordent opificia: Lanionum vtpote, Coriariorum, &c. TITAN. Et tu confirmatus in optione tua mihi videris, Probum te magis

quàm

quã nigrũ Carbonariũ Deus efficiat precor. Facete,quid operis elegisti? FAC. Mi Pater, Aulam ego sequi plurimùm desidero. TIT. Post vile nobile sequitur hoc loco negotiũ. Tu qui postremus es omnium,natuque minimus,ex ciue nobilis fieri cupis? FACET. Quidni Pater? quocunque se direxerit hominis industria humanis in statibus, diligentia summa peruenire potest eò, præsertim à Deo & natura quum adiutus fuerit. TITAN. Opes non habes quibus hunc statum prosequi valeas. FAC. Acquiri possunt hac via non secus ac artificijs. TITAN. Vides tamen plurimos qui per totam iuuenilem ætatem in Aulis educati sunt, pauperrimam in senectute vitam agere duriùs illis, qui semper inopia presi fuere. Nam isti melioris inscij sunt, illi verò dum vescuntur oleribus, & macris domi, non sine mœrore maximo lauticiæ pristinæ reminiscuntur. FACE. Ignauia sua factum est, vt ex Aula nihil reportarint lucri: Quia coquinæ magis & ventri quàm Aulæ fuerunt intenti. TIT. Vide si veneris eò ne te seducat etiam cum cæteris venter. Nam delicatæ bosi, calicesque suaues Maghete plus attrahunt. FAC. Nisi ex Aula Principis ad Regiam peruenire spes foret, nõ adirem. Aliud quàm intestina replere cupio.

TIT. Faxit Rex Altissimus vt ad eius Aulam ascendere queas, & nos omnes vnà tecum similes fiamus Aulici. Fœliciter itote Gnati, Matremque vestram ex meo præcepto huc ad me venire iubetote. PVE. Mater charissima, te Pater ad se venire iussit. OC. Quid cupit? PVE. Ignoramus. OCE. Marite mi, quid est quod me voces? TIT. Audi quæso quæ Gnatorum sint electiones. OCE. Quæ precor? TI. Diuina. OCE. Nec Vates, nec Oedipus, Oceanitis ego sum. Est quod mihi referas, si rescire me cupiueris. TI. Sollicitus fieri vult Sapiens. Rudis Agricola. Lætus Concionator. Iratus Carbonarius, & Facetus Aulicus. En habes eorum consilia. OCEA. Bone Deus. Hęc est eadem, quam inter sese rixantes nudiustertius agere Tragœdiam, nec intelligere potui quid vellet. TI. Recita precor. OCEA. Rudis Sollicitum ridens, forensem Doctorem appellauit. Sollicitus eum ex aduerso Rusticum. Ad hæc Lætus adiens increpauit vtrumque dicens, non decere fratres vt vnus alteri Racha diceret. Cui Rudis ait. Vnde nobis Paganus iste Sacerdos prodit? Accessit Iratus, & interrogauit alios quidnã rixæ foret inter eos? Sollicitus conuitiosas Rudis narrauit iniurias. Vultis nè (dixit Iratus) putridæ huic buccellæ viginti colaphos impingam, quibus fœtidum hoc illi claudatur os?

turos? Facetus tandem superueniens, vbi rem edoctus est, Rudi, sic breuibus inquit: O Subulce, tuos porcos adi. Respondit Rudis breuiùs. Hinc abi tu Caulice. Coacta fui postremò virgis intercedere minitás, nec eos sedare priùs potui, quàm dicerem tibi me relaturam. TI. Quare igitur non retulisti? OCE. Si quid per singulos dies inter se rixarum habent narrare tibi deberem, non esset otium, nec aliud opus mihi reliquum. TI. Videmus eorum electiones probè suis cuique morib. correspōdere. Naturam ipsam alienare, quæ non vergit in vitium, pueris non est conueniens nec vtile. Nam si de naturali mechanico, Doctorem efficere Parentes velint, Asinū habituri sunt, & meritò. Pariter si de naturali Doctore Mechanicum, otiosum efficient operarium & inutilem. Hinc fit, vt ex vtraq; parte multa videantur huius generis hominum, potiùs quàm homines vera monstra. Faxit Omnipotēs quod sit ad gloriam eius. Bolum aut aleam ego iaciam, prosperam esse futuram spero. Nihil eo magis rem ipsam morabitur, quàm in Aula, nec in Gymnasio nullam cum eis qui versantur in huiusmodi locis mihi hactenus amicitiam interfuisse. OCE. Inter amicos nostros non deerit vnicus vel alter, qui notus existat istis hominib. perquirendum erit. TIT. Scio quid faciam.

Sollicitum qui primus promoueri debuit postremo reseruabo loco. OCEAN. Quod iubet esto. Sic à Rude fuerit incipiendum. TITAN. Rectè, me rectà conferam ad Villã, & amicum Demogorgonem, longo iam tẽpore mihi familiarissimum rogabo virum, vt si Villicum qui puero hoc opus habeat, vt ad rem colonariam vtatur, eumque doceat artem, indicare velit, in eoque fauere quod possit. Rudis, itineri te mecum accingito. Videamus an aliquis Rusticus Coloniam docere te volet. RV. En præsto sum Pater, eamus. Vale Mater chara, vos quoq; valete Fratres atque Sorores. OCEA. Sine te priùs osculer, quàm abeas. Dilectissime fili vale, sisq; probus, vt Parentibus, Fratribus, Sororibus, ac tibi nullam compares ignominiam. Iterũ hoc osculo dato mi Gnate vale. RV. Prosperè valete omnes.

Titan, Demogorgon, Marchasit is & Rudis, Interloquutores.

TITAN.

SAlue mi Demogorgon amicorum vetustissime. DEM. Rarus admodum hospes, ò Titan optatissime semel quod sæpiùs rogaui iam adimpleuisse te gaudeo, nempe vt rusticos Lares hos inuiseres. T. En adsum im

portu-

portunè satis. DEMO. Non nisi gratissimè. TI. Miraberis opinor, si causam aduentus huius tibi narrauero. DEM. Quî sic? TI. Cogit me necessitas. DEM. Et non Amicitia? TI. Vtrumque, sed audi quæso. Filijs vitæ status electionē dedi. Hic autem qui natu post maximum primus est, Agriculturam optauit addiscere. Quapropter huc partim ad te venio consilij, partim amicitiæ causa, vt si Vicinum in hoc Pago, vel amicum in alio Villicū habes, qui puerum recipere velit educandū atq; docendum, quodcunque fuerit opus erogabo. DEM. Leue nobis hoc erit negotiū. Intra saltem, & genio mecum hodie precor indulgeas. Prosper nobis adsis cum filiolo. TI. Ingētes agimus tibi gratias. At expediamus puerum priùs rogo. DEM. Iamiam expeditus est. TI. Quid audio, spem eius hic fore nullam existimas? DEM. Imò plurimam. Non est quod quæras vlteriùs, Puer hic mihi loco filij cum proprijs erit, si voles tamen. TITAN. Eum ne tu? DEMOG. Audisnè? TI. O Deus optime, nihil optarem potiùs. Dic igitur quid numerabo singulis annis? DEMO. Hac de re loquemur postea. Mensam adeamus, & bonis quæ Deus dedit in escam, fruamur cum gratiarum actione. Pueri, socium Rudem tractate vestrum. TITAN. Lautè nimiùm nos excipis.

DE.

DE. Non possum tam varijs obsonijs, ac vos in ciuitate, meos hic amicos excipere. TIT. Quid loqueris? ferinis carnibus caremus, nec nisi vos adferatis habere possumus. DE. Si pecunias pro his exponere cogeremur vt vos, æquè nobis raræ forent. Sed venatione sola, quum alia non sunt nobis rustica negotia comparamus. TI. Fœliciùs nobis viuitis. DEM. Hac in re fatemur, at propter milites, qui nos indies vexant, estis vrbani fœliciores. TI. Verum est. Quo nos tuti sumus, expositi vos periculo, compensat ex aduerso rerũ abundãtia, quarum penuria laboramus. DE. Quicquid habemus tamen ad ciuitatem defertur. Pueri, postquam sederitis, ac ederitis, ad pascua præparate vos, & Rudem assumite. Canem illi date proprium Venalupum nomine, clauam quoq; pastoralem, qua glebulas terreas in oues eijcere valeat à grege deuiantes, acludere vobiscum iactibus quoque certare mutuis, caracteribus insculpere terram fodereque. Collo suo peram appendite cibariam pane duplici munitam, vt cani det quod suum est. Caseum, pyra, poma, nucesque date Rudi, & in omnibus æqualiter diuidite secũ, & vt fratrem diligite. Hoc meum est præceptum, atque voluntas. PUE. Fiet Pater, Eamus Rudis. RV. Sinite Patri vale dicam, inde mox venio vobiscum. Vale-

mi

mi Pater. TI. Vale fili mi. Probè fungere tuo officio. DE. Cras illi vale dices ô Rudis, hodie noctuque nobiscum erit. TI. Ignosce precor, est domi quod agam, tum vxori sub vesperam dixi me rediturum. Quod ni fieret, aliquid sinistri nobis accidisse in itinere suspicaretur. DE. Mittam famulum qui nunciet illi omnia. TIT. Non est opus. Iam paciscamur de filio. DEM. Pacta sunt omnia quæ tecum inire cupio. TIT. Narra precor. DEM. Tres habeo filias, Nigram, Candidam & Flauam. Natu maximam Rudis loco, tuæ coniugi educandam si voles dabo, ne quid illi sit imminutũ de familia. Crasq; te comitabor equitem eques. E' duodecim quos habeo (laus Deo) pulcherrimum & optimũ equitãdum tibi dabo. Filiam ego post tergus deferam. TI. Quæ obtulisti placent, vt ea quæ iam à plurimis annis inter nos fuit amicitia foueatur crebriùs. Sed vnicum hoc abs te peto, vt coniugem tuam assumas nobiscum ad urbem: Ego filiolam equo deferam. DE. Nõ bene possumus ambo simul abesse domo. Verũ si uenire cupierit, & mihi placet quod petis. Adesto Marchasitis. MAR. Quid cupis Demogorgon? DE. Cras nobiscum ad urbẽ uenias oportet, Oceanitidem inuisas, & filiã Nigrã illi pro filio Rude præsentes. Ita uult amicus noster Titan. MAR. Nil sanè libẽtiùs

facerem.

facerem, at scis, quum absis, vt sim domi fo-
re necessum. DEMOG. Scio, sed amici causa
quid non fiet? MAR. Esto quod cupitis. In-
terim donec rediero, Sororem vt rei dome-
sticæ nostræ curam habeat, rogabo meam.
DEM. Rectè facies. Titan, venatum ibimus
quod sit nobis in cœnam hoc vesperi. TI.
Placet eamus: at eius rei sum penitùs igna-
rus. DEMO. Non est quod facias aliud, quã
nos agentes animaduertere, delectarique.
Famuli parate quæ venationi sunt necessa-
ria, retia, canes, & alia quæque. Præsto sunt
omnia iam, eamus. Ad dextram tendite re-
tia. Nam ad aquas à meridie se conferre,
postmodùm in umbra degere Ceruos ani-
maduerti sæpiùs à sinistris. Ab ea parte ca-
nes soluemus urgebimusque. Manete uos
hîc, & si quid effugere conabitur, euitato. Vi-
desnè mi Titan unum atque alterum Cer-
uum sub arboribus hac in ualle pascentem?
TI. Video pergrandem & cornutum admo-
dùm. DEMO. Spero nobis prædam ut cœ-
nemus utrumque futurum, aut saltem alte-
rum. Tu paulatim sequere nos Titan, & eis-
dem clamoribus quos edemus utere. Laxa-
bo canes. Ha, ha, captus est ha. Dedit in re-
tia minor, tenetur cornibus. Euasit eximio
saltu maior. At hic nobis hac uice datur. Al-
ter si non alijs destinatus est, aliàs fortasse no
ster

ſter erit. Arcete canes ô uos ne pellem dilacerent. Lancea pectus perforate: mortuus eſt, curru domum uehite mox, & excoriatum in quatuor ſecate partes. E duabus anteriore poſterioreque cœnam parare dicito coniugi iuſsiſſe me. Duas partes reſiduas ad Oceanitidem cras portabimus. Inſtat ueſpera domum ibimus Titan. Quî tibi negotium hoc arridet? TI. Iucundiorem hac uita nullam exiſtimarem. DEMOG. In eo tota non peragitur. TI. Scio quidem, ſed laborum hæc ſubleuamina, ſuprà quod iucundiſsima ſunt & utilia. DEMOG. Acto iam exercitio cibum cum appetitu ſumemus atque potum. Marchaſitis, præparaſti cœnam? MARCHASI. Vix ſemel aut bis pomerium obambulare poteſtis, quin parata ſit. DEMOG. Eamus igitur Titan, & uidebis hortum. En pomorum genus omne fruticum & herbarum. TI. Paradyſum terreſtrem poſſediſſe uidemini. DEMOG. Terra quæque ſuum cultorem delectat. TI. Imò quod magis eſt, maximè ditat. DEMO. Nō ſemper, ſed quum uult ille qui creſcere iubet omnia. MARCHASI. Pueri Titanem & Patrem ad cœnam uocate. PVERI. Vocat uos Mater ut cœnetis. DEMOG. Redijt Rudis à paſcuis? PVERI. En adeſt. DEMOGOR. Quî tibi paſtorale placet exercitium?

RV. Optimè. TIT. Cras ad urbem redeundũ est tibi mecum. RV. Sine Pater hîc maneam precor. DE. Tace fili manebis apud nos. TI. Si manere uis, obediẽdum erit tibi tãquam ipsi mihi, Domini tui Demogorgonis imperatis omnibus, aliàs eijciet te foras. RVD. Obediam sedulò Pater. DEMO. Patrem uocet me uolo deinceps, uxoremque Matrem, hos Fratres, puellasque Sorores: pariter & nos ipsum uocabimus Filium. TI. Itidem de Filia tua faciemus. Possent etiam effectus affectibus correspondere. DE. Per me nõ stabit, quin ex Rude & Nigra matrimonium fiat. TI. Rem ipsam accepto, manum en meã habes in signum fœderis huius inter nos iã initi. DE. Post cœnam hac de re latiùs, & Matribus loquemur præsentibus. Accumbe Titan hoc loco. TIT. Domesticum primus decet locus, non peregrinum hospitem. DEM. Fac saltem quod uolo modò, faciam & ego quod iusseris in ædibus tuis existentem facere me. TI. Conditione hac obediam. DE. Fercula dato Marchasitis, iã sedemus. Orate Pueri. PVE. Qui cuncta dedit in usum hominis, cibum atque potum hunc nobis esse salubrem faciat. Amen. DE. Hic altero maiore ceruulus charior est mihi. TI. Facilè crediderim, hoc potiris, & non altero. DE. Non hac de causa puto, sed quod longè teneriores

atque

atque delicatiores Hinnulorum, quàm Cer
uorum carnes existant. TI. Nil præter Cer-
uos habet hæc sylua? DE. Maximè, Caprio-
los, Damas, Apros, Lepores, & genus omne
ferarum atque cicurum, suis temporibus ta-
men. TI. At miror si vnicuique venari liceat
in ea? DE. Minimè, sed mihi, quod venator
Domini sim eius: nec per totam syluam, sed
ab vna parte solùm quā vidisti. Obligor hac
de causa, quum ad venationem ire delectabi
tur Dominus, cōgregare Vicinos, & ordina-
re quæ necessaria sunt. Verùm si quid præ-
dæ fecerim, partem eius, vt ęquum est, ad eū
defero vel mitto. TI. Nunquid partem hu-
ius dedisti? DEM. Non est domi, nec Vxor e-
ius. TI. Vbinam sunt? DE. In vrbe solent a-
liquando morari. Palatium in ea possident
egregium. TI. Rectè poteris illi quartum v-
num aut alterum deferre cras. Ego vos vr-
banis excipere ferculis volo. DEM. Faciam
profectò: non considerabam illi gratiùs iam
in vrbe degēti futurum quàm hic apud nos.
At Oceanitidi præsentare volui. TI. Non o-
pus est. MAR. Tria habemus adhuc ô Mari-
te quartalia. DEM. Qui sic? duo iussi te per
puerum coquere. MAR. Nolui Titanem a-
micum Ceruinis carnibus tantùm, sed etiā
Ouillis, Palumbinis & Gallinaceis honora-
re. TI. Nimiùm sanè Marchasitis expensarū

a facis

facis nostri causa, quum dabitur occasio cõpẽsabimus. DEM. Compensata sunt omnia. Perquàm optimè fecisti Marchasitis. Duo quartalia Domino, tertium Oceanitidi sumus allaturi. Finita iam cœna gratias agamus: orate Pueri. PVERI. Gratias agimus tibi Conditor æterne Deus, quòd nos tuis pauisti creaturis: Verbo tuo pariter & nos alere digneris. Amen. DEM. Sternite lectum Titani. MARCHAS. Rudis cum Patre fortè cupit hac nocte decumbere. TI. Maximè, postea cũ Fratribus. DEM. Famuli, cras duos equos Titani Maheum, & mihi Pomelatum sellis frœnisque parate, reliquos ad agrum sumite. Pueri sumpto lumine, Titanem & Rudem ad cubile ducite. TI. Prosperam vobis Demogorgoni & Marchasitidi, cæterisque noctem optamus. DEMO. & MARCHAS. Nos quoque vobis fœlicissimam.

Demogorgon, Marchasitis, Titan & Oceanitis Interloquutores.

DEMOGORGON.

SVrgere iubeto famulos & seruas, tu quoque iẽtaculum para nobis omnib. MAR. Iam ante horam surrexerunt omnes. DEM. Equis auenę quos equitabimus binas cuiq; dari mensuras iubeto. Surgentem audio Titanem,

tanem,& ego mox surrexero. TI. Fœlicē vobis diem precor. DE. Idem tibi sit. Qui sic tēpestiuè surgis? potuisses enim vna atq; altera hora quiescere. TI. Dormiui plus satis. DE. At Rude in lecto reliquisses. TI. Manere noluit. DEM. Fortasis dubitauit ne vale sibi nō dicto recederes. TI. Id opinor. DE. Ietemur, equi parati sunt. TI. Edere nec bibere manè possum. DEMOG. Paululum vt aëri corrupto resistere valeas. En ocreas habes, & calcaria; iam conscendamus equos; illuxit enim. Retrò me sede Marchasitis. Titan equo suo Nigram ducet. TI. Arripe corrigiam filia ne decidas. MAR. Non est quod casuram dubites, equis insidere nouit optimè. DE. Iam eamus Deo nobis comite fœlicissimo. TI. Ad vrbē appulimus, hæc breuior est ad meam domū via, sequimini, præcedam; non aliàs reperire possetis, vt opinor. DEMOG. Certum est, ego non alia quàm per forum vnquam domum tuam petij. TIT. Descendamus hîc. DEMOGOR. Hæc mihi tua domus fore non videtur. TIT. Anterior non quidem, sed posterior. DEMOGOR. Siccine hac tibi patet exitus? TIT. Stabulum hîc equorum est, per quod in anteriora domus transitur. Equis hîc dimissis, puerum ego mittam qui curabit eos. DEMOGOR. Minimè, sunt equi pessimi, qui ignotum ad se libenter

non admittunt. Ego ipſe prouidebo ne damnum cuiquam inferant. TI. Venite mecũ igitur Marchaſitis & Nigra, vos ad Oceanitidem vxorem ducam, & poſtmodum auenam equis & fœnum adferri curabo. Vbiná es Oceanitis? OCE. Adesnè mi Titan, proſperè nobis redieris, & tu Marchaſitis cum filiola, gratiſsimæ huc aduenistis. Vbi eſt Demogorgon? TI. Non procul hinc, iamiam nobis aderit. OCE. Aſcendite mecum. Sedete precor, ſcio vos itinere defeſſas eſſe. MAR. Nil minùs, equis venimus omnes. DE. Salue plurimùm Oceanitis. OCEA. Tu quoq; ſalue. Gratiſsimus hoſpes vnà cum vxore filiolaque nobis adſis. DEM. Gratias agimus. At ſcis qua de cauſa huc ad te venimus? OCEA. Vt amicè nos inuiſeretis. DEM. Hac & alia, nempe vt pro filiolo Rude, filiolam tibi darem Nigram. OCEA. Siccine tu illum? DEM. Ita factum eſt. OCEA. Plurimùm ſanè placet. DEM. Aliud poſtmodum percipies. OCEA. Modò bonum, eſto. DEM. Non antea quàm Titan adſit reſcies. Interim Cerui partẽ hãc boni conſule. Domino meo partem etiam daturus, indeque mox rediturus abeo. OCE. Ne moreris diutiùs precor, paratum eſt Prãdium. DEM. Iamiam adero. TI. Vbi eſt Demogorgon? MAR. Ad Dominum ſe contulit. DEM. En adſum. Voluit me ſuo Dominus

nus adesse prandio, multis tamen excusatio nibus euasi. Gratissimum illi donum fuit plus dictu. Ciues enim cras plurimos inuitauit, quibus adesse te per me nuncium cupit, & me, necnon vxores. TI. Excusamur quòd rari iam hospites amici mutuis potiamur conuiuijs. DE. Optimè loqueris. TI. Instat hora prandij. Mensæ igitur accũbamus. Demogorgon hîc sede, coniunx assidebit à dextris tua, & à sinistris filia. DEM. Parce precor, primo tuum est sedere loco. TI. Eius nõ meministi video quod pollicitus es, quum domi tuę iuberes obtemperare pro pari. DE. Oblitus eram sanè. Iam quod voles faciam. TI. Gratijs primùm actis Domino Deo nostro, edamus atque bibamus alacriter, verbũ eius optantes in nostri potissimùm alimentum Amen. Peracto iam prandio, datisque Domino gratijs, pueros in ludum ablegemus. Est quod modò loquamur seriò de fœdere quod inire concepimus ô Demogorgon. DEM. Placet, adsunt ambæ coniuges. TI. Oceanitis audi. Filias tres filiosq; duos Demogorgon ex Marchasitide sua coniuge præsente (quos Deus incolumes conseruet omnes) Nigram, Candidam, & Flauam, natu minores ex ordine sorores: demùm Calaminum & Talcum fratres illis maiores habet. Rudi quem pro filio seruat, Nigram vxo

rem illi educandam adduxit. Quid ad hæc tu? OCRA. Quod visum est tibi non recuso, Verùm id ipsum plurimùm opto quod narrasti. TI. Marchasitidi manum igitur præbe tuam in signum fœderis. Iterum & ego Demogorgoni data manu polliceor. DEM. Accepto quod ipse primùm obtuli. TI. Offerá ne vicissim, vt mutuum sit amicitię signum? DE. Quod voles. TI. Quotquot nati natæq; nobis existunt matrimonio iungamus: Gentiles enim sumus, licet nobis ex lege nostra, si non alia. DEM. Id etiam placet, vt inter vos & nos perpetua sit amicitia. TI. Quid vos Matres? OCRA. & MAR. Idipsum quod vos & nos volumus. DE. Lœto sit Candida Coniunx, Irato Flaua, Calamino Vana, Talco quidem Assidua. Nam Sollicitus & Facetus altiùs tendunt, quàm rusticis cum agere. TI. Pacta sunt omnia. MAR. & OCR. Itidē (quod ad nos attinet) fiat. TI. Nunc restat vt reliquis Pueris, cuique iuxta suam electionem prouideam donec grandiores fiant, & artibus instructi sint ad vitam comparandam. Vnus adhuc extra ciuitatem est promouendus. DE. Quisnam est ille? TI. Iratus, apud Carbonarium aliquem. DE. Bone Deus, cur non dixisti priùs, quum adhuc esses in ædib. nostris. TI. Qui sic? DE. Vnico miliari duntaxat à nobis vir probus distat Carbonarius, & summus

mus amicus. TI. Nunquid narraui tibi? DE. Minimè, de Rude solo quoad optiones filiorum loquutus es mihi. TIT. Narrare tamen omnia tibi proposueram. DE. Parum aut nihil refert, nobiscum redibis assumpto puero simul & Matre, filios atque filias recentes vt inuisat. TI. Vnico tamen contextu potuit & hoc fieri. OCEAN. Quid ad rem? Casu quodam etiam euenisse putes, vt ego tecum inuiserem amicos. TI. Quod factum est, infectum vt sit, fieri non potest. MAR. Aliàs accidisse nollem. DEM. Pro puero nobis est inueniendus equus. TI. Vicinus proximus vt opinor mutuatum non recusabit. DEM. Euge igitur eamus. TIT. Hac nocte mecum estis mansuri. Crastinus dies consilium adferet. MAR. Tam diu non possumus abesse domo. TI. Nec profuit hoc ipsum dicere me vobis. DEM. Soror tua familiam reget interea. TI. Demogorgon & ego spatiatum ibimus. Oceanitis tu Marchasitidem vt Sororem tracta. Redeuntes (Deo dante) cœnabimus. Cœnā interim parare iubeas Assiduam atq; Vanā. Primò, nos ad Principis Palatiū transibimus, ædificium vt videamus. Eius Aulā nec alterius ego nunquam ingressus sum. Filius tamē ad eā anhelat. DE. Sine precor. Nūquid Adamus primus rusticus etiā nobilis fuit? TI. Hîc ad publica loca ciuitatis cōferemus nos

quæ tu fortaſsis non vidiſti hactenus. DEM. Per vicos obambulare non, ſed peractis negotijs, ad villam ſtatim redire ſolitus ſum. TI. Non ſic in poſterùm, ſi fœdus inter nos initę iam amicitiæ confirmatæque ſeruare voles. DEM. Quid vis aliud facere me? TI. Mox atque veneris in ciuitatem, equos tuos in ſtabulum nobis iam commune factum ducere, fœnũ & auenam petere familiariter. Mēſam abſolutis negotijs meam boni conſulere. Domum meam deinceps non hoſpitiũ, ſed propriam tibi fore. Ac ea quæ poſsideo tua æquè ac mea iudicare: quod effectu pariter experieris. DEM. Vt itidem tibi de mę rebusque meis pollicitum habeas atq; certum, faciam. TI. Nunquid ambulationibus diffatigaris? DEM. Vtcunque. TI. Reuertamur ſi lubet, inſtat occaſus, & cœnæ mihi deſiderium, tibi verò? DEM. Quum non laboro non vſque adeò fames premit vt aliàs. TI. Greſſus atque regreſſus quos iam fecimus, labores exiſtimo. DEM. Si non maiores nobis forent. TI. Oceanitis quantum à cœna diſtat? OCEA. Parata fuit ante mediam horam. TI. Cœnemus ergo, tranſactaque cœna quieſcamus in craſtinum. MAR. Surgamus Demogorgon, Aurora claram in lucem abijt. Equi præparandi ſunt abeundumque nobis. DEM. Titan & vxor eius cum puero
nobiſcum

nobiſcum equitabunt. MAR. Priuſquam equi ſuam auenā abſoluerint, diei bona pars abierit. Domi fore tempeſtiuè cuperem, vt illis prandium apparare poſſem citiùs. DEM. & MAR. Diem hunc proſperum atque fœlicem vobis Titani, Oceanitidi cum filijs & filiabus imprecamur totique familiæ. TI. & OCE. Tantundem vobis & veſtris omnibus optamus. DE. Parati ſunt equi quum libuerit equitabimus. TI. Ientandum eſt nobis priùs. DE. Ientemini vos, expectabo prandium. TI. Scisnè quid ſit quod reſpondeā? DE. Quæſo quid? TI. Hoc ipſum quod mihi tu ad hæc, malo nēpe reſiſtendū aëri fore. DE. Meminiſti? TI. Quid ni? DE. Euge, fiat vt optas. OCE. Puer ſolus equitare minimè poterit. DE. Eum ante me vel poſt aſſumam. OCE. Ego poſt Maritum ſedebo, nec ego ſola ſum aſſueta equis inſidere. DE. Marchaſitis ergo ſola ſuum occupabit equum. Fœliciter abcedamus. OCE. Aſsidua, tu quoque Vana domi penes Amitā remaneto. TI. Soror caue ne domum exeant, nec ad eas venire quenquam præter vicinas puellas, donec redeamus, patere. Quòd ſi obedire tibi nolint, coge, meq; reuerſum redde certiorē. Scio quî cum ipſis acturus ſim. Valete. DE. Iam domum peruenimus. Famuli vos adeſte, hos equos in ſtabulum ducite, frœnisq;

 depoſitis

depositis tantùm, auena fœnoque pascite, sellas eis relinquite, nam à prandio nobis equitandum est vlteriùs, vel recentes accipiemus. TI. Ad quid? nisi longè distet Carbonarij domus. DEM. In sylua quam tertius nudiùs vidisti situm habet. TI. Ab hinc miliari. DE. Vix numeratur. Equos adducite, conscendamus. Vides hinc ô Titan fumum ad aëra surgentem à dextris? TI. Video, quid sibi vult? flagratnè domus aliqua? DEM. Absit, Carbonarius hunc torrendis carbonibus excitat. TI. Tam propè sumus? DEM. Gallorum eius cantũ audis. O Carbonarie prodi foras. CAR. Quis me vocat? DE. Exi, videbis. CAR. O Demogorgon amicorum optime, fœliciter adsis cum sodalitio. Salue Marchasitis, & vos quoq; mihi gratissimi hospites omnes, intrate. Equos in stabulum abducite famuli, fœnum & auenam eis proponite. DE. Cur ad te venerim diuinare minimè posses. CARB. Non nisi dixeris. DE. Amicus hic meus Titã, postquam filijs suis optionem vitæ dedisset, puer iste Carbonariam artem elegit. Pater eius ad me cùm venisset consilij causa, rogauit, vt si quem scirem Carbonarium, qui filiolum docere vellet, numerato iusto pretio, iuuarem. Quapropter huc ad te meum vnà cũ quatuor suis parentibus adduxi filium. Est enim desponsione filiolæ meæ Flauæ meus

factus.

factus. Quid ais? CAR. Placet, cum recipiam, etsi non indigeam pueris, cùm domum his refertam habeam, vt vides: Nihilominùs ob mutuam amicitiam quæ semper fuit inter nos ab incunabulis, hunc non secus ac meos tractabo filios, diligã atq; docebo. DE. Quid numerabimus annuè? CAR. Duodecim aureos olim ab alijs accepi, numerauique puer Domino meo. Vos autẽ numerate decẽ. DE. Numerabo libenter. CAR. Vestibus eius vos prouidebitis. TI. Cura nobis hęc incumbit, scio moris hoc apud omnes fore. DE. Puerũ igitur tibi valedicto relinquemus. CAR. Nõ priùs tamen quàm hanc merendam absolueritis mecum. DE. Edimus & bibimus hac vice tecum plus satis. Deo laudẽ & tibi grates agimus. CAR. Vix degustastis, edite, bibiteque meliùs precor. TIT. Adhuc ante vespe rum in ciuitatem equitandũ est mihi. CAR. Id facilè feceris etsi duab. horis tardiùs hinc recedas. DEM. Equos ascendamus, tẽpus est. Vale Carbonarie. C. Vos quoq; peroptimè valete. TI. Filium tibi cõmendatum habe. CAR. Non est quòd cures ampliùs. Is mihi curę sit vlteriùs, donec ad te magister Carbonarius, redierit. TI. Valete, Pater optime charissimaq; Mater. TI. & OCE. Tu quoq; fili vale. Fac domino tuo sis obediẽs. D. Manebitis apud nos hac nocte. TI. Ignosce precor, domũ ibimus. At

At polliceor me his proximè futuris ferijs, cum Oceanitide familiaque tota huc ventu rum, vnoque aut altero die mansurum apud vos. DE. Fac igitur. Curru vos & equis adue hi reuehique iubebo, sed siste paulisper, famulum tibi sum daturus, qui ducat equum proximi, nostrumque reducat. TI. Optimè, sed pernoctabit apud nos. DEM. Modò cras diluculò redeat, parum referet. TI. Portam primus omnium exibit. Vale mi Demogorgon, tu quoque Marchasitis. DEM. & MAR. Valete plurimùm, nosque vt promisistis reuisite. OCEA. Fiet certissimè Deo dante. Vale mea Soror, & tu mi Frater Demogorgon, vosq; Filij Filiæque valete fœliciter, & vnanimes omnes.

Titan, Oceanitis, Concionator & Lætus.

TITAN.

DVobus iam extra ciuitatem collocatis, reliquis tribus vt prouideam est reliquum. OCE. Faciliùs id feceris. TI. Quidnam dicis? Antea cum rusticis egi, nunc autem cum subtilibus hominibus agendum erit mihi semirustico. OCE. Amicum tibi cōcilia, qui hac in re sit auxilio. TI. Sœculum hoc eò deuenit, vt nemo sibimet, quantò mi nùs

nùs alijs boni quid optet. OCEA. Imò putarem sibi soli bonum esse cupere. TI. Minimè bonum omne quod videtur, nec vtile. Vulgus ad opes & honores bonum vtileque refert, cùm sint plurimis ad ruinam positæ. Verùm quòd in eis fœlicitatem esse credant, alijs eas inuident omnibus prçterquàm sibi. OCEA. Quæ tu iam negotiaris, nec honores concernunt, neq; diuitias, at Regnum Dei. TI. Et hoc sibi non aduenire cupiunt, nec alijs. Ego Christum aduocabo, qui solus adsit. OCE. Is tibi comes erit optimus. Congredere mi Læte, Concionatorem adeamus cō filij gratia. Salue Domine Doctor. CON. Tu quoque salue Titan vir optime. Quid est in quo tibi meam prodesse putas operam? TI. Consilium Domine tuum. CON. Qua in re? TI. Filius iste meus Theologiam electione propria cupit addiscere. Verùm ignoro quonam sit ablegandus vt eam sincerè discat, & vtrum ad facultaté hanc aptus existat. Charitatis ergo precor, vt illum examines, atque iudices, an tutò huic vocationi salua conscientia possim illum committere. Ne fortè non vocatus currat, egoque maximum errorem in re tam ardua committam. CONC. Rectè perpendisti mi Titan, nec improbè rem agis. Nam parui non sanè refert in hac re vocatio. Læte mi fili, quid animum ad ministe-

rium

rium Dei tuum induxit? LAE. Zelus quidā noctu me diuque sollicitat, vt rem ipsam adeam. CON. Vnde hunc Zelum procedere putas? LAE. A spiraculo vitæ. CON. Quid per hoc intelligis? LAE. Luminis tantillū quod cunctis hominibus inspirauit in eorum creatione Deus. CON. Si quiuis homo de hoc lumine Dei participat (vt ais) quî fit ergo quòd non omnes Domini Zelum habeant? LAE. Quia tractui Spiritus eius quotquot resistūt, illud non percipiunt lumen, licet in ipsis occultū sit. CON. Quî tu percepisti? LAE. Quòd à Deo datū sit non resistere Spiritui, sed corpori. CON. Qua ratione? LAE. Memorando nouissima. CON. Optimum est sanè contra peccatum remedium. At sufficit ad resistendum inimico? LAET. Minimè, sed est veluti stimulus ad repugnandum ex aliqua parte ne peccemus. CON. Quid adhuc deest? LAE. Oratio ad Deum in Christi nomine directa. CON. Ergo proprijs viribus id non fit. LAE. Nihil minùs: at solum Dei donum est Mortis reminiscentia, resistentiaq; Diabolo per nos facta. CON. Si Præco Verbi Dei factus fueris (vt speras) in posterum, quidnam concionaberis? LAE. Scripturæ totius Veteris & Nouæ scopum vnicum. CON. Quis est ille? LAE. Iesus Christus pro peccatis nostris crucifixus, mortuus & sepultus. Qui resurrexit à mor-

mortuis, vt nos cũ eo post mortẽ resurgeremus in Vitam ęternam, ad eius gloriã. CON. Nihil aliud Scripturæ S. continent? LAET. Non. Quia si Christum auferas ab eis, manebunt alba papyrus. CON. Nunquid Genesis & alia multa continentur ibidem? LAE. Hęc & similia quæquæ Christum solum concernunt. Mundus etenim & omnia propter ipsum, & per ipsum creata sunt. CON. Vt vlteriùs audiam tuam confessionem. Quæ est summa doctrinæ Christianæ? LAET. Vt nostræ carnis resurrectionis, per Christi resurrectionem approbatæ, Spem habeamus indubiam ad Vitam æternam. Redemptionis humanæ Christi morte factæ Fidei certitudinem, & Charitatis huius erga nos, exemplo per Dei, Proximique dilectionem, idipsum fateamur: vt corde quod ore confessum est à nobis mundo probetur opere, testificeturq́;. CON. Quinam inter sese differunt istæ Virtutes Theologicę? LAE. Spes in futuro cõsistit eius in dubio, quod nobis promisit Christus. Fides autem præsentem eorum quæ dicta sunt certitudinem: præteritam Christi mortem, præcessamq́; resurrectionem eius, in humanæ testimonium ad gloriam: & futuras certò promissiones eius complectitur. Charitas verò præsentem in hoc sœculo de Christo confessione vera dilectionem, atq; proximi

proximi teſtificatione factam opere vero fi-
dei requirit. CONC. In quo Deum diligere
poſſumus? LAE. In eius vera confeſsione.
CON. Quę eſt iſta? LAE. Quę nullo martyrio,
vel mũdanæ Tyrãnidis confuſione, metuuè
mortis minùs perterrita, Chriſtum corã ho-
minibus nedum ore, verùm etiam corde fa-
tetur. CON. Quid eſt corde fateri Chriſtum?
LAE. Eſt eius voluntatem patientia, necnon
operibus exequi. CON. Patientia quî fit exe
quutio voluntatis Dei? LAE. Quum ob ad-
uerſitates nõ recedimus ab eo, nec murmu-
ramus dum nos illis viſitare probareq; vult
vt Iob: ſed potiùs in caſtigationem (vt veri fi-
lij ſolent) à vero Patre noſtro pro meritis eas
ſuſtinemus. CON. Quînam operibus? LAE.
Vbi hoc omne bonum, quod nobis ipſis o-
ptamus, proximo: & omne malum quòd no
bis vllo modo fieri nollemus, ipſi etiam nul
la ratione, licet malè de nobis merito, faci-
mus. CON. Quis eſt noſter proximus? LAE.
Quicunque ad imaginem Dei creatus eſt,
vt nos, at proximior, qui regeneratus fuerit.
CON. Suntnè opera noſtra meritoria? LAE.
Mala quidem ipſa merentur mortem. Bonã
verò non eam neque vitam mereri poſſunt.
CON. Cur igitur operabimur bonum? LAE.
Vt æterno Patri noſtro qui totus eſt bonus,
nec niſi bonum operari poteſt, reddamur
quantum

quantùm fieri poteſt ſimiles. Aliàs enim illi non poſſumus vniri, quàm per ſimilitudinẽ. CONC. Qua via tandem hæc ſimilitudo fieri poteſt? LAE. Sola Dei, per Chriſtum Filium eius, Miſericordia, & nullo conatu hominũ. CON. Qui ſunt illi qui Miſericordiam hanc à Deo conſequuntur? LAET. Omnes quotquot elegit ab initio. CONC. Quînam certi reddimur electionis huius? LAE. Per Spiritum Sanctum in cordibus noſtris teſtimonium perhibẽtem. CON. Ediſſere quæſo quomodo hoc ipſum à nobis põteſt percipi? L. Nemo tam crudelis extitit vnquam inter mortales, cui non, vbi caro malum ſuadet eius, etiam non adſit qui diſſuadeat Spiritus. Quem qui ſpreuerit aſsiduò nullaque motus conſcientia, nec metu, quoduis temerè vitium exequitur: Nullum adhuc electionis teſtimonium habetis, donec à Deo conſequatur. Verùm qui tractu ſimili terretur, vt à malo concepto deſiſtat: Mox Deo gratias agens oret, pro confirmatione, qua potens in hoc prælio victoriam conſequi ſemper valeat. Nam hoc eſt electionis optimum indicium. CON. De Sacramentis quid? LAET. Has duas à Chriſto nobis inſtitutiones eſſe relictas & obſeruandas, firmiter credo. Priore quidem, vt inſigniamur caractere Chriſti per Baptiſmum, & in eius Eccleſiam intro-

ducamur, & recipiamur. Posteriore verò, Passionis & Mortis Christi memoriam vt celebremus, ne deleatur in nobis Diuinus ille caracter. CONCIO. Qui baptizandi sunt? LAET. Omnes quotquot petunt. CONC. At pueri non petunt. LAET. Sunt qui petunt eius nomine, qui præsentant ipsum Ecclesiæ videlicet. CONC. Si per Christianos præsentetur Iudæi vel Gentilis filius aut filia, fueritnè baptizandus? LAETVS. Maximè. CONC. Verùm si redeat postmodùm ad Parentes infideles grandis iam factus, & iterùm superstitionibus instruatur, & infidelitate, quid proderit illi Baptismus? LAET. Nihil omnino. CONC. Quî hoc probas? LAET. Eo quod in pueris Baptismus Fide comprobandus est, vbi etiam ad ætatem peruenerint, vt in senioribus Fides Baptismo, & hîc Fide rursus. CONC. Quî fit igitur vt in Christi verbis, Fides Baptismum præcedat? LAET. Iudicari potest ex indicio. Tunc temporis enim quum Christus mitteret Apostolos prædicatum & baptizatum, pauci vel nulli fortasis erant adhuc baptizatorum aqua filij, de quibus etiam in Euangelio nulla fit mentio. Quare quum Baptismus ab adultis inciperet per Pœnitentiam (quæ præparatio propriè dici potest ad Fidem) ne-

cessariò

cessariò fieri debuit per Fidem ad Baptismū transitus, vt conuersorum filiorum Iudaismi Gentilitijque Fides Baptismo confirmaretur. Postmodum autem filij baptizatorum, si non actu, saltem potentia crediderunt vt Parentes. Et quia nulla potentia valet, nisi deducatur in actum, Fide propria non Parentum, aut præsentium tantùm confirmata fuit in adultis, quum iam in illis maturus esset intellectus: ad quem qui non peruenerunt, excusati sunt per petentium aut Parentum Fidem, per quam potentia talis actum est consequuta, si non proprium, spondentium saltem, & petentium. Et per hoc labefactatur Anabaptistarum hæresis. Nam siue Baptismus præcedat Fidem immaturam adhuc in pueris & potentialem, siue maturam & actualem sequatur in adultis, nō refert. Quia Fide Baptismus comprobari debet etiam in adultis. Quandoquidem, si quis Baptizatus Senex à Fide Christiana desciuerit, non proderit ei Baptismus, donec resipiscat, vt suprà de puero Baptizato, postea deficiente, dictum est, vbi adoleuerit. Sunt igitur correlatiua Baptismus & Fides, quorum neutrum alterum præcedere necessariò debet, nisi pro respectu personarum. Siquidem nulla Fides vera præter Baptismum, aut perfecta,

nullusque Baptiſmus efficax præter Fidem exiſtere poteſt. Quod ad infantum potentialem Fidem igitur attinet, credendum eſt eã actuari Sponſorum fide, vel Parentum, ſi fideles exiſtant. CON. De Cœna Domini quid ſentis? L. Paſsionis & Mortis Chriſti pro peccatis noſtris in ſatisfactionem ad memoriã eius eſſe veram celebrationem. CON. Si quis fortè roget, vt ſolent nonnulli. Quare Cœnã ſuam Chriſtus inſtitueiit, quid reſpondebis? LAE. Ad iſtius interrogationis curioſæ magis quàm neſſariæ, necnon ſimilium reſponſionem aliam, Chriſtianum minimè teneri, niſi quod illi qui quodcunque voluit, etiam potuit, ita viſum eſt. Verùm ſi roget: quid memoria Paſsionis Chriſti proſit? Reſpondebitur. CON. Quid, audiamus? LAE. Vt nos à peccato ad pœnitentiam potẽtiùs quàm dictum eſt, retrahat, per dilectionem ad Deum reciprocam: dum conſideramus, quantùm ipſe nos dilexerit, qui proprium Filium dedit victimam pro delictis noſtris, vt à faucib. Diaboli nos liberaret, cuius mancipia facti fueramus petulantia propria, necnon inobedientia, & nihilominùs quòd magis quã proprio Filio pepercerit nobis. Vt etiam his conſideratis, ad Orationem, & Pœnitentiæ confirmationem & emendatæ Vitæ, humiliatione quadam hominum diſponat indu-

rata

rata nimium corda. CON. Dixisti priùs nouissimorum tamen id præstare memoriam. LAE. Verùm est, sed per aliam viã, & imbecilliorem. CON. Quæ est illa? LAET. Domini timor. CON. Initium hoc est Sapientiæ. LAE. Non ergo finis. CON. At quis hic est? LAET. Amor eiusdem & Proximi dilectio. CON. Inter hæc extrema, quod ponis tu medium? LAE. Orationem ex corde humiliato contritoque procedentem. CON. Respondebunt igitur vltima primis, in retractione videlicet malè viuentium ad Pœnitentiam? LAE. Optimè, sed efficaciùs in fine quàm in principio. CON. Quî hoc fit? LAE. Gratia Spiritus Sancti nobis concessa per Deum oratione media, quam Christus ad Patrem suum in eius nomine fundere præcepit, quamq; nos promisit obtenturos. CONC. Maior est igitur Amor Domini, quàm timor? LAE. Absque dubio. CONC. At causa potior habetur effectu. LAET. Non ita cum initio & fine. Quoniam initia plurima iaciuntur, quę suum ad finem minimè perueniunt. Nulla tamen causa, quę non sortitur effectum aliàs causa non est, nec dici potest. Initia causæ tamen dari possunt, quæ ad causam non perueniunt, quantò minùs ad effectum. Sic etiam timere Deum aliqui possunt, & non amare: contrà, non amare poterunt, nisi timeant. CON. Expone clarius.

riùs. Deum timent & non amant, quicunq; à vitijs abstinent, quia iustus est Dominus, & de peccatis vindictam sumit: non quia bonus est, & peccatum odit. Non aliàs illi qui propter metum Magistratuum de furibus & latronibus meritò supplicia sumentium, actu solùm abstinent à furto latrocinioq;: voluntate licet non executa, cordeque fures & latrones interni sunt. In his enim amor Dei, neque proximi non est. Nemo tamen vitiũ odit, quia detestatur illud Altissimus, quin metuat offendere Deum si cõmiserit. CON. De his hactenus. Iam dic fili, si quis interroget. Quomodo Christi Corpus & Sanguinẽ sumas, an in pane & vino vel extra sint, quid panis & vinum denotent, ac similia, habesnè quod istis respondeas? LAET. Habeo. CON. Quid hoc est? LAE. Interrogationibus nihil ædificantibus in Ecclesia Dei, sed potiùs dissensiones introducentibus non esse respondendum. Tales enim homines qui similia perquirũt in Christi mysterijs, maiorem authoritatem sibi temerè satis attribuunt, quàm Paulus & cæteri Apostoli Spiritu Sancto repleti fecerint. Qui verbo Christi simpliciter crediderunt, non inuestigantes in Sacramentis per subtiles rationes intelligere plura, quàm Christus illis exposuerit. Ori Christi, quod nullo modò mentiri potest,

test,credamus,vt Apostoli. Si hac in vita non exactè percipimus quid arcana Diuina mysteriorum continent, ob nostræ carnis fragilitatem, ratione humana prorsus abiecta, humiliataq; mente, rogemus Christum, vt nobis, cùm voluerit, per Spiritum suum exponat, vt Apostolis fecit. Quæ clarè nudeque patent, mysteria non sunt, nec etiam Fide, sed notione communi ab omnibus apprehenduntur. Spiritibus seducentibus aures occludendæ sunt, non secus ac Serpentes faciunt incantationibus, & Columbarum instar est ambulandum nobis, vt Christus etiam suos docet. CONC. Optimè, sed potesnè fili, hæc Scripturæ Sacræ testimonijs docere? LAET. Si possem, addiscere non cuperem, & si quid ob ignorantiam tractatum est, aut loquutum hactenus retractare cupio. CON. Vnde tamen hæc habes? LAET. A Deo per auditionem eius verbi communiter omnibus ex Euangelio prædicati. CON. Benè est fili. Deus te, conatusq; tuos benedicat. Mi Titan audi. Puer hic tuus est satis idoneus ad ministerium, si puros & sinceros habuerit Præceptores atque Doctores. Nam admiranda sunt quæ de Sacra Scriptura loquitur, præsertim cùm literarum adhuc sit ignarus. Verùm si ad Collegium deuenerit, inficietur eius ingenium

pessimo veneno,quod iam purum est,& ad Veritatẽ addiscendam aptum.Nec alię Scholæ nobis existunt, cùm Ecclesia Dei recens adhuc sit hoc loco.His tamẽ plurimùm indiget ad instruendam in omni Pietate Iuuentutem fidelium. Scio tamen quid agendum sit mihi.Principem his diebus adibo nostrũ, sumpta quidem à puero tuo commoda satis occasione. Pro Schola per eum erigenda rogabo. Necessitatem eius in Ecclesia Dei proponam. Videbo quidnam disponere velit. Interim domi tuæ filium retine, donec respondero tibi de voluntate Principis.Res est mihi cordi sanè magis quàm credere quis valeat.Fœliciter ite,valete.TI.Tu quoq; mi Domine Vale.

Concionator, Princeps, AEdiles, Placidus & Portenarius.

CONCIONATOR.

EST quod in Aulã Principis nostri me cõferam,Scholę negotium acturus.Video maximè fore necessarium.Nõ enim ex Collegio hoc prodire possunt Verbi Dei præcones veri. Deus operatur in puero quem nudiustertiùs audiui Titanis filio. Præueniam vt à Luporum euadat faucibus, aliosque si

possim

posſim ad veræ doctrinæ præcepta nauiter attraham. Salue Portenarie. PORT. Salue tu quoque plurimùm Domine mi. CON. Surrexitnè Princeps? POR. Maximè. CONC. Ad eum introduci cuperem. PORT. Ingredere, vocabo Placidum Cubicularium. Is tibi dicet quid Princeps agat. Placide, Concionator adeſt. Principem adire cupit. PLA. Dic vt in Aulam aſcendat. POR. Domine, Placidus me tibi dicere iuſsit, in Aulam ſurſum vt aſcẽderes. CON. Benè eſt. Salue mi Placide. Fœlix tibi dies hic ſit, & anni plurimi. PLA. Gratias ago Domine. Hoc ipſum & tibi fauſtè precor. CON. Vacatnè Principi, vt verbulum vnum aut alterum audiat? PLA. Indicabo tè hic adeſſe priùs. Illuſtriſsime Princeps, adeſt Dominus Concionator, obnixè petens vt ipſum audire digneris, introducamnè? PRIN. Eſt in Aula? PLA. Eſt, Princeps Illuſtriſsime. PRIN. Ego ipſe obuiam illi factus, introducere cupio ipſum. Salue Domine: fœliciter adſis. CONC. Fauſtum tibi, fœlicemque diem hunc, annosque plurimos tibi precor Illuſtriſsime Princeps. PRIN. Idipſum & tibi ſit à Deo mi Domine. Sede. CON. Ignoſce precor. PRIN. Non priùs audiam. CONC. Fiat vt imperas, non me ſedere tamen decet priuſquàm ſederit ipſa tua Celſitas. PRIN. En ſedeamus ambo ſimul. Quid præcipis Domi-

ne? CON. Precaturus veni Princeps Excellẽtissime. PRIN. Dic precor. CON. Præteritis his diebus aliquot, Ciuis tuus quidam nomine Titan, Vir probus ad me venit, indicauit ex optione vitæ quàm suis (quos plurimos habet) filijs obtulerat, vnum eorum quem ipse manu tenebat, electionem Theologicæ professionis fecisse. Rogauitque me vt puerum examinarem, & si ad eam addiscendam foret idoneus, indicarem. Ne frustra & non vocatus curreret fortè filius in re tam ardua. Puerum obiter interrogaui primùm quæ faciliora videbantur. At cum ipsum non vt puerum, sed vti nauiter instructum respondere (qui tamen antea non vidit literas) considerassem, eius audire confessionem volui, quæ talis est, vt exaratam in hac charta vides Princeps Illustrissime. PRIN. Videam quæso, legamque. Sanè puerilia hæc (licet à puero loquuta sint) minimè mihi videntur. Piè credendum est Spiritum Dei per os pueri loquutum esse nobis vt indicaret in organum sibi hunc elegisse. Quid existimas Domine? CONC. Idipsum Excellentissime Princeps mihi videtur. Hac de causa veni, rogaturus vt prouidere dignetur, ne puer hic ad manus Collegistarum veniat. PRIN. Absit. Probo pioq; Viro committatur potius. Ego suppeditabo quicquid opus fuerit.

fuerit. CON. Illustrissime Princeps, tua si pa celoqui circa hoc liceat. PRIN. Liberè quęso. CON. E Sacrificulorum opibus qui gladio Spiritus Dei hoc templo sunt eiecti, Scholā ad Pietatis doctrinam pro pueris erigi præcipere digneris, ad gloriā Dei precor. PRIN. Optimè placet, vocentur illi qui curam habent eorum quæ Sacrificuli falsò possederunt olim, si non sufficiant è thesauro meo sumatur quod suppleat. Placide, huc adsis. Curules Ædilesque venire huc ad me nomine meo iubeas. PLA. En adsunt Illustrissime Princeps, quos vocari iusseras. PRINC. Hoc meum est pręceptum, vt ex reditibus, quos habuerunt Sacrificuli, sumatur ad Scholam Euangelicam erigendam quantum satis erit. Huic præsit Dominus Concionator in ponendis Præceptoribus atque pueris, & si videbitur illi deponendis, aliosque in eorum locum substituendis. Ad eius ordinem facite quicquid in hac re iusserit, ac si egomet vobis præsens iniungerem. AEDIL. Fiet Princeps Illustrissime, quod imperas. PRIN. Habes Domine Concionator quod optasti. Vbi non obediuerint illi ex voto, quibus rem commisi, mox indica, latiùs prouidebitur. Primus erudiendus puer iste sit, cui plures adiungere poteris. Onus hoc incumbit Ecclesiæ Ministris. Et si fortè nimiùm

occupa-

occuparis,alium adiũge tibi Collegam, aut plures quos volueris. CON. Gratias immensas ago Princeps Excellentiſsime. Deus ipſe bonum opus tuum aſpiciat, ac ad ſui gloriã benedicat. Amen. PRIN. Hoc faciat Altiſsimus Dominus, cuius ego ſeruus inutilis ſum. Porrò nihil vnquam præſtare boni poſſum, quod non debeam. Eſt ne aliud quod iubeas Domine Concionator? CONC. Non ex me, ſed ex Dei prӕcepto, qui Voluntatem ſuam ſcire te dignum fecit, vt Veritatem Euãgelicam tueri ſemper ſtudeas, vt feciſti hactenus. Vale Princeps fœliciſsime. PRINC. Fiat Voluntas Dei. Vale.

Concionator, Princeps, Titan, Placidus & Portenarius.

CONCIONATOR.

TItan vbi es? TI. Adſum Domine. CON. Tuum & Reipublicæ negotium apud Principem noſtrum egi, quod ad Scholam attinet. Eam erigi cupit, commiſitque tuum puerum primum omnium recipi, cui plures etiam adiungi vult, & erudiri ſimul in Euangelio. Tu autem interea filium habe domi, quouſque diſpoſita ſint omnia. TI. Immortales ago Deo gratias primùm, Principi tandem, & tibi mi Domine. Iã tribus filijs meis proui-

prouisum est(laus & gloria Deo) Duo restãt adhuc quibus & conditionem ex eorum electione quærere cuperem. At non scio quinam agendum sit mihi. Tuo plurimùm consilio mi Domine Concionator opus foret. Ignosce precor, si præterquàm æquum est beneuolentiam tuam aggrauem. CON. Ministrorum est officium consolari, tum quibus opitulari de suo nequeunt consilio promotioneq; faciant quod possint. Quid elegerunt illi quos dicis adhuc esse prouehẽdos? TI. Vnus eorum in Aula vitam agere. Scopũ verò totius humanæ Sapientiæ cupit alter addiscere. CON. Pro posteriore, vix tibi dare potero consilium. Nam in hac ciuitate nullas hoc tempore Scholas habemus, præter Sorbonum Collegium, cum quo nullum est mihi commercium. Poteris filium in eo cõmittere discẽdis artibus liberalibus tantùm, in quibus ego Sapientiam humanam existere iudico. Caue, ne tamen in Theologia sua moliantur eum instruere. Nam in ea latet Anguis ille qui decepit Euam. Schola quam Princeps etiam erigi commisit, nil præter diuinam Sapientiam docebit. Diuersum prorsus à Læti fratris optione hic elegit. Quod est illi nomen? TI. Sollicitus. CON. Non inconcinnum ab electiõne sua: nam solent homines quæ terrena sunt, perituraque sollicitè magis

tè magis quàm Diuina quærere, perpetuaque. Verùm nouit Sapiétissimus Deus quid inde boni resultare queat. Nonnunquam ex malo iam introspecto viliorique, penitus odium eius vel contemtus, Virtutisque desiderium, aut potioris oritur eo quod anxiè quæsitum fuerat. Optionem eius non impedias, ne peius ex naturæ cohibitione sequatur. Alterum assume tecum ad Aulam. Ego vos comitabor, amicumque meum rogabo Placidum, vt in hac re suo consilio iuuare velit. TIT. Precor mi Domine. CONC. Non est quod preceris. TI. Adesto Facete, veni mecũ ad Aulã. FA. Adsum Pater charissime. CON. Portenarie salue. Estnè Placidus hîc fortassis præ manibus? PORT. Iamiam aderat, ingredimini curiam. Accersam illum. Placide, Cõcionator cum Ciue quodam te petit. PLAC. Iam illum adibo. Saluete plurimùm. In Aulam sursum ascendite mecum. Quidnam est quod vestri gratia grati præstare possim officij? CON. Dicam Placide. Ciuis hic Titan amicus meus, & pueri Pater quem erudiri iussit Illustrissimus Princeps, alium hunc habet filium inter cæteros, qui summo desiderio cupit in Aula seruire. Si quæ sit apud Nobiles conditio saltem, donec Aulicos ritus didicerit, ac ad maiora sit idoneus, indicare velis precamur. Si modò nulla fortè vacet, quum

quum aliqua dabitur eius occasio. Puer est fidus, & bonis Parentibus probisque natus, ac indolis optimæ. TIT. De fidelitate filij spondebo, quicquid possideo proscribam, & nisi ad summam pertigerit, qua cautum sit illi qui filium recipiet, amicos habeo qui suis opibus eam supplebunt cautionem. PLAC. Non est opus amice Titan, modò Patris vestigia sequutus fuerit, ipsemet sibi sponsor probitate sola futurus est. Gaudeo vos opportunè satis aduenisse. Princeps enim commisit puerum quærere mihi, qui mundandis vestibus, ac alijs honestis muneribus in cameris eius exequendis iuuet. Hunc si volueritis præsentabo, non priùs tamen quàm Principi significauerim: nam æquum est vt ipsemet sciat, qui suis in abditioribus versantur. Ipsum nunc adibo. Rem omnem aperiam, ad vos illicò reuersurus. Manete paulisper. Illustrissime Princeps, adest Dominus Concionator, & Ciuis cum eo Titan, pueri Pater quem erudiri iussit Illustrissima tua Celsitas. Alium habet filium secum, si tuæ Celsitati visum fuerit, vt in Cameræ iuuet officijs, & ipsum videre si lubet, vocarique iusserit, adducam. PRINCEPS. Concionatorem, Patrem & Filium introduc. PLACID. Princeps vos omnes ad se venire cupit. CONCIONATOR. Eamus Titan,

Titan,assume puerum tecum.TI.Vix audeò, nunquam enim adij Principem.CON.Quid vereris? Ciue plurimo familiarior est. Veni. TI. Saltem nomine meo gratias agas pro filio meo Lęto. Non sum, vt scis, facũdus,qui per me valeam id exequi. CON. Sine faciam ego.Salus animi,tum corporis tibi sit à Deo Princeps Illustrissime.PRIN. Idipsum vobis omnibus opto. CON.Immensas agimus gratias Fœlicissime Princeps,& prȩsertim Viriste, Ciuis tuus Titan,pro Lęto suo filio.Puerum alium adduxit hunc, & ei filium,quem tuis obsequijs dicare cupit, modò sit idoneus. PRIN.Quod est puero nomen? CON. Facetus est nomen illi.PRINC.Optimè cum Placido nomine,si re tamen conueniat, benè est.Recipiam,spero de fratris indole futurum esse participem.Relinquite puerum hîc vt alijs adsit meis. Placide, cura vestes aulicas illi fieri,prout moris est.Instrue,rege,hic tibi commissus est. TI. Condignas tua liberalitate gratias agere non possum,Illustrissime Princeps,hoc solum.Preces pro fœlici statu ad Deum fundere tuo, meum erit gratiarum loco rependendarum officium. PRIN. Maiores profectò reddere non posses, neq; gratiores mihi. CON. Gratijs Deo, Tuæque Celsitati plurimis dictis, valeq; dicimus Excellentissime Princeps. PRIN. Valete plurimùm

mùm & vos. CON. Quid videtur tibi de familiaritate Principis ô Titan. Credidisses vnquam, nisi vidisses ipse? TI. Incredibile non experto sanè foret. Iam illum adire vt antea non vererer ampliùs. Faxit Altissimus vt filiorum obsequia meorum, suis virtutibus, vt pár est, correspondere valeant. CONC. Deus benedicat eos, eorumq́; bonos conatus omnes. TI. Quid ego tibi Domine, pro tantis in me collatis beneficijs repēdam? CON. Nihil aliud quàm quod debui feci, nec satis est quod suppleam potiùs. Vtinam & in vltimo filio promouendo iuuare possem. At me cum Collegio, nec illud conuenire mecum audisti. Non deero tamen, quin consilio prosim quod potero. Tu ipse nullo medio Gymnasiarchum adi Collegij cum Puero, & ab ipso pete consilium. Audi quid ipse dixerit. TI. Faciam profectò. Deus omnes tibi meo nomine sumptos labores compensare velit, & Vale, mi Domine. CON. Vale mi Titan optime.

Titan, Oceanitis, Gymnasiarchus, & Sollicitus.

TITAN.

LAudemus Deum Oceanitis. Quatuor iam filijs nostris bene successit. OCEA.

An Princeps & Facetum fortè recepit nostrum, quod vnà tecum non redierit? TIT. Maximè. Placidoque suo regendum Cubiculario commisit, ac vestiendum. OCR. Deo laus in æternum. Vtinam & Sollicito benè foret modo. TIT. Deus & huic prouidebit. Cōcionator suasit vt Gymnasiarchum adeā, & puerum ad ipsum ducam sine medio. Vbi est? Iam & hoc tentabo. OCRA. Non procul abest. TI. Ad me venire iubeas. OCR. Sollicite, Pater te vult. SOL. En adsum Pater. TIT. Sequere me. Salue Domine Doctor. GYM. Salue tu quoque Titan. Quid nouarum rerum adfers? TI. Harum ego prorsus ignarus ad te veni, tuo potiùs vt in re mihi seria magis vtar consilio, si placet. GYM. Optimè. Dic saltem quid hoc sit. TI. Puerum hunc meum literis, & scopo Sapientiæ humanę, quem addiscere mirum in modum affectat, erudiri cuperem. GYM. Quid per humanæ Sapientiæ scopum intelligit puer tuus? TI. Ignoro, literæ me fugiunt, vt scis. Ætatem habet, interroga tu, & examina precor, ac vide si ad vocationem hanc sit idoneus. GYM. Accede fili. Quid est scopus humanæ Sapientiæ? S. Cōstans est omnis humani desiderij, cōpleti uel inexpleti satietas. GY. Ergo sitis, & famis, carnisq; libidinis extinctio, scopus erit huius tuę, quā addiscere cupis, humanæ Sapiētiæ?

tiæ? SOL. Nequaquam. GYM. Nonnè sunt ista humana desideria? SOL. Sunt, & non sunt, rationibus diuersis. GYM. Adfer quas habes. SOL. Si famis & sitis extinctio, naturæ veræ desiderium non excedat, quæ paucis est contenta, nō humana, sed verè naturalis erit, nec etiam cōstans est satietas. Nā vt potu ciboq; digestis, iterum appetitus eorum: sic & libidinis tuæ redit vredo. Si verò hæc præter naturam excesserit extinctio, humanū & corruptum erit desiderium. Sic etiam ad Generādum appetit natura vera matrimoniū, nō ad carnis appetitibus faciendum satis, vt solēt humana bruta. GYM. Nunquid caro naturalis est? SOL. Maximè, sed eius appetitus omnes cōtra naturā verā existunt. GYM. Edere, bibere, generareq; non sunt appetitus naturæ? SOL. Per ea quæ suprà dixi, tibi responsum est. At quia non videris intelligere, quæ loquor, differentiam facere, veræ naturæ, ad humanam, & falsificatam à Diabolo naturam, explicabo latiùs. Quamquam in hominibus deprauata per peccatum est prorsus vera primæuaque natura, quæ sine macula vel defectu priùs condita fuerat: ita vt iā ex seipsa nil aliud appetere posit, quàm peccatum, & omne vitium: nihilominùs in homine quouis Diuini luminis scintilla quędā remansit: in vno tamen quā in alio magis:

impedita, quæ vitiatam huiusmodi naturã, ad primam & incorruptam, quantùm fieri poteſt, retrahere nititur aſsiduo: & inde regulatus in aliquibus viuendi modus oritur, in illis quæ tu protuliſti. Et vt anſa tibi calumniæ magis auferatur. Dico luminis tantillum hoc in omnibus poſt peccatum ſtatim oppreſſum & obfuſcatum æqualiter, vt quiuis per ſe foret impos huius lucis non extinctæ tamen. At fœdere diuino cum hominibus pacto repullulare cœpit, ac relucere plus in vno quàm in alio, quod in Abrahamo patuit, &c. GYM. Ariſtippeum potiùs quã Epicureum dogma profers in mediũ. SOL. Nihil minùs, at merè Chriſtianum. GYMNA. Chriſtianorum è re fore dicis, quibuſuis deſiderijs ſatiari? SOL. Hoc tu loqueris, non ego. GYM. Quid ergo tu? SOL. Permanenter ſatiatum eſſe completè vel inexpletè qui buſuis deſiderijs humanis, ita vt eorum nullus appetitus (etiam ſi redeat) dominari poſſit, finem atq; ſcopum eſſe huius mundi Sapientum excellentiſsimum. GYM. Deliras puer. SOL. A via tu Veritatis ad ventrem & libidinem declinaſti, ſumpto mox ab eis argumento. GYM. Stultum te fore credo. SOL. Quod tu credis, ego non, tum quod ego, tu minimè credis. GYM. Quid hoc eſt, audiam. SOL. Tu te Sapientem exiſtimas, ego nullo modo.

modo. Contra, tu me ſtultum iudicas. At mihi teipſum vt fatuum prodis, qui alios docere Sapientiam præſumis, & ſcopum eius ignorare, finemq́ue non erubeſcis. GYM. Abi hinc hæretice, deſideria tua ſatiatum in alios quàm in me. SOL. Abſit à me procul hæreſis omnis, integram hâc tibi non inuideo. Sed quia tu ſaccus es inſatiabilis, & fundo carens, de ſaturitate, & abſtinentia vera nihil audire ſuſtines. Recedamus hinc Pater. Nulla hîc Sapientia quærenda eſt. TIT. Vbi ergo eam addiſces fili? Nullæ ſunt alię Scholæ nobis. SOL. Huiuſmodi Scholis non indigeo, Docebit me ſola Veritas. TI. Vbinam locorum hæc reperitur? SOL. Non eſt mortua Pater. TIT. Non, ſed oppreſſa, quibuſuis & expulſa locis. SOL. Emerget vna dierum, eorum periculo maximo, qui detinent eam iniuſtè. TI. Iuſtus interim patitur. SOL. Nemo iuſtus niſi Chriſtus, qui tamē pâſſus eſt, quare nos omnes iniuſti non patiemur? Audi Pater. Hac nocte mihi Veritas aſtitit & apparuit in ſomno, ſub ſpecie nitidiſsimę Nymphæ pulcherrimæq́ue, ſed laceris, candidiſſimis tamen veſtibus, quæ loquuta mecum, hæc inquit. Sollicite, ne cures admodum ab hominibus addiſcere Sapientiam. Ego te docebo Veritatem, in his inferioribus & ſuperioribus cognoſcere. Sed multa priùs te pati

conuenit. In ignominiam & confuſionem il lorum, qui me perſequũtur veniam citò. Sis conſtans animo. Nec ea quæ tibi reſponden da ſunt mundi Sophiſtis cures. Ego ſuppedi tabo quæ loquaris. Statim inde ſilens euanuit. Ego verò mox à ſomno ſatis leui ſum expergefactus, & eam ſequi ſummopere cupiens lecto proſilij, ſed nuſquã apparuit amplius. TI. Somnijs credẽdum non eſt mi fili. SOL. Nõ illis quæ poſtmodũ non confirmãtur. Sed quum Gymnaſiarcho coram ſiſterẽ, ſenſi neſcio quid flaminis in auribus meis, linguamq́; meam ſolui nullo conamine. TI. Si hoc Diuinum ſit omen, Deus benedicat. SOL. Amen.

Gymnaſiarchus, Licentiatus, Baculaurius & Magiſter artium.

GYMNASIARCHVS.

ADeſte Collegæ fratres, opem ferte, cõſiliumq́ue rebus noſtris in dubio iam verſantib. Animaduertiſtis ad ea quæ puer ille mecum loquutus eſt? vobis etiam pręſentibus? Malum hoc omen futurum nobis vereor. Non potuit aliàs quàm Diuino prorſus afflatus numine, puer hic vix annorum quindecim, ea quæ captum humanum ſuperãt, effutire, vel effari potiùs. Hoc metuendũ eſt, ne ciues inter, qui de nobis adhuc benè ſen tiunt,

tiunt, hęc seminet, eiusq; rumor quod mecū loquutus est, spargatur per totam ciuitatem: & præsertim ad eos ne deueniat, apud quos fucus noster est cognitus. Modica nimirum vis occasione data, rueret hic quęstus noster omnis. Voluite igitur libros omnes mecū & reuoluite Canonicos aliosque, si quid in eis inueniri queat quo præueniri possit imminenti periculo. Quid Licētiate, quod nos releuet, suades? LIC. Meliùs me, qui Doctor es, id scire meritò deberes. GYM. Postremò concīusurus sum, vt moris est. LI. Sacri nostri Canones habēt: Hæreticos exterminandos, vitaq; mulctandos esse. GYM. Hoc scio. Verùm ignoras id hac in Ciuitate minimè licere, q. Princeps noster Euāgelij professionē faciat? LIC. Miror ingenij tui simplicitatē. Sis tu vel alius nomine tuo carnifex. GYM. Qui sic? LI. Puer sæpissimè se rus ad suos fratres cōferre solet, antequam ad Carbonarium deueniat, per densissimā syluam iter facit. Adhuc quid velim non percipis? Mittatur ad requiem cantu sine, luce, cruce, tacē tu, quis resciet? GYM. Minor esset profectò conscientia mihi quàm periculum. Nam syluæ sepesque habent aures nonnunquam, & oculos, tentare minimè tutum erit. Baculaurie, quid adfers consilij? BAC. Tutius foret puero per aliquē dari ficū Romanicam, post quā non fameat

amplius. GYM. At periculo suo non caret etiam istud iudiciũ tuum. Posset enim is, cui committeretur non exequi, motus aliqua conscientia,palamque facere.Magister artiũ quid ex tua Philosophia profers, quod liberiùs & minori periculo fieri valeat? MAG. O vos impij non homines,at hominum immania ferociaque bruta.Nullus vos Dei timor, si non Amor arripit, neq; Proximi dilectio? Latronibus & homicidis quid estis meliores? Puerum insontem, sic trucidare licet? Qua Theologia vestra, quibus legibus, vel apud maximos Tyrãnos,præterquàm apud Herodem, à quo vos didicistis,prodijt simile facinus,atrox & intolerabile scelus. GYM. An non satiùs est perire puerum vnum, quã nos vnà tecum quotquot sumus omnes interire fame? MAG. Deliras.Non in eo consilio maximè ruinam existere nostri omnium in hoc sœculo,& in perpetuum vides? Occęcare Deo putatis oculos,aures occludere,cohibereq; manus eius, ne vos momento perdat, & in abyssum inferni deijciat? Non sat scio, quid me diutiùs apud vos detineat. Nã apud scelerosos homines viuere minimè tutum. Valeat ex nunc vestrum consortium. Nil mihi commune vobiscum sit ampliùs.Iá à vobis recedo iam. GYM. Mane precor mi Magister artium, Nihil fiet eorum quæ diximus.

mus. MAG. Absit, abeo. GYM. Licentiate retine. Dissuade Baculaurie, ne recedat à nobis. BAC. In cubiculum abijt, nihil periculi. Portenario committemus vt fores occlusas teneat, eumque non permittat exire. MAGI. O Deus bone, tueri digneris puerum hunc ab atrocitate quærentium animam eius. Da quæso consilium quo liberetur. Et confundantur, qui moliuntur insidias insonti. GY. Adite vos Magistrum, & pollicemini verbo meo decem aureos in vestem. LIC. Potiùs erit vt numeres, & ita meliùs sedabitur. GY. Iubete venire, mox numerabo. LIC. & BAC. Magister aperi. MAG. Non faciam. Nunquid & me trucidare vultis vt puerum illum? LICEN. & BAC. Absit. Dominus Doctor tibi mox decem numerabit aureos, vt maneas apud nos. Accede saltem. MAGI. Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps. GYM. En eos papyro hac inuolutos per fissuram immitto, habesnè? MAG. Habeo. Sed promittite priusquam exeam, quod nihil à vobis fiat mihi, nec puero. GYM. LIC. & BAC. Promittimus ad Sacrosancta Dei Euãgelia. MAG. Accinctus gladio pugioneque prodibo, non vt noceam, sed vt me defendam ab iniurijs, si quas mihi machinati fueritis, strictisque vos perfodiam animo resoluto. GY. LIC. & BAC. Hoc liberè fac, vbi quis nostrũ

in te manus coniecerit. MAGI. Adsum,quid vultis? GY. Nil aliud quàm vt nobiscũ ad Capitulum redeas, & hac de re consultemus latiùs, nobisq; dicas quinã agere debeamus, & puer saluus maneat, & nos honore bonis q; non diminuti. MAG. Eamus. Patrẽ adibis pueri Gymnasiarche solus, & simulabis illi te plurimùm addictũ fore. Necnõ eius, rerũq; suarum, & familię suæ salutẽ optare. Venisseq; te consultum vt illi sit, pueroq; suo, quẽ hæretica multa protulisse finges. Quęq; si diuulgarentur à puero, nedum apud nostros, verùm etiam apud Euangelicos, pœna capitis punirentur. Et ne Parẽtes pro filio (quod plerunq; fieri solet) patiantur, optimũ te cogitasse remedium, quo hoc aucrti poterit: videlicet, puero vestem caputiatam stultorum instar vt fieri iubeat, clauamq;. Postmodùm quicquid simile protulerit in vulgus, annumerabitur eius stultitiæ: sic impunes euadẽt omnes, impuneq; stultum quæquæ loqui licebit. Palliare noueris ex tua Rhetorica meliùs, ea quæ iam ex tempore protuli. GY. Optimum hoc est consilium. Quid vobis videtur Licentiato Baculaurieq;? LI. & BA. Meliùs adduci nil potuit vnquam. GY. Hac nocte mecum agam priùs & mussitabo qui possim Rhetorico modo rẽ ornare subtiliùs, ne fucus appareat. Nobis iã quàm antea multò
charior

charior futurus es Domine Magiſter. Nouã tibi veſtem fieri iubeas illis aureis quos dono dedi. Cras negotium hoc exequar.

Titan, Oceanitis, Sollicitus & Gymnaſiarchus.

TITAN.

OCeanitis, audisnè quid Sollicitus dormiens garriat? OCE. Hoc plerunq; ſolet accidere puero, nõ ſcio quid ſomniet. TI. His diebus admirandum narrauit mihi ſomnium. Simile ſanè quid erit. OCE. Expergo faciãnè? TI. Minimè, ſed ſine fieri. Quicquid ſit, cras ab eo reſciã. Sollicite, quid hac nocte ſomniaſti? SOL. Redijt ea Nympha de qua tibi dixi Pater, ſed non ſola. Puerum innocentem dextra manu tenebat, meque nomine proprio vocatum, ſic eſt alloquuta. Vt puerum iſtum fieri ne deteſteris, at mundo ſtultum haberi patere libenter, vt ſapientior poſtmodùm euadas coram populo, qui te riſerit. Rogaui quare me ſimilem fieri oporteret? Quæ reſpondit. Quia ſub manifeſta ſtultitia, maxima Sapientia eſt occulta, & ſub apparente, manifeſtaque Sapientia, plurima ſtultitia latet. Occultum eſt in eis reuelandum, qui te ſtultum iudicabunt, vt manifeſtò iam appareat

eorum

eorũ ſtultitia, quæ longo tẽpore ſatis delituit, ſub falſæ pallio Sapientiæ. Iniquas libenter iniurias ſuſtine, tandem vt iuſta potiaris victoria. His verbis abſolutis, vt priùs diſparuit. OCEA. Mi Titan, adeſt Gymnaſiarchus qui te cupit alloqui. TIT. Menè? Iam adibo. GYM. Salue mi Titan amicorum optime. TI. Tuq; ſalue plurimùm Domine Doctor. GY. Eſt quod in abſtractis tecum loquar. TI. Intremus huc. Nemo nos audiet. GYM. Impulit me probitas tua probatiſsima Conciuibus tuis omnibus & mihi, quæ meritò commendatum atque dilectiſsimum te mihi fecit amicum, & viciſsim tibi me deuinctum reddidit, vt hac ratione cuperem omnia tibi tuisque pro voto ſuccedere, quoduisque periculum vobis imminens, quod in me foret, ac totis propulſare viribus. Scis præterlapſis diebus, te puerum ad me duxiſſe tuum, vt examinarem, ac viderem, an ad literas addiſcendas aptus foret? Quod in tui gratiam, vt ipſe ſcis, libentiſsimè feci. Verùm puerum (non ſat ſcio, qua Spirituum ductum vertigine) multas hæreſes effutire miratus ſum, vt ex tempore præ cholera (quam non tam ex iniurijs in me per eum collatis, conceperã, ac ob impia dicta conuitiaque in Deum, & ſacra numina prolata) reſpondere, declarareque tibi hæc minimè potuerim, nec volui

ne

ne feruente adhuc ira consilium tibi dare viderer. Supersedere visum est igitur, & maturo iudicio rem omnem perpendere volui priùs quò tenderet, vt meliùs tibi puero que tuo prospectum foret. Nam si hæc fortassis impulsus eisdem Spiritibus, aut maligniori-bus (qui pueros & innocentes infestare plerunque solent) apud vulgus in propatulum efferret, Parentes pro puero pœnam ferrent, nō solùm apud Papistas, at etiam, penes Euangelicos. Quandoquidem talia sunt, vt nec apud Turcas tolerarentur. Suspicio (licet falsa) foret à suis audiuisse Parētibus, cum illa non sint puerorum tam teneræ admodum ætatis dicta. Nec foret quisquam, nisi doctissimus, & harum expertissimus rerum, qui percipere posset hæc ab illusionibus Dę monum procedere. Qui nonnunquam per os puerorum & simplicium personarum impia falsaque loquuntur, vt maiorem illis fidem ignarum vulgus adhibeat. Quapropter si tui tuorumq; salutem existimas, crede mihi de hac (vt nostrum est officium Fratribus nostris, & Proximo consilium auxiliumque ferre) sollicito. Præsentissimum huic malo tuo antidotum habeo. TIT. Remedium da quæso: nam scis innocentissimum huius rei me fore, qui literis omnibus careo, nec potuit filius à me hæc audiuisse, nec à Matre.

GYM. Scio,hac de causa præuenire volui periculis,in quæ præter meritum incidisse potuissetis. TI. Immensas ago tibi gratias Domine Doctor. GYM. Scis quid facias? Puero tuo stultam vestem consui iubeas à sartore, clauamq; fieri ligneam,vt stultorum est moris gestare secum.Ita sine periculo,quicquid loquutus fuerit, per stulticiam excusabitur, etsi maximè sit hæreticum. De stultis enim delinquentibus, nullum sumitur suppliciũ. Est etiam puer tuus hic verè stultus, licet nõ euidēter appareat. Sunt enim vt Spirituum, & stultorum ab illis obsessorum genera diuersa:quædam apparētia magis,alia minùs, occulta verò cætera, nec nisi maximè Sapiētibus perspicua. Prudenter prospice rebus tuis, & amici consilio quantùm tibi charus existis, ac tui libenter acquiescas. Aliud adhuc tibi periculum instat, si hac de re cuipiã dixeris.Nam quæ inter te & me reconditissima sunt, propalàm facies: & his fortassis, qui mox atque resciuerint, prodent,quosq; reputabas amicos fore. Cõsilia hæc tua, nemini reueles, nec etiã vxori, aliàs actum est de te puerоq; tuo. Sile, quodque dixi fac ociùs. Vale plurimum amice Titan charissime. TIT. Vale tu quoque Doctor optime. OCEA. Mi Marite, quidnam cupit Gymnasiarchus? TI. De Sollicito quædam loquu-

tus est. OCE. Quid opus fuit ea tam secretò vos inter tractari solùm? aliquid latet, quòd mihi celatum velis. TI. Suspiciosa mulier es tu nimium. OCEA. An quæ filium concernunt, tibi mihique non sunt æqualiter communia? TI. Quid ni? OCEA. Dic ergo quid velit iste. TI. Vis dicam, cogisnè mulier? Dissuasit mihi puerum literis committere. OCEANI. Quî sic? TI. Ob vacillans & inconstãs eius ingenium. OCEA. Cui præfici suasit igitur artificio? TIT. Nulli, hoc ipsum relinquit nobis. OCE. Otiosum tamen viuere hunc nõ licet. TIT. Rogemus ambo Deum, vt inspiret, quid cum eo nobis agendum sit. Dormitũm nos conferamus in crastinum.

Titan, Oceanitis, Sollicitus & Sartor.

TITAN.

QVid Oceanitis hac nocte habebas, quod in somnio dormiendum inter, murmurares? OCEA. Mulierem ante cubile stantem, aut Virginem cum insonte puero, quæ me sic alloquuta est, videbam. Oceanitis, inquit, ne contristeris, si filius tuus Sollicitus, vt hic puer vestiatur. Erit fatua vestis, ipse verò Sapiens. Hęc est Voluntas Dei, qua gloriam suam hominibus in hac parte notã esse vult. Cui sic ego. Fiat Voluntas Dei.

His

His dictis euanuit ab oculis meis. Expergefactæ mox inde, nec dormiuisse visum est mihi. TIT. Oceanitis mei pars altera, precor audi. Hæc eadem Virgo Sollicito filio nostro iam bis in somnijs apparuit, vt ipse retulit, quũ interrogassem quid ea nocte egerit, qua somniare diceres eum sæpiùs. Et statim atq; narrare finijsset, adijsti nuncians adesse Gymnasiarchum. Qui hæc eadem suasit, quæ Nympha tibi filioq; fieri necessum esse protulit. Ne sis ergo rebellis oraculo Diuino, quod in eo velit operari Deus libenter expectans. OCEA. Quod Deo visum est, & mihi. TI. Accede fili. SOL. Quid me vis Pater mi chare. TI. Vestiendus es vt stultus. SOL. Dei, tuaque voluntas fiat, obediendum est mihi. TI. Sartorem ergo nostrum accerse. SOL. Sartor, opera tua Pater indiget, veni mecum si vacat. SAR. Eamus fili. Saluete Titan & Oceanitis. TI. & OCE. Te quoque saluere iubemus. SAR. Quid est, quòd me vocari iusseritis? TI. Cuperem à te scire quanto panno filius hic opus habet, ad vestem stultam & caputiatam, vt induatur ea? SAR. Mirum audio. Mentis compotem filium, stultum esse cupis? TI. Sic mundo visùm est, permisitque Deus ita fieri. SART. Vix palmi duodecim illi satis erunt. TI. Eme, consue, numerabo tibi quum attuleris omnia. SAR. Mensurabo

ſurabo priùs pueri tui proportionem. Longam eſſe cupis hanc? TI. Maximè. Non aliàs quàm ſtultis fieri ſolitum eſt. Nihil omittas eorum, quæ ſtulto conueniunt. SAR. Vnius vel plurium colorum? TI. Quid videtur tibi potiùs? SART. Minùs eminùs videbitur, ſi fuerit color tantùm vnus. TI. Sit igitur: at vide ſtatim abſoluatur. SART. Cras adferam (Deo volente) ſub veſperam. Vale. TI. Sollicite fili, vicinum ad me Fabrum lignarium voca. SOL. Vicine, Pater meus paucis te vult. FAB. Eſtnè domi Pater tuus? SOL. Eſt quidem. FAB. Iam tecum veniam. Salue Titan. Filius tuus ad te uenire me iuſsit. TI. Optimè, cuperem clauam à te confici. FAB. Qualem eſſe uis? TI. Stultam & ligneam. FAB. Fiet. SAR. En adfero ueſtem ô Titan. Visnè, puer induat, experiamurq; ſi ritè conueniat ſuo corpori, uel in ea quod emendandum ſit? TI. Probè. Sollicite ueni huc. SAR. Quadrare meliùs non poſſet. Quidnam tibi uidetur? TI. Benè eſt. Quantum exſoluere teneor? SAR. Pro panno ſeſquiaureum expoſui: tum laborem exiſtimo ſemiaureo. TI. En habes. SAR. Valete. FAB. Clauam adfero. TI. Quid numerabo? FAB. Beſſem. TI. Accipe. FAB. Vale. SOL. Mi Pater, annue precor, vt Facetum fratrem in Aula meum præ cęteris dilectiſsimum, à quo etiam diligor, adeam.

TIT. Cras adibis mi fili, instat nunc vespera.
SOL. Vt voles mi Pater. TI. Cubitum eamus in crastinum sub Dei custodia. Oceanitis, iterum somniare mihi videtur Sollicitus. OCE. Audio quidem. TI. Sollicite, quid somniasti pręterita hac nocte? SOL. Rursus apparuit mihi Nympha, quæ respondere iussit interrogantibus, cur sic indutus forem. Sorbonum Sapientia, me stultum factum esse. Sed pollicitus es mi Pater, quòd ad fratrē ire me permitteres hodie. TI. Ito fili. Pueris tamen irridere te volēti b. ne respōderis, rectà pergito. POP. Quis hic nouus prodit stultus? Titanis filius, apparet maximus. Is ipse est: quî sic Sollicite? Certastinè cum aliquo te hac indutū veste, proditurum in publicum? SOL. Sorbonum Sapiētia, stultus factus sum. Aperi quęso Portenarie, fratrem inuisere cuperē. POR. Fratrem aliquē hîc habes? SOL. Petis an hîc fratrem habeā? Nunquid nosti me? POR. Sollicitus, an alius es? SOL. Ego ipse, & nō alius. POR. Cur sic indutus? SOL. Sorbonū Sapientia, stultus factus sum. POR. Tales Doctores promouere nolunt isti Sapiētes. SOL. Vides. POR. Intra igitur, & in Aulam ascēde. Ridere facies aliquos aut flere. S. Vbi est frater meus Facetus? PLA. Quidnam accidit Sollicite? S. Sorbonum Sapientia, stultus factus sum. PL. Facete, prodi foras, fratèr te vocat. FA. Quisnam,

nam,Sollicitus? PLA.Ipsemet. SOL.Salue mi frater charissime. FA. Mēte captus es frater, quòd sic indutus prodeas? SOL.Noli flere mi frater optime. Sorbonum Sapientia,stultus factus sum. FA.Patris iussa,vel Sorbonum te facere decet? SOL.Eius assensu factū est. FA. Quid audio? Nunquid Patrem repuerascere credam? Heu me miserū,qui hæc in te videre non tantum,sed vitæ meæ tedet omnino. PL. Abstine precor mi Facete. Fletus istos cohibe tuos,donec huius rei causam didiceris: Illustrissime Princeps,mirum accidit. PRIN. Quid hoc est? PLA. Filius Titanis maximus natu, Faceti frater, huc venit inuisum fratrē, stulta veste quidem indutus, & clauam gestans manibus,stultorum instar. Facetus aūt à lachrymis tēperare nullo modo potest,nec à quopiam consolari. PRIN. Ambos hucintroduc ad me,videā & audiā quid hęc sibi velint? PL.Sollicite, tu quoq; Facete. Princeps ad se venire vos iubet ambos.Intrate. S. Salue plurimū Fœlicissime Princeps. PR. Tibi qui sic accidit Sollicite? S.Sorbonū Sapiētia, stultus factus sum. PR.Sorbo tu fieri cupis? S. Absit à me procul eorum insania. Sed Patri persuaserunt,vt me sic indueret. PR. Qua de causa? S.Pater meus nouit, ego verò nō. PR. Titanē ad me voca. PL.Mi Titā,Princeps Illustrissimus ad se venire te iubet. TI. Veniam.

Estnè Sollicitus apud fratrem? PLA. Est, hac de causa Princeps audire cupit à te quî sic de puero tuo contigit. TI. Saluere te plurimùm opto Princeps Illustrissime. PRIN. Tu quoque salue Titã; Vir optime. Quid actum cum filio tuo Sollicito? TI. Princeps Illustrissime. Cùm filijs quinque meis optionem vitę sibi comparaturæ dedissem, hic natu maximus elegit humanam Sapientiam addiscere. Sorbonum adij Gymnasium cum eo, Pręsidem rogans Collegij, vt interrogaret, iudicaretque an idoneus foret filius. Examinauit, respondit que puer. Quæ tamen illa fuerint inter se disceptata, penitùs ignoro. Nam expers ego sum literarum omninm. Altero die venit ad me Gymnasiarchus amicè (prout aiebat) admoniturus me, ne quid ob filiũ (quem Hęretica multa respondisse dicebat) paterer, stultam illi vestem & clauam curare fieri. Sic omne quod ab eo, quantumuis hęreticè dictum foret, non magis, quàm à stulto requireretur. Ego verò metuens, feci. Hoc tamen iniunxerat (cuius non memineram) ne cuipiam hominum dicerem, nec Vxori propriæ. Nam aliàs maius imminere periculum, proposuit. Et quamuis ægrè ferrem hæc exequi, stimularunt ad hoc nihilominus aliquot somnia pueri, quibus acquiscere visum est. PRIN. Sollicite. Quid verborũ

cum

cum ipſo Gymnaſiarcho Sorbonum habuiſti? SOL. Illuſtriſsime Princeps. Cùm ego humanæ Sapientiæ ſcopum addiſcere cuperem, quiſnam hic foret interrogauit. Ego ſatietatem conſtantem omnis humani deſiderij completivel inexpleti fore dixi. Qui mox ad hoc ventrem & Venerem adduxit, inquiens, ea fore deſideria humana. Verùm iſta negaui ſub diffinitione mea complecti. Nam quæ ſunt ex appetitu naturæ veræ, non eſſe humana deſideria, ſed naturalia: Quæq; neceſsitatē naturalem excedunt, humana corruptæque naturæ dixi deſideria. Quandoquidē totus homo per peccatum corruptus fuit, excepto lumine Dei, quod in eo quidē non corruptū nec naturale, ſed ſuprà naturā erat. Quodque hominem ad incorruptæ naturæ ſatietatem reducere niteretur. Cùm autem reddere minimè poſſet rationē eorum quæ propoſueram, ſtultum fore me iudicauit, ac Hæreticum. Ego quidem ab vtroque me immunem aſſerens, fatuum fore iudicium eius protuli. Poſtmodùm, vt à Patre iam audiui priùs, has mihi molitus eſt inſidias. PRIN. Video quidem eos ægrè ferre pueros eorum ſubodoraſſe negotia. Sine Titan. Ipſa Veritas per ſe potens eſt. Puerum hunc ſi lubet, relinque mihi penes fratrem educandū, atque ſuis erudiendum Præceptoribus. Nō

exibit,nisi quũ egomet exiuero Palatiũ,ne vexetur ab inscijs & pueris. T. Fiat quod iubes Illustrisime Princeps,& vale. Oceanitis. Nõne tibi dixeram hæc in meliùs puero successura? OCEA. Quî sic? TI. Princeps eum retinuit cum fratre Præceptoribus instruendum. OCE. Laudetur D. O. M. qui nihil vnquam frustra fecit. Iam de filijs omnibus optimè sua benignitate disposuit. Vlteriùs vt prouidere velit oremus asiduò.

Princeps, Placidus, Facetus, Sollicitus, Populus, Gymnasiarchus, Licentiatus, Baculaurius & Portenarius Interloquutores.

PRINCEPS.

PLacide, iube cæteros ad Cōcionẽ parare se mecũ ituros,& Facetum assumere fratrem secum. Estnè pulsatum? PL. Est Illustrisime Princeps. Iam secũdò pulsatur iterum. PRIN. Eundũ est igitur. PL. Adeste vos omnes. Princeps ad templũ se conferre vult. FA. Veni mecum Sollicite frater, à me ne recesseris. S. Paratus venio. FA. Mane hoc loco tantisper immotus, donec redeam à Principe, cui libellũ hunc defero. S. Iam adimplendũ est, quod in somnio facere me iusit Nympha mea, nempe Sorbonum adire templũ,& sub

ſub mediam eorum concionẽ & ex oppoſito pulpiti cõſcendere ſuper altare. Populũ etiã aduocare coram quo, de Gymnaſiarchi conquerar inſidijs. En altare quod ſuggeſti locũ referet, aſcẽdo. Conciues, Patres, Matres, Fratres, atq; Sorores adeſte mihi. Quęnã iniuria per hos mihi facta ſit, verſipelles homines, audite quæſo: Cõciuis veſtri ſi vos mouere debet calamitas, ad quã ipſi me præter ęquitatẽ redegerunt. GY. Amouete ſtultũ hunc tumultuantẽ, atq; ſermonem perturbantẽ, excludite quęſo tẽplo huic, ciues optimi. POP. Dicat priùs quod incœpit, audiamus quid aduerſus vos habeat, cur inſurrexerit. GYM. Stultis nec auris, nec adhibenda fides. POP. Ciuis noſter eſt, nec antea ſtultum agnouimus eum, quàm diceret nobis interrogãtib. cur ſic indutus prodiret, Sapiẽtia veſtra factũ eſſe. Volumus audire nũc, quinã id acciderit. Perge Sollicite fili. S. Quũ Pater meus Titã filijs ſuis omnibus meis fratrib. & mihi natu maximo vitę parandæ laborib. aut induſtria dediſſet optionẽ. Sapiẽtiæ humanæ finẽ aut ſcopũ addiſcere cupiui. Quò factũ eſt, vt me ad hunc Gymnaſiarchũ duxerit examinandũ. Qui rogãs ea quę ſibimet erãt incognita, vel inaudita priùs, vt oportuit reſpõdi, quæ Sapiẽtiã eius, & collegarũ ſuorũ cõfunderẽt. Ipſe verò ſibi ſuiſq; metuẽs ne techna vobis

palàm foret eorum atque dolus, Patri meo persuasit astutia, me prout videtis indui: falsò dicens hæretica me protulisse, Cùm nullius alterius tamen quàm ventris ac Veneris quæ contra meas rationes arguens, ipsemet adducebat, eum redarguissem. Videte quæso, quales Doctores isti Sapientes promouere norunt. Non sine Dei iudicio factum esse putetis, at solùm, vt manifestò iam pateat ab indicijs istorum hominum Sapientia. Considerate, quales etiam à suis Collegijs prodeunt homines induti vestib. meis, nunc haud absimiles: vt hominibus abdita perquirentibus notum sit, eorum Sapientiam, summã fore stultitiam. Plura latent, quæ mihi relata minimè fuerunt hactenus: in posterum tamẽ rescietis omnia. Siquidẽ occultũ est nil, quod suo tẽpore nõ reueletur. Valete. POP. Siccine Caphardi, cum Ciuibus agitis, vestramque tetigitis nequitiam? FAC. Vbi tu fuisti frater, nunquid rogaram vt non abscederes hinc? SOL. Imò, sed aliud onus incumbebat mihi fratrer. FA. A quo? SOL. A Nympha mea, quæ mihi tertiò iam in somnis apparuit, & hac nocte hortata est, atque docuit ea quæ contra Gymnasiarchum concionantem agere conquerique deberem hodie coram populo. Feci quod iussit Ciuibus astantibus. FACE. Tumultum excitastinè? SOL.

Minimè

Minimè verò, sedatissimè facta sunt omnia. Sed ipse libentissimè voluisset eijci me, iussitque, populus tamen audire me voluit. GY. Deus bone, quid iam consilij? Populus contra nos excitatus est, reuelata sunt omnia fer mè. LIC. Nunquid meliùs fuit consiliũ meum exequi? BAC. At meum potiùs non ita proditum fuisset. GYM. Magister artium decepit nos. MAG. Egonè? Ab homicidio potiùs coercui vos, & puerum à nece liberaui. Perditissimos homines in vestra vos malitia relinquo, iamiam à vobis recedo prorsus. GYMNA. Tenete ne recedat, maiusq́; nobis moliatur exitium. LIC. & BAC. Non potuimus. Aufugit. GYM. Sancta Maria nunc adesto miseris. Actum esse de nobis video. Quid agemus? Ad Euangelicos ibit, nostráque patefaciet arcana. Consulite precor. LIC. Præueniendum est, ad Principem confugiamus. De suis in templo nostro seditionem excitantibus conqueramur primùm. Torpescẽdum in hoc negotio nobis non erit. GYMN. Eamus ociùs. Venite mecum. Portenarie nobis aperi. Principem adire cupimus. PORT. Prandet iam, impeditus est, à prandio redite. GYM. Vrgentia sunt negotia, quæ propter moram periclitarentur. POR. Cubicularijs dicam. Sorbones tres adsunt præ foribus, ad Principem introduci cupiunt. FA. Sine me

illos alloqui. POR. Iam veniet qui reſpõſum dabit. FAC. Quid cupitis? GYM. Ad Principem admitti. FAC. Non eſt illi otium vt vos audiat. GYM. Prægnantia nobis ſunt negotia, quæ referamus illi. FAC. Quid vobiſcum eſt quod agat Princeps, cui nullam præſtatis obedientiam. GYM. Quid non fecimus eorum quæ iuſſerit? FAC. Vos ipſi hoc ſcire poteſtis, mea non intereſt. Abite hinc, non intromittemini. Portenarie, iuſsit Princeps ad ſe neminem admitti. POR. Obediam ſedulò. Domum redite Patres, fruſtra manetis hîc. GYM. Eſtnè puer ille, qui iam aderat, filius Titanis? POR. Eſt, aliumque fratrem hîc apud Principem habet. GYM. Quo nomine? POR. Sollicitus eſt nomen eius. GYM. Stultusnè? POR. Stultam veſtem habet, cerebrũ autem plurimis Doctoribus longè ſapientius. GY. Auditis fratres. Qnid obſtabit nũc, quin coquina ruat in penarium, omnia perfundens, pereamusq; nos fame iam omnes & ſiti? LI. Mox deſpondes animum. Eamus domum & ſumpto prandio, conferemus de capeſcendo conſilio. BACV. Eamus, fameo. Prima iam inſtat à meridie, nec niſi ientatus hodie ſemel, offam, & carnis tantillùm comedi, quantũ ſiniſtra manus capere potuit.

Princeps,

Princeps, Concionator & Magister artium.

MAGISTER.

AD Concionatorem ibo, rogabo vt me recipere velit in Ecclesiæ veræ membrum. Transactæ hactenus in sordibus vitæ pœnitet. Admonitus in propria conscientia quietem reperio nullam, donec Euangelij Veritatem professus fuero. Salue Domine Doctor. CONC. Tu quoque Domine salue. MA. Collegarum, penes quos antea vixi, nequitiæ nausea, me premit admodum. Ad te pœnitens confugio, cupiensque Charitatis ergò, in veræ Christianæ membrum Ecclesiæ recipi. CON. Quî factum est, vt Sorbones tuos reliqueris? MAG. Audies Domine si lubet. Ciuis quidam nomine Titan, transactis diebus aliquot, filium suum ad Gymnasiarchum adduxit erudiēdum. Puer verò Diuino (quod credendum est) afflatu, respondit interrogatis eius, quæ sectam illam facilè cō fundebāt. Quapropter Gymnasiarchus, metuens ne puer hęc in publicū efferret. Cōuocatis nobis ad Capitulū, in eū conspirarunt. Licentiati cuiusdā cōsilio dato, filiolū insontē, vt in sylua, per quā ad fratrē Carbonariū ire solitū esse dicebat, iugularēt ac sepelirēt. Vel aliàs Baculaurij suasu, poculo venenato peri-

periret. Verùm quod periculoſum hæc attẽtare viſum erat. Me autem quòd eos homicidij concepti meritò redarguerem, etiam perſecuti ſunt, occidiſſentque ni fallor, ſi fuga manus eorum non euaſiſſem. Cõcluſum in cubiculo, rurſus bonis verbis, ac munere decem aureorum per fiſſuram ianuæ truſorum, fideque data nil ſe facturos mali, reuocarunt in Capitulum, conſiliumque meum habere conati ſunt. Neſcio quo fato conſiliũ hoc inditum eſt, vt loquerer in pueri ſaluatonem, Patri ſcilicet vt perſuaderetur, filium induere veſte, qua ſtulti ſolent, ne fides adhiberetur dictis eius. Ita factum eſt. At quòd nõ benè ceſſerit, illis iterùm acriùs in me ſæuiẽtibus aufugi prorſum, nec ad eos vnquam redire cupio. CON. Hæc manu tua conſcripta, Chirographoque tuo munita, quæ Principi legenda præbeam dabis. MAG. En habes, & amplè ſatis, vt res ipſa ſucceſsit. CON. Principem adibo, tantiſper morare hîc donec redeam, tibi de ſuo mandato reſponſurus. MAGI. Non diſcedam hinc donec reuerſus fueris. CONC. Accidit Illuſtriſsime Princeps, quod latere tuam Celſitatem nulla ratione debet. Sorbonum vnus à ſua ſecta deſciuit, ad veram & Euangelicam Eccleſiam, cupiẽs vt membrum eius recipi. Cauſam cur id fecerit, hac in papyro manu ſua propria ſeriatim

tim exaratam, si lubet, legere poteris. PRIN. O Deus Misericors, quanta est hominum iniquitas, & adhuc sustines eos? Eo nobis patefaciens maiorem esse tuam erga genus humanum, quàm sit istius impietas, misericordiam. Puer hic apud me est, cum fratre suo Faceto. Non audiuisti quę cum Sorbonibus verba habuit? CON. Nondum ad aures meas peruenerũt Princeps Illustrissime. PRIN. Lege igitur quæ ex ore pueri descripta sunt. CON. Non habeo quod ad hæc respondeã, aliud quàm dispositione Diuina hæc fieri. PRIN. Ipsimet foueam sibi parant, in quam decident. CON. Si tua Celsitas iusserit hunc recipi Sorbonem pœnitentem, ad instituendam Iuuentutem, post Primarium erit idoneus. Magister est artium, & eruditissimus, facilè Diuini Spiritus auxilio, pietatem Euãgelicam addiscet. PRIN. Facito quod ad ædificationem est Ecclesiæ, prout sæpiùs iam dixi. CONC. Verùm in tam admirando casu non erat æquũ sine iussu mei Principis me quicquam agere, ne hominem hunc ab eis traxisse falsò dicerer. PRIN. Scriptum hoc serua, si forsitan opus erit eo postea. Magister hic induatur alijs vestibus ex ærario Scholę. Si quid habet, quod ad Sorbones pertinet, remittat. CON. Curabitur. Vale Princeps Fœlicissime. PRINC. Tu quoque bene vale.

CON.

CON. Mi Magister, obtinui quidem à nostro Principe, vt recipiaris ad eruditionem Christianæ Iuuentutis in Schola quam instituit. Ea conditione tamen, vt post Lectorem Primarium in omni pietate pueros doceas, & ipsum te in ea diligenter exerceas. Alijs indueris vestibus nobis consuetis. Et si habes à Sorbonibus quocunq; iure, iussu Principis vt restituas oportet. MAG. Decē aureos quos dedit Gymnasiarchus, & vestem hanc remittam, cruciplexque pileum hoc. CON. Hoc facias, ne calumniandi sit illis occasio.

Princeps, Gymnasiarchus, Licentiatus, Baculaurius & Ciues Interloquutores.

GYMNASIARCHVS.

PRansi iā de negotio nostro differamus. Adfer si quid habes Licentiate consilij? LIC. Non suaderem vt ampliùs in Palatium intrare conaremur Principis, & frustrà: nam impedient filij Titanis. At potiùs est, vt cùm Princeps redit à Concione domum, expectemus eum præ foribus, non templi quidem, ne videant Euangelici, verùm Palatij. Sic omittere non poterit, quin salutātibus nobis, respondeat. GYM. Benè est. Quid ad hæc addes Baculaurie? BAC. Vt assumamus eos, qui nobis adhærent Ciues, hisque magis mouebitur

bitur Princeps. GYM. At illi puerum iusserũt in templo pergere persistereque, nobis eum amouere conantibus. BAC. Hi fuerunt Mechanici tantùm pauperiores, non primarij. GYM. Non sat erit vt conqueramur de iniuria nobis in templo facta, sed vt accusationẽ, falsò licet excogitatam, addamus oportebit. Cogitate vos, an quid nequitiæ sit in promptu, quæ colorem habeat. LIC. Iam tuum erit hoc facere, suum vterque iudicium dedit. GYM. Quid si dicamus, Facetum loquutum esse nedum contra Magistratum & Principem, sed etiam contra Scripturæ Sacræ documenta, quum diceret: Quid vobiscum est quod agat Princeps, cui nullam præstatis obedientiam. Et sic inuertamus, Principibus & Magistratibus obedientiam non esse præstandam eum dixisse mentiamur? Sed probatione testibusque nobis opus foret. LIC. Bibo nobis vnus erit, modò quid polliceamur, aut potu ventrem illi repleamus & cerebrum. BA. Et Quadrælambus alter. GY. Optimè rem agent isti. Vocentur: nã in Collegio nostro nõ cõmorantur. Aliàs haberentur suspecti, vel in eos cadere posset exceptio. Vtrumq; vocari iubeas ô Baculaurie. BA. En adsunt. GY. Bibo, necnon tu Quadrælamba Vicini charissimi. Vestram si volueritis nobis operã impendere, compensabimus egregiè,

BIB.

BIB. & QVAD. Dicite saltem in quo vobis valeamus obsequi. GYM. Bibite priusquàm dixero. Profectò si feceritis, ad cœnam vos & prandium sæpiùs inuitabimus, excipiemusque lautissimis. At res ipsa tanquam arcanũ celari debet. Aliàs eam committere vobis nõ ausimus. BIB. & QVAD. Tutò his deponetis auribus & pectoribus, vti latebris perpetuis. GYM. At iuramento primùm opus foret, quo sanctireris. BI. & QVA. Iuramus ad omnia, &c. GYM. Audite modò. Quidam Aulicus Titanis filius, vltrà fratris iniurias in tẽplo nostro nobis illatas (vt audistis) aliàs ante Palatij portam, nedum in nos, verumetiã in proprium Principem suum, & Magistratũ huius Vrbis: imò quod magis est, in Scripturam Sacram ausus est effutire. Propter quas ad Principem ituris nobis, vnà cum aliquot Ciuibus est conquerendum. At quia caremus testibus, cuperemus affirmare vos audiuisse Facetum ita loquutum esse: videlicet Principibus & Magistratib. obedientiã nõ esse præstandam. BIB. & QVA. Aliudnè cupitis à nobis fieri? GYM. Nihil ampliùs modò. BIB. & QVAD. Affirmabimus iuramentis mille si fuerit opus, ac omne quod iubebitis. GYM. Nunc ad Ciues eamus, & rogemus vt nobiscum adire velint hac de causa Principem. Ciues præclari, scitis quàm fuerimus

rimus vobis in omnibus hactenus, & semper esse cupimus obsequiosi, cùm in filijs ve stris pietate bonisq; artibus instruendis, tũ sacris omnibus administrandis. Principis etiam vos non fugit Mandatum & Edictum, quo vetitum est, Euangelicos nobis, & nos ipsis fore molestos in exercitio Religionis. Verumtamen audistis Dominico die proximè prætetito, quinam hoc, Sollicitus, filius Titanis in Aula degẽs, iam effregerit. Nec satis esse visum est illis, alter filius & frater Facetus etiam Aulicus, aditum ad Principem nobis authoritate propria recusans, dixit, cõtra documẽta Scripturę Sacræ, Legesq; ciuiles omnes, Principibus & Magistratib. obediendum non esse: cuius etiam rei testimonium dare possumus optimũ ac fide dignũ. Quapropter ne Ciues Euangelici horũ Aulicorum exemplo moti, nos omnino pessun dare præsumant, contra Principis Edictũ publicũ, iuuate resistere periculis Ecclesiæ Catholicæ nostrę nimiũ eminentib. & cõqueri nos de suis, nedum sua, sed etiam Dei præcepta violãtibus. CI. Siccine factum est? Obueniendum erit huic malo, ne contẽptus augeatur. Vobiscum ibimus. CYM. Iam tempus est: nam Princeps modò recedet à Concione domum iturus. Et priusquàm Palatiũ intret, loquamur illi, si lubet. CI. Eamus igi-

tur. GYM. Illustrissime Princeps, ad Celsitatẽ confugimus tuam, de iniurijs nobis illatis conquesturi. Tuæ Maiestatis Edicto, non licet Euangelicis Catholicos, neque hos, illis fore molestos. At Sollicitus filius Titanis, die dominico proximè præterito, Concionem in templo nostram, super altare sacrum pedibus calcans, perturbauit, seditiosis, hæreticisque verbis, in horum Ciuium, & aliorum Catholicorum omnium præsentia. Pręterea frater eius Facetus, nobis in Palatium ad Excellentiam tuam intromitti cupientibus, recusans introitum, læsæ Maiestatis crimen ore protulit: vtpote, Principibus & Magistratibus obediendum non esse. Quapropter, ne reliqui Ciues præsumant, ab Aulicis tuæ Celsitudinis exemplo sumpto, simile quid, vel peius attentare, cupimus eorum temeritatem reprimi, castigariq;. PRIN. Quod vos de Sollicito conquerimini, ridiculum esse videtur, & est. Nam vos ipsi stultum fecistis hunc, veste saltem, vt impune quoduis effutiret: vestraq; palàm facere volenti, fortè nulla fides adhiberetur. Iam quod commisistis ipsi, vos in alium puniri vultis? Quæ hæc Sapientia est? Facetum autem ea protulisse minimè credere possum. Vocetur, & si verũ sit, non impunè fecerit. Audisnè Facete quidnã de te loquuntur Sorbones? Vera sunt hæc?

FAC.

FAC. Aditum ad Celſitudinem tuam recuſaſſe fateor illis. At quæ me falsò finxerũt loquutum eſſe, nego. Placidus & Portenarius adfuêre, ſciunt ipſi quid loquutus fuerim. PRINC. Placide, quidnam audiuiſti? PLACID. Hæc verba ſunt quæ Facetus protulit. Quid vobiſcum eſt, quod agat Princeps, cui nullam præſtatis obedientiam? PRINC. Portenarie tu quid? PORTEN. Hocipſum quod Placidus Illuſtriſsime Princeps, & non aliud. PRINC. Ecce. Quænam eſt veſtræ conqueſtionis occaſio? GYMNA. Teſtes habemus extraneos, non domeſticos. PRIN. Qui ſunt illi? GYMNA. Bibo & Quadrælambus, Ciues hîc præſentes. PRIN. Producantur. BIB. & QVAD. Audiuimus Facetum hæc loquentem, Principibus videlicet ac Magiſtratibus obediendum non eſſe. PRIN. Nunquid & vos domeſtici, vel potiùs locati teſtes eſtis? GYMN. Non morantur in Collegio noſtro. PRIN. Video quid vos machinamini, ſcilicet in populo ſeditionem facere contra Veritatem. At ex voto non ſuccedet vobis. Ex proprio ſemine, fructum ei ſimilem colligetis. Verùm, ne vobis anſa calumniandi ſit, faciam quod æquum eſt. Ite. Placide, Titanem ad me venire iube mox. PLA. Mi Titan. Princeps noſter ad ſe vocari te iuſsit, illicò venias oportet. TI. Ibo tecum.

PRIN. Mi Titan, constare tibi minimè puto, quantas filijs tuis moliantur isti Sorbones insidias. Conqueruntur enim: at ego certò scio ficta fore, quæcunq; pueris imponunt. Verùm ne maiorem in vulgo tumultum excitent, proposui Facetũ ad studium aliquod ablegare, Sollicito retẽto. Nam aduersus eũ nullam allegare possunt rationẽ, qua seipsos non prodant. SOL. Illustrissime Princeps, oro vt cum fratre liceat ire mihi, non viuá enim, si ab eo separatus fuero. PRIN. Fraternũ hoc vinculum, ego separare nolo. Dabo viaticum, & omnia quæ necessaria fuerint vobis. Quum ad Academiam appuleritis, mox inde scribite si quo sit opus, mittã. En, habetis pecunias, quibus vos alatis ad tẽpus. Æquo feras animo Titan puerorum ablegationem. Deum id permittere video. Non resistamus igitur eius voluntati, ne peius eueniat. T. Princeps Illustrissime tui sunt isti pueri, de ipsis disponere potes, vt libuerit. Interim ago gratias ingentes, pro tantis in me & in eos collatis à tua Celsitate beneficijs. PR. Pueri mihi curæ sunt. Vide ne diutiùs in hac Ciuitate morẽtur, quàm vale Matri dixerint. TI. Fiet Illustrissime Princeps. SOL. & FAC. Princeps Excellentissime vale fœliciter, & tuos esse nos sine, dũ erimus. PR. Valete pueri. Pacem hanc inter vos alite semper, quam conce-

concepiſtis.Eſtote probi,diligẽtes in ſtudijs, & ſemper Dei memores.Ite in pace.TI. Oceanitis.En Princeps filios ad Academiam datis pecunijs ablegat.OCE.Ita ſolos?TI.Deus comes erit. OCE. Meliorem profectò neminẽ habere poſſunt. Maneant ſaltem vno aut altero die.Poſtmodũ abibũt.T.Princeps expreſsè iuſsit, vt mox tibi valedicto, recedãt. OCE.Ientenţur priùs. TI.Iam in Aula ientati ſunt.SOL.& FAC.Vale Pater obſeruandiſsime,tu quoq; Mater chariſsima,vale. TIT.& OCE.Valete filij.Comiteturvos O.M.D.OC. Nunquid ad portam vſque tu futurus es comes? TIT.Minimè:nam iterum & valedicto corda rurſus aggrauabunturvtrinque.Ite in pace filij, præceptaque Principis obſeruate quæ dedit vobis.

Nympha, Sollicitus, Facetus & Iratus.

SOLLICITVS.

VIderis mihi triſtis admodũ frater, quæ cauſa eſt?FAC. Patriam lætè relinquere quis poteſt? SOL. Patriam fœliciorem habemus in cœlis,& Patrem atq; Matrem.FA. Verum eſt. At iniuria quæ nobis infertur,eſt intolerabilis. SOL. Quæ maior & iniquior eſſe potuit ea, quam Chriſtus pro nobis libẽter ſuſtinuit? Hanc & nos æquo feramus

 animo,

animo, si membra Christi fore velimus. Videsnè prosilientem è sylua Nympham egregiam? FAC. Video quidem. Prima nobis obuiam hæc est futura. Bonum vt omen sit nobis opto. SO. Hęc est eadē quæ mihi solet in somnijs apparere. Nunquam antea vigilanti mihi visa est. NYM. Saluete pueri. SOL. & FACET. Te quoque saluere iubemus. NYM. Quorsum tenditis? SOL. & FAC. Ad Academiam aliquam, à Principe nostro missi, patriam relinquimus. NYM. Quam adire cupitis? SOL. & FAC. Primam quæ nobis in itinere hoc offeretur. NYM. Vt ego vos ducam, huc veni. Siquidem ab vtero Matris commissi mihi fuistis, vos vt regerem, atq; docerem ea, quæ in Academijs nullis audiuntur. Quùm tu Sollicite, Gymnasiarcho cum ageres, & tu Facete cum eo, suisq; contenderes, non vos, at ego per vos loquuta sum illis. Ea sum ego quæ tibi Sollicito sæpiùs apparui, Matriq; tuæ semel in somnijs. Iam verò manifestò vobis adsum, vt vos doceam, regam, atque protegam vlteriùs. Ergo sequamini me, hac faciēdum iter est nobis. SOL. & FA. Libenter inuiseremus fratrē nostrum priùs, quem hîc apud rusticum Demogorgonem habemus, & illi valedicto mox tecū ibimus. NYM. Nō est domi, sed gregē ad pascua duxit hinc remotè satis. Verùm ne putetis me fallere

lere vos,eamus,& vos ipsi petite. SO. & FA. Quis hic est? MAR. Quis clamat? SOL. & FA. Estnè Rudis frater noster domi? MAR. Non. Rus abijt hinc. SOL. & FACE. Vale dicas illi precamur nostro nomine, fratresq; suos Solicitum & Facetum hac trãsiisse nuncies, vbi domum redierit. MAR. Faciam: at intrate potiùs, mittam ancillam quæ secum reducat huc ad vos. Interim edite bibiteq; hîc, interea veniet. SOL. & FAC. Agimus gratias. Iter accelerandum est. Vale. MAR. Valete filij. Seruet vos in itinere Deus, & comitetur. NYM. Iam ad Iratum fratrem vestrũ ibimus. SOL. & FAC. Salue frater chare. IRA. Saluete vos quoque fratres optimi. Quò pergitis? SOL. & FAC. Ad studium ituri hac iter facimus, vt vale tibi dicamus. IRA. Doctores ambo fieri cupitis? NYM. Habeo hîc propè Studium in quo veram doceo Sapientiam. IRAT. Vbinam? NYM. Sub rupe hac tibi contigua. IRAT. Nunquam vidi quempiam intrantem aut exeuntem. NYMPHA. Quid mirum? Vix in centum annis contingit vnum atque alterum huc pertingere. Non omnibus conceditur hoc loco Sapientiam addiscere, sed illis tantùm, quibus à Deo datum est. Et si millies mille hac transirent homines, huius introitum Scholæ non inuenirent, nisi eos ego ducerem.

Secretiſsimus eſt locus iſte, quem vobis patefaciam: non priùs tamen quàm narrauero, quinam illi, qui nauare cupiunt operam in hoc ſtudio, continere ſe debeāt: ac inde quid emolumenti reportent. Primò, qui huc intrare debent, amoto ſaxo per me hoc, tranſeunt hac, ſequamini me. Hæc eſt Aula, priorq; locus Auditorij noſtri, quem vt intrarũt, qui promouendi ſunt, exuuntur ſuis omnino veſtibus, & hoc lauacro lauantur mundiſſimè. Poſtmodum nudi balneum hoc ſplendidiſsimum intrant, hoſtiolo per me reſerato, ſiggillatoque poſtmodum, ne quiſpiam alius intret. Continuo calore per Promotorem excitato, ſudant eorum corpora frigidiſſimum humorem emittentia. De cuius corruptione Scorpiones enaſcuntur, qui ſuis aculeis & caudis acuminatis corpora ſudantium icta, prorſus interimunt: viuo tamẽ eorum Spiritu remanente per vnionem. Quadraginta poſt dies, iſti Scorpiones in Aquã teterrimam reſoluuntur. Et ex iſtius Aquæ putredine coruus naſcitur, qui ponens ouũ, in Taurum tandem immutatur. Flatibus iſte ſuis mitibus fouet ouũ priùs, ex quo Cignũ auem cãdidiſsimam excludit. Iſta, poſteriùs ouum poſtquam poſuit, in Leonem trãsformatur. Hic flagrantioribus flãtibus ouũ hoc fouet, Regemque potẽtiſsimum & victorioſiſsimum

ſiſsimum excludit. Hæc eſt ſumma proceſ-
ſus huius. At vt meliùs rē intelligatis, latiùs
exponam. Sollicite, necnon tu Facete, ſi hāc
ſuſcipere prouinciam audebitis, in Regem
vnicum ambo, victoria potentiaq;, Reges o-
mnes terræ ſuperantem, euadetis. Qui reli-
quos fratres veſtros Reges, & Sorores etiam
Reginas coronare poteritis. Nemo vincere
vos, quantumuis potens, virtutibus aut Sa-
piētia vos, poterit excellere: ditabitis omnes
quotquot volueritis pauperes, & eorum in-
digentijs obuenietis. Nec propterea minùs
erit vobis. Imò potiùs magis ac magis abun
dabitis. Nā de fonte hoc, vel balneo veſtro,
quoties cupiueritis infinitos exhaurire the-
ſauros, erit liberum infrà triduum, ac ſaluti-
feram ægritudinibus omnibus Medicinam
depromere. Hac tamen ratione vos promo-
uendos tantùm ſuſcipiam, vt neminem ege-
num aut ægrotantem (quantùm obſtare po
teritis miſerijs) eorum qui peruenerint ad ve
ſtram noticiam relinquatis. Quæ ſuperſunt,
vbi iam Reges eritis facti, per me docebun-
tur ampliùs. Non eſt quod mortem formide
tis corporis: nam aliàs quàm per eam non
tranſitur ad gloriam, ad quam reſurgetis abſ
que dubio. Credite mihi, quæ mentiri nullo
modo poſſum. SOLLI. & FACE. Quod eſt
tibi nomen? ô Nympha, precamur ne celare

 velis.

velis. NYM. Veritas ego sum, quæ nihil occul tum, quod non reueletur suo tempore, sino. Per me videbitis vindictam de Sorbonibus inimicis vestris meritò sumptá. SOL. & FA. Præstò sumus obedire tibi Veritati Sacræ. Nobis impera modò. NYM. Est quod Irati fra tris etiam intentionem audiam. Is enim offi cium impendere suum vobis debet, calefaciendo balneo. Poteris Irate hoc ipsum efficere simul torrendis carbonibus. Vbi tamen hoc obserues, vt priusquàm ignis vnius cumuli transeat, alter incendatur alteri, noctu diuque semper calor balneum hoc foueat. Aliàs actum erit, ac de resuscitatione fratrum tuorum desperatum, & vnà de Regno tuo. Fac igitur si Rex fieri desideras, vt sedulò na ues operam ne refrigescat balneum. IRA. Faciam quicquid imperasti, nec desinam ignes extruere, donec finitum sit opus. NYM. Nota primùm, vt ab initio tuos ignes remotiùs, quàm in operis medio struas, propiusq; sem per accedas huc. IRA. Obseruabo. NYM. Datis itaq; manibus pollicemini, quicquid pro posui vobis, præstaturos fore vos. SOL. FAC. & IRA. Pollicemur equidem. NYM. Exuite vos igitur, depositisq; sordibus in hoc lauacro, balneũ intrabitis. Vestes istas aufer Irate, quibus vtere donec opus absolueris, postea non indigebis. Lauacrum intra Sollicite.

te. Fratrem Irate laua, sordibus ablue primũ hunc, & deniq; Facetum. Iam intrate balneũ hoc splendidissimum ambo. Claudam ostiũ feramq;, sigillo signabo meo, ne quis aperire me præsumat inscia. Patientes estote sudorũ, algoris & æstus. Vobis fiet, vt antea dixi. Valete. Rupem etiam admoto saxo, clausum Irate cupio, donec redeam ad te. Nil aliud incumbit oneri tuo, quàm vt continuos ignes intermissione sine construas, vt præcepi. Laborum ingentem vsuram feceris, vtpote Regni lucrum tibi, fratribus atq; sororib. tuis. Ad vrbem interea me confero iam, vbi negotia quædam absoluero, tempusq; fore videbitur, huc redibo, doceboque latiùs quid facias. Vale.

Nympha, Gymnasiarchus, Licentiatus, Baculaurius, Pretor, Argentarius & Satellites.

NYMPHA.

TEmpus nunc aduenisse video, quo peccatum istorum nebulonum est reuelãdũ. Furati sunt Bibo sociusq;, nomine Quadręlambus, poculũ Argenteũ Sorbonib. Occasio datur hoc medio, qua falsum cõtra Facetũ iniquè testimonium à furib. prolatum, vnà cum eorum impietate, qui hoc emerũt, ab ipsis palàm fiat. GYM. Heu me miserum,

Quis

queat,an poculi formam, vel alterius calicis habuerit antea. GY. Qui sunt illi? ARG. Non noui homines. GYM. Retinuistinè massam? ARG. Retinui quidem ea conditione, vt binas post horas ad me redirent. Interea probarem igne si purum sit argentum, & quid valeret experirer. Sed cuius pōderis fuit poculum? GYM. Triginta sex vnciarum cum dimidia. ARG. Tantundem & massa ponderat. PRE. Fures habebimus. I domum Domine Doctor. Non est quod cures ampliùs. Ego iá quatuor Satellites ad Argentarij domum ire iussurus sum, qui se clàm abscondant alicubi donec veniant fures, arripiantque. Valete. Ministri iustitiæ, vestrûm quatuor iussu meo domum Argentarij talis adeant, & in angulo quodam latitent. Vbi duo fures venerint, pecunias pro massa quadam Argentea petẽtes, eos mox in carceres inijcite. SAT. Domine Pretor, capti sunt quos iusseras. PRE. Tortori committantur examinandi, plura perpetrarunt indubiè facinora. SAT. Hæc est eorum torturæ confessio. PRE. Haha. Ad Principem eundum est. Illustrissime Princeps. Duos fures in carceres detrudi iussi, qui poculum Argenteum Sorbonibus furati sunt. Inter cætera fassi fuerũt se falsum dixisse testimoniũ in Excellentiæ tuæ præsentia nõnullorũq; Ciuium, aduersus filios Titanis, famulos

famulos Excellentiæ tuæ, sed à Sorbonibus instructi seductiq; pollicitationibus. PRIN. Teneantur donec opus fuerit eorum confessione. PRE. Fiet Illustrissime Princeps.

Pretor, Gymnasiarchus, Licentiatus, Baculaurius, & Satellites.

SATELLITES.

DOmine Doctor, fures capti sunt. GY. Quinam sunt? SA. Bibo & Quadrælambus. GYM. Illinè? SAT. Illi ipsi. GYM. Mallem alios fuisse. Non credidissem profectò si miles eos fore. Doleo sortem istorum hominum. Licētiate, tuq; Baculaurie mox eamus ad Capitulū. LI. Quid rursus habet iste? BA. Me latet. Infortunio plenus est, & qui cū eo rem habent. GY. Nūquid nos miseros nedū fortuna mala, sed præcipites etiam esse vult? LI. Quid narras? GY. Actū, imò de nostra salute prorsus desperatū est. BA. Dic breuib. quid sit. GY. Heu me miserū, & vos effari nequeo. Bibo & Quadrelambus detrusi sunt in carceres. LIC. Res est hæc tanti momenti, propter quā desperare debeas? GY. Nisi hoc foret, nō esset quod curaremus, etsi laqueo suspenderentur. BA. Quid ampliùs? GY. Poculi nostri fures ipsi fuerunt. LI. Fac vt poculum redhibeas. GY. Libēter poculum amisissem, & bis tātùm, si putassem eos fuisse, non iuissem ad

Argen-

Argentarios ex vestro consilio. LIC. Quare, dic omne, quicquid periculi scis imminere. GY. Si torqueantur, etiam de falso testimonio minimè silebunt. LI. Non scis remediũ? Ad Pretorẽ ito, roga vt eos dimittat oblato sibi munere. GYM. Non faciet. BA. Experire. GY. Venite mecum igitur. LI. & BA. Eamus. GY. Domine Pretor, hi fures amici nobis fuere, nec putaramus eos tale quid vnquam perpetrare velle. Mortem eorum nõ cupimus, at potiùs vt liberentur & viuant. Non est nostræ professionis, vt propter nos effundatur sanguis Proximi, velle. Dabimus tibi massã illam poculi, si liberos dimiseris, excusatione dimissionis ab eo sumpta, quod poculũ nostrum inuenerimus, & ipsi massam illam in terra sepultam repererint. PRE. Ite Patres domini vos domum, & studete meliùs. Iustitiam non vendo, nec Veritatem in iniustitia detineo, prout cuperetis. Argentea massa vobiscum sit in perditionem. GY. Nonne dixeram ipsum non facturum? Quid nunc erit cõ filij? LI. Miror quanam ratione Doctor factus sis, qui non possis reperire, tuis maximè rebus, cum fuerit opus, remedium, vt semper ad nos confugias. Demùm, si quid malè cedat, imputare nobis, quàm fortunæ magis non erubescas. BACVLAV. Profectò, parùm abesset, quin Magistrum imitarer artium.

GYM.

GYM. Absit, vobis ampliùs nunquam imputabo quicquam: vestrum nunc adhibete consilium. LIC. Miser homo tu, poculum aliud priori simile forma pondereq; iube mox extra Ciuitatem fabricari. Quo facto, Ciues eosdem inuita quos habuimus eo tempore quum priùs poculum ablatū est. Et vbi quintum atq; sextum quisque nostrum hauserit, ego hoc in scamno sedens à pariete non amobili, sed ab eo distante parùm, cum Baculaurio ludens omnibus cernētibus, mutuis de vacuando poculo disceptationibus, & eleuato meliùs vt intret, pileum cruciplex inter parietem & scamnum, post tergus decidere sinam in eundem locum, in quem poculum hoc nouum posuerimus. Fieri non poterit quin aliquis extraneorū, vbi me nudato capite viderit, pileum leuare non conetur. Quod vbi fecerit, poculum etiam necessariò videns eruet. Sic fiet, vt gaudeamus omnes in poculo, diem festum cantemus. Resurrexit quod mortuum fuit, &c. Testes innumeros habebimus. De massa quidem nō est quod simus solliciti. GY. Bonum est hoc sanè consilium: at ipsum dare debuisti prius quàm ad Prætorem iuissemus. BAC. Nemo adfuit quū hæc loqueremur. Deinceps quid ipse contra tot & tantos testes fidedignos, & Ciues omnes? GYM. Gallina peperit ouum; canta

canta Sordida nobiſcum. At quî de teſtimonio falſo nobis eſt agendum? LIC. Torturæ hoc imponemus quoduis extorquenti. Nimiùm es ſollicitus, tace modo, fac ſaltem quod inter nos determinatum eſt.

Princeps, Conciònator, Placidus, Titan & Nympha.

PRINCEPS.

MIror Placide, pueros non ſcribere, iã tẽmpus aliquot abijt. Accede Titanem, & vide ſi quid literarum ipſe acceperit. PLA. Fiet Excellentiſsime Princeps. Titã vbi eſt? OCE. Lecto miſerrimus Pater decumbit, egoque niſi miſerta fui, mortem obire potiùs vellem, quàm viuere. Verùm licet me circumquaq; mœror premat, vt conſoler eũ tamen, ac inſeruiam in ægritudine ſua grauiſsima, gradior vt poſſum. PLA. Quid infirmitatis habet? OCEA. Anxietate laborat in mortem vſque de filijs. PLA. Licet mihi nomine Principis ipſum inuiſere? OCEA. Maximè, veni precor, & conſolare quî potes. PLAC. Salue mi Titan. TIT. Salue mi Placide. PLA. Princeps inuiſere te per me voluit. Quid agis? TI. Vides. PLA. Quænam hæc eſt infirmitatis occaſio tuæ? TI. Filiorum abſen-

tia tanta me malè habet: quodque nõn audiam ab ipſis,nec ab alio quopiam,quid ſibi contigerit, & an viui mortuiuè ſint,cùm nõ ſcribant. PLA. In Deo confidendum eſt, mi Titan. Is pueros conſeruabit. Princeps de ipſis bonam ſpem habet. Eſto bono animo precor,& ſi quid ſit,quod nomine tuo pręſtare poſsim,dic ſolùm,& libentiſsimè faciã. T. Aliud nihil,pręterquã ſi de pueris audiueris indicare velis,charitatis ergo. PLA. Faciã ſanè,ſtatim atque perceperim aliquid, nunciabo. Vale. Princeps Illuſtriſsime, Vir bonus ille Titan,mœrore de filijs concepto decumbit vſque ad mortem, & eius vxor apparet ſemimortua. PRIN. Itanè? Bonum erit,vt Cõcionatorem ad eum qui conſoletur ex ſcripturis, mittam. Placide meo nomine dic,vt ipſum adeat. PLA. Domine Concionator, Princeps Titanem decumbentem lecto mœrentemque propter filios,quod non ſcribãt, vel audiat ipſe, quidnam illis acciderit, adire te cupit & conſolari. CONC. Ibo iamiam abſque mora. NYMP. Dato priùs animæ ſuo medicamento,corpori ſuum etiam eſt adhibendum. Iratum ſcio nunc opus abſoluiſſe. Regem de carcere liberabo,qui Patri ſubueniat. Irate ſalue. IRA. Expectata iam per annum ferè Nympha, mihi fœliciter adſis mòdò. NYM. Semper adfui tibi licet nõ videris,

aliàs

aliàs opus ita per teipſum abſoluere non potuiſſes. Amoto hoc primo lapide mecum intres. En fratres vides per tranſparens balneum? IRAT. Video quidem corpus vnum rubicundiſsimum, capita duo tamen habēs aureis ornata coronis. Vnum apparet Solliciciti fratris, & alterum Faceti, poculum aureum dextra manu tenere Sollicitus, & ſceptrum etiam aureum ſiniſtra manu Facetus; ac binos tantùm pedes ambo videntur habere brachiaque bina. Sed quo nomine iam vocandi ſunt? NYM. Rex in terris potentiſsimus vocabitur. Sigillo ſeraque reſeratis iam prodi Rex in Altiſsimi nomine Dei, cuius ad gloriam factus es. REX. Laudetur Deus in ſæcula, qui dedit admiranda ſua videre hominibus. NYMPHA. Grauiſsimo tuus Pater morbo laborat ô Rex, eamus, & ſanitatis poculo tuo Matrique peſsimè habenti ſubuenias. Non eſt quòd moremur diutiùs, ne de vita ſit periculum. Poſtea Fratres & Sorores coronabis. Irate congredere. IRAT. Patri quînam eſt Mater chariſsima? OCEAN. Peſsimè habet mi fili, nec mihi benè eſt, vt vides. IRATVS. Iam Fratres redierunt in Regem vnicum & potentiſsimum facti. OCE. Quî ſic? IR. Audies poſtea quàm Pater ſanatus, ac tu libera ſis à languoribus tuis.

REX. Salue charissima genitrix. OCEA. Regisnè Mater ego sum? REX. Nouistinè filios ex facie? OCEA. Solliciti quidem effigiem & Faceti filiorum: at corpus tantùm vnum cerno. REX. Ambo sumus hîc Titanis, & tui filij, Rex vnicus. OCEA. Osculo primùm exceptos, ad Patrem semimortuum vos ducā, vt iuuetis. REX. Fiet Mater, nutu potentissimi Dei. Pater obseruandissime, salue. Bibe de Sanitatis hoc poculo, quo curaberis. TI. Bibam Sollicite fili. Bone Deus, haustu hoc vnico mihi videtur animam restitui. REX. Bibe tu quoque Mater dilectissima. OCE. Nūquam ego potum bibi, qui recrearit animū, vt iste, meum. Iam à me decidere mœrorem omnem, atque dolorem sentio. TI. Surgam, & filios ipse tractare tecum sanus iam (Deo dante) cupio. Prosperè Gnati redieritis. Amborum video capita filiorum auro coronata, corpora quidem in vnicum Regem transmutata miror. Ad Principem conferamus nos. Illustrissime Princeps, ambo filij redierunt in vnum Regem transformati corpore, faciebus verò non immutatis, vt vides. REX. Salue Princeps Illustrissime. PRIN. Potentissime, ac Inuictissime Rex, plurimū salue. REX. Fratres meos, & Sorores in Reges & Reginas coronare cuperem, vt in Aula tua fiat coram populo precor. PRIN. Omnia quæ pos-
sideo

ſideo tua ſunt. Impera quod voles, obedietur tibi meritò. Mox tabernaculum erigatur ante Palatium altum, & ſatis amplum. Tubicen, tu per uicos omnes proclama, Titanis filios rediiſſe, Regem unum potētiſsimum, qui Fratres & Sorores coronabit, cras finita Concione. Populus omnis adeſſe poterit, ut uideat. Aſcendamus Rex tabernaculum, cōgregatus eſt populus. REX. Irate frater, qui mihi propior in maximis algoribus, æſtibusque ſemper adfuiſti, primus etiam eſto, qui coronam Regiam inuictiſsimā, & ſceptrum diuitiarum plenum accipias. Poſtea Lætus, & Rudis etiam Fratres, earundē facultatum & potentiæ Reges eſtote. Poſtmodùm Aſsidua Vanaque Sorores, & uos Reginæ ſunto Fratribus facultate, potētiaq; pares. Iam nuptiæ celebrandæ ſunt. Concionator Iratum Flauæ: Lætum Candidæ: Rudemque Nigrę: necnon Aſsiduæ Talcum: & Vanæ Calaminum, uxoribus maritos, & hos illis Diuino matrimonij uinculo iunge. Titanis ut progenies Demogorgonis familiæ iuncta ſit in ſobolem Regiam, hoc etiam annuente Deo perpetuò deuincta. NYM. Cor excitabo nūc Principis, ut Sollicii cauſam, atq; Faceti coram populo congregato, contra Sorbones aſſumat. Baculaurium etiam non aliàs, quā ego Magiſtrum artium, ab iſtis perfidis ho-

minibus retraxi, huc in testem adducam.
PRIN. Tubicen populo silentiũ indica meo nomine. Dilectissimi viri subditi Ciues, quá tùm hactenus mihi curæ fuit, ac sollicitudinis in pace conseruandi vos, non ignoratis. At Sorbones toto conatu machinati sunt, quantùm in ipsis fuit eam perturbare diuersimodè. Primò quidem in filium Titanis maximum natu Sollicitum. Hunc enim falsis persuasionibus, vt stultum à Patre curarunt indui: postquàm alia sua consilia quibus ipsum trucidare secretò proposuerant, aut aliàs interimere veneno, fore periculosa viderent attentatu. Deinceps in alterum fratrem Facetum, etiam Titanis filium, famulumq; meum tunc temporis, contra quem accusationes falsas attulerunt, falsisque testibus & furibus, quos ex carceribus vinctos, huc vt Veritatem fateantur erui iussi, probare conati sunt. Postremò Iusticiam ipsam corrumpere muneribus, opprimereque Veritatem voluerunt. Quod cùm apud Prætorem efficere nullo modo possent, aliud poculum illi simile, quod sublatum fuerat ab istis furibus iusserunt fieri. Hoc sub scamno positum casu decidisse finxerunt cautelosè coram Ciuibus, quo suam suorumque testium falsitatem palliare valerent. Quæ iam obiter audistis, per Scribam legentem audietis latiùs,

ac de verbo ad verbum istorum hominum historiam. BACVL. Ascendam & ego in testem, vnà cum Magistro artium. Pœnitens à tam benigno Principe misericordiam facilè consequar, aliàs cum istis nebulonibus puniar. Valeant igitur, ad probos ibo dum tempus est. POPVLVS OMNIS. Separa Princeps Illustrissime, Lupos ab Ouibus. Tollantur qui seducunt nos, & ab his repurgetur sordibus hæc tua Ciuitas. Mittantur ad Tyberim turbulentissimum fluuium, vt ibidem sorbendi Sapientiam suam addiscant meliùs. PRINC. Iudicium hoc Regi Potentissimo relinquendum est, cui fecerunt iniuriam. REX. Quod ad me attinet, eis remitto libenter omne delictum, nec eorum cupio mortem, sed potiùs, vt expectentur donec ad ouile redeant, prout eorum socij. PRIN. Mittantur igitur in exilium donec resipuerint. PRE. At ego fures ex æquo tractaturus sum.

Huius Allegoriæ conclusio.

SIc solet euenire his, qui Veritatis viam euitantes, per semitas ambulant erroneas, suosq; proximos ducũt, ac eis moliuntur insidias. Vt scilicet quicquid contra Veritatem machinati sint, in eorum caput meritò

(ſic diſponente Deo) decidat. Nec aliquid excogitare ualeant, quòd illis in ruinam poſitum non ſit. Aç dum euitare Caribdin cupiant, in Syllam incidant. Non aliàs, & qui Metaphyſicam Hermetis Triſmegiſti, tot & tam uarijs erroneisque ſectantur modis, ignorantiam ſuam neceſſariò deplorant. Nã unica eſt uia, quæ ducit ad Balneum uerè Philoſophicum, in quo fouetur ouum illud Metaphyſicum, paucisſimis Metaphyſicis, aut nullis noſtri temporis cognitum.

FINIS.

DE

DE PRAEPARATIONIBVS METALLICIS.

PRAEFATIO.

DE Vegetabilium & nonnullorum Animalium destillationibus,antea dicere visum est, ex optimorum doctissimorumq; Virorum opinionibus, ne viderer aliena spernere velle. Quicunq; peritus fuerit artis,facilè percipiet quid ego ad eam attulerim:non est meum institutum,vt ex ea mihi laudem parare cupiam.Imò scio maximam imminere his inimicitiam,qui de bonis artibus præter vulgatam consuetudinē (licet verissima) loquuntur. Non propterea subticenda sunt, quæ Reipublicæ literariæ possunt aliquam vtilitatem adferre. Solent nonnulli post mortem sua priùs ædita fore velle,quod minimè probandum est,ob multa quæ præter æquitatem illis contingere videntur indies.Aut ab eis,ad quorum perueniunt manus in varia fragmenta distrahuntur, aut fœdis conspurcantur nebulis,uel omnium quod pessimum esse comperimus,

ea quæ docent artem ex practica retinentur ab eis,qui quæstum inde sibi solis fore maximum cupiunt: editis tantùm illis quæ per Theoriam,tanquam per nebulas eminùs aliquid incerti videntur demonstrare. Quapropter æquum est eos, qui prodesse cupiunt omnibus labore suo, dum adhuc supersunt in lucem ea dare,quibus prouectos studiosorum conatus fore cupiunt. Sic fiet, vt contra Veritatis inimicos,sua quę vera sunt, optimo iure defendere valeant. Quandoquidem inuidi solent post mortem probis maledicere, necnon eorum scripta carpere, quod impium est. Si quid igitur in hac arte cuiquam scripsisse videar,quod à Veritate sit alienum, precor, vt quum respondere datũ est à Deo, non vbi dormiero,faciat impetũ. Rationi libenter, & non iniuriæ,nisi coactè cedit,ac pro tempore Veritas. Hæc à me dicta sint,quod Labyrinthum vegetabilem antea posuerim, & nunc mineralem in medium adferre cupiam.Sunt igitur mineralia,solidiorum naturæ partium proles. Et quamuis ex aqua plurima nonnulla generentur, nihilominus terra,quę minima pars eorum est prædominatur, ingentique sua virtute solidatiua subtilitatis copiam aquę maximam vincit,ac solidam reddit.Primi Parentes mineralium

neralium inferiores: Aqua Mater, & Terra Pater exiſtunt: veluti vegetabilium aër & aqua, necnon animantium ignis & aër, ſeminaria ſunt potiſsima pars generationis. Licet elementa cætera concurrant, loquimur de his quæ magis ad eorum generationem faciunt. Ignis enim & aër magis ad ſenſitiuã accedunt animam, aër & aqua minùs: àt magis ad vegetatiuam, quæ nihilominus in ſenſitiua reperitur, vt alteræ ſocia facultas. Non poſſunt ambo genera quæ dicta ſunt, aëre libero ſine, qui particeps ignis ætherei pariter liberi ſit, generari. Minerale verò, cõcluſum aërem & ignem requirit, aliàs non generatur. Ex terra minerali, quæ ſulphuris initium eſt, & aqua minerali, quæ primùm argentum viuum eſt minerale, generatur vitriolum, quod Genealogiæ mineralis primum gradum obtinet. Ex eo, per calorem ignis ſubterranei reſoluto, generatur aër mineralis, ſolaris atque lunaris, qui ſi cum igne minerali concurrat, fit generatio mineralis, talis qualis partium puritas vel impuritas fuerit. Non ſemper inde metallum oritur, ſed inter extrema hæc multa naſcuntur media mineralia, quę varia ſunt: vt alumina, ſalia propter ſulphuris defectum, ad naturã non ita propinqua metallicã, ac Marchaſitę,

quæ

quæ præ nimio ſulphure non fixo conſtantiam in igne pauciorem habēt, quàm ſolida metalla, quibus etiam fragiliores exiſtunt. Verùm, quia rei Medicæ per quàm vtiles, nō ſecus ac metalla ſunt, de Pręparationibus horum ſcribere propoſui, clariùs fortè quàm antea videri licuit, aut legi. Cùm igitur ex his quæ dicta ſunt, vires aut virtutes non meliori via poſsint, quàm per calcinationem elici. De hac etiam primo tractandum erit, à Vitrioloque ſicut priùs inchoandum.

De Calcinatione Chymica.

CAPVT.

CAlcinatio dicitur, corporis metallici, vel mineralis in calcem ignis calore factam reductio. Propriè corruptio metallica vel mineralis dici poteſt. Nam vt ſuprà diximus, à metallis & medijs mineralibus, occulta virtus haberi nō poteſt, niſi per occultationem ſui manifeſti, ſub occulto iam per calcinationem manifeſtato. Poſtquam humidum aqueum igne ſeparatum eſt ab humido aëreo, quod ignis eſt particeps: iſtud à ſuo terreo corpore ſeparatur, & non priùs. A Vitriolo calcinationem igitur incipiamus mineralium.

De

De Calcinatione Vitrioli.

MElior huius nulla calcinatio fieri potest, quàm si ponatur in Cucurbitam vitream, aut fictilem, & vitreatam, galeaque vitrea rostrata, Mercurialis humor totus recipiatur subiecto vase, qui ad rem Medicam, & maximè ad Epilepsiam in Spiritum suum redactus laudatur. Postmodùm eximatur à Cucurbita caput mortuum, & in pila metallica tundatur in puluerem. Hic in ollam fictilem positus, super prunas agitetur spatula ferrea, donec rubificetur. Hanc operationem aliqui rubificationem appellant Vitrioli. Verùm ego huius veram calcinationẽ esse dico, & ab ea calce oleum & Sal eximi posse, quod supra docui. Sunt qui sine liquoris retentione per exhalationem illud exsiccant, pulueratumque torrent latiùs. Alij crudum in olla liquescens, & propè siccationẽ agitant illud, quousque redactum sit in puluerem. Primum ego modum expertus optimum laudo. Poterit nihilominùs quicunq; volet alios assumere, si meliores illi videbuntur.

De

De Calcinatione Salis marini, vel fossilis.

SAl quo in cibarijs vtimur, aut ex marinis aquis, aut è puteis sub terra scaturientibus coquitur, esse videtur Alchali naturæ, primùm, & aquea terra, vel Sulphur aqueũ potiùs. Hoc inter alias species magis notum est, quò fit, vt ab aliquibus commune dictũ sit. Verùm per Sal cõmune chymicos aliud intelligere puto, quod à diuersis eruitur eodem artificio. Quicquid sit hoc cibarium Sal nominabimus, quod mensæ primùm apponitur. Idipsum in ollis terreis non vitreatis positum, vel in Aurifabrorum vasis fusorijs, quæ tigillá vulgariter appellantur, prunis torrendum est. Aliqui volunt vt in eis ad ignitionem vsque maneant citra liquefactionem. Ego tamen satis iudicare non possum cur istam prohibeant, cùm ad eam in præparatione Salis veniendũ esse moneant. Quapropter vt à iudiciosis hæc opinio sit iudicata viris, ad præparationem hanc transire minimè tedebit. Sic aiunt: Sal esse præparandũ. Postquam ignitum fuerit, ac vt ferrum canduerit in igne citra tamen liquefactionem (à qua maximè cauendum esse dicunt, aliàs destrueretur præparationis opus) eximendum

dum erit, ac terẽdum, postea soluendum in aqua tepida, necnon per filtrum destillandum, post filtrationem euaporatione siccandum, & siccatum rursus, vt priùs calcinandum. Processus hic tamdiu continuandus est, quoad super laminam ignitam positum, vt cera liquefiat. Vide iam scopum huius præparationis esse liquefactionem, à qua tamen cauẽdum esse dicunt, prẹter naturalem ordinem. Quandoquidem quò sæpiùs quid liquefit, obnoxium liquationi magis redditur. Quapropter liquefaciẽdum Sal fore iudico, dum ad liquationem præparatur.

De Calcinatione Salis nitri, quod acutorum liquorum Alchali fore dico.

PRæter omnia Salia, Sal nitri sulphureũ esse magis, experientia docet: nam expositum igni flagrat, vt illud, sed cum flatu maximo nullo fœtore tamen, aut saltem exiguo. Sed mirum est in rebus frigidissimis à Philosophis iudicatis, igneas inesse vires & sulphureas: vt in Camphora quæ succensa flagrat etiam in aqua. Pauci reperiuntur qui certam huius rei causam reddere potuerunt. Ego uerò Chymicis operationibus edoctus, aqueum Sulphur esse iudico, hoc

est

est aqueam naturam quod induit. Hinc fit vt sulphur terreum illi iunctum, & simul accensum, tantas vires habeant, ut in bombardico puluere conspicimus. Nam ut aqua nō patitur ignem, neque hic illam, sic etiam aqueum sulphur igneum, quod in terra generatum est, admittere non potest, & ob diuersam eorum naturam unus ignis alteri non facilè permiscetur. Quamquam fieri potest, ut industria Chymica simul, uniuntur tamē hoc ipsum absque medio uel artificio maximo non contingit. Huius igitur calcinatio propter flagrationē est satis difficilis, at possibilis hoc modo. In retortum uas cōditum, & super prunas positum igne lentissimo liquescat, ne rimam uas aut fissuram contrahat, aliàs ubi minimum aërem admiserit, accensionem eius retinere nemo facilè ualebit. At postquam totus liquor in recipiens uas descenderit, placentam in uasis retorti fundo repertam exime, tere, torreque latiùs in olla terrea semper agitando quoad voles, & candidissimam calcem habeas.

Reliquorum Salium calcinatio non est à prædictis absimilis, præterquàm Salis Armoniaci, quod calcinari per se facilè nō potest, ob facilem eius ascensum, quo sublimatur, nec benè teneri potest.

Salium Alchalium tria sunt genera generalissima,

ralisſima, nempe de Vegetabilibus animalibus, & mineralibus tracta, vt ſupra de Ioue docui, ſimul & extractionis eius artificio. Hæc licet ab aliquibus artificiata fore iudicentur, non ſunt niſi naturalia per Chymicã artem à ſuis corporibus ſeparata. Non differunt ab eis quæ vulgo naturalia dicuntur & foſsilia, prout Sal gemmæ, quod à natura ſeparatum eſt à ſuo corpore Saturnio, per artificium naturæ, ſimile huic quod exercent Chymiſtę. Comburit enim ſua corpora ſubterranea natura, de quorum cinerib. per ablutionem Salia ſua trahit, & per concoctionem coagulat: hoc ipſum imitatur Artifex, qui conſiderans in cauernis terræ ſtillantes aliquos liquores ſalſis, per terram & lapides in Salis coaleſcere glebas eiſdem adhærentes lapidibus, hunc Salis eliciendi modum à quibuſuis primùm excogitauit.

De metallorum Calcinatione, Saturni primùm & Iouis.

SAturnus atq; Iupiter, quod facilimæ liquationis exiſtãt, pauco labore poſſunt & per ſe calcinari, ſine cuiuſuis alterius mixtura corporis, dũ liquata fuerint in olla terrea, ſemper agitata ſpatula ferrea, donec in calcem tranſeant. Hæc eſt omnium optima

calcinatio, quę per adustionē proprij Sulphuris & interni fit. Habēt enim imperfecta metalla quæq; suum Sulphur adurens, quo suū argentum viuum in calcem redigitur. Vera calcinatio metallorum talis fore debet, vt nō ampliùs in metallum redire valeant, hoc est malleatione sua prorsus priuata sint, oportet. Hoc ita poterit quis experiri, portiunculam eius calcis, igni fortissimo liquandā exponendo, siquidem in vitrum redigatur, optimè calcinatum fuerit, sin minus, at in corpus redeat metallicum, assandū erit ampliùs donec vitrū appareat. Non solùm in istis duobus, verùm etiam in omnibus alijs calcinatis metallis id fieri poterit. Hoc artificio vitra fiunt colorum diuersorū, vt sunt illa quæ Smalta vulgariter appellare solēt Aurifabri, quibus etiam vtuntur in depingēdis aureis armillis. Quoduis enim proprium colorem occultum in se metallum habet, quem opere, quod calcium reductionem vocant, patefacit. In occulto suo ruffus est Saturnus, albus Iupiter. Rubet Mars colore fusco. Viret Venus, at Lunæ cœlestis color inest. Mercurio varius, & Soli sanguineus. Ex his optimè præparatis, lapides arte Chymica fieri solent, pretiosis & naturalibus persimiles, qui viribus etiam à nonnullis minimè fore minores prædicantur. Nam qui natura fabricati

cati sunt, ex vaporibus mineralibus constát, lapideo Sulphure congelatis: quos quidem si cõtigisset in Sulphur metallicum incurrere, fuissent in metalla congelati. Habet siquidem Sulphur in se formam lapidis vel metalli, iuxta sui tamen informationem, id est, cœlestem influxum, quam in materiam, scilicet vapores minerales infundit. Manifestũ est etiam vapores, dum adhuc resoluti sunt, & priusquàm ad eos accedat Sulphur, cœlestes habere vires & influxus varios, vt Sulphur, imò potentiores, vt probatur ex Sole cæterisque Stellis, quæ soluta sunt in cœlo metalla siue lapides, & in terris correspondẽtia sibi lapidea vel metallina habent corpora, viribus illis ob congelationem inferiora. Quæ tamen si debitè resoluantur, & à suis compedibus liberentur, ad operationẽ cœlestium corporum accedunt magis, pro sui quantitate, non multò minùs efficacẽ. Quapropter non est quod quispiam credat, materiam hanc vaporosam lapideam siue metallicam esse viribus aut forma sua destitutam, quia materiá vocamus eá, hoc ratione dicimus actus cõgelationis, quẽ in eam Sulphur imprimit, & quo dictá formam aëreá in lapideá immutát, cœlesti nõ ablata, sed occultata sub corporea cohibitaq;. Sic etiá de Sulphure lapidũ pretiosorũ est cogitandũ, nõ crassũ

A 2 hoc

hoc vel densum, at purum, clarum, diaphanum & vaporosum esse, pariter & metallicũ, sed illo minùs istud. Habet igitur materia de qua loquimur, formam in se resolutam, & Sulphur in se suam fixatiuam: at quia virtus fixatiua potentia dominioque solutiuam superat, hoc disponente natura, propter generationem, coguntur ambo vapores amplexu mutuo, corpus in vnum conuenire lapideũ, aut metallicum. Est autem vapor ille priusquam congeletur ambiguus, & post coniunctionem vnius vel alterius Sulphuris virib. non imminutus, imò potiùs auctus. Nam habet Sulphur alterutrum etiam varios inflexus à cœlestibus. Quapropter siue lapides pretiosi suos in vapores arte Chymica soluãtur, siue metalla, similes pro parte Mercurij futuri sunt, & pro parte sui Martis non alia ratione differentes, quàm lapis & metallum. Arte nostra verum vt esse doceatur oculariter non verbis tantùm, proposui magisteriũ conficiendi lapides pretiosos ex metallis, Vulcanico primùm artificio, postmodùm Philosophico magis addere: præsertim quod in eo magna pars Medicinæ à mineralibus extrahendæ lateat: non priùs tamen quàm cæterorum Planetarum terrestrium calcinationem prosequutus sim.

De

De Calcinatione Martis & Veneris.

LImaturam horum duorum corporum accipies minutiſsimam,& vtramq; ſeorſum cumduplo ſui Salis communis in tigillum aut ollam fortem inter prunas poſitam vrgebis igne vehemẽtiſsimo,vt Sal in liquatione continua ſtet per horas duodecim.Poſtea ſuper lapidem effundes, frigefactum cõteres minutim,&puluerem hunc Salis aqua tepida ſolutum per filtrum, vel aliàs colare permittes.Quod in fundo reſederit in tigillum poſitum per ſe rurſum aſſabis, vt etiam per horas duodecim candeat, vt ferrum inter incudem & malleum cudendum ab igne tractum. Deinceps, vt ſuprà dictum eſt,examinetur,an vitrificatoriã liquefactionem attigerint, aliàs iteretur quod priùs donec eo perueniant pulueres, vt ampliùs in corpus metallicum redire nequeant:quo percepto, ſeruentur ad vſum.

De Calcinatione Solis & Lunæ.

ISta corpora calcinatu ſunt omniũ difficillima,quare modus excogitandus eſt quo meliùs corrumpi queant, ac à ſua remoueri malleatione, qui talis eſt.Accipe Mercurij viui ſex partes, laminatorum aut limatorum

Solis aut Lunæ partem vnam, quæ Mercurio in tigillo & inter prunas bullienti mox imponantur, styloque ferreo misceantur, demùm in aquam frigidam inijciantur. Pastam hanc in vase terreo rostrum prope fundum habente, cooperculumque luto strictam positam vrgebis igne lento primùm, auctoque postea. Totus Mercurius per canalem vasis in aqua frigida mersum, à prædictorum metallorum altero separatus & viuus descẽdet, in fundo vasis terrei relicta placenta metallica. Hanc in puluerem conteres, & in duplo sui Salis communis asseτur, in eiusq; liquatione per spatium horarũ duodecim teneatur vt suprà de alijs dictum est. Exẽptiq; pulueris huius portiuncula probetur, si liquefacta vitrificatoriam dabit, sin minùs, at in metallum redierit, prior ab initio processus iterandus est toties, donec vitrificationẽ experiaris: adepta qua, seruandi sunt pulueres, vt aliorum metallorum, ac seorsim quilibet. Sic habebis calcinata sex metalla, scilicet, Plumbum, Stannum, Ferrum, Cuprum, Aurum & Argentum.

De Sublimatione,

CAPVT.

SVblimatio dicitur Spiritus à suo corpore per ignem eleuatio. Quæ dupliciter fit

fit, scilicet in liquorem, aut in densum quid. Liquidam sublimationem exposui, quum de Vegetabilium destillationibus egi, nécnō animalium. Sublimatio verò concreta, pertinet ad metalla mineraliaq́;. Non possunt enim ista faciliùs in suos resolui liquores, quā calcinationibus & sublimationibus medijs, quibus etiam præcedentibus, alijsq; sequentibus operationibus ad liquidam sublimationem perducuntur. Et quia superiùs eam abundè satis declaraui, ne videar actum iterū agere, quò papyrum impleam, eo lectorem esse remittendum iudico, tam pro liquorib. metallorum, quàm sublimatione Mercurij, superiùs etiam descripta.

De metallorum calcinatorum Sublimatione.

CViuslibet metalli calcem communē cum Salis armoniaci, vel nitri purgati separatim aut simul tāta quantitate, quantā sat esse videbitur in mortario teres, & commista simul omnia pones in retortum vas, quod orificium ampli satis recipientis intret, vt quæuis humiditas eo descendat igne lento sursum acta. Postmodum vbi stillare cessauerit, augeatur ignis & paulatim, quousq; in collo retorti vasis (amplo satis, ne sublimatis obstruatur) Salia videris ascendisse. Quo percepto, continuetur ignis in

eodem ſtatu ſex horis. Demùm ceſſa, frigefactaque fornace, retortum exime, frange cum induſtria, quod ſublimatum fuerit exime & ſerua. Caput mortuum iterum tere, cumque recenti Sale terendo, miſce rurſus vt priùs. Hoc toties fac donec tibi videbitur calcis bonam partem aſcendiſſe. Verùm ſi voles experiri quantùm aſcenderit, caput mortuum in puluerem tritum, aqua tepida ſolue, quod ſolutum fuerit in aliud vas eijce, recentem priori ſimilem aquam ad puluerẽ affunde, ſæpiùs id fiat, quouſq; dulcis aqua ſit. Poſtea puluerem hunc ſiccatum igne pōdera, ſi ponderaſti priùs, cognoſcere poteris à reſiduo quid & quantum ex eo ſublimatum ſit. Hoc ſi iuxta ſublimatorũ vſum Philoſophicum ſolueris, mira percipies. Salia re ſoluta poteris per euaporationem aquæ rur ſus in Sal reducere.

De Tranſmutatione metallorum in pretioſos lapides.

CAPVT.

CAlces omnes, cùm Vegetabilium, tùm animalium & mineralium, ſi vehemẽti comburantur igne, & nedum illæ, verùmetiam corpora quæuis, in vitrum, nemo qui Vulcanicas exercuerit artes, tranſire dubitat, eò ma-

eò magis minusque diaphanum ac nobile, quò materia præstantior aut vilior fuerit. Cùm igitur omnium quæ natura producit corporum, præstantissima sint mineralia, præstantissimum etiam ex eis vitrum arte fieri potest, pretiosis lapidibus non absimile. Nam & isti vitrum naturale sunt, à natura fabricatum igne subterraneo, sed illi, supra terram fabricati hominum industria naturale magisterium imitante, cuius modum ponere minimè pigebit. Certum est Philosophis, pretiosos lapides in terris, à cœlestibus Planetis & stellis naturaliter, & ad sui similitudinem esse fabricatos. Quapropter à Planetis artificialibus exordiar, per ignem externum fabrafactis. Quum Saturnium, Iouialem, Martialem, Solarem, Venereum, aut Lunarem lapidem fabricare volueris. Calcem vnius horum accipe, quam in tigillo fortissimo positam, & in fornace vitriariorum, vel potiùs ea simili, non tamen æquè magna, tamdiu feruentissimo combures igne continuo, donec in vitrum conuertatur. Quo facto, canalem aut fistulam habeas ferream, quam intinges materiæ, modoque vitriariorum sufflando bullas, poteris facilè cognoscere, quum lucidum atomisque repurgatum prorsus fuerit. Postmodùm eximere materiam ferro per oblonga frusta formam

digiti parui referentia, vel aliàs rotunda pro ut libuerit, quæ secta, poliri pretiosorum, & naturalium instar poterunt. Hac arte Planetas artificiales habebis à naturali primaque sui materia tractos, & colorum diuersorum. Si tamen compositos velis, vnius, partem ad alterius assumito portionem, & pro tuo arbitrio iudicioque temperato colores.

Alius pretiosorum lapidum è metallis fabricandi modus, & magis ad naturale magisterium accedens.

CAPVT.

QVidam Philosophi naturales, aliud quàm antea posui, describunt artificium, interno tantùm igne, & æthereo complendum. At istud obscuris verbis, imò deprauatis potiùs, vt vix eorum, qui sunt artis peritissimi, possunt intelligere quid sibi velint, intricarunt. Ego verò quod potero, clarioribus elucidare conabor, & diffusa quædam ad compendium reducere. Fac Mercurialem aquam, id est Mercurium in quintã essentiam vegetabilem resolue. Hanc in duas partes diuide, quarũ vna sit quarta pars eius, altera verò tres quartæ. E tribus quartis vnã accipe cum dimidia, necnon primæ quartæ mediam partem, quæ simul totius mediam partem

partem efficiunt, & ita manebunt tres octauæ sub terram sepeliēdæ, & vna octaua pars aëri cum cęteris, prout audietur, exponēda. In alterius mediæ partis aliquota parte, solue Lunæ partem aliquam, & postquam soluta fuerit, solutionem istā destilla per filtrū. Quod solutum est, serua. Si quid in manica filtrea, fecum remanserit, abijce tanquā inutile. Reliquos Planetas omnes in aquæ Mercurialis residui parte conueniente solues, & cum eis, vt priùs de Luna dictum est, facies. Quamlibet solutionem filtratam per se destillabis iterum in balneo Mariæ vaporoso, donec tota humiditas ascenderit, in receptaculumq́; se receperit. Postmodùm huius liquoris tertiam partem fecibus suis, quas in Cucurbita reliquit affundes, & resolutū hoc seruabis, & per se. Deinceps soluti duas tertias illas in phyalam longi colli pones, & tertiam cum fecibus in aliam, sigillatis ambabus Hermetis sigillo. Tandem phyalam quę feces continet, in terram sub Dio sepelies totam præter extremitatem colli, quæ parùm emineat, aliamq́ue duas tertias aquæ claræ continentem in aërem pones, & in altum, vt aëre tangatur, ne tamen ab aliquo lapide iactu casuue frangi queat. Idipsum de cæteris aliorum Planetarum solutionibus facies. Phyalis duabus etiam includes

includes Mercurialem aquam reſeruatam, & ſigillabis vt priùs: in vna quæ ad aërem eſt ponenda, ſit octaua dicta, & in altera, quæ ſepelienda eſt in terra, ſint octauæ prædictæ ſeptem. Hoc negotio, ſolutionem Philoſophicam abſoluiſti. Iam ad congelationem veniendum eſt.

De Congelatione pretioſorum lapidum arte Chymiſtica fabrefactorum.

ANno reuoluto, iubeas à vitrorum Artificibus duplex vas tibi confici, quod ſpheræ formam diuiſæ per medium habeat, ſuperiusque vas inferiori ſic aptatum ſit, vt ab eo deponi reponique valeat, quoties opus fuerit. Quo peracto, confice tibi formulas cereas vacuas, vaſorum aut cimbarum in ſtar, quæ liquore poſsint impleri, natareque ſuper aquam. Nonnulli has in formam, qua ſcindi ſolent pretioſi lapides, conficiunt in hunc modum. Accipiunt ferrum ab vna ſuarum extremitatum, ſciſſum atque politum, vt lapidem fore cupiunt: hoc in oleum immergunt, poſtmodum in ceram liquefactá, & poſtea in aquam frigidam. Vbi iam inuolutum eſt cera, circumquaque ſcindunt eam vt à formante ferro liberetur. Hac via ſciſſorum inſtar ſibi lapides parant. At ego non

credo

credo fieri posse, vt exactè res fi at. Quapropter in rotundã formã aut semirotundã, quo cunque modo fieri suaderem, & postea scin di prout naturales. Erue demùm è terra phy alas & alias ab aëre depone. Deinde spherici tui vasis inferiorem partem aqua Mercuriali terrea, quæ medietatem eius impleat, imbues, & super eam formas natare facias. Postmodum si Mercurialem, Solarem, Lunarem, Saturnium, Iouialem, Venereum, aut Martialem volueris lapidem, formas tuas paulò minùs imple cereas, quorumuis dicto rum Planetarum cœlo, hoc est, aërea sua aqua, deinceps terra sua, id est aqua sua terrea: non ad summum tamen implebis, ne fortas sis effluant aquæ. Tandem superiori sua par te sphericũ vas teges, & ita clausum aliquot horas maneat, quousq; videris aquas in formis aliquantulum densatas: quo percepto vas aperies, & formas inuertes, vt pasta fixatiuam aquam tangat. Relinque sic in vmbra donec durescat in lapidem. Sed iste processus ad metallorum facere magis transmutationem, quàm ad Medicinam videtur, ob terram cum cœlo simul infusionem. Quò fit, vt lapides hac ratione facti sint obscuriores illis qui hoc modo fabricantur.

Cuiuslibet metalli pars, vel aqua terrea, ponatur in vasis inferiorem partem, & per

se,

formis quoque supernatantibus & vacuis, claudatur superiori parte, & clausum vas per quartam horæ partem relinquatur, vt formę vapore quodam inuisibili fixatiuoq; repleãtur. Postmodùm aperto vase, formę cœlo, seu aqua impleantur aërea tãtùm, & rursus clauso procedatur, vt suprà.

Poterũt etiam omnes aquæ terreæ in vas inferiùs mistæ simul effundi, formæq; cœlicis omnibus aquis mistis, etiam impleri, procedendo sicut priùs, & habebitur lapis vnicus Planetas in se complectens omnes.

Aliqui duorum aut trium Planetarum vapores antea dictos, iuxta proportionem ex arbitrio depromptam simul commiscent, vt vulgariter denominatos lapides pretiosos fabricent, coloribusque suis adornent, hoc modo videlicet.

Carbunculus.

Fit ex cœlo Solis, in terra eiusdem.

Adamas.

Fit ex Lunæ cœlo, & eius terra.

Saphyrus.

Fit ex Lunæ cœlo, & eiusdem terra, cum Iouis terra mixta.

Smaragdus.

Fit ex cœlo Veneris, & ex terra Lunæ.

Topasius.

Fit ex cœlo Martis, & ex terra Solis.

Hyacin-

Hyacinthus.

Fit ex cœlo Martis, & eius terra mixta cum terra Solis.

Elitropia.

Fit ex cœlo Veneris cum cœlo Martis, & ex terra Lunæ cum terra Martis.

Alamandina.

Fit ex cœlo Martis, & eius terra.

Pallax.

Fit ex Lunæ cœlo, & ex terra eiusdem cum æquali pondere terræ Solis mixta.

Berillus.

Fit ex Lunæ Iouisque cœlis æqualibus, & ex terra Lunæ.

Vnio.

Fit ex vna parte cœli Iouis, cum quinq; partibus cœli Lunæ, & ex terra Iouis.

Lapis Solaris.

Fit ex Solari cœlo, & Solari terra.

Lapis Lunaris.

Fit ex Lunæ cœlo, & eius terra.

Lapis Iouialis.

Fit ex cœlo Iouis, & eius terra.

Lapis Venereus.

Fit ex Venereo cœlo, & eius terra.

Lapis Martialis.

Fit ex cœlo Martis, & eius terra.

Lapis Saturninus.

Fit ex Saturni cœlo, & eius terra.

Lapis

Lapis Mercurialis.

Fit ex Mercurij cœlo,& eius terra.

Lapis Mixtus.

Fit ex omnium cœlorum partibus,in omnium terrarum pariter æqualibus.

Multi poſſunt alij lapides ad imitationē fieri naturalium hac arte,quos recenſere lōgum foret. Verùm vnuſquiſque iuxta ſuam experientiam in coloribus eorum, quoſcunque volet fabricare, necnon ſi Mathematicus fuerit, ſuis breui temporis(vt etiam requiritur)ſpatio caracteribus inſculpere: priùs quàm aſpectus repentè nimis tranſeant, optimè poterit.

Quid aliud reſtat, præterquàm lapidum & metallorum omnium vires diligenter inueſtigare particulares, ac ad Medicinam applicare. Sapientes olim inſculptis lapidibus tempore conſtellationum atq; metallis collo tantùm appenſis, aut geſtatis, plerosque morbos curauerunt abſque ſuperſtitione. Vnde quæſo virtus hæc, niſi partim à materia, partim à caracteribus, & potiſsimùm à conſtellationibus mouetur ad actum? Nil mirum ſanè conſiderantibus mundi ſuperioris ad inferius, & iſtius ad illud maximam confæderationem.Siquidem hic inferiùs apud nos moueri nihil poteſt arte,quod ſuperiùs itidem non commoueatur. Non aliàs

quàm

quàm ſi membrum aliquod in humano corpore læſum fuerit Vxori, correſpondens in eius Viri corpore,ſi nõ actu,potentia ſaltem & quadam naturali compaſsione,dolorem percipit ob naturalis amorem,atque Diuini coniugij. Quanto magis in ipſamet natura hoc ipſum fieri neceſſum eſt, quæ coniugio Diuino,conſtat ex mundo ſuperiore & inferiore, ſic à Deo quidem ordinatis, vt vnum eorum nil contineat,quin ſibi correſpondẽs habeat alterum. Cùm igitur minor mundus Homo videlicet corpore,vitaliq; Spiritu ſit ad magni ſimilitudinem creatus, rationali quidem ad imaginem Dei, quicquid in maiori fuerit,in minore fore conſtat.Sicuti nũquam in cœlo ſuperiori ceſſant motus,hominis etiam Spiritus vitalis quieſcente corpore vel dormiente,motus exercere ſuos nõ ceſſat,imò potiùs operatur, quàm vigilante. Pariter ſi membrum aliquod in corpore tangitur hominis,mox ad Spiritum huiuſmodi tactus peruenit,vt ſuprà de Cœlo dictum eſt. Simile coniugium ergo videmus inter Spiritũ & corpus hominis fore, quale diximus inter cœlum & terram. Iterùm qualiſcunq; ſit in cœlo motus,in hominem influitur,aut in elementa ad vſum eius. Quapropter mirandum non eſt, ſi fieri valeant arte lapides, pretioſis non abſimiles, quibus morbi cu-

rari poſſunt hominum, vbi ſub aſpectibus (vt aiunt) fœlicibus fabricati ſunt. Quantò magis, quum reſoluti fuerint in ſuos liquores, & intra corpus adhibiti remedia potentiora futura ſunt.

Hactenus de ſolutionibus & congelationibus metallorum egimus, quæ licet Chymiſtarum potiſsimæ ſint operationes: aliæ tamen intermediæ ſunt, ac primæ, quarum etiam facere mentionem oportet.

De corporali Philoſophorum coniugio, quod Chaos nominatur.

CAPVT.

ANtea dictum eſt, cœlum atque terram diuino quodam fore iuncta matrimonio, quo cuncta, quæ creata ſunt à Deo propagatione durarent. Verùm accedente corruptione, rerum omnium interitus ortum cœpit, qui per corruptionis repreſsionem, ad conſtitutum à Deo terminũ, etiam retardatur. Conſiderandum eſt igitur, qua ratione poſsit omnis euitari, necnon amoueri corruptio. Non aliàs meliùs quàm per Vnionem coniugij naturalis in homine roboratam, quæ quidem fit artificialiter & metaphyſicè. Coniunges igitur cœlum & terram, id eſt, corpora duo præſtantiſsima, res naturales

turales interiuncta simul, matrimoniũ hoc naturaliter consummare curabis, prout inferiùs audies,& inde fiet vnum, quo reducetur omnis binarius ad vnitatis puram simplicitatem. Superiùs dictum est, quid cœlum sit Philosophicum, vtpote quinta rerum omnium essentia. Est ergo triplex: Vegetabile scilicet, Animale & Minerale. Terra verò Philosophica hoc loco, est Philosophorum Sulphur, fixum & incombustibile, cœli prædicti formam in se continens, & in illud agẽs, tanquã in materiã actus eius receptiuã. Cõposito nanq; Philosophorũ Chaos, duob. modis in illud operari docent. Primò quidẽ opere minore (quod vocant) altero maiore. Minore tamẽ, suũ Chaos nõ conficiunt, vt in maiore, sed vtuntur Lunaria terraq;, de quà suprà loquuti sumus: istam corpus vocant, illam cœli sui liquorem. Hoc opus varijs docent operationibus absoluere: videlicet, calcinatione, dissolutione, euacuatione & multiplicatione: quibus Spiritũ suum extrahunt, argentum Viuum exuberatum, Sulphur naturæ, tincturã & oleum. Hoc postremò, per inceratione, super ea quæ sublimarũt, suum lapidem fabricari dicunt. Et quamuis de calcinatione metallorum, abũdè suprà dictum sit, nihilominùs, iam de hac in opere minori necessaria dicendum erit.

De Calcinatione metallorum ad opus minus.

ACcipe metalla ſicuti ſuperiùs docuimus calcinata,vel in limaturam fracta crudaque. Hæc in Lunariæ ſuccum inijcias, & reſoluta,per deſtillationem in balneo Mariæ, vel in cineribus,abſtrahe totum liquorem, inuenies in fundo puluerem ſubtiliſſimum.

De diſſolutione huius operis.

PRædictos pulueres metallorum, vt ſuprà calcinatorum volunt in ampullam, aut phyalam longi colli poni,demùm eis de ſucco Lunarię tantùm affundi,vt ſupernatet quatuor aut tribus digitis. Obſtructum vas in cineribus vno die naturali poſitum bulliat, & poſt in equino fimo calido ſimilibus diebus duobus digeratur,vt ſpiſſum à ſubtili ſuo ſeparetur.Poſtea reſerato vaſe,clara coletur aqua leuiter,ne turbetur fecibus,in Cucurbitam coopertam. Et alia ſuper feces infundatur Lunaria,coopertumq; vas rurſum in cineribus ad bulliendum, vt priùs ponatur, & in fimo poſtmodum ad digerendum. Proceſſum hunc toties iterabis,donec à ſuis Spiritibus corpus omnino ſeparatum fuerit:hoc ipſum experiri quis poterit,ſi puluerem

rem dictum, aut partem eius in Sole siccatã posuerit super laminam ignitam: vbi fumũ dederit, iterandus est processus, donec fumi nihil prorsus emittat. Si defecerit Lunaria, claras aquas in balneo destilla, sic, vt eius liquoris tertia pars maneat: aqua destillata hac vtere, loco Lunariæ super corpus. In ista solutione, vel cum ea continetur euacuatio, quæ Spirituum est à suis corporibus separatio, necessaria in hac arte: si fieri debeat verũ cõiugium Philosophicum in opere minori.

De Multiplicatione, quæ aliàs Rectificatio dicitur.

POstquàm Spiritus à corpore suo separatus fuerit, corpus hoc accipe, siccumque pondera. Postmodùm in Cucurbitam postum, suffundatur succo Lunariȩ rectificato, superpositaque rostrata galea, perquàm optimè lutata, lentissimò quidem igne destilletur, donec puluis in fundo siccus remaneat. Huic affunde tantundem Lunariȩ quá tùm priùs, & iterum destilla. Hoc ipsum toties continuandum erit, donec in subtisimum puluerem & inpalpabilem, corpus reductum sit. Aquæ destillatæ seruentur, &c.

De argento Viuo exuberato.

EVacuationis aquas omnes in balneo,
vel cineribus,igne lento destilla,donec
in fundo Cucurbitæ materia sit redacta in
modum spissi Mellis,& infrigidato balneo,
superponatur huic materiæ tantùm aquæ
multiplicationis,ut supernatet altitudine di
gitorum quatuor.Id in phyala clausa per vi-
ginti quatuor horas digeratur in equino fi-
mo,vel aliàs in balneo.Postea destilla per a-
lembicum igne mediocri: quod autem de-
stillatum est,seruetur.Infrigidato vase,rursus
aquæ prioris ad materiã in fundo remanen-
tem,affundatur ut priùs, et fiat per omnia,
prout narratum est. Processus hic tam diu
continuandus est,quousq; tota materia di-
cta,sursum per destillationem ascẽderit. O-
mnes aquæ hac via destillatæ, simul ponen-
dæ sunt, quæ Lac Virginis appellantur, aut
argentum viuum exuberatum.

De Sulphure natura.

PVluerem impalpabilẽ rectificatione fa-
ctũ accipe, quẽ imbibes medietate sui
ponderis aquę per exuberationem destilla-
tæ. Hæc in vase clauso pones, ad nutrien-
dum calore fimi diebus octo,quibus absolu

tis,

tis, materia iam humectata, destilletur igne lento, ſicceturq; modeſtè puluis, & aqua ſeruetur abſtracta. Ponderato rurſum huic pulueri, medietatẽ aquæ, vt priùs, affunde, facq; ſicut antea toties, donec terra medietatem iſtius humiditatis, vel quatuor ſui partes biberit: hoc ipſum experieris hoc modo. Si parum eius pulueris poſitũ ſuper laminã ignitam in fumũ euolauerit, cõpletum eſt opus iſtud: ſin autẽ imbibitiones, inhumationes & calcinationes itera, donec fiat quod audiſti. Poſtquàm huiuſmodi puluerem, uel terram, ad iſtum gradum reduxeris, ipſam in cineribus igne lento primùm, deinceps aucto, paulatim ſublimabis ad latera vaſis. Sublimatũ hoc Sal à Philoſophis dicitur, & Sulphur naturæ mirabile: quod ſi cum oleo Lunæ fuerit inceratum donec fluat, erit perfecta Medicina, cuius vnum pondus Iouis alia centum, ſi Sal ex Ioue ſit, & ſi ex Saturno fuerit, eius pondera quinquaginta conuertet in perfectiſsimum corpus, &c.

De metallorum in oleum Philoſophicum reductione liquefactioneq́.

A Calce cuiuſuis metalli ſuum extrahatur argentum viuum, vti ſuprà dictum eſt ſucco Lunariæ. Tandem liquefactiones

omnes per Alembicum in balneo destillentur,vt materia maneat in fundo vasis ad modum spissi mellis,&c.Frigefacto vase,ad spissam huiusmodi substantiam,affunde Lunariæ tantùm vt supernatet quatuor digitis,& in fimo vel balneo viginti quatuor horis digerantur. Postmodùm in balneo Mariæ vaporoso destilletur omnis liquor, vt materia sicca maneat in fundo,cui Lunarię recentis, vt priùs tantundem affunde, vt emineat supra materiam digitis vt antea quatuor,&per omnia facias, vt audiuisti. Processus iste reiteretur donec materia tota sit in aquam sublimatam & claram cōuersa,quam octo dieb. inhumabis, & postea destillabis, ab eaque partes hoc modo separabis.Igne suauissimo per balneum aquam abstrahe totá, quæ per calorem hunc ascendere volet. Infrigidato vase, destillatam aquam rursus ad suas feces affunde, simulque per dies octo vel septem in fimo vel balneo digeri permitte. Postea per cineres igne lento priùs, aucto postmodum,destilla totum liquorem. Hic demùm in balneo destilletur, donec liquor aliquis ascendere velit. In fundo manebit oleum. Rursus aquam destillatam per balneum, primis affunde fecibus, inhuma, destillaq; per balneum aquam inde totam, vt antea feceras,hanc iterum super feces proijce, digere,

necnon

necnon per cineres, destilla totum liquorē, & hunc iterum per balneum, & in fundo manebit oleum acrius priori, viriumque magis ignearum. Processus hic tamdiu reiteretur, donec liquor totus argenti viui, per aquam à corpore suo separetur, in fundoq; maneat puluis impalpabilis. Sunt qui separationem elementorum hoc opere fieri dicant, ego verò nego quemquam Artificem, licet excellētissimum, hac arte posse elementa separare, sic vt quodlibet per se purum existat, absq; mixtione alterius. Quapropter partium volui separationem dicere, nempe liquoris, seu Mercurij, Sulphuris, & Salis. Nam oleum prius, & alterum, quod aëreum & igneum vocant, vnum & idem est, nec alia ratione differunt, quàm vnum aquæ magis in se continet, alterum verò minus, & ignis plus habeat. Argentum viuum hoc, per cineres à suo corpore tractum, iterum suam in terram sic reduci potest, vtpote: Puluerem impalpabilem imbibes medietate sui pōderis, argenti sui viui. Postmodum inhumationibus, vel nutritionibus fac per omnia, sicut in alijs reductionibus dictum est.

De sublimati prædicti Salis, in claram aquam reductione.

SVblimatum Sal quod suprà positū est, in phyala clausa perquàm optimè repo natur in fimum calidum vel balneum, octo vel pluribus diebus, donec in oleum aut vnguentum resoluatur Philosophorum. Si verò non ita facilè resolueretur, adde Lunariæ quater rectificatæ partem aliquam, & sic facilimè soluetur.

De inceratione Sulphuris, aut Salis cum oleo prædicto.

HViusmodi Sal vel Sulphur pone in tigillum, & prunas inter: cumque incaluerit, guttatim oleum supradictum inijce donec ad similitudinem spissi Mellis redigatur. Frigefactæ massæ huiusmodi parum accipe, quod candelæ flamma si facilimè liquescat, erit opus hoc optimè completū: sin minùs, incerationem iterabis, donec ante Mercurij viui fugam leuiter fluat. Poterit etiam hæc inceratio cum auri vel argēti quinta essentia fieri, quæ quidem à Philosophis oleum incombustibile dicitur.

De

De mixtionibus metallorum in opere minori.

CAPVT.

Metalla solida sunt sex: vtpote Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus & Luna, qui sic disponi vel componi possunt in opere minori Chymistico, videlicet. Metallum sextum cum quinto iungitur, & cum Lunaria, vel quarto cum, aut secundo. Quartum cum secundo, vel sextum cum quinto & quarto, vel idem cum quinto, quarto & secundo, vel quartum cum quinto. Quæ quidem compositiones cum Lunaria, mediantibus istis operationibus, calcinatione videlicet, solutione, euacuatione, multiplicationeque reducuntur in Spiritum, in argentum viuum exuberatum, in Sulphur naturæ, in tincturam, in sublimatum, & hoc inceratione per oleum in lapidem, eadem è quibus factæ fuerint compositiones, metalla conuertentem, &c.

De informatione Sulphuris naturæ, per olea Solis & Lunæ.

Philosophorum in arte metallorum transmutatoria est intentio, vt imperfectis metallis introducatur auri vel argenti perfecta

perfecta forma. Quapropter ab eis quæ suprà dicta sunt, considerandum erit qua ratione fieri queat hoc artificium. Primò perfecta metalla suum ad oleum, arte quæ suprà posita est, reducantur. Hoc autem Sulphura naturæ, Saliaque reliquorum imperfectorum scilicet incerentur. Inde pefectum resultabit opus, hoc serua.

De extractione Mercurij Philosophici, ab alijs corporibus, quàm à metallis.

CAPVT.

MErcurius potest à vino rubeo & albo per separationem extrahi, iuxta modum eorum essentiæ quintæ. Separabuntur hac ratione crassiores partes, id est elementa, quæ in fecibus remanebunt. Illaque si reducantur in tartarum suum, idq; per aliquot horas vel dies calcinetur igne violẽtissimo, reducetur in lapidem leuem. Hic subtiliter pulueratus in penario super marmoreum lapidem, in aquam oleo similem resoluitur. Destilla per filtrum, & ex eo fiat vt suprà de Sulphure naturæ diximus: vel Spiritus eius extrahatur per destillationis artificium. Nõ aliàs ex Melle, Chelidonia, floribus Anthos, aut Rorismarini, Mercuriali, rubeo Lilio, & sangui-

ſanguine humano, poteſt extrahi Lunaria per elemẽtorum ſeparationẽ, quã diximus: è quibus terra ſola ſumatur,&c. fiatque vt in rubeo vino & albo. Hæc ſeparatio cœli dicitur ab elementis, in arte noſtra Philoſophica. Verùm de liquoribus ad cœlum procedere poteris, vt in vino feciſti. Mercurius Philoſophorum vegetabilis, in omnibus corporibus elementatis reperitur: at in alijs magis, à quibus etiam elici poteſt faciliùs: vt ſunt vinum rubeum vel album, Mel nouum, Chelidonia, flos Roriſmarini, Mercurialis, Liliũ rubeum, Tartarum, & Sanguis humanus: in alijs verò minùs, à quibus tamen aliqui putarunt, vt à floribus, lignis, & lapidibus, elicere Mercurium huiuſmodi vegetabilem, at fruſtrà tentarunt opus. Nonnulli de propinquis principijs, vt Chelidonia, floribus Roriſmarini, Mercuriali, & Lilio rubeo ſuos in ſuccos redactis, per fimi vel balnei digeſtionem extraxerunt Mercurium noſtrum, vulgi Mercurio qualitate, pondere, coloreque perſimilem. Verùm, quia cum corroſiuis eũ ſublimarunt, nihil ex eo perficere potuerunt. Si hunc etiam, aut vulgarem abſque alterius materiæ mixtione reduxeris in aquã, aëre ſuo ſibi reddito, balneo Mariæ deſtillaueris ſepties, lumen habebis vnionum, Heterogeneum liquorem ad artẽ noſtram inutilem.

utilem. Mercurius igitur vegetabilis qui dictus est,ad cœli naturam est reducendus motu quo cœlum agitur, vtpote circulari, si ad artem hanc vtilem fore cupiat Artifex.

De nonnullorum in hac arte peritorum opinione, quod ad minus opus transmutatorium attinet.

CAPVT.

OMittere nolui, quod cum veraciorib. Philosophis concordare magis videretur,etsi per ambages discurreret, quo labyrinthum etiam Chymicum in mineralibus ostenderem, ex diuersis opinionibus,eumque ad simplicitatem reductum postea, quibusuis artis Chymisticæ studiosis patefacerem. Quod omnes varijs inuoluerunt integumentis, vt ab eorum scriptis videre licet. Non quod ea docere velim, sed potiùs illustrare lectoribus, vt intelligant, ac inde seligere posint optimum.

De fabricatione metallici lapidis, quod Elixir uocant.

SOlis partem vnam cum partibus quatuor Mercurij iunges in pastam,eo quo solent

ſolent ad obducendum argentum auro fabri magiſterio. Poſtmodum adde Mercurij viui ſimiles partes octo. Hæc materia degeratur in cineribus igne lentiſsimo diebus ad minimum quadraginta. Deinceps extracta ponatur in Cucurbitam, & per Alembicum eius deſtilletur igne mediocri, donec aſcenderit. Hoc opere finito, pondera hoc quod in fundo Cucurbitæ remanſit: vbi pars una ſit corporis & Mercurij quatuor, benè quidem erit: aliàs addatur iterum ſublimatus uel deſtillatus Mercurius, & ut priùs deſtilletur toties, donec prædictum pondus habeatur. Hoc ipſum contere, miſce & incorpora ſimul, ac in ampullam uitream ad collum uſque ſepultam, in cineribus poſitum urgeatur igne mediocri, ſic in fundo reperies materiam floreſcentem, quam eximes fracto uitro, teres & coques donec in rubeum puluerem conuertatur. Huic adde pulueri, Mercurij deſtillati priùs tantundem ut antea: toties addes & exſiccabis, donec Mercurius totus in puluerem ſiccetur, omnino rubeum, & ſemifixum. Huius pulueris partem unam, in aceti ſex partes acerrimi ponas, & in uaſe clauſo bulliant horis tribus ut ſoluatur puluis. Euacua quod ſolutum fuerit, in aliud uas mundum & uitreum: ſi quid inſolutum remanſerit,

ſiccetu

ſiccetur,& igne coquatur cinerum, acetoq́; ſoluatur, vt priùs in balneo vel cineribus,& euacuetur quod ſolutum fuerit cum prioribus euacuatis aquis. Proceſſus hic toties innouetur,donec materia tota ſit ſoluta, vel ſi non omnino diſſoluatur,cum eo procedendum erit, quod ſolutum reperitur. Solutionem iſtam in balneo Mariæ deſtillabis, donec tibi viſum fuerit acetum aſcendiſſe totũ: ceſſa tunc,& materia ſolutionis in fundo Cucurbitæ manens frigefacto balneo denſabitur, vt Mel. Congelatam hanc materiam ad ſerenum aërẽ noctu ponas, & tertia vel quarta nocte ſoluetur in claram aquam: hanc in vaſe clauſo digeſtam ſeptem diebus priùs, è Cucurbita per Alembicũ exprimes balneo, vel igne cinerum lentiſsimo, donec aſcenderit aqua pura, quæ dulcis erit. Vaſe poſtea frigefacto, rurſum affundatur aqua deſtillata ſuis fecibus in fundo congelatis, & iterum deſtilletur vt priùs, toties imbibendo & deſtillando, quouſque materia tota ſoluta ſit. Hãc ſolutionem claram in ampulla coques, & in cineribus, donec aliquam deponat in fundo vaſis reſidentiam, quam ſeruabis, aqua clara per inclinationem euacuata. Claras aquas toties coques, vt ſuprà donec nullam reſidentiã faciãt ampliùs. Feces omnes quas collegiſti, calcina per dies tres, calcinatas

tas in aqua Sulphuris acuta solues, quod solutum fuerit, euacuetur, & non solutum calcinetur iterum, & soluatur vt priùs. Continuetur hic processus, donec materia tota soluatur, & in igne cinerum congeletur & siccetur. Postmodùm accipe huius materiæ congelatæ partem vnam, & aquæ dissolutæ partem æqualem, tere simul, & adde parum aquæ nostræ acutæ, vt fiat sicut pasta mollis. Hæc in Phyalam obturatam posita, soluantur in balneo per quadraginta dies. Demum in cineribus calidis igne suaui congelentur, & congelatæ materiæ huic addatur aquæ suæ volatilis tantùm, vt in pastam reducatur priori similem, & iterum coquatur in balneo diebus septem, postea congeletur, &c. Hoc toties continuetur, donec materia sit fusibilis ad lumen candelæ. Materiã hanc extollit ille, qui fuit Author eius, vt ego verear, tantas ei virtutes adscriptas, ad Mercurium in argentum conuertendum recensere. Ponere tamen volui processum eius, quo Lectores videant, comparatione ad ea quæ scribuntur, à Philosophis veris facta, quàm sint, vt in alijs quibusuis artibus, in hac erroneæ seducentesq; viæ. Quod quidẽ vt pateat apertissimè, ponam gradus omnes Philosophicos, cùm operis Chymistici transmutatorij minoris, tùm operis maioris, per

quos necessariò debet Artifex ab vno ad aliud extremum facere transitum, aliàs inane fuerit opus atque deceptorium.

De Scala minoris operis Alchymiæ transmutatoriæ.

CAPVT.

ALchymia transmutatoria (prout ex libris Philosophorum videre licet) binas continet operationes. Vnam vocant minorem, quòd fortè materialem artē redoleat magìs in exercitio, quàm Metaphysicam. Alteram uerò maiorem esse non immeritò volunt, quia non tam hominis industria fieri, quàm diuino quodam afflatu, miraculoque dicunt. Istarum viarum extrema similia fore uidentur, ima & media verò diuersa. Quapropter à diuerso fundamento Scalam exordiemur vtramque in eundem finem terminantem, hoc est in Medicinā duplicem, utpote metallorum & hominum. Fundamentum igitur Scalæ minoris est forma, de qua dicetur inferiùs.

De primo gradu Scalæ minoris Alchymiæ.

IN Scala minori forma primus gradus est, & illa dicitur actus de suo corpore tractus cum

cum uehiculo,quo metallorum occulta forma Potentiam acquirit se manifestandi. Philosophorum verè naturalium est opinio,metalla quæuis manifestam formã imperfectã habentia,perfectam in occulto formam habere,hoc sic docent.Nullũ reperitur metallum imperfectum,quod non in se parũ aut multùm perfecti metalli cõtineat.Quapropter euidentissimum fore uidetur,illa fore in perfectionis via,sed propter caloris defectũ in locis in quib.generãtur, manserunt indigesta.Perfectorũ igitur forma libera,hoc est à suis compedibus & impedimentis corporeis,in materiam imperfectorum etiã à suis corporibus crassis immunem agere potest liberè,penetrantem omnia corpora liquefacta perfectam formam.

De secundo gradu.

HOc loco materia secundum Scalæ gradum obtinet,estq; naturæ Sulphur de corporibus tractum, in quam agit oleũ Solis aut Lunæ.Fatuũ sanè foret putare materiam hanc naturalem tantum,& arte non esse mutatam,quia minus obediens est materia naturalis cruda,quã ut actiões formæ recipiat,& inde formalis efficiatur.Nõ est sapientũ sentẽtia,ut ex perfectorũ forma,naturalis & impfecta materia statim absq; medio trãsfor

metur,sed mediante Sulphure naturali tracto de imperfectis artificialiter metallis. Patet ex his igitur, utramq; nempe formam & materiã, de suæ materiæ potentia deductam ad actum exequendum. Nam in metallo quouis à natura producto, cessat motus in eo naturalis donec per corruptionem artificialiter excitetur, & ideo benè loquuntur, qui dicunt metalla naturaliter producta fore mortua, hoc est nihil agentia. Philosophorum uerò metalla uiuunt, quia de potentia mortuorum, ad actum & vitam arte sunt adducta. Per ea colligere Lector facilè poteris, quænam sint metalla Philosophica.

De tertio gradu.

SCalæ minoris corpus, est subiectum de quo Sulphur extrahitur naturæ. Talia corpora sunt: Saturnus, Iupiter, Mars & Venus. Quatuor ista solida sunt, in quæ perfectionis actus cadunt: est unum adhuc actus huiusmodi susceptiuum, at non solidum sed liquidum est metallum, ut argentum viuum. Alia quæ supersunt ex numero septenario uidelicet Sol & Luna, perfectione quidem non indigent, cum sint perfecta naturaliter, at plùs quam perfectione Metaphysica: quãuis Luna tamẽ in Solem etiam transmutari ualeat.

ualeat. Verum quod ista duo formam adepta sint á natura completam, & aliud, quia liquidum est, hic inter corpora Scalæ minoris non adscribuntur, de quibus materia debeat elici, formæ patiens actum, &c.

De quarto gradu.

CORpora quæ dicta sunt per Lunariam corrumpi soluiq; debent, quæ quidẽ cœli Philosophici liquor est & Mercurius vegetabilis, per quem ad Sulphur naturæ peruenitur corporum. Sunt qui putant etiam Physici, quia vegetabilia cum ipsis mineralibus non conueniunt, eis ad opera metallica non utendum esse. Verùm falluntur miserè nimis, cùm rerum naturalium omnium catená ignorẽt, ac õnia quotquot sint indiuidua sub suis specieb., & istas sub generibus, necnon illa sub unũ genus generalissimum contineri, quo simul in vnum hoc, omnia cõueniunt, nec nisi ratione particularium formarum discrepant. Vniuersalis uerò formæ ratione, non dissonant à vegetantibus animãtia, nec ab istis mineralia. Quæ transformanda sunt igitur, à sua particulari forma remoueri debent ad vniuersalem ut aliam quàm habuerunt antea particularem induere ualeant. Nam est vniuersalis

forma, quarumuis formarum susceptiua nõ aliàs quàm cera sigillorum omnium. Totum huius rei negotium in eo consistit, ut particularia possint ad vniuersalitatem reduci, cuius primum instrumentum est corruptio.

De quinto gradu.

SVperiùs abundè satis de calcinationibus dictum est, hîc verò consideratur altiùs calcinatio: nam igne fit æthereo simili, qui est occultus in ipsa Lunaria. Hac via calcinantur corpora per synpathiá, & nõ antipathiá, faciliùsq; reducuntur ad vniuersalitaté, ad quã peruenire minimè possũt nisi p corruptionem. Corrupta forma particulari metalli, mox introducitur alia, qua corrupta, rursus & alia magis ad vniuersalem semper accedens, donec ad eam deuentum sit operationibus quæ sequuntur.

De sexto gradu.

POst calcinationem solutio sequitur quæ calcis in aquam dicitur conuersio. Necessaria quidem est hæc operatio, ut à corporibus, extrahi queat fiscosa materia mineralis, in qua totum secretum artis delitescit,

litescit. Non potest enim Spiritus à suo corpore perfecta fieri separatio, nisi per solutionem, qua partes in compositione Physica simul adhærentes, meliùs disiunguntur.

De septimo gradu.

NOn potest vnica suffusione Lunariæ facta, solutio fieri, quapropter opus est, post quamuis inhumationem, euacuationem fieri Lunariæ, quæ propriè destillatio liquoris hoc loco dici potest à calce: cui siccatæ recens affundi queat Lunaria, postmodùm ut priùs euacuari. Spiritus in euacuationum aquas transit, &c.

De octauo gradu.

POst multas affusiones & euacuationes Lunariæ factas, donec super laminam ignitam calx ampliùs non fumet, quod antea diximus, ut meliùs rectificetur & subtilietur corpus, ei tot affusiones, & euacuationes Lunariæ fiendæ sunt, quousque fiat puluis impalpabilis, &c.

De nono gradu.

PRæcedenti gradu, Spiritum in euacuationum aquis fore diximus, quod non absonum fore uidetur: nam per Simbolisationem, Spiritus cum Spiritibus facilè conueniunt, & ab ipsis vi Magnetis naturalis attrahuntur. Ignari sunt quotquot contraria contrarijs attrahere nituntur, naturalium inter sese non cognoscentes amicitias, & inimicitias. Nam contra naturam est ut inimicus attrahat inimicū: sed quod amicus amicum expetat, à natura procedit. Cum igitur opus Chymicum ad imitationem operis naturalis fieri debeat, amicitia perficiendum erit.

De decimo gradu.

SPiritus dictus ab euacuationū aquis elicitur per eleuationem, postquam ipsæ destillatione per Mariæ balneum facta, fuerint in spissitudinem Mellis redactæ, multiplicationum euacuationes affundendo, postea destillando sæpiùs, donec totus liquor ascenderit, qui dicitur argentum viuum exuberatū. Non est illud argentum viuū, ex argēto viuo uulgari exuberato per septenam destil-

destillationem quod lumē esse diciturvnionum, sed est metallorum Spiritus, in argentum suum viuum exuberatus.

De undecimo gradu.

DEuenimus iam ad huius operis verū coniugium, vtpote Spiritus cum corpore, per quorum coniūctionem, fœtus corporum & naturæ Sulphur oritur. Et hæc est vniuersalis materia mineralis in hoc opere, quæ formam sibi iunctam recipit, iuxta proprietates, vires & qualitates informantis. Eiusque rubeus color indicat nobis, hoc Sulphur à suo argento viuo processisse (qui colores pallidum, viridem & nigrum habebat) ac ad assumendos purpureum & album colores idoneum esse.

De duodecimo gradu.

ORto fœtu, suis coloribus tingi debet, viridi croceoq;: his denotatur ipsum à Luna & Sole tincturam sui recipere debere. Sunt principaliores tincturę tamen, color niger, albus & rubeus, quos inter, multi sunt medij, prout ipsa practica demonstrat.

De decimotertio gradu.

NEc satis erit quòd Sulphur naturæ,p vndecimi gradus operationẽ in substantiam volatilem redactum sit: verùm etiam opus est,vt ad maiorem eius subtiliationem sublimetur,eo fit ad incerationem aptiùs.

De decimoquarto gradu.

NOn possunt meliori quæ sublimata sunt aridaque liquefieri, quàm oleo pinguedineuè, quæ sint eiusdem, cum liquandis naturæ. Hinc fit, ut Philosophi metallinum oleum excogitarint incombustibile de fixis corporibus tractum,quo suis metallis cum, fixatione liquationum inderent faciliùs atq; perfectiùs.

De decimoquinto gradu Scalæ minoris operis.

POstquam volatilia facta sunt metalla, fixari debent,ut fiat quod ab omnibus Philosophis præceptum est, fixum nempe volatile, & hoc denuo fixũ,ut pficiatur magisteriũ. Nec solum inceratione fixátur sub limata,

limata,sed etiam liquabilia penetrabiliaque faciliter in corpora dura fiunt. Quæ duo necessaria sunt ad metallorum transmutationem. Siquidem quod argentum viuum vulgare perficere debet, nisi fluat ãte dicti Mercurij fugam ab igne, quò retinere valeat suũ comparem, nihil efficiet. Quod si etiam nõ penetret solida corpora, manebit in superficie, hoc est in manifesto solum tinget, aut transmutabit, in occulto verò non, & ideo non permanenter.

De decimosexto gradu.

OMne quod incorruptum, & imminutum igne, manet in eo tamquam Salamandra iubilás, à Philosophis dicitur esse lapis, ut iste Philosophorum, qui melior semper igne redditur ac potentior, nec ab eius edacitate vincitur. Aliàs igne si consumeretur, potestatem non haberet alia tutandi ab impetibus ignis. Quapropter necessarium fuit ut Philpsophi Medicinam hanc ab igne tutam redderent, &c.

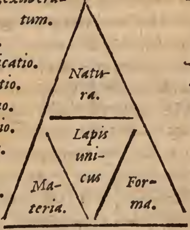
Hactenus opus minus Alchymiæ, vel minoris lapidis absoluimus, vnà cum suis extremis ac medijs gradibus. Iam æquum est ut etiam de maiori Philosophorum opere lapideq; loquamur. Hæc sunt.n. quæ sapientiam superãt mundanã, & à Dei sapiẽtiã concessã

concessa sunt hominibus, vt videant, quàm admirabilis Deus sit in suis operibus. Ita loquuntur Philosophi, qui fecerunt experientiam artis istius. Quamobrem vtriusq; Scalæ figuram ob oculos ponere proposui, sicut ex eorum libris intellexisse potui hactenus. Et si fortè quid requiratur, supplere velis optime lector ignoscereq;: nã ardua sunt hæc, & ænigmatibus intricata magis, quàm captus vnius valeat.

Vniuersalis

Vniuerſalis Medicina.

16. *Lapis.*	*Venenum transformans.* 16.
15. *Inceratio.*	*Fermentatio.* 15.
14. *Oleum.*	*Perfectum Ens.* 14.
13. *Sublimatio.*	*Operatio.* 13.
12. *Tinctura.*	*Separatio.* 12.
11. *Sulphur naturæ.*	*Colores.* 11.
10. *Ar.ui.exuberatum.*	*Generatio.* 10.
9. *Spiritus.*	*Digeſtio.* 9.
8. *Multiplicatio.*	*Alteratio.* 8.
7. *Euacuatio.*	*Diſſolutio.* 7.
6. *Diſſolutio.*	*Mixtio.* 6.
5. *Calcinatio.*	*Elementa.* 5.
4. *Lunaria.*	*Cœlum.* 4.
3. *Corpus.*	*Forma.* 3.
2. *Materia.*	*Materia.* 2.
1. *Forma.*	*Chaos.* 1.

CAPVT.

Non ſecus, ac in opere minore fecimus, in opere maiore per ſingulos gradus eius Scalam aſcendemus, vt ad Medicinam vniuerſalem vtrinque peruenire valeamus, quæ morborum genera quæuis indifferenter curare perhibetur à Philoſophis, tam in hominibus, quàm in metallis.

De

De primo gradu Scalæ maioris operis Alchymiæ, Chaos dicto.

PRima rerum omnium tranſibilium creatura, ſecundum Philoſophos Chaos fuit, & indigeſta moles ac informis, nihil ominùs formam in ſe continens, ac materiam confuſè: quod ſi in ſua confuſione manſiſſet, ſolum reſtitiſſet abſque generatione. Quapropter Altiſſimus eius Conditro, à ſua materia formam diuiſit, ut non aliàs quàm in ſua fœmina generaret maſculus: iſte Cœlum eſt, illa nimirum Elementa. Naturales nedũ, ſed verè Metaphyſici Philoſophi, hoc opus non ex natura, ſed ſupra naturã à Deo priùs ordinatum ſolo verbo, conſiderantes, Chaos vnum excogitarunt, ac per duorum coniunctionem, formæ ſuæ videlicet cum ſua materia, confuſè miſcuerunt. A quo cœlum ſuum & elementa ſepararunt ut in mũdi machina factum eſſe videmus.

De ſecundo gradu.

PHiloſophorum in hac arte materia, Luna dicitur Philoſophica. Non ſecus in cœlo, Sol in Lunam agit proximè primoque tamquam in materiam propinquiorem & ſibi magis conuenientem, & vtrumq; poſtmodùm in Elemẽta. Sed videamus quid ſit Luna

na Philosophica: certè nihil aliud quã vniuersalis materia, continens in se quatuor Elemẽta sine forma. Talẽ esse materiam oportuit, ut ex ea Chaos cum altera sui parte componeretur. Nam si completam haberet formã, quid opus foret aliam addere? Cum in vna & eadem materia duæ formæ simul nõ conueniant. Dicet fortè quispiam Physiologus nullã esse formã siue materiam, neq; formã absq; materia. Respondemus dictũ hoc Physicum de particularibus intelligi formis & materijs, & non de vniuersalibus. Nam essentiæ quintæ quænã est forma quæso? si dixeris aqueã, arguemus, quia tũc essentia quinta non erit, sed quartũ Elementũ sic de cæteris.

De tertio gradu.

HOc in opere, forma dicitur Sol Philosophicus materiæ Philosophicæ iunctus: nam si huic nõ iungatur, non erit Philosophicus, & è conuerso materia dicta Soli simili nõ coniũcta, Philosophica dici nõ poterit ex opere maiori. Quapropter existimandum erit Chaos Philosophorum in hoc opere, compositum esse materialiter & formaliter ex Sole & Luna Philosophicis. At videamus quid Sol sit Philosophicus, profectò non aliud quam vniuersalis forma. Sed ut rem ipsam perlustremus, non aliàs quam

cœlestis

cœlestis ille Sol formas & vires omnes actiuas in se continet: Lunaque cœlestis etiam passiones opacas cum Luna terrestri conuenientes: ita Sol terrestris & Philosophicus, cum Luna terrestri & Philosophica se habet hîc in terris. Verùm actiones & passiones istæ non ita manifestæ sunt ac in opere Chymico Philosophorum, &c. Sed hoc loco summè notandum est, Lunam cœlestem in se cõtinere passiones immediatas & actiones medias: quia Sol agit in Elementa, per Lunæ medium, ergo Luna quid actionis etiam habet suum in Elementum, sed à Sole, non aliàs quàm œconomus in famulos inferiores à superiore Domino suum habet imperium. Elementum Lunæ potissimum est aqua. Solis autem ignis, postea terra. Sed aër mediũ inter Solem & Lunam tenet. Sol etiam terrestris est ignis, igne terrestri non consumptibilis, & Luna terrestris eodem aqua siccata, non etiam consumptibilis. Ex his collige quid Sol & Luna sint Philosophorum in opere maiore.

De quarto gradu.

SIcuti naturale Chaos à Deo diuisum est in cœlum & Elementa naturalia, Metaphysicum etiam ad imitationem eius diuidi necessum est in Cœlum & Elementa Philosophica.

losophica. Dicitur enim cœlum Philosophicum, Mercurius Philosophorum, qui triplex est, vtpote vegetabilis, animalis & mineralis. Est etiam essentia quinta, formam vniuersalem continens, & pars altera Chaos, quæ sursum ascēdit. Pars etiam dicitur volatilis, quæ fixam partem eleuare debet, ac Spiritus qui corpus in Spiritum cōuertere, hoc est volatile reddere.

De quinto gradu.

PArs Chaos inferior, à superiori separata sunt Elementa, quæ corpus appellatur: hæc vbi per Spiritum eleuata fuerit, potestatem habet fixandi Spiritum, & secum in corpus redigendi, quapropter fermentum à Philosophis appellatur. Non est quod quispiam putet Elementa separari Philosophicè, prout aliqui docent, iterumque simul cōponi, videlicet vnum ab alio seorsim, quod fatuum est & indignum Philosopho. Sed Elementorum separatio Philosophica, fit à cœlo Philosophico, & compositio Elementorum fit cum eodem, &c.

De sexto gradu.

POstquàm ascendere feceris (vt Philosophi loquuntur) fœminam supra mascu-

 lum,

lum, id est materiam suprà formam, & deinceps masculum suprà fœminam, hoc est formam suprà materiam, cœli fiet cum Elementis mixtio, quæ coniugium dicitur Philosophicum. Aliqui de Gallo & Gallina generãtibus ouum Philosophicum allegoricè fabulantur, quæ non vsque adeò sunt ob conuenientem absurda comparationem, vt verba sonant. Nulla siquidem generatio fieri potest, absque duarum istarum partium coniũctione, formæ scilicet, materiæque, vel cœli & Elementorum.

De septimo gradu.

NEc satis est partium factam coniunctionem, sed oportet materiam seminales formæ partes in vtero suo concipere, per eiusdem formæ dissolutionem, vt ingrauidata materia fœtum parere queat Philosophicum. Est igitur hæc operatio, coniugij Metaphysici consummatio.

De octauo gradu.

COnsummato matrimonio fit vnius in alterum conuersio videlicet formæ in cœlum, & huius in formam, quæ quidem alteratio hoc in opere necessaria est, vt ex duo bus

bus tertiumquid vnum fiat. Nam ſeminibus coniunctis, niſi vnum in aliud alteretur, & è contrà non fiet embryon, &c.

De nono gradu.

FActa conuerſione vnius in alterum, eſt opus digeſtione, qua ſine vegetare nequit alteratum. Non poteſt enim fœtus in vtero Matris ad perfectionem duci niſi digeratur, & hoc temperatè. Quapropter videat Artifex in iſto gradu, ne calor extrinſecus agens acrior, aut æquo ſit remiſsior, ſed vt naturalis in vtero digeſtionis calorem imitetnr.

De decimo gradu.

PEr continuum fomentum calori naturali ſimile, deuenitur ad generationem quæ quidem initium eſt manifeſtationis occultæ priùs in ſeminibus formæ. Hęc autem aliàs fieri minimè poteſt quàm præcedentibus alijs operationibus, &c.

De undecimo gradu.

INterea dum ex vno gradu ad alium tranſitur, apparent varij colores, & hi ſunt indicia ſcanſus ab vno ad alium, per quæ

regere poteſt Artifex opus hoc, & ad ſuum finem ducere. Tres exiſtunt potiſsimi, quorum primus niger eſt, & indiciũ concubitus formæ cum cœlo, embryonisque conceptionis in vtero Matris. Demonſtratur hic potiſſimùm in diſſolutione. Quum diminuitur, & in albedinem vergit, indicat cœlum & formam ad Ens perfectum, & hoc ad Venenum transformans initiũ facere. Euaneſcente colore pallido, croceus oritur, iudiciumque nobis exhibet, fœtum Philoſophicum ad ſua membra diſponi, qui color in modum apparet circuli vel rotundæ Lunæ. Poſtmodùm euaneſcit croceitas & apparet nobis rubedo, quæ quidem fœtus complementum indicat, partiumque veram adunationem, &c.

De duodecimo gradu.

COntinuo calore promouetur aſcẽſus de gradu in gradum, & ſeparatur ab vno, vt ad alium accedat, quæ ſeparatio coloribus apparentibus dignoſcitur.

De decimotertio gradu.

GRadus operationum in hoc opere, nihil aliud ſibi vult, quàm vt Artifex animaduer-

maduertat consideretque summa diligentia quasuis mutationum varietates, vt ex eis cognoscere valeat regimen ignis, obseruareque simul ea quæ sunt in hac arte necessaria.

De decimoquarto gradu.

OMnibus istis gradibus ex ordine seruatis, fœtus Philosophicus ad perfectionem ducitur, & nascitur, & perfectum Ens nominatur: suis coloribus omnibus, & numero tertio completus, ad vnitatis simplicitatem est reductus: potens omnes infirmitates metallorum, & hominum indifferenter curare.

De decimoquinto gradu.

SI contentus fuerit Artifex Ente perfecto non est quod procedamus vlteriùs, sin minùs, ab eo poterit transire ad Venenum transformans per multiplicationem, quæ hoc in opere fermentatio dicitur. Verùm per omnes gradus transeundum erit, per quos antea, facta mixtione Cœli, Formæ, & Entis perfecti. Continuetur opus, donec igne cõtinuato fiat transitus per Dissolutionem, Alterationem, Digestionem & Generationẽ, ad colores, & sic deinceps procedendo per omnia, sicut priùs, donec ad Venenum trãs-

formans peruentum ſit,& ab eo rurſus ad aliud ſimile quoties Artifex voluerit in finitum.

De decimoſexto gradu.

POſtquam Artifex Ens perfectum adeptus fuerit,perfectum etiam Venenum transformans habere poterit,viribus ac Virtutibus efficacius Ente perfecto, modo qui ſuprà dictus eſt.Hac ratione cognoſci poteſt in vtroque facultatem ſui ſimilis generatiuā & productiuam eſſe. Perfectiuam autem eorum facultatem ab eo deprehēdimus, quod ſummam rerum omnium perfectionē adepta ſint.

De Spiritali coniugio Philoſophico,

CAPVT.

MAtrimonium fac inter cœlum & formam,vel formam, in vaſe fortiſsimè clauſo,quod in continuo calore foueatur,vt fœtus in vtero Matris abſq; intermiſsione: ſic per Diſſolutionem, in Alterationem trāſibit, & primus color generabitur qui niger eſt. Hic nobis indicabit formam vel formā & cœlum tranſire per Diſſolutionem, Alterationem,Generationem & Operationē,& vinculum amoris factum inter formam vel

formam

formam in cœlum conuerſam,& hęc in formam. Deinceps continuato fomento caloris,forma vel forma paulatim aſcendet in Digeſtionem & Generationem, quę per colores durabunt vſque ad perfectum Ens. Mortificatur enim color ille niger, donec albus appareat. Et quum forma vel forma,cœlum, & vas alba fuerint,indicium habes indubiũ oſſa neruoſque fœtus Philoſophici, per tertium coniũgi numerum. Hæc operatio proſequitur vſq; ad croceum colorem: quo quidem orto, datur indicium formationis,corporis infantis Philoſophici, præparationis quoque ad Spiritus receptionem vegetabilis: quæ quidem operatio durat, quouſque croceus color euaneſcat, & rubeus oriri cœperit. Poſtquàm autem rubeus color huiuſmodi iam apparuerit, indicium eſt animam vegetabilem corpus infantis intraſſe Philoſophici, fœtumque in terminatione perfectionis, vel vnionis Spiritus cum corpore, per vinculum animæ iam dictæ fore. Tunc oportet Artificem interſtitios numerare dies,ab initio generationis, quod fuit in termino quo Diſſolutio ſuum adimpleuit gradum: his cognitis,duplo temporis ſpatio cõtinuabis ignẽ intermiſsione ſine: quo quidẽ abſoluto,frigeſcãt omnia. Tandẽ reperietur ouũ illud Philoſophorũ optimè formatũ, q

extractum, repones in vas aliud mundissimũ, & in furno decoctionis, vel balneo sicco lauetur, spatio dierum sex naturalium, igne continuo satis acri. Postmodùm exemptum serua: nam huius pondus vnum, duo millia potest in sui formam conuertere, sed extrinseca.

De Multiplicatione.

CAPVT.

OCcultarunt hactenus Philosophi suũ fermentum, at quid prodest occultũ? nihil sanè. Quapropter eorum occultationẽ, vt fas est, reuelare conabor. Accipe duas vncias formæ vel formæ, aut vncias duas cum dimidia, cœli verò libram vnam, & Entis perfecti drachmam. Iuncta simul omnia coquantur, vt suprà, dierũspacio triginta: quo tempore perfectum Ens in Venenum perfectum atque transmutans conuertetur igne temperato, per colores transeundo, quousque rubeum atque rotundum corpus appareat, si ad rubeum informatum fuerit. At si ad album, cum albedine metallica. Notandum est igitur hoc loco bipartitæ prolis Philosophicæ, vel Metaphysicę differre colores. Nam color pueri masculi perfecti Veneni, variatur vt suprà. Sed puellæ color dicti Veneni pri-

ni primò viridis est cum rubore: secundò, croceus rubore splendido mixtus, qui partium in vnum coniunctionem, atque totum denotat. Color tertius est albus & splendēs, qui terminationis corporis dat indicium. Quartus est albo niueus & metallicus, indicans in corpus ingressionem animæ: quo percepto nasci debet è ventre Matris & eximi. Huius pondus vnicum aiunt, millia tria materiæ suæ multiplicare posse, multiplicationeque tertia quingenta millia, &c.

De tempore Metaphysicæ prolis ortus & nascentiæ.

NOn potest assignari tempus determinatum ortui Metaphysicę prolis, quia nonnunquam in septē nascitur mensibus, vt fœtus hominum æquo citiùs, ob excessiuū calorem, at non ita potens, aut bene temperata: aliquando post menses nouem æquo termino temperata: & aliàs tardiùs, propter caloris defectum, &c. Color est Artifici methodus optima, quum à dissolutione, seu prima coloris mutatione cœperit animaduertere: post quam oritur nigredo, quam caput Corui nonnulli vocarunt: à qua discat fœtū ad mixtionem per alterationem transiuisse, Quum autem apparet croceus color de for-

 matio-

matione corporis, & membrorum certus esse potest. Orto verò colore rubeo, coniũctionem & ingressionẽ Spiritus in corpus medio quidem animæ certissimo credat, eoq; tempore, continuet ignem ad infantis ortũ, & natiuitatem, &c. Sicuti iam de colore pueri dictum est rubei in eius generatione, de puellę coloribus iuxta suum ordinem priùs enarratum iudicabitur. Hoc est opus Philosophorum cætera quæuis opera mundi, Sapientiam etiam eius omnẽ excellens, quod assecuti sunt mortalium paucissimi, vt inter omnium literatissimos, vix è millies millib. vnus reperitur, qui hanc artem etiam legẽs intelligat. Verè donum est Dei, nam alij reperiuntur qui hanc artem intelligunt, materiam & operandi modum callent, verùm si rem aggressi fuerint, nihil efficient. Quia voluntas est Altissimi conditoris omium, vt illi tantùm assequãtur, qui mundo corde sunt pauperesq; diligunt: auaris autem non facilè continget.

COL-

COLLOQVIVM, QVO DOCETVR QVINAM ILLI SINT, QUI AD HANC ARTEM PERUENIRE POSSUNT.

Hermes, Pastor vel Fortunatus, & Chrysophylus Interloquutores.

CHRYSOPHYLVS.

PRAEDII tantillum quod reliquit mihi Pater, alere me non potest, nisi quid ad hoc officio mihi comparem, vel arte. Quapropter considerandum erit, qua via diuitias adipisci queã, siquidẽ odiosa paupertas est omnib. & mihi. Rus me cõferam, ibidẽ liberiùs speculari, quàm in ciuitate plena strepitibus licebit. Si mecanicam artem didicero, perpetuos adsciuero mihi labores à diuitijs hoc sæculo remotissimos. Aulis diuitũ si me dedero, libertatẽ nullo venalẽ auro vendã, nec nisi longa post seruitia, canosq; capillos diues fiã: quod plurimũ adhuc versatur in dubio. Quod si mercator fiã, tantillũ hoc quod habeo fortunę prę cęteris ambi-

ambiguæ committo. Si Concionator, paupertatem incurram, quam summopere fugio. Si miles, vitam cum libertate paruo stipendio vendo. Si rusticus, militum nunc hospes, modò præda futurus. Si nuncius, peregrinus perpetuus, æstibus & algoribus quibusuis expositus absq; misericordia. Si Doctor & Iurisconsultus, homo rixis, & controuersijs obrutus. At si Medicus, quid aliud quàm planctus audire perpetuò licebit, ac tedia mortis? Nihil optare possum, quod animo satisfaciat, diuitiasque polliceatur absque magno labore, præsertim cùm ex hæreditate parùm contigerit, hoc ipsum ita multiplicari nequit. Scio quid faciam. In arendā (quod aiunt) alicui conscribam ea quæ possideo, per annos aliquot vt modò numeret, quo peregrè proficiscar. Fortè peregrinus alter occuret, qui dabit consilium. Iam aliquot milliaria passuum absolui, nec mihi quis obuiam factus, cui negotium hoc meum exponere valeam. Sed video Pastorem in aëra speculantem, ac si foret Astronomus, hunc adibo. Nam in simplicioribus hominibus plus Sapientiæ latet, quàm in astutis manifestatur: habent & illi non secus ac isti suam rationem. Salue mi Pastor optime. PASTOR. Te quoque saluum fore cupio. CHRY. Quid nam in cœlo vides, quòd faciem intentam habeas?

habeas? PAST. Video pluuiam breui casurã, sed tecta gregem reducere volo. CHRY. Malum omen, quod mox à pluuia sumit exordium, nec propter id progredi sinam: quis mihi vatum exposuit? Dic quæso frater, cùm cœli faciem iudicare noris, & hoc minimè te latere potest: quænam est via breuior, qua minimo labore peruenire licet ad multas diuitias? PAS. Nulla potior mihi videtur, quàm reperire thesaurum illius, qui quod suum nõ est alijs inuidens, vbi diutiùs vti nequit, abscondit. CHRY. Meliorem sanè solutionem dare nemo potuit, hoc vnum tamen deest, vbi nempe talis est reperibilis? PAS. Vbi tu dixeris, ego reuelabo. CHRY. Benè respondes, at non ex voto, vellesnè tu similem inuenire posse? PAS. Quid ni, vt ego è tot miserijs quibus inuolutus hactenus fui, liberarer. CHRY. Contra putaui pastoralem vitã esse tranquillissimam. PAS. Non inficias iero, si bonum colonum pastor nactus fuerit. CHRY. Quid audio, malus est herus tuus Paterfamiliâs? PAS. Suis optimus, famulis autem homo crudelis. CHRY. Mirum narras, quid ergo est, quo vos torqueat? PAS. Video panem quo vescor, ab eo quo canis eundẽ esse, quũq; domum redeo cum grege, solus in angulo rodere cogor, quod abijciunt alij, nec id me lamentabundum reddere posset,
nisi

nisi fustibus præter occasionem exciperet. CHRY. Alios etiam tractat hoc modo famulos? PAST. Minimè, sed quia peregrinus, & orbus vtroq; parente sum, vilipendor ab omnibus. CHRY, Itanè? si meus esse vis benignè te suscipiã. PAS. Nil optarem potiùs. CHRY. Qui poteris ab eo liberari? PAS. Tempus absolui quo suis addictus fui præceptis. CHRY. Bene est, valedicto veni mecum vbi gregem reduxeris. PAS. Placet, eamus. CHR. Omnibus vale dixisti? PAS. Maximè. CHRY, Quod est tibi nomen? PAST. Fortunatus. CHRY. Optimum si respondeat successibus. Adsit mihi tecum fortuna quę bona dicitur, mala verò procul hinc abeat. Dic Fortunate, scisnè locum aliquem in quo thesaurus lateat? FORT. Scio quidem, sed longè distat hinc. CHRY. Non refert, eò nos ibimus, viaticum enim habemus satis amplum. FORT. Non procul à solo patrio sedet mons excellentissimus Alchys dictus, sub quo fertur inexhaustas fore diuitias. Plurimi se conferũt eò, verùm quod asperrimi sit ascensus, paucissimi sunt eorum qui ad apicem pertingũt eius, in quo vir senex moratur: hic eos recipit, qui labores asperrimos inter ascendendum sustinere potuerunt, eosque ducit in antrum ex quo manant aurum & argentum abundantissima copia, tũ quod magis lau-

laudatur, sanitatis liquor effluit morborum genera quæuis expellens. CHRY. Hoc ipsum est quod quæro. Quantum distat locus ille quem dicis? FORT. Milliaribus plus trecentis. CHRY. Non refert, etsi mille distaret, eò nobis eundum est. FORT. Vereor ne possimus montem ascendere, nam è millibus vix vnus attollitur, noningentis abeuntibus, non priùs tamen, quàm plus millies tentarint ascendere frustrà. CHRY. Audi Fortunate mi, si Fortuna tibi magis quàm mihi fauerit, in radice montis operiar donec redeas, partéque facias eius quod aequi fieris, idipsum & ego tecum agam si contigerit ascendere me. Suntnè propè montem hospitia? FORT. Perpauca. CHRY. Satis erit modo habeamus vnicum, in quo socium alter expectet, quousque redierit. Ascendere tu non tentasti quum adhuc esses in patria? FORT. Iuuenis admodum fui, nec ad radicem vsque montis vnquam perueni, vix vno tamen à pago nostro miliari distat. CHRYS. Nullos ampliùs parentes, aut sanguine iunctos habes? FORT. Nullos quod sciam. CHRY. Nec tibi quid post mortem reliquêre Parentes? FORTUN. Quid rereliquissent cùm ipsimet nihil haberent. CHRYSOPHYL. Deus bone, cùm tam prope

mentem

montem hunc diuitiarum habitarent, miror quod nunquam ascenderint. FOR. Non dubito quin tentarint sæpiùs, at non omnibus contingit adire Corinthum. CHRY. Videamus vtrum tuis parentibus euades fortunatior. At iam sesquimensem absoluimus in itinere hoc, putarem nos breui montem hũc visuros. FOR. Cras Deo dante videbimus ante meridiem. CHRY. Faxit Omnipotens vt fœliciter. FOR. En vides cacumen eius, post horas tres ad radicem venire licebit. CHRY. Quî fit vt non citiùs videatur? FOR. Impedit mons iste proximus, quem ascendere descendereque priùs oportet, quàm ad verũ peruenire. CHRY. Quo nomine vocatur hic? FOR. Ab ista parte mons dicitur industrię, & ab altera quidem ignauiæ. CHR. Cur ei duo nomina sunt indita? FOR. Quia quotquot montem adire volunt, industrios oportet fore homines & raros, qui post tergus ignauiã relinquãt, vti montem hunc descendentes. Ecce montem attigimus Diuitiarum, ascendamus. CHRY. Optime Deus, quàm aspera via hæc est, & prærupta rupibus. FORTVN. Nihil hæc difficultatis habet, si compares ad eam quæ futura. CHRY. Difficiliorem adhuc profers, animũ despondere me cogis. FOR. Non ita, iuuabo te quod potero. CHRY. Porrige quæso manum, vt saxum hoc superem.

FOR.

FOR. Euge viriliter ſcande. CHRY. Video mi Fortunate me futurum, qui ſocium expectare cogetur, quieſcamus hîc parumper, vt refocillemus animum. FOR. Rectè, ſedeamus hîc. CHRY. Mi Fortunate, ſi me contingat inferiùs manere, de quo non dubito, & aſcendere te, iam indica hinc vbi te locorum expectabo. FOR. Videsnè pagum hunc à ſiniſtris proximum? CHRY. Video. FORT. In eo bonum eſt hoſpitium vnicum, ſi tu huc aſcẽderis, ego te, ſin ego, tu me ibidẽ expectes. CHR. Quanto tempore manſurus es donec ad me redeas? FOR. Ab aliquibus audiui, nouem ad minùs integros menſes ibidem eſſe manendum, & annum integrum his, qui perfectas & abſolutas, id eſt inexhauſtas habere diuitias cupiunt. CHRY. Tam diu maneas, donec pro te meque ſatis adferas. Ego non recedã ab hoſpitio donec veneris. FOR. Surſum aſpice. Videsnè ſenem huc deſcendentem, nobis obuiam? CHRY. Quàm reuerẽdus vir hic eſt. FOR. Nonne viri ſapientiſsimi perſonam refert? CHRY. Ita ſanè, ſurgamus, propè nos eſt. FOR. Salutemus ipſum. CHRY. & FOR. Salue reuerende Pater. HERMES. Vos quoq; ſaluete filij. Quid hîc quæritis? CHRY. & FOR. Ad te ſurſum aſcendere cupimus. HER. Cuius gratiã? CHRY. Diuitiarum acquirendarum, & Salutis liquoris.

HER. Nullis conceduntur, præterquàm illis qui montem hunc aſcendere poſſunt. Experimini vos igitur, ſi viceritis coronabimini. CHR. Fortunate iuua. HER. Non licet, vterq; ſolus faciat oportet, & ſi alter alterum iuuare velit, non poteſt, imò ſeipſum retardabit. Hoc in loco probantur, qui diuitijs digni ſunt, indigniq; reprobātur. CHRY. Deficiunt vires mihi, tu Fortunate vade ſi potes. HER. Animum reſume fili, ne deſponderis eum, ſequere ſocium. CHRY. Non poſſum ô Pater. At precor ſaltem, vt indicare velis cauſam eius, cur vni magis quàm alteri negatur hic aditus. HER. Tui me miſeret ô fili, verū quòd aliàs iuuare non liceat, hac in re tibi ſatisfaciam, eiuſque negotij dum ſocius aſcendit, narrabo totam hiſtoriam. Septem ſunt humanarum inclinationum Duces, totidemq; ſunt earum Comites: vt quiſq; Dux habeat quinq;: vtpote Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius & Luna. Qui Ducem habent propitium, & non reluctantes Comites, illi huc aſcendunt, & non alij. CHRYSO. Non ſat intelligo Pater. HER. Didiciſti vnquam Aſtronomiam? CHRY. Nunquam Pater. HER. Difficilè poteris igitur intelligere. Verùm vt conſolationi tibi ſim, alia via rem aperiam: videlicet per naturalem & iudiciariam artem, qua quiſque de ſeipſo poteſt optimum

ptimum facere iudicium, ac de quouis alio, sed non ita leuiter. Saturnus itaque Dux est omnium studiorum vniuersalis, & præsertim abditorum. Iupiter quidem religionũ, Mars bellorum & controuersiarum, Sol regnorum, dominiorumque, Venus amorum, Mercurius negotiationum, & mecanicarũ artium, & Luna constantiæ. Qui Ducem habent Saturnum primum, Iouemque secundum, Solem Comitem primum, secundum Lunam; tertium Mercurium, quartum Venerem, & quintum Martem, vt socius tuus, facilè huc ascendunt. Verùm quibus Dux Saturnus est, & Mercurius proximus: Comes primus Mars: secundus Venus, tertius Iupiter, quartus Luna, quintus verò Sol, vt tibi, similibus, huc ad abditissima loca non facilè patet aditus. CHRYSOPHY. Abnegatus est illis prorsum accessus? HERMES. Ita natura, sed non arte. CHRYSO. Reuela mihi precor hanc artem. HERM. Lubens faciam. Summo studio Mercurium tuum in Iouem conuertere coneris, Martem in Solem, & Venerem in Lunam. CHRYSO. Qua ratione id facere potero? HER. Dic tu primò, quo te huc animo contuleris? CHRYSO. Vt ego ditarer. HER. In quem vsum appetis diuitias? CHRYSO. Vt absque sollicitudine

viuere posſim. HER. Audio,quum tibi ſoli benè foret, non curares de cæteris. Vides iá te fraternæ charitatis, in pauperes exercendæ penitùs immemorem eſſe? Mercuriumque tuum auarum ſequutum fuiſſe. Contrà nitere nunc non tàm diuitias,quàm ſummã illam adipiſci Medicinam, qua pauperes ægros à ſuis calamitatibus ſubleuare queas, & ita ſordidum, auarumq; Mercurium tuũ, in candidiſsimum,ſplendidiſsimum & liberalem, pietatisq; plenum & charitatis Iouẽ inuerteris. Mars tuus eò ſtudium tuum atq; Saturnum direxerat, vt in alios dominium appeteres,in te verò nullum. Contrà iam auxilio Iouis nitere vanos,ambitioſos& ſuperbos appetitus regere, frœnareque tuos, ita Martem in alios imperioſum, in Solem tui dominantem,vitæq; malæ tuę reformatorẽ tranſmutabis. Venus etiam tua ſuaſerat,vt in adimpletionem appetituum carnis omniũ diuitias has quæreres. Contrà modò caſtitatis & honeſtatis conſtanter amorem proſequere: ſic laſciuam tuam Venerem in pudiciſsimam Lunam commutabis. Quum idipſum feceris, huc redi, & faciliùs tuo ſocio, qui paulò minùs montis medietatem, vt vides iam ſuperauit,aſcendes. CHRY. Libenter id facerem,at nõ poſſum,da quęſo medium quo fieri queat mecum id quod admones.

HER

HER. Non est meũ dare tibi,nec velle tuum, sed miserentis Dei, qui preces exaudiet vbi fuderis,& ad ipsum contrito corde prorsum direxeris.Tamē,ut charitatis in fratrē(quod iussit Altissimus)ergo iuuē,explicabo latiùs quæ tibi iam dixi. Mox atque senseris auari Mercurij loculos, Christi paupertatem recole.Contra vindictā & Martis nimiam Tyrannidem,oppone Christi patientiam, & cōtra Veneris lasciuiam templi Dei munditiam, quod cor est hominum.Breuiùs contra hæc omnia mortis memor & resurrectionis esto. CHRY. Ista facere quandoq; volui, sed mox ab illis cogitationibus ad alias retrahebar. HER. Et tu contra ab istis ad illas redire debuisti, continuoq; prælio sic vincere bono, hoc est oratione,malũ.Arma potissima quibus in hoc bello prȩliandum,est oratio,qua robur & vires contra nostros inimicos acquirimus. CHRY. At mi Pater quàm diu mãsurus est apud te socius meus? HER. Anno si velit, aut nouem ad minimum mensibus. CHR.Da mihi librũ ô Pater ut interea studeā. HER.Alio studio iā non indiges, præterquā eo quod audisti. CHR.Saltē expone latiùs ea quæ de huiusmodi comitib. dicere non cōpleuisti. HER.Audi, repetam.Genus hominum vniuersum alicui studio peculiari potissimùm est intentum, & quiuis viuentiũ ra-

tione quidem vtentium. Hinc fit, quia Saturnus, qui generalis est, vt antea diximus, omnium studiorum Dux atque Pater, fœtum primus regit in vtero Matris, & interim eodem tempore comitatur Dux alter, loco tertio comes primus, quarto secundus, quinto tertius, sexto quartus, & septimo quintus. Verbi gratia, si quis Ducẽ alterũ, Iouẽ habeat, studiũ eius ad pietatem, charitatẽ & sanctimoniá dirigetur, modò Comes inde primus fautor sit istius inclinationis: vt si Sol, ad regnũ Dei: si Luna, constantissima professio futura est: Contrà si Mercurius, mercenaria: si Mars, cõtentiosa, mouẽsq; turbationes in Ecclesia: si Venus, delicijs inquinata. Studiũ autẽ quod Marte Duce regitur, primò Comite Sole, bello regnũ appetit: si Iupiter Ducẽ sequatur, ad pietatẽ: si Venus, ad lasciuiá: si Mercurius, ad auaritiá, & bonorũ ampliationẽ: si Luna, in cõseruationẽ pacis. Studiũ Solis, primò Comite Ioue, Regnũ appetit in gloriá Dei: si Marte, in sæuitiá atq; Tyrannidẽ: si Venere, ad voluptates: si Mercurio, ad opes accumulandas: & si Luna, in trãquillitatẽ patriæ. Veneris autẽ studium, primo Comite Ioue, ad honestum d r g tur matrimonium, in obseruationem sanctitatis: si Marte, ad voluptates: si Mercurio, ad quęstũ, vel ad lenociniũ; & si Luna, in cõstantissimũ

fœderis

fœderis vinculũ: ſi Sole, ad opes & diuitias. Studiũ tamẽ ipſius Mercurij primò Comitẽ Ioue, Mercimoniũ honeſtũ, aut artes licitas abſq; dolo cupit: ſi Marte, latrocinia deprædationesq;: ſi Sole, dominiũ: ſi Venere, ſtuprũ: ſi Luna, probitatẽ. Studium verò Lunæ primo Comite Ioue, conſcientiæ ſanitatẽ optat: Marte cum, pertinaciã: cum Sole, Sapiẽtiã: cum Venere, caſtimoniã: cum Mercurio, partorum conſeruationẽ: ſic de cæteris erit Comitibus, vtſecũdis, tertijs, &c. iudicandũ. CHRY. At Pater, quî poteſt quis cognoſcere Duces & Comites iſtos? HER. Vnuſquiſq; in ſeipſo facilè poteſt, at in alio nõ ita facilè. CH. Precor vt id etiã reuelare digneris. HER. Audi fili, ſumã vt intelligas meliùs à teipſo hoc exemplũ. Conſidera, quod fuit potiſsimum in hac vita ſtudiũ tuum? CHR. Vt ego ditarer. HER. Iam habes iudiciũ inclinationis Saturni ad Mercuriũ. Latiùs, quod fuit aliud ſubſequẽs deſideriũ? CHR. Vt otioſus viuere poſſem & liber. HER. Iã habes Martis inclinationẽ, qui metere cupit, quod non ſeruit, imperareq; nõ obedire. Quod fuit aliud? CHR. Vt in delicijs viuere poſſem. HER. Iã habes Veneris inclinationem. At non propterea deſperandum eſt, quia tibi reſtant adhuc alij tres optimi Planetæ, quos in aliorum locum ſubſtituere potes. CHRYSO. Qui ſunt illi?

HER. Dic iterum, cogitasti vnquàm aliquid boni post primas, quas antea recitasti cogitationes? CHRY. Aliquando fratris calamitosi vel egeni me miseruit. HER. Iam habes Iouis inclinationem, quam in Mercurij locum substituere potes: quid aliud cogitasti boni? CHRY. Me Deo diligentiùs, quàm anteà feceram, obedire debere. HERMES. Iam Solis inclinationem habes, in locum Martis tui substituendam. Quid ampliùs boni tibi venit in mentem? CHRY. Vt à vanitatibus abstinerem. HER. Iam Lunę habes inclinationem, quam pro Venere commutare potes. Quod vbi feceris, huc redi, sic facilè montē ascendes. Vt etiam de alijs hoc iudicium facere valeas, ipsos ut ego te, interroga, & iuxta responsa iudica, Vale.

FINIS.

Grandia sunt hominum subitò labentia motu,
Irruta Virtutis, mœnia sacra manent.

ELENCHVS CAPITVLORVM HOC OPVSCVLO contentorum.

E 5 Calci-

Magiste-

Sol

Vocatio

Errata craßiora quæ post impreßionem reperta sunt, corrige Lector.

Pagina 5. linea 26. lege, aurum. 38.23. sesquipedalis. 51. 27. partim. 76. 21. propinquiùs. 108. 28. ait Hermes. 111. 24. est in id. 133. 23. si, pro se. 139. 7. de fluuio fontis. 164. 8. post faciat, insere, Quapropter mirandum non est, homines fide miracula fecisse. 211. 29. tu tibi minimè. 230. 22. destillatarum. 290. 7. eorum nomine. linea 8. ipsos. 194. 1. ante Deum, Lætus. 322. 24. norunt. 328. 20. tegitis. 369. 16. falsos. 374. 6. strictum. 406. 24. viscosa. 414. 9. Conditor. 415. 9. forma sine. 423. 11. colorem. 429. 2. sub tecta. 432. 8. post noningentis insere, & nonaginta nouem.